

พฤติกรรมการบริโภค การเป็นหนี้ และคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล
ในตำบลลิซล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

เสาวณีย์ ฅ นคร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม)
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2557

พฤติกรรมกรบรโภค การเป็นหนี และคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล
ในตำบลลิซล อำเภอลิซล จังหวัดนครศรีธรรมราช

เสาวณีย์ ณ นคร
คณะพัฒนาลังคมและสิ่งแวดลอม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ดร.อาแว มะแส)

อาจารย์.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ดร.รติพร ถึงฝั่ง)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาลังคม)

รองศาสตราจารย์.....ประธานกรรมการ
(บำเพ็ญ เขียวหวาน)

อาจารย์.....กรรมการ
(ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์.....กรรมการ
(ดร.อาแว มะแส)

อาจารย์.....กรรมการ
(ดร.รติพร ถึงฝั่ง)

รองศาสตราจารย์.....คณบดี
(ดร.พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต)

เมษายน 2557

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	พฤติกรรมกรรมการบริโภคร การเป็นหนี้ และคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล ในตำบลลิซล อำเภอลิซล จังหวัดนครศรีธรรมราช
ชื่อผู้เขียน	นางสาวเสาวณีย์ ณ นคร
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม)
ปีการศึกษา	2557

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภครและการเป็นหนี้ของชาวประมงทะเล 2) ศึกษาคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล และ 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริโภครและการเป็นหนี้กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้มาจากการสุ่มตัวอย่างครัวเรือนชาวประมงทะเลที่อาศัยอยู่ใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านนาเล็ก บ้านทองโหนด และบ้านคอเขา ตำบลลิซล อำเภอลิซล จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 300 ครัวเรือน ด้วยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ทำการรวบรวมข้อมูลทำด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ และสถิติอนุมาน โดยใช้สถิติ Chi-Square

ผลจากการศึกษาเป็นดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมการบริโภครของชาวประมงทะเลที่สำคัญได้แก่ (1) ชาวประมงทะเลยึดเหตุผลในการเลือกซื้อสินค้าที่ถูกย้อมเยามากที่สุด (2) สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้ามากที่สุด คือ ความต้องการของตนเอง และ (3) ประเภทและค่าใช้จ่ายในการบริโภครายเดือนที่พบมากที่สุด คือ หมวคอาหารและเครื่องดืมทั่วไป ซึ่งมีค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง 4,001 – 8,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.33

2. กว่าครึ่งหนึ่งของชาวประมงทะเลไม่เคยกู้เงิน และไม่มีหนี้สินของครัวเรือนในช่วงที่ศึกษา

3. ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับพบว่า ส่วนใหญ่ชาวประมงทะเลในตำบลลิซล มีคุณภาพชีวิตปานกลาง ร้อยละ 69.33 รองลงมา มีคุณภาพชีวิตที่ดี ร้อยละ 29.33 ส่วนที่มีคุณภาพชีวิตในระดับที่ไม่ดีมีเพียง ร้อยละ 1.33

4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตโดยรวมของชาวประมงทะเลมีดังต่อไปนี้ 1) ปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ อายุ 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ การศึกษา การประกอบอาชีพ อื่นนอกเหนือจากการประมง รายได้ และระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมง 3) พฤติกรรมการบริโภค ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป หมวดเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า หมวดเวชภัณฑ์และค่ารักษาพยาบาล หมวดการเดินทางและการสื่อสาร หมวดการศึกษา หมวดการบันเทิงและนันทนาการ หมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ หมวดค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค หมวดค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต หมวดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ และ 4) การเป็นหนี้ ได้แก่ ภาระหนี้สินในปัจจุบัน และความสามารถในการชำระหนี้

ข้อเสนอแนะสำคัญจากการศึกษามีดังนี้

1. เนื่องจากชาวประมงส่วนหนึ่งมีปัญหาเรื่องหนี้สิน และมีผู้ที่มีปัญหาความสามารถในการชำระหนี้ต่ำอยู่จำนวนพอสมควรและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตด้วย ภาครัฐควรจัดหาแหล่งเงินทุนและสินเชื่อเพื่อช่วยให้ชาวประมงเหล่านี้ได้กู้ยืมอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อนำมาเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ และใช้ในการดำรงชีวิตยามขาดส้น โดยการจัดตั้งกองทุนเพื่อการประมงเพื่อให้สมาชิกกู้ยืม

2. รัฐควรกำหนดให้มีระบบสวัสดิการกับแรงงานประมงให้เทียบเท่ากับอาชีพอื่นๆ เพราะแรงงานประมงมีความเสี่ยงสูงในการประกอบอาชีพ

3. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวกับการพัฒนาชาวประมงควรณรงค์และส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ครัวเรือนชาวประมงปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิต โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย รวมทั้งทำกิจการเชิงเศรษฐกิจอื่นๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจมากขึ้น

ABSTRACT

Title of Thesis	Consumption Behavior, Debt and Quality of Life of Marine Fishers in Sichon Sub-District, Sichon District, Nakhon Si Thammarat Province
Author	Miss Saowanee Na Nakhon
Degree	Master of Art (Social Development Administration)
Year	2014

The objectives of this research were: 1) to investigate consumption behavior, debt and quality of life of marine fishers; 2) to study the quality of life of marine fishers; and 3) to analyze the relationship among consumption behavior, debt and quality of life of marine fishers. Samples were drawn from marine fishers' households resided in 3 villages - namely Ban Naluek, Ban Tong Node and Ban Kho Khao - of Sichon sub-district, Sichon district, Nakhon Si Thammarat province. The sample size was 300. The stratified sampling technique was use in selecting the sample. Data were collected by means of structured interview using questionnaire. Descriptive statistics were applied in analyzing data distribution and Chi-Square statistics was used in analyzing the relationship between independent and dependent variables.

The research findings were as follows.

1) Important consumption behaviors included: 1) the most important reason for selecting goods to be purchased was the fair price of the goods; 2) the most influential variable for decision-making to purchase goods was their individual needs; and 3) Type of goods purchased with their highest monthly expenditure was food and general drink category which costs mostly between 4,001 – 8,000 baht per month and was counted for 41.33 per cent.

2) Over a half of marine fishers had not experienced borrowing money and did not owe any debt at the time of this study.

3) Results of the analysis of the mean scores of 5 domains of marine fishers' quality of life were as follows: 1) the physical domain was at the medium level; 2) the psychological domain was at the high level; 3) the social relation domain was at the high level; 4) the environmental domain was at the medium level; and 5) the overall quality of life and health

domain was at the high level. The categorization of the quality of life based on the quality of life criteria showed that the majority of marine fishers were at medium level which was counted for 69.33 percent, followed by the high level which was counted for 29.33 percent, and the low level of quality of life which was counted for only 1.33 percent.

4) Factors related to the overall quality of life of marine fishers included: 1) demographic factors i.e. age, marital status, and number of household members; 2) socio-economic factors i.e. education, occupation outside fishing, income, and number of years engaging in fishing; 3) consumption behaviors i.e. expenditure on food and general drink, expenditure on housing, expenditure on cloth and shoes, expenditure on medical products and health, expenditure on traveling and communication, expenditure on education, expenditure on entertainment and recreation, expenditure on ceremonial arrangement in special occasion, expenditure not related to consumption, and expenditure on investment for the future; and 4) debt i.e. currently unpaid debt, and ability to pay debt.

Recommendations from this research are as follows.

1) The state should support the establishment of fishery fund in order to provide capital credit for fishers to improve their occupations and their social welfare as appropriate, as well as to help them in purchasing necessary goods at reasonable prices which will also reduce their dependence on money from sources outside their communities.

2) The state should establish a welfare system for fishing labors comparable to other occupational groups because fishing labors face high risk in their work.

3) The state should promote occupational development and livelihoods improvement among marine fishers inclusively, especially the price of fish should be fair, and other occupations supplementary to fishing should be promoted in order to generate their supplementary income.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง พฤติกรรมการบริโภค การเป็นหนี้ และคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลในตำบลลิซล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช สำเร็จลุล่วงได้เนื่องมาจากผู้เขียนได้รับความช่วยเหลือในการให้ข้อมูล คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นและกำลังใจจากบุคคลหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณสุธรรม วิชชุไตรภพ นายกสมาคมชาวประมงอำเภอสิชลและคณะกรรมการคุณก่อเกียรติ ภูแก้ว ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่งนครศรีธรรมราช และผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งทำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.อาแว มะแส ผู้ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ อ.ดร.รติพร ถึงฝั่ง ผู้ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่คอยควบคุมวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน และได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา ข้อชี้แนะ ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ในทุกขั้นตอน ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ตลอดมา ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้เสียสละเวลามาตรวจแบบสอบถามให้ออกมาสมบูรณ์ที่สุด และขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่กรุณาตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการศึกษาค้นคว้านี้ รวมทั้ง กรุณาพิจารณาและตรวจสอบ วิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ที่ได้ถ่ายทอดและพัฒนาความรู้ให้แก่ผู้เขียน และขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของคณะบริหารพัฒนาสังคมทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณเพื่อนๆที่รักทุกคนของผู้เขียน สำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือที่มีให้มาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ และขอขอบคุณความสำเร็จทั้งหมดจากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แก่ คุณสุภรณ์ และคุณถาวร ณ นคร ผู้ซึ่งเป็นคุณพ่อและคุณแม่ของผู้เขียนที่เป็นผู้ช่วยส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้นเตือน และเป็นกำลังใจ ตลอดจนเป็นแรงใจที่สำคัญยิ่งของผู้เขียนตลอดมา จนทำให้การศึกษาค้นคว้านี้ประสบผลสำเร็จได้ตามที่ตั้งใจ

ท้ายสุด ผู้เขียนขอขอบคุณผู้มีพระคุณทุกท่าน แม้จะเอ่ยนามไม่ได้ทั้งหมดแต่พระคุณของทุกท่านจะอยู่ในใจของข้าพเจ้าเสมอ

เสาวณีย์ ณ นคร

เมษายน 2557

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ	(4)
ABSTRACT	(6)
กิตติกรรมประกาศ	(8)
สารบัญ	(9)
สารบัญตาราง	(12)
สารบัญภาพ	(16)

บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	5
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการบริโภคนิยม	8
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเป็นหนี้	28
2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุณภาพชีวิต	35
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
บทที่ 3 กรอบแนวคิด และวิธีการศึกษา	56
3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา	56
3.2 คำนียามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา	59
3.3 สมมติฐานในการศึกษา	61
3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	62
3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	64
3.6 การตรวจสอบเครื่องมือ	67

3.7 การเก็บรวบรวมข้อมูล	67
3.8 การประมวลผลข้อมูล	68
บทที่ 4 ผลการศึกษา	69
4.1 ลักษณะการประมงและการดำเนินชีวิตของชาวประมงทะเลในตำบลลิซล	69
4.2 ปัจจัยด้านประชากรของชาวประมงทะเล	73
4.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมของชาวประมงทะเล	75
4.4 พฤติกรรมการบริโภคของชาวประมงทะเล	79
4.5 การเป็นหนี้ของชาวประมงทะเล	89
4.6 ระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	93
4.7 ผลการทดสอบสมมติฐาน	98
4.8 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	124
บทที่ 5 สรุป และข้อเสนอแนะ	127
5.1 สรุปผลการศึกษา	128
5.2 อภิปรายผล	137
5.3 ข้อเสนอแนะ	142
บรรณานุกรม	144
ภาคผนวก	150
แบบสอบถาม	151
ประวัติผู้เขียน	160

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 รายได้ และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ในประเทศไทยแยกเป็นรายภาค พ.ศ. 2554	22
2.2 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนในภาคใต้ จำแนกตาม ประเภทของค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2554	23
2.3 จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกตามวัตถุประสงค์ ของการกู้ยืมและแหล่งเงินกู้ พ.ศ.2554	32
3.1 จำนวนครัวเรือนประกอบอาชีพประมงทะเลในตำบลลิซล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช	62
3.2 จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	63
3.3 เกณฑ์การแปลผลระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิต	66
3.4 การแบ่งระดับคะแนนคุณภาพชีวิตแยกตามองค์ประกอบ	66
4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามปัจจัยด้านประชากร	74
4.2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลด้าน เศรษฐกิจสังคม	77
4.3 จำนวน (ความถี่) ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ของเหตุผลที่พิจารณาในการเลือก ซื้อสินค้า เพื่อบริโภคในแต่ละหมวดของผู้ตอบแบบสอบถาม	84
4.4 จำนวน (ความถี่) ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ของข้อมูลบุคคล/ สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการ ตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของผู้ตอบแบบสอบถาม	84
4.5 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลด้านพฤติกรรม บริโภคของผู้ตอบแบบสอบถาม (ประเภทและค่าใช้จ่ายของสินค้าในการบริโภค)	85
4.6 จำนวนและค่าร้อยละของการเป็นหนี้ของผู้ตอบแบบสอบถาม	91
4.7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับลักษณะคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ของชาวประมงทะเล ในตำบลลิซล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช	93

4.8 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับลักษณะคุณภาพชีวิต ด้านจิตใจของชาวประมงทะเล	94
4.9 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับลักษณะคุณภาพชีวิต ด้านสัมพันธภาพทางสังคมของชาวประมงทะเล	95
4.10 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับลักษณะคุณภาพชีวิต ด้านสิ่งแวดล้อมของชาวประมงทะเล	96
4.11 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับลักษณะคุณภาพชีวิต ด้านคุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวมของชาวประมงทะเล	97
4.12 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับลักษณะคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเลในภาพรวมทุกด้านของคุณภาพชีวิต	97
4.13 จำนวน (ความถี่) และค่าร้อยละของคุณภาพชีวิตของ ชาวประมงทะเลแบ่งตามเกณฑ์ระดับคุณภาพชีวิต	98
4.14 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	99
4.15 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	100
4.16 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการสมรสกับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	101
4.17 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากรด้านจำนวนสมาชิก ในครัวเรือนกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	102
4.18 ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	103
4.19 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมด้านประกอบ อาชีพอื่นนอกจากประมงกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	104
4.20 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมด้านรายได้กับ คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	105
4.21 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมด้านเงินออม ของครัวเรือนกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	106
4.22 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมด้านระยะเวลา ในการประกอบอาชีพประมงกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	107
4.23 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรบริโภคหมวดอาหารและ เครื่องดื่มทั่วไป (ไม่รวมเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์) กับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	108

4.24 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรบรี โภคหมวดเครื่องดื่ม ที่มีแอลกอฮอล์และบุหรีกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	109
4.25 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรบรี โภคหมวดค่าใช้จ่าย เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	110
4.26 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรบรี โภคหมวดเครื่องนุ่งห่ม และรองเท้ากับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	111
4.27 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรบรี โภคหมวดค่าใช้จ่าย ส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	112
4.28 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรบรี โภคหมวดค่าเวชภัณฑ์ และค่าตรวจรักษาพยาบาลกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	113
4.29 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรบรี โภคหมวดการเดินทาง และการสื่อสารกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	114
4.30 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรบรี โภคหมวดการศึกษา กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	115
4.31 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรบรี โภคหมวดการบันเทิง และนันทนาการกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	116
4.32 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรบรี โภคหมวดการจัดงาน พิธีในโอกาสพิเศษกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	117
4.33 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรบรี โภคหมวดค่าใช้จ่าย ที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	118
4.34 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรบรี โภคหมวดค่าใช้จ่ายเพื่อ ผลตอบแทนในอนาคตกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	119
4.35 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรบรี โภคหมวดค่าใช้จ่าย ในทางที่มีชอบกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	120
4.36 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรบรี โภคหมวดค่าใช้จ่าย การผ่อนชำระหนี้สินกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	121
4.37 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรบรี โภคหมวดค่าใช้จ่าย ในการประกอบอาชีพกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	122
4.38 ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นหนี้ด้านการหนี้สินในปัจจุบัน กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	123

4.39 ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นหนี้ด้านความสามารถ ในการชำระหนี้กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล	124
5.1 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	136

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 รูปแบบพฤติกรรมผู้ซื้อ (ผู้บริโภค) และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค	11
2.2 ลำดับขั้นของความต้องการตามทฤษฎีมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Human Needs)	17
3.1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา	58

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน ในบรรดาอาชีพเกษตรกรรมมีอาชีพหนึ่งซึ่งมีความสำคัญไม่แพ้การเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ คือ อาชีพการประมง ซึ่งเริ่มจากการใช้เครื่องมือในการจับสัตว์น้ำแบบง่าย ๆ เพื่อยังชีพ เนื่องจากในอดีตทรัพยากรสัตว์น้ำยังมีอย่างเหลือเฟือ ต่อมามีการพัฒนาจากการจับสัตว์น้ำเพื่อยังชีพเป็นการประมงเพื่อการค้ามากขึ้น (มณีมัย ทองอยู่ และคณะ, 2549: 39-40) โดยเปลี่ยนแปลงจากการใช้เรือพาย และเครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ผลิตขึ้นมาเอง เพื่อจับสัตว์น้ำจากบริเวณชายฝั่ง มาเป็นการใช้เรือติดเครื่องยนต์และเครื่องมือสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพื่อให้จับปลาได้มากขึ้นและขยายพื้นที่ประมงออกห่างจากชายฝั่งเพิ่มขึ้น ตามมาด้วยการทำประมงเชิงพาณิชย์ที่มักจะออกไปหาปลาในทะเลที่ห่างไกลชายฝั่งออกไป โดยใช้เรือขนาดใหญ่ขึ้นและใช้เครื่องยนต์ที่มีกำลังมากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันมีเรือหลายขนาดสำหรับการทำประมงทะเลและใช้เครื่องมือแตกต่างกันออกไป โดยมีการออกแบบให้เหมาะสมกับช่วงเวลาและโอกาสในการใช้จับสัตว์น้ำในการออกทะเลแต่ละครั้งให้ได้มากที่สุด (เลิศชาย ศิริชัย และนฤทธิ ดวงสุวรรณ, 2552: 97-99)

พื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยมีประชาชนที่ยึดอาชีพประมงเป็นอาชีพหลักจำนวนมากมาเป็นเวลานาน เนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพประมง นั่นคือมีทะเลขนานทั้งสองข้าง คือ มหาสมุทรอินเดียหรือฝั่งอันดามัน และมหาสมุทรแปซิฟิกหรือฝั่งอ่าวไทย ซึ่งจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการประกอบอาชีพประมงทะเลอย่างเห็นเด่นชัด เนื่องจากมีอาณาเขตทางทิศตะวันออกติดต่อกับอ่าวไทย และมีชายฝั่งทะเลยาวถึง 225 กิโลเมตร รวมทั้งมีประชากรอยู่อาศัยในบริเวณชายฝั่งจำนวนมากเหมาะแก่การทำประมงอย่างยิ่ง การประมงในจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่นิยมทำกันบริเวณชายฝั่งในพื้นที่ 6 อำเภอ คือ อำเภอขนอม ลิชล ท่าศาลา เมือง ปากพนัง และหัวไทร โดยมีจำนวนเรือที่จดทะเบียนในปี พ.ศ. 2549 รวม 1,117 ลำ และจำนวนเรือที่ไม่มีทะเบียนอีก รวม 4,344 ลำ และมีตลาดซื้อขายสัตว์น้ำที่สำคัญหลายแห่ง เช่น ตลาดอำเภอเมือง ปากพนัง หัวไทร ขนอม และลิชล สินค้าสัตว์น้ำส่วนใหญ่จะขายตามแพปลาและท่า

เทียบเรือประมงต่างๆ เช่น ในอำเภอเมือง ได้แก่ ตลาดสดปากนคร ตลาดท่าแพ ตลาดสดวัดใหญ่ เป็นต้น ตลาดเหล่านี้เป็นเพียงที่ขายสัตว์น้ำตามปกติเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีตลาดย่อยกระจายทุกพื้นที่อีกจำนวนมาก เฉพาะที่ปากพนังมีท่าเทียบเรือประมงขนาดใหญ่ที่ทันสมัย และเป็นตลาดกลางสำหรับซื้อขายสัตว์น้ำโดยมีห้องเย็นและมีโรงน้ำแข็งที่ทันสมัยให้บริการเพื่อใช้แช่แข็งสัตว์น้ำที่จับได้ (ถนอม พูนวงศ์, 2550: 80-83)

อำเภอสิชลซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยอยู่ห่างจากตัวเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นไปทางทิศเหนือประมาณ 63 กิโลเมตร เป็นอำเภอหนึ่งที่มีผู้ประกอบการอาชีพประมงเชิงพาณิชย์อาศัยอยู่จำนวนมาก ตำบลสิชลเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอสิชล ที่มีลักษณะภูมิประเทศหลากหลาย ทั้งที่เป็นพื้นที่ภูเขา ที่ลาดเชิงเขา ที่ราบลุ่ม และมีที่ราบชายฝั่งทะเลเป็นพื้นที่กว้าง การที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบชายฝั่งทะเลเป็นเนื้อที่กว้างนี้ จึงเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งประกอบอาชีพประมงที่สำคัญแห่งหนึ่งของชาวประมงในแถบนี้ ประกอบกับการใช้ระยะเวลาในการเดินเรือเพียงแค่ 2 ชั่วโมงจากจุดจอดเรือไปยังจุดหาสัตว์น้ำที่มีความเหมาะสมและสามารถจับสัตว์น้ำได้ปริมาณมาก จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ประชากรในตำบลนี้ประกอบอาชีพประมงทะเลจำนวนมาก จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นพบว่า มีหมู่บ้านประมงในตำบลสิชลจำนวน 10 หมู่บ้าน ในจำนวนนี้มีจำนวน 3 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านนาถึก หมู่บ้านท้องโหนด และบ้านคอเขา ที่มีจำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพประมงทะเลในสัดส่วนที่สูง (พิทักษ์ บริพิศ, 2556)

ชาวประมงในตำบลสิชล ส่วนใหญ่ทำประมงทะเลนอกเขตพื้นที่ชายฝั่ง โดยมักจะใช้ระยะเวลาในการออกไปหาสัตว์น้ำครั้งละประมาณ 3-7 วัน แล้วนำปลามาขายให้กับแพปลาที่มีอยู่ทั่วไปทั้งในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง ชาวประมงเหล่านี้มีทั้งที่เป็นเจ้าของเรือเองและเป็นลูกเรือประมง ปัญหาที่ชาวประมงประสบอยู่และคิดว่าเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพมากที่สุด คือ อุปสรรคจากธรรมชาติ และการลดลงของทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยต้องเผชิญกับภาวะคลื่นลมมรสุม และฝนตกหนัก ซึ่งส่งผลให้ชาวประมงไม่สามารถออกไปทำประมงได้มากนักในช่วงฤดูฝนหรือช่วงมรสุม จำนวนสัตว์น้ำที่จับได้ลดปริมาณลง และการจำกัดสิทธิในการทำประมงของหน่วยงานรัฐ โดยมีการจำกัดเขตการทำประมงไม่ให้เรือประมงพาณิชย์ทำการประมงในเขตไม่เกิน 3 ไมล์ทะเลจากชายฝั่ง อีกทั้งยังมีข้อตกลงเรื่องเขตน่านน้ำของแต่ละชาติด้วย ทำให้พื้นที่ทำการประมงถูกจำกัดมากขึ้น (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรมประมง, 2550: 31) นอกจากนี้ชาวประมงยังไม่สามารถกำหนดราคาขายสัตว์น้ำได้เอง ผู้กำหนดราคาส่วใหญ่ เป็นเจ้าของแพปลา ซึ่งเป็นผู้ที่รวบรวมซื้อสัตว์น้ำก่อนที่จะนำไปส่งหรือจำหน่ายต่อไปยังผู้ประกอบการค้ารายย่อยหรือเพื่อส่งออกไปต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านทุนในการทำประมงที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนวิธีการทำประมง จากวิธีดั้งเดิมมาเป็นวิธีที่ทันสมัย ซึ่งต้องมีการลงทุนในการเปลี่ยน

เครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่างๆอย่างมาก ทำให้ต้นทุนเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะต้นทุนด้านน้ำมันซึ่งเป็นต้นทุนผันแปรที่สำคัญที่มีราคาสูงจากอดีตมาก เนื่องจากราคาน้ำมันในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา จากการสำรวจโดยการสัมภาษณ์ชาวประมง พบว่า ชาวประมงมีค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนค่าน้ำมันสูงมากที่สุดในบรรดาค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการจับสัตว์น้ำ ปัญหาทั้งหมดนี้ได้ส่งผลให้ผลผลิตและมูลค่าที่เกิดขึ้นจากการประมงทะเลลดลง อันส่งผลกระทบต่อให้มีรายรับ-รายจ่ายที่ไม่สมดุลกัน และการมีหนี้สินซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่พบได้ทั่วไปในครัวเรือนประมง (ศูนย์วิจัยพัฒนาประมงทะเลฝั่งอันดามัน, 2549: 10) ในขณะเดียวกัน พฤติกรรมการบริโภคและพฤติกรรมการใช้จ่ายของชาวประมง ที่ต้องพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าซึ่งเป็นนายทุนสูง ด้วยการกู้ยืมนำมาลงทุนทำประมง หรือบางแห่งนายทุนก็ลงทุนให้ชาวประมงในการซื้อเรือและเตรียมอุปกรณ์ต่างๆให้ ชาวประมงออกไปหาปลาขายให้ในราคาที่นายทุนเป็นผู้กำหนด เพื่อหักล้างกับหนี้สินที่ก่อไว้ล่วงหน้า อีกทั้งสินค้าที่บริโภคในชีวิตประจำวันยังต้องหาซื้อจากภายนอกเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ชาวประมงตกอยู่ในวงจรแห่งหนี้สินนี้อย่างยาวนาน (มณีนัย ทองอยู่ และคนอื่น ๆ, 2549: 44-45)

การมีหนี้สินของชาวประมงดังกล่าวนี้ เป็นปรากฏการณ์ที่พบได้ในชนบททั่วไปของไทยด้วย จะเห็นได้จากรายงานการวิจัยของ วีระชัย ถาวรทนต์ และเดือนเพ็ญ ชีววรรณวิวัฒน์ ที่ทำการศึกษาหนี้สิน การใช้จ่าย และความสุขของครัวเรือนชนบท โดยการสุ่มตัวอย่างจากประชากรครัวเรือนชนบททั้งประเทศ จำนวน 334 ครัวเรือน ผลการสำรวจครัวเรือนตัวอย่างเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ พบว่า ครัวเรือนชนบทไทยซึ่งมีขนาดครัวเรือนโดยเฉลี่ย 3.56 คน มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 19,310.06 บาท มีรายจ่ายรวมทั้งหมดโดยเฉลี่ยเดือนละ 14,973.47 บาท ซึ่งเมื่อพิจารณารายละเอียดของค่าใช้จ่ายในแต่ละประเภท พบว่าครัวเรือนชนบทที่ศึกษามีค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในการดำรงชีวิตโดยเฉลี่ยประมาณ 8,720 บาทต่อเดือน ซึ่งสูงสุดในบรรดา 6 ประเภทของค่าใช้จ่ายที่ศึกษา โดยมีขนาดของครัวเรือน รายได้ปัจจุบันของครัวเรือนและหนี้สินที่คาดว่าจะมีทั้งหมดใน 1 ปี เป็นตัวกำหนดรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือน เมื่อขนาดครัวเรือนและรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้รายจ่ายของครัวเรือนในการอุปโภคบริโภคเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากว่า การเพิ่มขนาดของครัวเรือนเป็นการเพิ่มปริมาณการบริโภค และรายได้ปัจจุบันของครัวเรือนมีผลต่อการใช้จ่ายของครัวเรือน (วีระชัย ถาวรทนต์ และเดือนเพ็ญ ชีววรรณวิวัฒน์, 2551: 7-14) นอกจากนี้ยังมีรายงานจากการวิจัยชิ้นหนึ่งรายงานว่า ค่านิยมเกี่ยวกับการเล่นก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ก่อให้เกิดภาวะหนี้สิน เพราะคนไทยส่วนใหญ่ใช้เวลาในการทำงานเท่าที่จำเป็น แต่ใช้เวลาส่วนใหญ่ไปในการเล่นต่าง ๆ การกิน การเที่ยว และการแสวงหาความสนุกสนานด้วยวิธีต่าง ๆ รวมทั้งการพนัน ยิ่งในสังคมปัจจุบันซึ่งนวัตกรรมต่าง ๆ ได้พัฒนาเจริญขึ้นในทุกๆด้าน คนไทยจำนวนมากรู้สึกมีความทุกข์ที่สืบเนื่องมาจากเหตุปัจจัยสำคัญ ๆ คือ มีความอยากเพิ่มมากขึ้น เพราะตกอยู่

ในอิทธิพลของการโฆษณาเพื่อมุ่งขายสินค้าในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการซื้อ ผ่อนสินค้าที่อยากได้ ซึ่งอาจนำไปสู่การเป็นหนี้สินเพิ่มขึ้น ในขณะที่รายได้ที่แท้จริงอาจไม่เพิ่มขึ้นเท่าใดนัก (สุพรรณิไชยอำพร และสนธิ สมักรการ, 2549: 63-65) มีรายงานที่ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาภาวะหนี้สินเกษตรกร อีกรายงานหนึ่ง ซึ่งเป็นกรณีศึกษาของหมู่บ้านหนองหล่ม ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ ได้รายงานสาเหตุของการเกิดหนี้สินของครัวเรือนว่า 1) เกิดจากความต้องการบริโภคที่เพิ่มขึ้น อันเนื่องจากการรุกรานของกระแสนิยมที่ส่งผลให้ชาวชนบทมีความต้องการใช้ชีวิตที่มีความสะดวกและความบันเทิงเพิ่มมากขึ้น 2) เกิดจากหนี้สินที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เนื่องจากเกษตรกรมักจะขายผลผลิตไม่ได้ตามราคาที่ต้องการ ความไม่แน่นอนของราคาหรือปริมาณผลผลิต และการลงทุนทางการเกษตร โดยที่ส่วนใหญ่มีหนี้สินจากการซื้อสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภคที่เป็นการซื้อสินค้าแบบเงินผ่อน ควบคู่กับหนี้สินจากการลงทุนทางการเกษตร เพื่อมุ่งให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น แต่เนื่องจากเกษตรกรขาดเงินทุนที่จะลงทุน ทำให้ต้องพึ่งพาเงินกู้จากนายทุนซึ่งเป็นผู้รับซื้อผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรจึงต้องแบกรับความเสี่ยงจากความไม่แน่นอนของราคาผลผลิต ประกอบกับการขาดอำนาจในการต่อรองกับนายทุน โดยนายทุนจะทำหน้าที่เป็นผู้หักเงินจากรายได้ของเกษตรกรที่ได้นำไปซื้อเทคโนโลยีทางการเกษตร รับซื้อผลผลิตเมื่อเกษตรกรนำผลผลิตมาขาย ในส่วนเงินที่เหลือจึงเป็นรายได้ของเกษตรกร ด้วยเหตุนี้เกษตรกรในหมู่บ้านหนองหล่มจึงไม่มีผู้ที่สามารถปลดหนี้สินจากแหล่งเงินกู้ได้ เนื่องจากความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีที่ใช้ในการเกษตรอย่างต่อเนื่องนั่นเอง (สิริภพ สุคันธา, 2552: 19-20)

ด้วยสภาพการผลิตและการบริโภค ตลอดจนการเป็นหนี้สินดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเกิดข้อสงสัยว่ามันจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชาวชนบท โดยเฉพาะชาวประมงทะเลซึ่งดำรงชีพด้วยการพึ่งพาทรัพยากรสัตว์น้ำ ซึ่งนับวันจะมีปริมาณลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยผู้ศึกษาสนใจศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภค การเป็นหนี้และคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลในตำบลลิซล อำเภอลิซล จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีผู้ประกอบการอาชีพประมงทะเลจำนวนมาก ผู้วิจัยคาดว่าผลที่ได้รับจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ผู้ที่สนใจได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริโภค การเป็นหนี้และคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล รวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการประกอบอาชีพประมงทะเล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ช่วยปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ไม่เหมาะสม และการเป็นหนี้ อันเป็นพฤติกรรมสำคัญที่น่าจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างไม่สิ้นสุด หากไม่รีบดำเนินการอย่างเหมาะสมและทันเวลา

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริ โภคและการเป็นหนี้ของชาวประมงทะเล
- 1.2.2 เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล
- 1.2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริ โภคและการเป็นหนี้กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของเนื้อหาครอบคลุมดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริ โภคของชาวประมงทะเล ในตำบลลิซล อำเภอลิซล จังหวัด นครศรีธรรมราช ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมการบริ โภคที่แสดงออกมาในรูปค่าใช้จ่ายในการอุปโภค บริโภคประจำวันทั่วไป ค่าใช้จ่ายที่เป็นสิ่งอบายมุข ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ของสมาชิกในครอบครัว ค่าใช้จ่ายเพื่อสังคมและค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต
- 2) ศึกษาการเป็นหนี้ของชาวประมงทะเลในตำบลลิซล อำเภอลิซล จังหวัด นครศรีธรรมราช ซึ่งครอบคลุมการมีหนี้สิน และความสามารถในการชำระหนี้
- 3) ศึกษาคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลในตำบลลิซล อำเภอลิซล จังหวัด นครศรีธรรมราช โดยพิจารณาจากองค์ประกอบ 6 ด้าน คือ สุขภาพ ที่อยู่อาศัย ครอบครัว การทำงาน การศึกษาของสมาชิกในครอบครัว และสังคมและวัฒนธรรม

1.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร

การศึกษครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาโดยเน้นหมู่บ้านที่มีผู้ประกอบการอาชีพประมงทะเล ใน สัดส่วนสูงของอำเภอลิซล ซึ่งมีจำนวน 3 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านนาลิค หมู่บ้านท้องโหนด และหมู่บ้าน คอเขา

1.3.3 ขอบเขตด้านเวลา

ทำการรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือน มิถุนายน-กรกฎาคม พ.ศ. 2555 ข้อมูลที่ทำการรวบรวม เป็นข้อมูลในช่วงเดือนสิงหาคม 2554 – พฤษภาคม 2555

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการบริโภค และการเป็นหนี้ของชาวประมงทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เชื่อมโยงกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

1.4.2 ทำให้ทราบถึงคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภค และการเป็นหนี้กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ในตำบลลิซล อำเภอลิซล จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.4.3 ผลการศึกษาที่ได้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้ชีวิตของผู้ประกอบอาชีพประมงทะเล และเป็นแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของชาวประมงทะเลให้ดีขึ้นต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภคน การเป็นหนี้ และคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ในตำบลลิซล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราชครั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ผู้ศึกษาจึงได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังหัวข้อต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริโภค

2.1.1 ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภค

2.1.2 โมเดลพฤติกรรมผู้บริโภค

2.1.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค

2.1.4 การบริโภคของครัวเรือนและประเภทของค่าใช้จ่าย

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเป็นหนี้

2.2.1 ความหมายของการเป็นหนี้

2.2.2 สาเหตุการเป็นหนี้

2.2.3 ความสามารถในการชำระหนี้

2.2.4 ภาวะหนี้สิน

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

2.3.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต

2.3.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต

2.3.3 ลักษณะและองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

2.3.4 ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค

การเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดและทฤษฎีเข้ามาอธิบาย ทั้งนี้ เพราะว่าพฤติกรรมผู้บริโภคเป็นศาสตร์ที่ไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่ทว่ามีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีอื่นๆ ที่นักทฤษฎีได้คิดค้นกันขึ้นมาด้วย ซึ่งในที่นี้จะนำเสนอเฉพาะทฤษฎีและแนวคิดสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคเท่านั้น โดยจะอธิบายในประเด็นที่เกี่ยวข้องความสัมพันธ์กันซึ่งจะนำไปสู่ความคิดที่ต่อเนื่องหรือผูกพัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์และศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค

2.1.1 ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภค

มีคำอยู่ 2 คำ ที่มักจะใช้อธิบายพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริโภค คือ คำว่า พฤติกรรมการบริโภคและพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งมีผู้ให้ความหมายดังต่อไปนี้

Assael (1998 อ้างถึงใน นชกฤต วันตะเมธ, 2555: 85) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภคไว้ว่า เป็นกระบวนการในการซื้อการใช้สินค้าเพื่อสนองความต้องการหรือสร้างความพอใจให้แก่ตัวผู้บริโภคเอง โดยผู้บริโภคจะมีการใช้กระบวนการในการตัดสินใจ ซึ่งก็คือการประมวลผลข้อมูลที่ได้รับมาเกี่ยวกับสินค้าต่างๆ จากนั้นก็จะทำการพิจารณาตราสินค้าที่เป็นตัวเลือก แล้วจึงทำการประเมินผลก่อนที่จะทำการตัดสินใจซื้อสินค้าในที่สุด

Engel and others (1995 อ้างถึงใน นชกฤต วันตะเมธ, 2555: 85) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมการบริโภค คือ กิจกรรมของผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการได้รับการบริโภค และการกำจัดทิ้งของสินค้าและบริการ นอกจากนี้ยังรวมถึงกระบวนการตัดสินใจในการกระทำความดังกล่าวด้วย

Schiffman and Kanuk (2000: 4 อ้างถึงใน นชกฤต วันตะเมธ, 2555: 85) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมผู้บริโภค ว่า หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกในการค้นหา การซื้อ การใช้ การประเมินและการกำจัดทิ้งซึ่งสินค้าและบริการของผู้บริโภค

รัชมน ศรีแก่นจันทร์ (2544: 17) ได้อธิบายถึงพฤติกรรมผู้บริโภคในลักษณะที่คล้ายคลึงกันว่า หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อการแสวงหา การคัดเลือก การซื้อ การใช้ และการประเมินสินค้าหรือบริการทั้งหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการและความปรารถนาของตน ซึ่งจะต้องมีการตัดสินใจและกระทำที่เกี่ยวกับการซื้อและใช้สินค้าด้วย

ธงชัย สันติวงษ์ (2546: 2) ให้ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภคว่า หมายถึง การแสดงออกของคนในฐานะผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมต่างๆ คือ การจัดหา การบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ รวมถึงการกำจัดหรือทิ้งสิ่งที่ใช้แล้วนั้นด้วย ทั้งนี้ในการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคจะมุ่งสนใจที่จะสืบค้นให้ทราบถึงเหตุผลว่า ทำไมและเพราะอะไรเขาจึงเลือกซื้อสินค้าและบริการนั้น

หรือตราบนั้นๆ เพื่อที่ผู้ที่ทำธุรกิจจะได้นำเอาความรู้นั้นมาใช้สำหรับวางกลยุทธ์ดำเนินงาน เพื่อเอาชนะใจลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ผลมากยิ่งขึ้น

ศุภร เสรีรัตน์ (2545: 6-7) ได้รวบรวมความหมายของคำว่า พฤติกรรมผู้บริโภคที่มีความหมายคล้ายคลึงไว้ดังนี้

1) หมายถึง การกระทำต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดหาให้ได้มาซึ่งการบริโภค และการจับจ่ายใช้สอยซึ่งสินค้าและบริการ รวมทั้งกระบวนการตัดสินใจที่เกิดขึ้นทั้งก่อนและหลังการกระทำดังกล่าวด้วย

2) หมายถึง การกระทำซึ่งส่งผลต่อกันและกันตลอดเวลาของความรู้ ความเข้าใจ พฤติกรรม และเหตุการณ์ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์ได้กระทำขึ้น ในเรื่องของการแลกเปลี่ยนสำหรับการดำเนินชีวิตมนุษย์

3) หมายถึง กระบวนการตัดสินใจและกิจกรรมทางกายภาพที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องเมื่อมีการประเมินการได้มา การใช้จ่ายหรือการจับจ่ายใช้สอยซึ่งสินค้าและบริการ

4) หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริโภคแสดงออกในการแสวงหาสำหรับการซื้อ การใช้ การประเมินและการจับจ่ายใช้สอย ซึ่งสินค้าและบริการที่เขาคาดหวัง อันจะทำให้ความต้องการของเขาได้รับความพอใจ

5) หมายถึง การตัดสินใจทั้งหลายและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องเฉพาะกับการซื้อและการใช้สินค้าและบริการ หรือผลิตภัณฑ์

เสรี วงษ์มณฑา (2542: 30-32) ได้กล่าวถึงผู้บริโภค (Consumer) ว่าเป็นผู้ที่มีความต้องการซื้อ (Need) และมีอำนาจซื้อ (Purchasing Power) ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมการซื้อ (Purchasing Behavior) และพฤติกรรมการใช้ (Using Behavior) ดังนี้

1) ผู้บริโภคเป็นบุคคลที่มีความต้องการ (Needs) การที่จะถือว่าใครเป็นผู้บริโภค นั้น บุคคลนั้นจะต้องมีความต้องการผลิตภัณฑ์ แต่ถ้าบุคคลนั้นไม่มีความต้องการก็ไม่ใช่ผู้บริโภค

2) ผู้บริโภคเป็นผู้ที่มีอำนาจซื้อ (Purchasing Power) ผู้บริโภคจะมีแค่เพียงความต้องการอย่างเดียวไม่ได้ แต่เขาจะต้องมีอำนาจซื้อด้วย ถ้ามีเพียงแต่ความต้องการแล้วไม่มีอำนาจซื้อ ก็ยังไม่ใช่ผู้บริโภคสินค้านั้น เพราะฉะนั้นการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภค จึงต้องวิเคราะห์ไปที่ตัวเงินของผู้บริโภคแต่ละรายนั้นด้วย

3) การเกิดพฤติกรรมการซื้อ (Purchasing Behavior) เมื่อผู้บริโภคมีความต้องการ และมีอำนาจซื้อแล้วก็จะมีพฤติกรรมการซื้อ เป็นต้นว่า ผู้บริโภคจะซื้อของอะไร ซื้อที่ไหน ซื้อเมื่อใด และใช้หลักการอะไรในการตัดสินใจซื้อ ซื้ออย่างน้อยแค่ไหน เช่น ครอบครัวส่วนใหญ่ แม่บ้านจะเป็นผู้ซื้อของใช้ภายในบ้าน หรือบางครอบครัวแม่บ้านอาจจะแยกซื้อสินค้าเป็นของ

ส่วนตัว บางคนซื้อสินค้าเอง บางคนพ่อแม่ซื้อให้ ทั้งนี้ปริมาณและระยะเวลาการซื้ออาจจะต่างกันในแต่ละคน

4) พฤติกรรมการใช้ (Using Behavior) ผู้บริโภคมีพฤติกรรมการใช้สินค้าอย่างไร เช่น ใช้สินค้าที่ไหน กับใคร เมื่อใด มากน้อยแค่ไหน และอย่างไร เป็นต้น

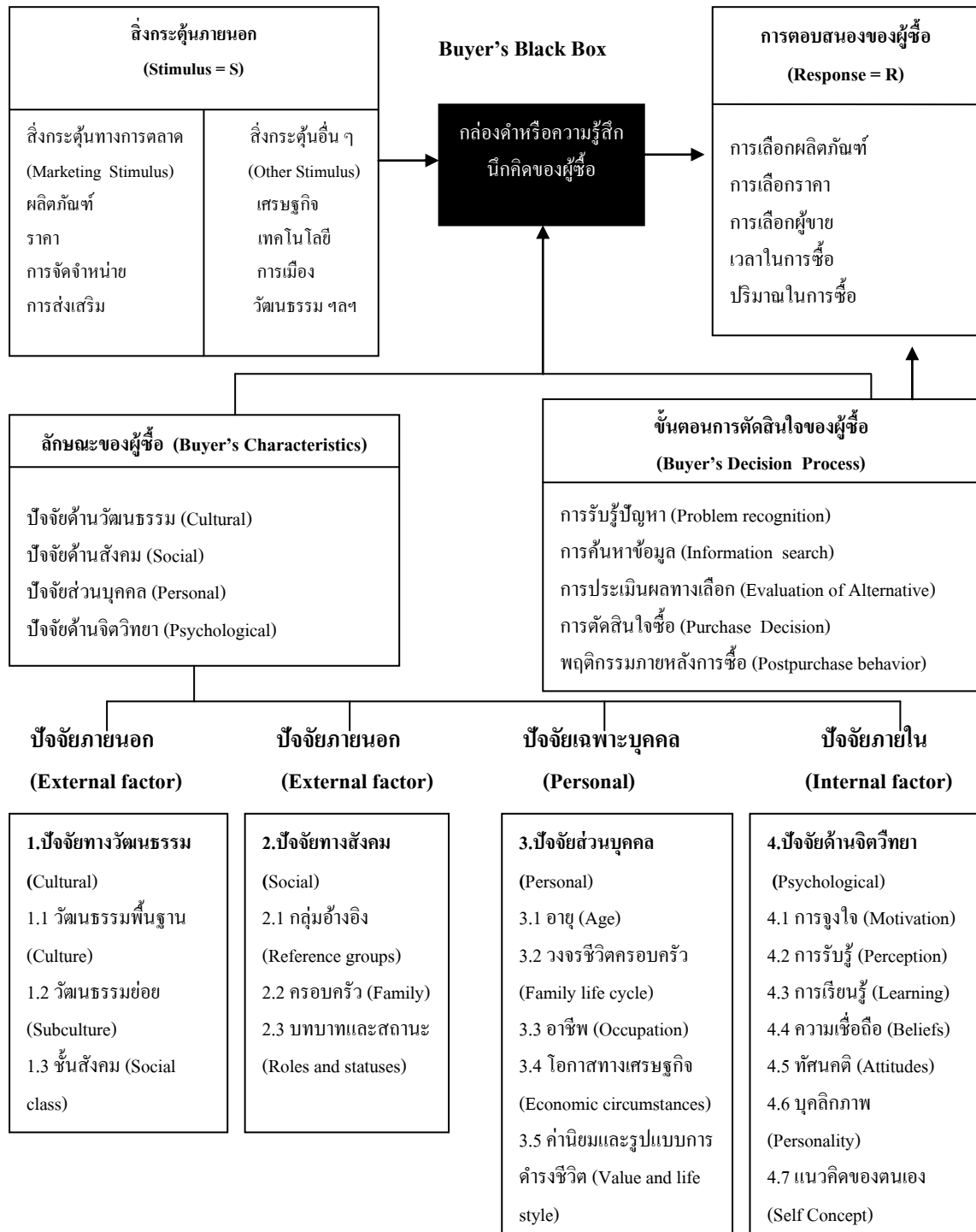
พิมล ศรีวิกรม์ (2542: 6) ได้ให้ความหมายของคำว่าพฤติกรรมผู้บริโภคว่า หมายถึงการกระทำที่ผู้บริโภคแสดงออกที่เกี่ยวข้องกับสินค้าและบริการ ได้แก่ การค้นหา การเลือกซื้อ และการประเมินผลในการใช้สอยผลิตภัณฑ์นั้นๆ รวมถึงการบริการที่ผู้บริโภคได้รับหรือพึงจะได้รับ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคแต่ละคนนั่นเอง

จากแนวคิดต่างๆ ที่มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคและพฤติกรรมผู้บริโภคดังกล่าวข้างต้นนี้ ทำให้พอจะสรุปได้ว่า พฤติกรรมผู้บริโภคเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมมนุษย์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดหาให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการ ซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคแต่ละคนที่เกี่ยวข้องกับการเลือกซื้อสินค้า หรือบริการตามความต้องการของตน ทั้งนี้ในการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค อาจจะพิจารณาจากประเภทของสินค้า ความถี่ในการบริโภคสินค้าแต่ละประเภท และการใช้จ่ายซื้อสินค้า ทั้งที่จำเป็นหรือฟุ่มเฟือย ซึ่งอาจจะแตกต่างกันได้ระหว่างประชากรกลุ่มต่าง ๆ

2.1.2 โมเดลพฤติกรรมผู้บริโภค

โมเดลพฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior Model) เป็นตัวแบบที่อธิบายเหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ โดยเริ่มจากการเกิดสิ่งกระตุ้น (Stimulus) ที่ทำให้เกิดความต้องการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่สามารถคาดคะเนได้ ความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภค นอกจากจะได้รับอิทธิพลจากสิ่งต่างๆ มาเป็นตัวกระตุ้นก่อน แล้วจึงจะมีการตอบสนองด้วยการหาหรือซื้อ ดังนั้นตัวแบบนี้จึงเป็นการอธิบายพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคนั่นเอง (พิบูลย์ ธีปะปาล, 2545: 153)

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่น ๆ (2541: 81-83) กล่าวว่า โมเดลพฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior Model) อธิบายถึงเหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ โดยมีจุดเริ่มต้นจากการเกิดสิ่งกระตุ้น (Stimulus) ที่ทำให้เกิดความต้องการ เมื่อสิ่งกระตุ้นผ่านเข้ามาในความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อซึ่งเปรียบเสมือนกล่องดำ (Buyer's Black Box) ซึ่งผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่สามารถคาดคะเนได้ ความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อจะได้รับอิทธิพลจากลักษณะต่างๆ ของผู้ซื้อ ซึ่งจะนำไปสู่การตอบสนองของผู้ซื้อ (Buyer's Response) หรือการตัดสินใจซื้อของผู้ซื้อ (Buyer's Purchase Decision) จุดเริ่มต้นของโมเดลนี้อยู่ที่มีสิ่งกระตุ้น (Stimulus) ให้เกิดความต้องการก่อน แล้วทำให้เกิดการตอบสนอง (Response) ที่จะจัดหาหรือซื้อ ดังนั้นโมเดลนี้จึงอาจเรียกว่า S-R Theory โดยมีรายละเอียดดังนี้ (ภาพที่ 2.1)

ภาพที่ 2.1 รูปแบบพฤติกรรมผู้ซื้อ (ผู้บริโภค) และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค

แหล่งที่มา: ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่น ๆ, 2541: 82.

จากภาพที่ 2.1 สามารถอธิบายความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1.2.1 สิ่งกระตุ้น (Stimulus) อาจเกิดขึ้นเองจากภายในร่างกาย (Inside Stimulus) และสิ่งกระตุ้นจากภายนอก (Outside Stimulus) โดยนักการตลาดจะต้องสนใจและจัดสิ่งกระตุ้นให้มีขึ้น โดยเฉพาะที่มาจากภายนอก เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการผลิตภัณฑ์ สิ่งกระตุ้นถือว่าเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการซื้อสินค้า (Buying Motive) การที่ผู้บริโภคจะใช้เหตุจูงใจในการซื้อ นั้นอาจด้วยเหตุผล ความจำเป็นพื้นฐานหรือเหตุผลด้านจิตวิทยาก็ได้ สิ่งกระตุ้นภายนอกประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1) สิ่งกระตุ้นทางการตลาด (Marketing Stimulus) เป็นสิ่งกระตุ้นที่นักการตลาดสามารถควบคุมและต้องจัดให้มีขึ้น เป็นสิ่งกระตุ้นที่เกี่ยวข้องกับส่วนผสมทางการตลาด (Marketing Mix) อันประกอบด้วย สิ่งกระตุ้นด้านผลิตภัณฑ์ สิ่งกระตุ้นด้านราคา สิ่งกระตุ้นด้านการจัดช่องทางการจำหน่าย และสิ่งกระตุ้นด้านการส่งเสริมการตลาด

2) สิ่งกระตุ้นอื่นๆ (Other Stimulus) เป็นสิ่งกระตุ้นความต้องการผู้บริโภคที่อยู่ภายนอกองค์การซึ่งบริษัทควบคุมไม่ได้ สิ่งกระตุ้นเหล่านี้ ได้แก่ สิ่งกระตุ้นทางเศรษฐกิจ สิ่งกระตุ้นทางเทคโนโลยี สิ่งกระตุ้นทางกฎหมายและการเมือง สิ่งกระตุ้นทางวัฒนธรรม

2.1.2.2 กล่องดำหรือความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ (Buyer's Black Box) หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อเปรียบเสมือนกล่องดำ (Black Box) ที่ลึกลับที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้าจะสามารถทราบได้ก็ด้วยการพยายามค้นหาความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ ความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อได้รับอิทธิพลจากลักษณะของผู้ซื้อและกระบวนการตัดสินใจของผู้ซื้อ อาทิ 1) ลักษณะส่วนตัวของผู้ซื้อ (Buyer's Characteristics) ลักษณะของผู้ซื้อนี้มีอิทธิพลจากปัจจัยต่างๆ คือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านจิตวิทยา 2) กระบวนการตัดสินใจของผู้ซื้อ (Buyer's Decision Process) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ การรับรู้ความต้องการหรือปัญหา การค้นหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือก การตัดสินใจซื้อ พฤติกรรมภายหลังการซื้อ และ 3) การตอบสนองของผู้ซื้อ (Buyer's Response) หรือการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคหรือผู้ซื้อ (Buyer's Purchase Decisions) โดยผู้บริโภคจะมีการตัดสินใจในประเด็นต่างๆ ดังนี้คือ 1) การเลือกผลิตภัณฑ์ (Product Choice) ตัวอย่างเช่น การเลือกผลิตภัณฑ์อาหารเข้า ผู้บริโภคมีทางเลือก คือ นมสดกล่องขนมปัง เป็นต้น 2) การเลือกตราสินค้า (Brand Choice) ตัวอย่าง เช่น ถ้าผู้บริโภคเลือกนมสดกล่องจะเลือกจากยี่ห้อ เช่น โฟร์โมสต์ มะลิ เป็นต้น และ 3) การเลือกปริมาณการซื้อ (Purchasing Amount) ตัวอย่าง เช่น ผู้บริโภคจะเลือกซื้อหนึ่งโหลหรือครึ่งโหล เป็นต้น

2.1.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การซื้อของผู้บริโภค

การศึกษารูปแบบพฤติกรรมผู้ซื้อหรือผู้บริโภคทำให้ทราบว่า นอกจากสิ่งกระตุ้นจากภายนอกแล้ว ความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภคยังเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคด้วย

โดยลักษณะของผู้ซื้อมักจะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังนี้ คือ 1) ปัจจัยด้านวัฒนธรรม 2) ปัจจัยทางสังคม 3) ปัจจัยส่วนบุคคล และ 4) ปัจจัยด้านจิตวิทยา ซึ่งล้วนมีส่วนสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการบริโภคของคน โดยมีรายละเอียดดังนี้ (Kotler, 1997: 172 อ้างถึงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่น ๆ, 2541: 82)

2.1.3.1 ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (Cultural Factor)

คำว่าวัฒนธรรมมีหลายคำจำกัดความ โดยทั่วไปแล้วจัดว่าเป็นส่วนที่เกิดจากการเรียนรู้ ค่านิยม ธรรมเนียมปฏิบัติ ศิลปะ กฎหมาย อุปนิสัย ความเชื่อ ค่านิยม ซึ่งกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคมใดสังคมหนึ่ง ทั้งนี้พฤติกรรมที่มาจากการเรียนรู้และผลลัพธ์ของพฤติกรรมมีที่มาจากส่วนประกอบย่อย ซึ่งคนในสังคมแต่ละสังคมมักจะยอมรับและเผยแพร่ต่อกันไป หรือเป็นผลรวมของการเรียนรู้ ความเชื่อ ค่านิยม และธรรมเนียมปฏิบัติ ซึ่งกำหนดพฤติกรรมของผู้บริโภคในสังคมหนึ่ง (สุภาภรณ์ พลนิกร, 2548: 2) หรือเป็นสัญลักษณ์และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกถึงรุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นตัวกำหนดและควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมหนึ่ง โดยประกอบด้วยค่านิยมที่กำหนดลักษณะของสังคมและกำหนดความแตกต่างของสังคมหนึ่งจากสังคมอื่น วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดความต้องการและพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งอาจจะแบ่งออกเป็นวัฒนธรรมพื้นฐาน วัฒนธรรมกลุ่มย่อย และชั้นทางสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่น ๆ, 2541: 83 - 84)

1) วัฒนธรรมพื้นฐาน (Culture) เป็นลักษณะพื้นฐานของบุคคลในแต่ละสังคม เช่น ลักษณะนิสัยของคนไทย ซึ่งเกิดจากการหล่อหลอมพฤติกรรมของสังคมไทยที่ทำให้มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

2) วัฒนธรรมกลุ่มย่อย (Subculture) หมายถึง วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มคนที่มีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกันเป็นกลุ่มย่อยๆ ซึ่งมีอยู่ภายในสังคมขนาดใหญ่และมีความสลับซับซ้อน วัฒนธรรมย่อยเกิดจากพื้นฐานทางภูมิศาสตร์และลักษณะพื้นฐานของมนุษย์แต่ละกลุ่มวัฒนธรรมย่อย เช่น กลุ่มศาสนา กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น โดยแต่ละกลุ่มมีประเพณีและข้อห้ามที่แตกต่างกัน จึงมีผลกระทบต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภค นอกจากนี้ค่านิยมในวัฒนธรรมย่อย ที่แตกต่างกันทำให้เกิดทัศนคติที่แตกต่างกันด้วย ในขณะที่เดียวกันอาจเกิดจากอิทธิพลของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หรือท้องถิ่น ซึ่งทำให้เกิดลักษณะการดำรงชีวิตที่แตกต่างกันและมีอิทธิพลต่อการบริโภคที่แตกต่างกันด้วย

3) ชั้นทางสังคม (Social Class) หมายถึง การแบ่งสมาชิกของสังคมออกเป็นระดับฐานะที่ต่างกัน โดยที่สมาชิกทั่วไปจะถือเกณฑ์รายได้ (ฐานะ) ทรัพย์สินหรืออาชีพ โดยสมาชิกในแต่ละชั้นสังคมมักจะมีสถานะอย่างเดียวกัน และสมาชิกในชั้นสังคมที่ต่างกันจะมี

ลักษณะที่แตกต่างกัน การแบ่งชั้นทางสังคมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค ลักษณะที่สำคัญของชั้นสังคม คือ บุคคลภายในชั้นสังคมเดียวกันมีแนวโน้มจะมีค่านิยม พฤติกรรม และการบริโภคคล้ายคลึงกัน บุคคลจะถูกจัดลำดับสูงหรือต่ำตามตำแหน่งที่ยอมรับในสังคมนั้น ชนชั้นทางสังคมมักจะแบ่งตามอาชีพ รายได้ฐานะ ตระกูล ตำแหน่งหน้าที่ หรือบุคลิกลักษณะ ชนชั้นทางสังคมแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ได้ 3 ระดับ ดังนี้ (ชนวรรณะ แสงสุวรรณ และคนอื่น ๆ, 2547: 252)

(1) ชนชั้นสูง แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มชนชั้นสูงระดับบน เป็นชนชั้นสูงในสังคมที่มีทรัพย์สินสมบัติสืบทอดต่อกันมายาวนาน มักเป็นครอบครัวที่มีชื่อเสียงรู้จักกันดี มีที่อยู่อาศัยที่หรูหรา มักซื้อสินค้าและแต่งกายแบบอนุรักษ์นิยม และไม่ชอบโอ้อวด จึงมีลักษณะที่เป็นกลุ่มอ้างอิงที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจด้านการบริโภคของชนชั้นอื่นๆ ส่วนกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มชนชั้นสูงระดับล่าง เป็นกลุ่มคนที่มีรายได้สูงหรือมีรายได้มั่นคงจากความสามารถพิเศษในอาชีพการงาน หรือการดำเนินกิจการ มักจะมาจากพื้นฐานที่เคยเป็นชนชั้นกลางมาก่อนและมีแนวโน้มที่จะกระตือรือร้นในกิจกรรมทางสังคมและชุมชน และพยายามซื้อสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์หรือแสดงออกซึ่งสถานภาพของตนเองหรือบุตรหลานของตน เช่น ที่อยู่อาศัย โรงเรียนและรถยนต์ราคาแพง ชนกลุ่มนี้รวมทั้งพวกเศรษฐีใหม่มักจะมีรูปแบบการบริโภคที่โดดเด่นสะดุดตา เพื่อสร้างความประทับใจให้กับกลุ่มชนที่ต่ำกว่าตน

(2) ชนชั้นกลาง แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มชนชั้นกลางระดับบน ซึ่งไม่ได้มีสถานภาพทางครอบครัวหรือมีฐานะมั่นคงเป็นพิเศษ คนกลุ่มนี้ประสบความสำเร็จจากการประกอบอาชีพพอสมควร มีการศึกษาสูง มักจะไม่ร่ำรวยมาก แต่ต้องการชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งมักจะซื้อสินค้าคุณภาพดี ราคาสูง เพื่อแสดงออกถึงสัญลักษณ์แห่งความสำเร็จ ส่วนกลุ่มชนชั้นกลาง ได้แก่กลุ่มคนทำงานประเภทแรงงานหรืออาจเป็นพนักงานที่มีรายได้ปานกลางและมีการซื้อผลิตภัณฑ์บางอย่าง เพื่อให้ทันสมัยเหมือนกับเพื่อนฝูง เช่น สินค้าที่ได้ชื่อว่ายี่ห้อดีและเป็นที่ยอมรับ โดยชนชั้นกลางมีเป้าหมายที่จะส่งบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และกลุ่มสุดท้าย ชนชั้นแรงงาน ซึ่งประกอบด้วยผู้ใช้แรงงานที่ดำเนินชีวิตแบบชนชั้นแรงงานทั่วไป

(3) ชนชั้นต่ำ ได้แก่ ผู้ที่ทำงานหาเลี้ยงตัวเองไม่ได้ อยู่ได้ด้วยสวัสดิการของรัฐ หรืออยู่อย่างอดคัดถ้าทำงานก็มักจะมีรายได้ต่ำ และทำงานโดยไม่ต้องใช้ทักษะ ความชำนาญ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มักจะมีฐานะยากจน เมื่อพิจารณาในด้านรายได้พวกเขาเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างมีวินัยในตัวเองและพยายามรักษาชีวิตความเป็นอยู่ให้สามารถอยู่รอดได้

2.1.3.2 ปัจจัยด้านสังคม (Social Factor)

ปัจจัยด้านสังคมเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อการใช้จ่าย โดยกลุ่มอ้างอิงจะมีอิทธิพลต่อบุคคลในกลุ่มเดียวกันและกลุ่มอื่น ๆ เกี่ยวกับ

ค่านิยมในการเลือกซื้อสินค้า พฤติกรรมการบริโภคและการดำรงชีวิต รวมทั้งทัศนคติและแนวความคิดของบุคคล เนื่องจากบุคคลมักจะต้องการให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ลักษณะทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคที่สำคัญๆมีดังต่อไปนี้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่น ๆ, 2541: 85)

1) กลุ่มอ้างอิง (Reference Group) เป็นกลุ่มที่บุคคลมักจะต้องการเข้าไปเกี่ยวข้องกับ กลุ่มนี้จะมีอิทธิพลต่อทัศนคติ ความคิดเห็นและค่านิยมของบุคคลในกลุ่ม กลุ่มอ้างอิงแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ กลุ่มปฐมภูมิ ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนสนิทและเพื่อนบ้าน อีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มทุติยภูมิ จะเป็นกลุ่มที่ผู้บริโภคไม่มีส่วนร่วมหรือไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่ม แต่อยากเข้าไปเป็นสมาชิกหรืออยากจะเป็นแบบ ได้แก่ กลุ่มบุคคลชั้นนำในสังคม กลุ่มดารา นักร้อง นักกีฬา นักวิชาการ ผู้มีชื่อเสียง กลุ่มอ้างอิงเหล่านี้มักจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคมากน้อยต่างกัน เช่น ชนิดของสินค้าและตราสินค้าจำพวกรถยนต์ เฟอร์นิเจอร์และเสื้อผ้า ซึ่งสะท้อนถึงการมีรสนิยมชั้นนำในสังคม

2) ครอบครัว (Family) บุคคลในครอบครัวถือว่ามามีอิทธิพลมากที่สุดต่อทัศนคติ ค่านิยม และความคิดเห็นของบุคคล ซึ่งจะไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อของสมาชิกครอบครัว ยกตัวอย่างในครอบครัวชาวตะวันตก ส่วนใหญ่ผู้ชายจะเป็นหัวหน้าครอบครัวและจะมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจซื้อสินค้าที่สำคัญและมีราคาสูง ส่วนผู้หญิงหรือแม่บ้านจะมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเกี่ยวกับการซื้อสินค้าของใช้ในครัวเรือน เป็นต้น

3) บทบาทและสถานะ (Roles and Statuses) บุคคลจะเกี่ยวข้องกับหลายกลุ่ม ซึ่งต้องวิเคราะห์ว่าใครมีบทบาทเป็นผู้คิดริเริ่ม ผู้ตัดสินใจซื้อ ผู้มีอิทธิพล ผู้ซื้อและผู้ใช้ บุคคลในสังคมมีสถานะและบทบาทหน้าที่ต่างกัน เช่น เป็นผู้พิพากษา ประธานบริษัท พนักงานขาย เสมียน เป็นต้น ซึ่งจะมีการวางตัวในสังคมต่างกัน ดังนั้นบุคคลมักจะเลือกใช้สินค้าและการแต่งกายที่สอดคล้องกับสถานะของตน เช่น ประธานบริษัทมักจะเลือกใช้รถยนต์เบนซ์ ใ้สูทราคาแพง ฯลฯ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่น ๆ, 2541: 85)

2.1.3.3 ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal factor)

การตัดสินใจของผู้ซื้อได้รับอิทธิพลจากลักษณะส่วนบุคคลของแต่ละคนด้านต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่น ๆ, 2541: 87)

1) อายุ (Age) คนที่อายุแตกต่างกันจะมีความต้องการผลิตภัณฑ์ที่ต่างกัน การแบ่งกลุ่มผู้บริโภคมักจะแบ่งตามช่วงอายุ ซึ่งบ่งบอกถึงความแตกต่างในทัศนคติและค่านิยมระหว่างช่วงอายุเหล่านี้ที่มีพัฒนาการในทางจิตวิทยา คือ ต่ำกว่า 6 ปี 6-11 ปี 12-19 ปี 20-34 ปี 35-49 ปี 50-64 ปี และ 65 ปีขึ้นไป เช่น กลุ่มวัยรุ่นชอบทดลองสิ่งแปลกใหม่และชอบสินค้าแฟชั่น

2) วงจรชีวิตครอบครัว (Family Life Cycle Stage) เป็นขั้นตอนการดำรงชีวิตของบุคคลในลักษณะของการมีครอบครัว ซึ่งการดำรงชีวิตในแต่ละขั้นตอนนี้เป็นสิ่งที่มามีอิทธิพลต่อ

ความต้องการ ทักษะ และค่านิยมของบุคคล ทำให้เกิดความต้องการในผลิตภัณฑ์และพฤติกรรม การซื้อที่แตกต่างกัน เช่น ครอบครัวที่เพิ่งแต่งงานใหม่จะใช้จ่ายส่วนใหญ่กับเรื่อง บ้าน รถ และเฟอร์นิเจอร์ ในขณะที่ครอบครัวที่มีลูกเล็กจะใช้จ่ายส่วนใหญ่กับเครื่องอำนวยความสะดวก เครื่องซักผ้า และสินค้าประเภทอาหารเด็ก ของใช้เด็ก ของเล่น เป็นต้น

3) อาชีพ (Occupation) อาชีพของแต่ละบุคคลจะนำไปสู่ความจำเป็นและความต้องการสินค้าและบริการที่ต่างกัน เช่น ข้าราชการจะซื้อชุดทำงานและสินค้าจำเป็น นักธุรกิจจะซื้อเสื้อผ้าราคาสูง หรือตัวเครื่องบิน เป็นต้น

4) สถานะทางเศรษฐกิจ (Economic Circumstances) หรือรายได้ (Income) สถานะทางเศรษฐกิจของบุคคลที่สำคัญคือรายได้ของบุคคล โดยระดับของรายได้มีผลต่ออำนาจการซื้อและทัศนคติเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงิน

5) การศึกษา (Education) ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มจะบริโภคผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย

6) ค่านิยมหรือคุณค่า (Values) และรูปแบบการดำรงชีวิต (Lifestyle) ค่านิยมหรือคุณค่า หมายถึงความนิยมในสิ่งของหรือบุคคลหรือความคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ส่วนรูปแบบการดำรงชีวิต หมายถึง รูปแบบการดำรงชีวิตในโลกมนุษย์ โดยมักจะแสดงออกในรูปของกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็น

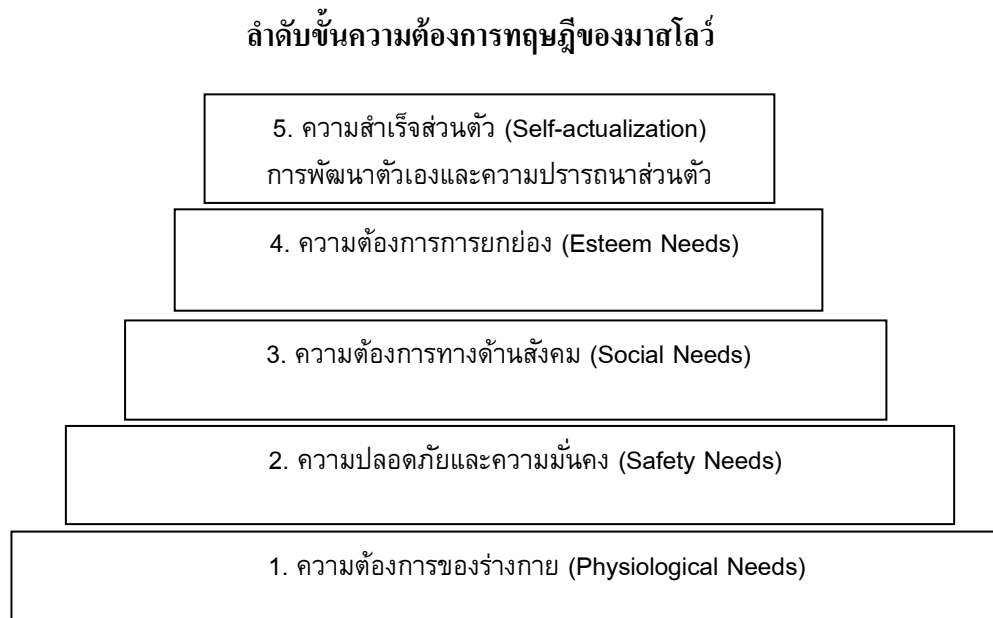
2.1.3.4 ปัจจัยด้านจิตวิทยา (Psychological Factors)

ปัจจัยด้านจิตวิทยาถือเป็นปัจจัยภายในตัวผู้บริโภคที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การซื้อ และการใช้สินค้า ปัจจัยด้านจิตวิทยาภายในตัวผู้บริโภคมีดังต่อไปนี้

1) การจูงใจ (Motivation) หมายถึง พลังสิ่งกระตุ้นที่อยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่งกระตุ้นให้บุคคลปฏิบัติไปในทางใดทางหนึ่ง โดยการจูงใจนี้มักจะเกิดภายในตัวบุคคล แต่อาจจะถูกกระทบหรือควบคุมจากปัจจัยภายนอก เช่น วัฒนธรรม ชนทางสังคม หรือสิ่งกระตุ้นอื่นๆ เพื่อให้เกิดความต้องการ ตามแนวความคิดการจูงใจเชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์จะเกิดขึ้นได้ต้องมีแรงจูงใจ ซึ่งหมายถึง ความต้องการที่ได้รับการกระตุ้นจากภายในตัวบุคคลที่ ต้องการแสวงหาความพอใจด้วยพฤติกรรมที่มีเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย ความต้องการทางร่างกายและความต้องการด้านจิตใจต่างๆ ความต้องการเหล่านี้ ทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะหาสินค้ามาบำบัดความต้องการของตน หรืออีกนัยหนึ่ง แรงจูงใจ คือ การรวมพลังของความต้องการ ความเครียด และผลประโยชน์ที่คาดหวัง ซึ่งผลักดันให้เกิดพฤติกรรม ด้วยเหตุผลเช่นนี้นักการตลาดจึงสามารถจัดการจูงใจด้านบวกที่ก่อให้เกิดความปรารถนา และการจูงใจด้านลบที่ก่อให้เกิดความกลัว หรือ การจูงใจด้านเหตุผลที่ใช้เหตุผลรวมตามทฤษฎีทางเศรษฐกิจ และการจูงใจด้านอารมณ์ที่ใช้ความรู้สึกและความพึงพอใจ

เพื่อสร้างให้เกิดการซื้อและการใช้ สินค้าที่ตนเองเสนอขาย สอดคล้องกับทฤษฎีการจูงใจของ มาสโลว์ (Maslow's Theory of Motivation) ซึ่งอธิบายถึงการตอบสนองความต้องการให้เกิดความพึงพอใจนี้ ตามประเภทความต้องการต่างๆของบุคคลที่เป็นแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ โดยแบ่งออกเป็นประเภทของความต้องการในรูปของลำดับความต้องการสำหรับบุคคลแต่ละคน เพราะความต้องการดังกล่าวจะเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดพฤติกรรม

ลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ มี 5 ระดับด้วยกัน โดยเริ่มจากความต้องการระดับขั้นพื้นฐานขึ้นไปจนถึงความต้องการความสำเร็จส่วนตัวดังแสดงในภาพที่ 2.2 (ฉัตรยาพร เสมอใจ และมัทนียา สมมิ, 2546: 98-101)

ภาพที่ 2.2 ลำดับขั้นของความต้องการตามทฤษฎีมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Human Needs)

แหล่งที่มา: ฉัตรยาพร เสมอใจ และมัทนียา สมมิ, 2546: 101.

(1) ความต้องการของร่างกาย (Physiological Needs) เป็นระดับของความ ต้องการขั้นแรก ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ที่มนุษย์ทุกคน จำเป็นต้องได้มาเพื่อความอยู่รอด เช่น ความต้องการทางเพศ ความต้องการที่เป็นปัจจัยที่ใช้ในการ ดำรงชีพ เป็นต้น

(2) ความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง (Safety and Security Needs) เป็นความต้องการที่เหนือกว่าความต้องการเพื่อความอยู่รอด เช่น ต้องการความปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ ต้องการได้รับการปกป้องคุ้มครอง ต้องการความมั่นคงของชีวิต ต้องการสุขภาพที่แข็งแรง ต้องการอนามัยที่ดี ความต้องการความมั่นคงในการทำงาน เป็นต้น

(3) ความต้องการทางสังคม (Social Needs) หรือความต้องการความรักและการยอมรับ (Sense of Belonging and Love Needs) เป็นความต้องการทั้งในแง่ของการให้และการได้รับความรัก ความต้องการประเภทนี้เกี่ยวข้องกับการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ซึ่งบุคคลต้องการได้รับการยอมรับ จากคนอื่นๆ ในกลุ่มที่ตนไปสังกัดหรือเกี่ยวข้อง

(4) ความต้องการการยกย่อง (Esteem Needs) เป็นความต้องการได้รับการยกย่องในเรื่องคุณลักษณะส่วนตัว รวมถึงการได้รับความนับถือในความสามารถและสถานะจากสังคม เช่น ต้องการได้รับการเคารพนับถือ ต้องการมีชื่อเสียง ต้องการมีศักดิ์ศรี มีฐานะดีในสังคม เป็นต้น

(5) ความต้องการประสบความสำเร็จสูงสุดในชีวิต (Self-actualization Needs) เป็นความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคล ซึ่งถ้าบุคคลใดสามารถบรรลุความต้องการในขั้นนี้ จะได้รับการยกย่องเป็นบุคคลพิเศษ เช่น ความต้องการที่เกิดจากความสามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ นักร้องหรือนักแสดงที่มีชื่อเสียง เป็นต้น

2) การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการซึ่งแต่ละบุคคลเลือกสรร จัดระเบียบ และตีความหมายข้อมูล เพื่อที่จะสร้างภาพที่มีความหมาย หรือหมายถึงกระบวนการทำความเข้าใจ (การเปิดรับ) ของบุคคลที่มีต่อโลกที่เขาอาศัยอยู่ จากความหมายนี้ การรับรู้จะแสดงออกถึงความรู้สึจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การได้เห็น ได้กลิ่น ได้ยิน ได้รสชาติ และได้รู้สึก การรับรู้เป็นกระบวนการของแต่ละบุคคลซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยภายใน เช่น ความเชื่อ ประสบการณ์ ความต้องการและอารมณ์ และยังขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอก ซึ่งก็คือสิ่งกระตุ้นต่างๆ ด้วยเหตุนี้การรับรู้จึงเกี่ยวข้องอย่างมากต่อพฤติกรรมการใช้จ่าย (สิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่น ๆ, 2541: 89 - 93)

3) การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและความโน้มเอียงของพฤติกรรมจากประสบการณ์ที่ผ่านมา การเรียนรู้ของบุคคลเกิดขึ้นเมื่อบุคคลแต่ละคนได้รับสิ่งกระตุ้น และเกิดการตอบสนอง การเรียนรู้เกิดจากอิทธิพลหลายอย่าง เช่น ทักษะเดิม ความเชื่อเดิม และประสบการณ์ในอดีต อย่างไรก็ตาม สิ่งกระตุ้นจะมีอิทธิพลที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นั้น ต้องมีคุณค่าในสายตาลูกค้า ตัวอย่าง การจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายในรูปการแจกของตัวอย่างจะมีอิทธิพลทำให้เกิดการเรียนรู้ คือการทดลองใช้ได้ดีกว่าการจัดกิจกรรมการแถม เพราะการแถมนั้นลูกค้าต้องเสียเงินเพื่อซื้อสินค้า ถ้าลูกค้าไม่ซื้อสินค้าก็จะไม่เกิดการทดลองใช้สินค้าของแถม

4) ความเชื่อ (Belief) เป็นความคิดที่บุคคลยึดถือเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ในอดีต เช่น เป๊ปซี่สร้างให้เกิดความเชื่อว่าเป็นรสชาติของคนรุ่นใหม่ หรือ เอสโซ่สร้างความน่าเชื่อถือว่าน้ำมันเอสโซ่มีพลังสูง โดยใช้สโลแกนว่าจับเชื้อไล่ถึงพลังสูง

5) ทักษคติ (Attitude) หมายถึง การประเมินความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจของบุคคล ความรู้สึกด้านอารมณ์และแนวโน้มการปฏิบัติที่มีผลต่อความคิดหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหมายถึงความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทักษคติเป็นสิ่งที่มิอิทธิพลต่อความเชื่อ ในขณะที่เดียวกันความเชื่อก็มีอิทธิพลต่อทัศนคติด้วย จากการศึกษพบว่า ทัศนคติของผู้บริโภคกับการตัดสินใจซื้อสินค้ามีความสัมพันธ์กัน การเกิดทัศนคตินั้นเกิดจากข้อมูลแต่ละคนได้รับ กล่าวคือ เกิดจากประสบการณ์เรียนรู้ในอดีตเกี่ยวกับสินค้าหรือความรู้สึกนึกคิดของบุคคล และยังเกิดจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มอ้างอิง เช่น พ่อ แม่ เพื่อน บุคคลชั้นนำในสังคม เป็นต้น

6) บุคลิกภาพ (Personality) หมายถึง ลักษณะหรือพฤติกรรมเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล เช่น การที่มีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง เป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นคนเข้าสังคมได้ดีหรือเป็นคนปรับตัวได้ง่าย ฯลฯ ลักษณะบุคลิกภาพส่วนตัวนับว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญในการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภค ซึ่งประเภทของบุคลิกภาพจะมีความสัมพันธ์กับประเภทสินค้าและตราสินค้าที่เลือกใช้ หรือ หมายถึงคุณลักษณะด้านจิตวิทยาภายในและลักษณะภายนอกของบุคคลที่กำหนดและสะท้อนถึงวิธีการที่บุคคลตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม ซึ่งบุคคลอื่นจะรับรู้และตอบสนองได้ (ฉัตยาพร เสมอใจ และมัทนียา สมมิ, 2546: 83)

7) แนวคิดของตนเอง (Self Concept) หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองหรือความคิดที่บุคคลแต่ละคนคิดว่าบุคคลอื่นมีความคิดเห็นต่อตนอย่างไร

จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมการบริโภคเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายด้าน อาทิ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านจิตวิทยา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อการบริโภคของคนหรือครอบครัว เช่น ครอบครัวของชาวประมงนิยมซื้อสินค้าปริมาณมากๆ ในแต่ละครั้ง เนื่องจากเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ ดังนั้นครอบครัวจึงเป็นตัวกำหนดลักษณะพฤติกรรมการการบริโภคของครอบครัว หรือการออกเรือนอื่นๆ ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย จึงมักจะหากิจกรรมนันทนาการเพื่อคลายเครียดบนเรือ ด้วยการเล่นการพนันต่างๆ ทำให้สูญเสียเงินจำนวนมาก

2.1.4 การบริโภคของครัวเรือนและประเภทของค่าใช้จ่าย

การบริโภคเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลทุกคน การที่กิจกรรมนี้จะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับระดับรายได้เป็นสำคัญ พฤติกรรมการบริโภคจะเกิดขึ้นได้ต้องมีค่าใช้จ่าย ดังที่ จีรพรรณ ชีรานนท์ (2540: 357-358) ได้อ้างถึงสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ทำการสำรวจค่าใช้จ่ายของครัวเรือนว่า ได้แบ่งประเภทค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค

ออกเป็น 2 หมวดใหญ่ๆ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค โดยในแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.4.1 ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค

ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค หมายถึง รายจ่ายของครอบครัวในด้านต่างๆ โดยแยกเป็น 11 รายการย่อย ดังต่อไปนี้

- 1) หมวดอาหารและเครื่องดื่ม ได้แก่ อาหารที่ปรุงที่บ้าน เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ รวมถึงอาหารสำเร็จรูป และการรับประทานอาหารนอกบ้าน
- 2) หมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ทั้งที่ดื่มที่บ้านและนอกบ้าน
- 3) หมวดยาสูบ เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อบุหรี่ ซิการ์ ยานัตถ์
- 4) หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งบ้านและเครื่องใช้ต่างๆ ได้แก่ ค่าบำรุงรักษาและซ่อมแซมบ้าน เครื่องแต่งบ้านและบริภัณฑ์อื่นๆ สิ่งทอสำหรับใช้ในบ้าน เครื่องใช้เบ็ดเตล็ดในบ้าน ค่าใช้จ่ายในการทำความสะดวก ตลอดจนค่าเชื้อเพลิงและแสงสว่าง
- 5) หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ได้แก่ เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย รองเท้า
- 6) หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ได้แก่ ค่าใช้จ่ายสำหรับซื้อของใช้ส่วนบุคคล เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน เครื่องสำอาง ฯลฯ บริการส่วนบุคคล ได้แก่ ค่าตัดผม ฯลฯ
- 7) หมวดเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาล ได้แก่ ยาเวชภัณฑ์ ค่ารักษาพยาบาล
- 8) หมวดการเดินทางและการสื่อสาร ได้แก่ ค่าซื้อยานพาหนะ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ ค่าซ่อมแซม บำรุงรักษา ค่าใช้จ่ายการเดินทางตามปกติ ค่าใช้จ่ายการเดินทางในโอกาสพิเศษและท่องเที่ยว และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารต่างๆ
- 9) หมวดการศึกษา ได้แก่ ค่าเล่าเรียน ค่าบำรุงการศึกษา ค่าหนังสือและอุปกรณ์ในการเรียน และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา
- 10) หมวดการบันเทิง การอ่านและกิจกรรมทางศาสนา ได้แก่ ค่าอุปกรณ์การบันเทิงและกีฬา ค่าเครื่องเล่น สัตว์เลี้ยง ไม้ประดับเพื่อการบันเทิง ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการอ่านการศาสนาและลัทธิความเชื่อ
- 11) หมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ เช่น ค่าใช้จ่ายในการจัดงานบุญในวาระต่างๆ ฯลฯ

2.1.4.2 ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค

ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค เป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการซื้อสินค้าและบริการประเภทอุปโภคบริโภค ได้แก่ ภาษี ของขวัญ และเงินบริจาค ฯลฯ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้จัดทำการศึกษาภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน พ.ศ. 2554 (ในช่วง 6 เดือนแรก) พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 23,544 บาท ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการทำงาน ร้อยละ 71.9 ซึ่งได้แก่ ค่าจ้างหรือเงินเดือน ร้อยละ 38.7 จากการทำธุรกิจ ร้อยละ 20.4 และจากการทำเกษตร ร้อยละ 12.8 เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายภาค พบว่า กรุงเทพฯ และเขตปริมณฑล 3 จังหวัด (นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ) มีรายได้ต่อเดือนมากที่สุด คือ 43,669 บาท ต่อครัวเรือน รองลงมาคือภาคใต้มีรายได้ต่อเดือน 27,720 บาท ภาคกลางมีรายได้ต่อเดือน 20,445 บาท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้ต่อเดือน 18,159 บาท และภาคเหนือมีรายได้ต่อเดือนต่ำที่สุด 17,247 บาท

ส่วนค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 17,861 บาท ต่อครัวเรือนเมื่อจำแนกเป็นรายภาค พบว่า กรุงเทพฯ และปริมณฑล 3 จังหวัด (นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ) มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนมากที่สุด คือ 29,031 บาทต่อครัวเรือน รองลงมาคือภาคใต้ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 19,570 บาท ภาคกลางมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 17,052 บาท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 14,750 บาท และภาคเหนือมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 14,083 บาท โดยที่ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ของครัวเรือนทั่วประเทศ ร้อยละ 32.2 เป็นค่าอาหารและเครื่องดื่ม (ซึ่งในจำนวนนี้มีค่าเครื่องดื่มที่เป็นแอลกอฮอล์ร้อยละ 0.6) รองลงมาเป็นค่าที่อยู่อาศัย และเครื่องใช้ภายในบ้าน ร้อยละ 20.8 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินทางและยานพาหนะ ร้อยละ 19.1 ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคลเครื่องนุ่งห่ม รองเท้า ร้อยละ 6.5 ค่าใช้จ่ายในการสื่อสาร ร้อยละ 3.1 และค่าใช้จ่ายในการบันเทิง และการจัดงานพิธี ค่าใช้จ่ายในการศึกษา และค่าเวชภัณฑ์หรือการรักษาพยาบาล ประมาณร้อยละ 1.6-2.0 ส่วนค่าใช้จ่ายในกิจกรรมทางศาสนามีเพียงร้อยละ 0.9 เท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม พบว่าค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค เช่น ค่าภาษี ของขวัญ เบี้ยประกันภัย ซื้อมาสลากกินแบ่ง/หวย และดอกเบี้ยมีสูงถึง ร้อยละ 11.6 (ตารางที่ 2.1)

ตารางที่ 2.1 รายได้ และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ในประเทศไทยแยกเป็นรายภาค พ.ศ. 2554

ภาค	รายได้ต่อเดือน (บาท)	ค่าใช้จ่ายต่อเดือน (บาท)
ทั่วราชอาณาจักร	23,544	17,861
กรุงเทพฯและ3 จังหวัด*	43,669	29,031
กลาง	20,445	17,052
เหนือ	17,247	14,083
อีสาน	18,159	14,750
ใต้	27,720	19,570

หมายเหตุ: *นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ

แหล่งที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554: 11.

นอกจากนี้สำนักงานสถิติแห่งชาติ ยังรายงานถึงค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยของเดือนต่อครัวเรือนซึ่งจำแนกตามประเภทค่าใช้จ่ายในปี พ.ศ. 2554 เฉพาะในภาคใต้ว่ามีค่าใช้จ่ายรวมต่อเดือน 19,570 บาทต่อครัวเรือน โดยค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค มีค่าใช้จ่ายต่อเดือน 17,235 บาท คือ 1) อาหารเครื่องดื่มและยาสูบ มีค่าใช้จ่ายต่อเดือน 6,682 บาท 2) ค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการ มีค่าใช้จ่ายต่อเดือน 10,554 บาท (รวมค่าใช้จ่ายการเดินทางและการสื่อสาร ที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งบ้านและเครื่องใช้ต่างๆ เครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล เวชภัณฑ์ และค่าตรวจรักษาพยาบาล การศึกษา การบันเทิง การอ่าน กิจกรรมทางศาสนา ค่าใช้จ่ายจัดงานพิธีโอกาสพิเศษ) ส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค มีค่าใช้จ่ายต่อเดือน 2,336 บาท (รวมภาษี ของขวัญ และเงินบริจาค เบี้ยประกันภัย ซื่อสลากกินแบ่ง ดอกเบี้ยเงินกู้ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554: 17) (ตารางที่ 2.2)

ตารางที่ 2.2 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนในภาคใต้ จำแนกตามประเภทของค่าใช้จ่าย
พ.ศ. 2554

ประเภทค่าใช้จ่าย	ภาคใต้ (บาท)
ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค	17,235
ค่าใช้จ่ายอาหารเครื่องดื่มและยาสูบ	6,682
- อาหารและเครื่องดื่ม (ไม่มีแอลกอฮอล์)	6,452
- เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์	107
- ยาสูบ หมาก ขานัตถ์และอื่นๆ	123
ค่าใช้จ่ายสินค้าและบริการ	10,554
- ที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งบ้านและเครื่องใช้ต่างๆ	3,497
- เครื่องนุ่งห่มและรองเท้า	741
- ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	590
- เวชภัณฑ์/ค่าตรวจรักษาพยาบาล	300
- การเดินทางและการสื่อสาร	4,710
- การศึกษา	255
- การบันเทิง การอ่านและกิจกรรมทางศาสนา	273
- ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ	188
ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค	2,336
รวม	19,570

แหล่งที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554: 16-17.

2.1.5 พฤติกรรมการใช้จ่ายของครัวเรือนชนบท

มีผู้ที่ทำการศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายหรือรูปแบบการใช้จ่ายของครัวเรือนในชนบทในหลายรูปแบบดังนี้

วิระชัย ถาวรทนต์ และเดือนเพ็ญ ชีรวรณวิวัฒน์ (2551: 4 -6) ได้ทำการศึกษา เรื่องหนี้สิน การใช้จ่าย และความสุขของครัวเรือนชนบท พบว่า การใช้จ่ายของครัวเรือนมีหลายประเภท เพื่อให้เข้าใจกลไกของความสัมพันธ์ที่นำไปสู่การใช้จ่ายของผู้บริโภค ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการกำหนด

มาตรการในการควบคุมพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องและเกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของครัวเรือนในระบบเศรษฐกิจปัจจุบัน การศึกษานี้ได้แบ่งการใช้จ่ายของครัวเรือนออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่

- 1) ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค
- 2) ค่าใช้จ่ายเพื่อสร้างทุนมนุษย์ หรือเพื่อการศึกษา
- 3) ค่าใช้จ่ายในทางที่มีขอบ เช่น ค่าสุรา เบียร์ ยาสูบ หวย การพนัน
- 4) ค่าใช้จ่ายเพื่อผ่อนชำระหนี้สิน
- 5) ค่าใช้จ่ายเพื่อสังคม เช่น ทำบุญช่วยงานศพ ซื้อของขวัญขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น
- 6) ค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต เช่น เงินออม ค่าประกันสังคม ประกันชีวิต ฯลฯ

ฯลฯ

โดยมีตัวแปรหลักที่ส่งผลต่อการใช้จ่ายของผู้บริโภคทั้ง 6 ประเภทข้างต้น คือระดับรายได้ ซึ่งมีที่มาจากทฤษฎีที่เรียกว่า The Absolute Income Hypothesis ของ Keynes (Keynes, 1963) ซึ่งค้นพบจากการศึกษาวิจัยด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคในขณะนั้น โดยอธิบายว่าการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ขึ้นอยู่กับระดับรายได้สุทธิ (Disposable Income) เขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$C_t = \alpha + \beta Y_t$$

โดยที่ C_t คือ มูลค่าการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคทั้งหมดของบุคคล

Y_t คือ รายได้สุทธิที่ใช้ในการจับจ่ายใช้สอยของบุคคล

α คือ autonomous component of consumption

β คือ marginal propensity to consume (mpc)

แนวความคิดของ Keynes นี้ อธิบายถึงผลของรายได้สุทธิหลังหักภาษีว่า ถ้ารายได้สุทธิเพิ่มขึ้น ก็จะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้นด้วย แต่ทฤษฎีนี้ยังมีข้อจำกัดที่ไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยด้านอื่นๆ อาทิ อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา และตัวแปรหนี้สิน ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการใช้จ่ายของผู้บริโภคที่สำคัญอีกตัวแปรหนึ่ง ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากงานของ Bryant (1990 อ้างถึงใน วีระชัยถาวรทนต์ และเดือนเพ็ญ ชีววรรณวิวัฒน์, 2551) ที่กล่าวว่า ทรัพยากรทั้งหมด ซึ่งรวมทรัพย์สินและรายได้ ทั้งรายได้ในปัจจุบัน และที่คาดว่าจะเกิดในอนาคต มีผลต่อการใช้จ่ายของผู้บริโภคทั้งสิ้น ฉะนั้น การนำรายได้ในอนาคตมาใช้ก่อน หรือนำทรัพย์สินในอนาคตมาใช้ก่อนถือเป็นความหมายหนึ่งของคำว่าหนี้สิน จึงแสดงว่าตัวแปรหนี้สินย่อมมีผลต่อการเพิ่มทรัพยากรในการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค

นอกจากนี้ จากการทบทวนแนวความคิดที่เกี่ยวกับการบริโภค พบว่า การที่ผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกแบบแผนการบริโภคแบบใดจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล และขึ้นอยู่กับลักษณะของครัวเรือน การเปลี่ยนแปลงของความไม่แน่นอนจะเกิดขึ้นในอนาคต และมีข้อที่น่าสังเกตว่า สุดท้ายผู้บริโภคอาจไม่มีเหตุผลในการตัดสินใจบริโภคก็ได้ ภายใต้ปัจจัยบางอย่าง อาทิ ความไม่รู้ เป็นต้น จึงทำให้ไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนการบริโภค (Pischke, 1995 อ้างถึงใน วีระชัย ถาวรทนต์ และเดือนเพ็ญ ชีวรรณวิวัฒน์, 2551: 5) ในขณะเดียวกัน ความสามารถในการรู้และการเป็นหนี้ อาจทำให้ความมีเหตุผลของผู้บริโภคคลงด้วย จากงานวิจัยเชิงประจักษ์ของ Fernandez-Corvyedo (2002: 158 อ้างถึงใน วีระชัย ถาวรทนต์ และเดือนเพ็ญ ชีวรรณวิวัฒน์, 2551: 5) มีข้อค้นพบซึ่งตอกย้ำความสำคัญของตัวแปรหนี้สินที่มีต่อการใช้จ่ายของผู้บริโภคว่า เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านครัวเรือนด้วย อาทิ การเปลี่ยนแปลงของขนาดครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนผู้ที่เป็ภาระ รวมไปถึงความมั่งคั่งของครัวเรือน ล้วนมีผลต่อการใช้จ่ายในการบริโภคทั้งสิ้น

Modigliani (1986 อ้างถึงใน วีระชัย ถาวรทนต์ และเดือนเพ็ญ ชีวรรณวิวัฒน์, 2551: 5) ได้อธิบายการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค โดยได้กำหนดสมมติฐานทางทฤษฎีที่เรียกว่า Life Cycle Hypothesis (LCH) ซึ่งได้เพิ่มปัจจัยด้านครัวเรือนที่มีผลต่อความต้องการบริโภคเข้าไปด้วย โดยได้ขยายความทฤษฎี LCH ให้กว้างขวางไปถึงรายได้และการบริโภคของครัวเรือนที่มีผลต่อการตอบสนองอรรถประโยชน์ของการบริโภคตลอดชีวิตของบุคคลให้มากที่สุด นอกจากนั้นยังได้คำนึงถึงความมั่งคั่งสุทธิของบุคคลและครัวเรือนอีกด้วย

วีระชัย ถาวรทนต์ และเดือนเพ็ญ ชีวรรณวิวัฒน์ (2551: 10-14) ได้รายงานผลการสำรวจครัวเรือนตัวอย่างเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆของครัวเรือนชนบทในประเทศไทย และรายงานว่ครัวเรือนชนบทไทยมีขนาดครัวเรือนโดยเฉลี่ย 3.56 คน มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 19,310.06 บาท มีรายจ่ายรวมทั้งหมดโดยเฉลี่ยเดือนละ 14,973.47 บาท แบ่งออกเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในการดำรงชีวิตโดยเฉลี่ยประมาณ 8,720 บาทต่อเดือน ซึ่งสูงสุดในบรรดา 6 ประเภทของค่าใช้จ่ายที่ศึกษา ส่วนประเภทของค่าใช้จ่ายที่สูงเป็นอันดับรองลงมาตามลำดับ มีดังนี้ (1) ค่าใช้จ่ายในทางที่มิชอบ เช่น ค่าสุรา เบียร์ ยาสูบ หวย การพนัน เป็นต้น (2) ค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต เช่น เงินออม ค่าประกันสังคม ประกันชีวิต ประกันสุขภาพ เป็นต้น (3) ค่าใช้จ่ายเพื่อผ่อนชำระหนี้สิน (4) ค่าใช้จ่ายเพื่อสร้างทุนมนุษย์ คือ รายจ่ายเพื่อการศึกษาของสมาชิกครัวเรือน และ (5) ค่าใช้จ่ายเพื่อสังคม คือ จำนวนเงินที่จ่ายเพื่องานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น ทำบุญ ช่วยงานศพ ซื้อของขวัญขึ้นบ้าน ฯลฯ นอกจากนี่ยังรายงานว่ ภาพรวมการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระ 3 ตัว ได้แก่ ขนาดของครัวเรือน รายได้ปัจจุบันของครัวเรือนและหนี้สินที่คาดว่าจะมีทั้งหมดใน 1 ปี เป็นตัวกำหนดรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของ

ครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อเปรียบเทียบน้ำหนักอิทธิพลของตัวแปรแต่ละตัวในการอธิบายความผันแปรหรือการเปลี่ยนแปลงของระดับรายจ่ายของครัวเรือน พบว่า เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระอื่นๆ ให้คงที่ ตัวแปรอิสระที่มีน้ำหนักในการอธิบายความผันแปรของระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ (1) รายได้ปัจจุบันของครัวเรือน ($Beta = 0.295, p < 0.01$) (2) ขนาดของครัวเรือน ($Beta = 0.166, p < 0.05$) (3) หนี้สินที่คาดว่าจะมีทั้งหมดใน 1 ปี ($Beta = 0.111, p < 0.05$) โดยที่ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัว ดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตาม สำหรับ 2 ตัวแปรแรกสามารถที่จะกล่าวได้ว่า เมื่อขนาดครัวเรือนและรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้รายจ่ายของครัวเรือนในการอุปโภคบริโภคเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากการเพิ่มขนาดของครัวเรือนเป็นการเพิ่มปริมาณการบริโภค นอกจากนี้ยังพบว่าตัวแปรหนี้สิน (หนี้สินคงค้างรวมภายใน 1 ปี) มีผลต่อการใช้จ่ายในทางที่มีขอบอีกด้วย

งานเขียนของ Bryant (1990 อ้างถึงใน วีระชัย ถาวรทนต์ และเดือนเพ็ญ ชีรวรรณวิวัฒน์, 2551: 13) ระบุไว้ชัดเจนว่า หนี้สินเปรียบเสมือนการเพิ่มทรัพยากรให้ครัวเรือนสามารถใช้จ่ายได้มากขึ้น และจากผลการทดสอบปรากฏว่า หนี้สินคงค้างทั้งหมดภายใน 1 ปี มีผลต่อการใช้จ่ายของครัวเรือนในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีการก่อหนี้มากขึ้นก็จะทำให้รายจ่ายครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น ทำให้สามารถสรุปได้ว่า จะส่งผลให้มีการกู้ยืมเงินเพื่อมาใช้จ่ายในครัวเรือนเพิ่มมากขึ้นด้วย นอกเหนือจากการใช้จ่ายจากรายได้ของครัวเรือนเอง และที่สำคัญการกู้ยืมเงินเพื่อมาใช้นั้นเป็นตัวแปรที่มีนัยสำคัญต่อการใช้จ่ายของครัวเรือนในชนบทไทย

ข้อค้นพบดังกล่าวของ Bryant (1990) และของ วีระชัย ถาวรทนต์ และเดือนเพ็ญ ชีรวรรณวิวัฒน์ (2551) สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและรายได้จากข้อเท็จจริง และสรุปขึ้นเป็นกฎดังนี้

Break-Event = รายได้เท่ากับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค

APC = ความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ย (Average Propensity to Consume)

APS = ความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (Average Propensity to Save)

MPC = ความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (Marginal Propensity to Consume)

MPS = ความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้าย (Marginal Propensity to Save)

ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังต่อไปนี้

1) แม้รายได้ไม่มีเลข การบริโภคก็จำเป็นต้องมีเพื่อยังชีวิตให้อยู่รอด หมายความว่าระดับรายได้ก่อน Break-Event จะมีค่า APC เกินกว่า 1 และค่า APS ติดลบ

2) MPC ของเส้นการบริโภคจะมีค่าเป็นบวกเสมอ เพราะเมื่อรายได้เพิ่มการบริโภคก็จะเพิ่ม และเมื่อรายได้ลด การบริโภคจะลด

3) MPC มีค่าน้อยกว่า 1 เสมอ และค่า APC จะลดลงเมื่อรายได้เพิ่ม เพราะอัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคน้อยกว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้

4) รายได้ที่ใช้จ่ายได้ของบุคคลจะถูกแบ่งออกเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคส่วนหนึ่ง และเป็นเงินออมอีกส่วนหนึ่ง นั่นคือ $MPC + MPS$ จะเท่ากับ 1 เสมอ เพราะเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นส่วนหนึ่งจะถูกใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอีกส่วนหนึ่งจะเป็นเงินออม

5) MPC ณ ระดับรายได้สูงจะมีค่าต่ำกว่า MPC ณ รายได้ต่ำ กฎของเคนส์มีข้อสมมติว่า การบริโภคจะเปลี่ยนแปลงเมื่อรายได้เปลี่ยนแปลงเท่านั้น (สุริยะ เจียมประชนารการ, 2554: 158-159)

นอกจากความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและรายได้แล้วยัง มีปัจจัยอื่นๆที่กำหนดค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ดังต่อไปนี้

1) รายได้ในอดีตและรายได้ในอนาคต บุคคลมักจะเคยชินกับความเป็นอยู่ของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่คุ้นกับการอยู่ดีกินดี ถ้ารายได้ในปัจจุบันของเขาลดลง บุคคลนั้นมักจะลดการออมเพื่อรักษาสภาพความเป็นอยู่เดิมไว้ แต่ถ้ารายได้ของเขาเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ค่าใช้จ่ายในการบริโภคมักจะไม่เพิ่มขึ้นในทันที ในขณะที่เดียวกันรายได้ในอนาคตมีอิทธิพลต่อการบริโภคในปัจจุบัน ถ้าคาดว่ารายได้ในอนาคตจะสูงขึ้น บุคคลอาจจะเพิ่มการบริโภคมากขึ้นและออมน้อยลงโดยหวังว่ารายได้ที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตจะชดเชยการออมต่ำในปัจจุบันได้

2) สินทรัพย์ของผู้บริโภค หมายถึง สินทรัพย์ทางการเงินที่เปลี่ยนเป็นเงินสดได้ ซึ่งจะยากง่ายแล้วแต่สภาพคล่องของทรัพย์สินนั้น เช่น พันธบัตร หุ้น กรมธรรม์ประกันภัย บัญชีเงินฝากธนาคารพาณิชย์ ฯลฯ ทรัพย์สินที่มีอยู่ในครอบครองเหล่านี้ทำให้ผู้บริโภคสามารถใช้จ่ายได้เสรีมากขึ้นในปัจจุบัน แต่จะใช้จ่ายอย่างเสรีได้มากน้อยเพียงใดนั้นแล้วแต่จำนวนของทรัพย์สินและสภาพคล่อง

3) สินเชื่อเพื่อการบริโภค ช่วยให้อำนาจการซื้อของผู้บริโภคเพิ่มขึ้นและอาจจะส่งผลให้รายจ่ายเพื่อการบริโภคสูงเกินกว่าที่ควรจะเป็น เพราะมีระบบการขายสินค้าแบบผ่อนส่ง ซึ่งช่วยให้อำนาจซื้อของผู้บริโภคในปัจจุบันมีเพิ่มขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็ทำให้ผู้บริโภคมีหนี้สินเพิ่มขึ้น ซึ่งจะต้องมีการชำระหนี้สินในภายหลัง จึงอาจทำให้ความสามารถในการจ่ายซื้อสินค้าและบริการในอนาคตต้องลดลงด้วย เพราะต้องนำส่วนหนึ่งของรายได้ชำระหนี้ของตนเอง

4) ประเภทรายได้ที่ผู้บริโภคได้รับ บุคคลที่มีรายได้ลักษณะต่างกันมักจะมีคามโน้มเอียงในการบริโภคต่างกัน โดยทั่วไปผู้มีรายได้ประจำแน่นอน เช่น ข้าราชการ และลูกจ้าง ซึ่งมีเงินเดือน มักจะมี ความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายสูงกว่าผู้ที่มีรายได้ไม่แน่นอน

5) จำนวนสินค้าถาวรที่มีอยู่ สินค้าที่ผู้บริโภคซื้อ 2 ชนิด คือ สินค้าประเภทไม่ถาวร เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น และสินค้าประเภทถาวร เช่น รถยนต์ ตู้เย็น จักรเย็บผ้า เป็นต้น รายจ่ายสินค้าประเภทไม่ถาวรจะเป็นไปโดยสม่ำเสมอและเป็นจำนวนค่อนข้างแน่นอน แต่รายจ่ายสินค้าถาวรมักจะไม่น่าแน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้บริโภคว่ามีสินค้าประเภทนี้อยู่ในครอบครองแล้วมากน้อยเพียงไรและมีอายุการใช้งานมากน้อยแค่ไหนด้วย

6) การคาดการณ์ล่วงหน้าเกี่ยวกับราคา ถ้าผู้บริโภคคาดว่าในอนาคตอันใกล้ว่าราคาสินค้าชนิดใดจะสูงขึ้น ผู้บริโภคจะพากันซื้อสินค้าชนิดนั้นมากผิดปกติ ทั้งนี้เป็นนิสัยของผู้บริโภคโดยทั่วไปที่ไม่อยากซื้อของแพง เช่น เมื่อมีข่าวว่ารัฐบาลจะเพิ่มภาษีขาเข้าสำหรับรถยนต์ที่สั่งเข้ามาจากต่างประเทศ ผู้ที่เคียดจะซื้อรถยนต์แต่ยังรีรอเรื่อยมาก็อาจจะตกลงใจซื้อในทันที โดยคิดว่าหากไม่รีบซื้อ ภาษีที่เพิ่มขึ้นจะทำให้รถยนต์แพงขึ้นและเกินความสามารถของตนที่จะซื้อได้ จึงมักจะปรากฏว่าในช่วงเวลาที่มีข่าวเกี่ยวกับการขึ้นภาษีสินค้าชนิดใด บริษัทสามารถขายสินค้าชนิดนั้นได้มากเป็นพิเศษ

ในการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคของชาวประมงทะเลครั้งนี้ ผู้ศึกษาสนใจศึกษาประเภทค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค ซึ่งครอบคลุมหลายประเภทได้แก่ ค่าใช้จ่ายด้านอุปโภคบริโภค เช่น ค่าสุรา เบียร์ ยาสูบ หอย การพนัน และการบันเทิง เป็นต้น ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของสมาชิกในครอบครัว ค่าใช้จ่ายเพื่อสังคม เช่น ทำบุญช่วยงานศพ ซื้อของขวัญขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต เช่น เงินออม ค่าประกันสังคม ประกันชีวิต ประกันสุขภาพ ซึ่งน่าจะสะท้อนถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเป็นหนี้

2.2.1 ความหมายของการเป็นหนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับปัจจุบันให้ความหมายของคำว่าหนี้ว่า คือ ความผูกพันในกฎหมายระหว่างบุคคลเดียวหรือหลายคน โดยที่ฝ่ายหนึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้ ซึ่งมีสิทธิ์จะเรียกให้บุคคลคนเดียวหรือหลายคน และอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าลูกหนี้ให้ชำระหนี้ โดยให้ส่งมอบทรัพย์สิน หรือให้ทำการ หรือให้งดเว้นการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามความหมายนี้ หนี้สินจึงมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ (ชัยยุทธ วัชรานนท์, 2546: 93-95)

1) ต้องมีเจ้าหนี้และลูกหนี้ หนี้สินต้องมีคู่กรณีสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิ์ เรียกว่าเจ้าหนี้ อีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ต้องชำระหนี้ เรียกว่า ลูกหนี้ ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิ์จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ โดยบุคคลทั้งสองฝ่ายคือเจ้าหนี้และลูกหนี้ผู้นั้นอาจจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ หากมีหลายคนก็จะเรียกว่าเจ้าหนี้ร่วม หรือลูกหนี้ร่วมก็ได้

2) ต้องมีความผูกพันในกฎหมาย ความจำเป็นในการดำรงชีพทำให้บุคคลต้องเข้ามาเกี่ยวข้องติดต่อซึ่งกันและกันในลักษณะต่างๆกัน คือ เกี่ยวข้องกันด้วยความตกลงพอใจทั้งสองฝ่ายที่เรียกว่าสัญญา มูลหนี้ตามกฎหมายแพ่งจึงเกิดจากลักษณะ 4 ประการ คือ สัญญา การจัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้ และละเมิดหนี้ที่เกิดแต่สัญญานั้นเป็นหนี้ที่เกิดจากนิติกรรม คือ การตกลงกันของทั้งสองฝ่ายก่อให้เกิดหนี้ขึ้น ส่วนหนี้ที่เกิดแต่การจัดการนอกสั่ง ลาภมิควรได้ และละเมิดนั้นเป็นหนี้เกิดจากนิติเหตุ คือ คู่กรณีกระทำการหรือละเว้น โดยมิได้ตกลงกันมาก่อนเลย หากแต่การกระทำหรือการละเว้นนั้นบังเกิดขึ้นโดยมีกฎหมายรับรองให้มีสิทธิและหน้าที่ทำให้เกิดหนี้ขึ้น

3) ต้องมีวัตถุแห่งหนี้ สิ่งที่น่ามาใช้กันตามมูลหนี้ นั้น กฎหมายเรียกว่า วัตถุแห่งหนี้ ซึ่งอาจเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดใน 3 อย่าง คือ กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เจ้ดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้ และส่งมอบทรัพย์สินให้

สุพิจญ์ชญา เหล่าธรรมทัศน์ (2551: 1) ได้กล่าวว่า หนี้สิน หมายถึง ภาระผูกพันในปัจจุบันของกิจการอันเป็นผลมาจากเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งคาดว่าจะส่งผลในอนาคตให้กิจการสูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ เช่น การส่งมอบสินทรัพย์หรือการให้บริการ เป็นต้น

รัตนารักษ์ เชาวลิตรระกูล (2551) ได้กล่าวว่า หนี้สิน หมายถึง ภาระผูกพันตามกฎหมายของกิจการที่มีต่อบุคคลอื่น ซึ่งอาจเกิดจากการประกอบธุรกิจทางการค้า การกู้ยืมเงินหรือการใช้บริการเป็นเงินเชื่อ ตั้งแต่ในอดีตหรือในปัจจุบัน และกิจการนั้นๆ จะต้องชำระหนี้คืนให้หมดไปในอนาคตด้วยเงินสด สินทรัพย์อื่น หรือการให้บริการภายในเวลาที่ตกลงกัน ลักษณะสำคัญของหนี้สินมีดังนี้

- 1) เป็นภาระผูกพันในปัจจุบันที่เกิดจากเหตุการณ์ในอดีตของกิจการ เนื่องจากประกอบธุรกิจทางการค้า เช่น การซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อ การใช้บริการเป็นเงินเชื่อ การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน
- 2) เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่เจ้าของกิจการต้องชดใช้ด้วยเงินสด สินทรัพย์อื่น หรือบริการตามที่ได้ตกลงกันไว้
- 3) สามารถกำหนดมูลค่าของหนี้สินและวันที่ครบกำหนดชำระหนี้ได้
- 4) สามารถระบุผู้รับเงินได้

2.2.2 สาเหตุการเกิดหนี้

มีนักวิจัยหลายคนได้ศึกษาถึงสาเหตุการเป็นหนี้ ซึ่งพอสรุปได้ว่า การเป็นหนี้เกิดขึ้นด้วยสาเหตุต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1) ระบบวัฒนธรรมของสังคมมีผลต่อภาวะหนี้สิน คือ ค่านิยมที่เกี่ยวกับการทำงานแต่เดิมคนไทยมองการทำงานหนักกว่าเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาหรือเป็นบาปกรรม คนที่มีบุญ คือ ผู้ที่

สามารถร่ำรวยได้โดยไม่ต้องทำงานหนัก ด้วยค่านิยมเกี่ยวกับการทำงานเช่นนี้ คนไทยจำนวนมากจึงไม่ชอบทำงานหนัก และมีค่านิยมเกี่ยวกับการละเล่น คนไทยในอดีตมักจะทำงานเท่าที่จำเป็น แต่ใช้เวลาส่วนใหญ่ไปในการละเล่นต่างๆ รวมทั้งการกิน การเที่ยว เพื่อความสนุกสนานต่างๆ ดังที่มักจะพบในสังคมเกษตรกรรมโดยทั่วไป ซึ่งชาวนาชาวไร่หรือชาวบ้านทั่วไปมีเวลาทำงานหนักเพียงหนึ่งฤดูกาล คือ ฤดูทำนา หลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว เวลาที่เหลือจึงเป็นเวลาสำหรับการจัดกิจกรรมเพื่อความสนุกสนานรื่นเริงบันเทิงใจ หรือพิธีกรรมตามประเพณีนิยม เช่น งานบวช ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ อย่างไรก็ตามเมื่อเวลาผ่านไป สภาพสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเข้าสู่ภาวะสังคมสมัยใหม่ ปรากฏว่า ชาวไร่ชาวนาเริ่มมีหนี้สินมากขึ้น อาจสืบเนื่องมาจากเหตุปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ มีความอยากเพิ่มมากขึ้น และความไม่แน่นอนของรายได้จากภาคการเกษตร เนื่องจากชาวนาชาวไร่จำนวนไม่น้อยพึ่งพาธรรมชาติในการประกอบอาชีพ ผลผลิตที่ได้แต่ละฤดูจึงไม่แน่นอน ไม่สามารถกำหนดราคาพืชผลทางเกษตรที่ต้องขายให้แก่พ่อค้าได้ นอกจากนี้ การผลิตในระบบเศรษฐกิจแบบตลาดมีไม่น้อยที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงและต้องตกเป็นหนี้สิน สูญเสียที่ดินที่ทำกินของตน เพราะเอาไปจำนองเงินกู้ เมื่อไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ ก็ถูกเจ้าหนี้ยึด นับว่าเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญปัญหาหนึ่งของไทยในปัจจุบัน (สุพรรณิ ไชยอำพร และสนิพ สมักรการ, 2534: 63-65)

2) ค่านิยมเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคของคนไทย หมายถึง ลักษณะทางสังคมซึ่งมีความเชื่อถือกันอย่างกว้างขวาง และเป็นพฤติกรรมที่มีการยอมรับอย่างแพร่หลายจากสมาชิกของสังคมหรือหมายถึงความเชื่อถือของส่วนรวม ในปัจจุบันคนไทยมีพฤติกรรมและค่านิยมใช้ของต่างประเทศ ชอบเลียนแบบชาวต่างประเทศ ด้วยการรับเอาวัฒนธรรมของต่างประเทศเข้ามา โดยลืมความเสียหายที่จะเกิดขึ้นตามมา อาทิ ค่านิยมความร่ำรวยและนิยมใช้ของที่ผลิตจากต่างประเทศ ส่วนพฤติกรรมการบริโภคคือชอบใช้ของแพงๆ ทำให้คนอื่นมองว่าตนเป็นผู้ร่ำรวย ต้องการให้คนยกย่องนับถือ สินค้าบริโภคที่นิยม ได้แก่ บ้านหรูหรราราคาแพง เพอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านราคาแพง รถยนต์นำเข้าจากต่างประเทศ เสื้อผ้ายี่ห้อดังจากต่างประเทศ บัตรเครดิตหลายใบ ทานอาหารนอกบ้านในภัตตาคารหรู ฯลฯ (พิมพา หิรัญกิตติ, 2548: 76) จากการศึกษาของสริภพ สุคันธา ซึ่งศึกษาพฤติกรรมการบริโภคที่ก่อให้เกิดหนี้สิน โดยการศึกษาปัญหาภาวะหนี้สินเกษตรกร ในหมู่บ้านหนองหล่ม หมู่ 22 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ พบว่า สาเหตุการเกิดหนี้สินมี 2 สาเหตุหลักด้วยกัน คือ 1) เกิดจากความต้องการบริโภคที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากกระแสนิยม บริโภคนิยม การต้องใช้ชีวิตที่มีความสะดวกและความบันเทิงเพิ่มมากขึ้น 2) ความล้มเหลวในการประกอบอาชีพ เนื่องจากการขายผลผลิตไม่ได้ในราคาที่ต้องการ ความไม่แน่นอนของราคา หรือปริมาณผลผลิต การลงทุนทางการเกษตรที่สูงขึ้น อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความต้องการที่จะมีรายได้เพิ่ม

มากขึ้นจึงมักจะกู้หนี้ ในขณะที่เดียวกันการทำเกษตรกรรมส่วนใหญ่ เกษตรกรมักจะขาดเงินทุนที่จะนำมาลงทุน ทำให้เกิดการพึ่งพานายทุนซึ่งเป็นผู้รับซื้อผลผลิตทางการเกษตร ส่งผลให้เกษตรกรขาดอำนาจในการต่อรองกับนายทุน ส่วนมากเกษตรกรในหมู่บ้านหนองหล่มไม่มีผู้ที่สามารถปลดหนี้สินจากแหล่งเงินกู้ได้ เนื่องจากความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีที่ใช้ในการเกษตรที่มีราคาสูง จนเกินกำลังและการผลิตที่ขาดประสิทธิภาพจนทำให้ต้องเป็นหนี้ต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด (สิริภพ สุคันธา, 2552:19-20)

2.2.3 ภาวะหนี้สิน

คำว่าหนี้ แม้จะเป็นคำไทย แต่ความหมายและแนวความคิดในเรื่องหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นการนำเอาแนวความคิดเรื่องหนี้มาจากระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ซึ่งมีรากฐานมาจากกฎหมายโรมัน หนี้คำนี้จึงเป็นคำแปลของสิทธิชนิดหนึ่ง เรียกกันในกฎหมายโรมันว่า Obligation ถ้าแปลสั้นๆ ตามถ้อยคำก็คงแปลได้ว่าเป็น “ภาระ” หรือ “หน้าที่” ซึ่งหมายถึงความเป็นหนี้ตัวเอง ซึ่งเป็นการมองจากทางด้านลูกหนี้ โดยเป็นผู้มีความผูกพันจะต้องชำระหนี้ หากมองทางด้านเจ้าหนี้ หนี้ ถือว่าเป็นสินทรัพย์ (Asset) อันเป็นส่วนหนึ่งของกองทรัพย์สินของเจ้าหนี้ แต่เมื่อมองทางด้านลูกหนี้ หนี้ ถือเป็นความรับผิดชอบทางการเงินของลูกหนี้ (โสภณ รัตนกร, 2551: 5 อ้างถึงใน วนิศา โชคปลอด, 2554)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2554: 18) ได้รายงานจำนวนหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกตามภาค พ.ศ. 2554 พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้สิน 11,263,202 ครัวเรือน หรือร้อยละ 56.9 โดยมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน 136,562 บาท เมื่อจำแนกเป็นรายภาค พบว่า กรุงเทพฯ และ 3 จังหวัด (นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ) มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนมากที่สุด คือ 220,226 บาท รองลงมาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน 133,026 บาท ภาคเหนือมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน 117,700 บาท ภาคใต้มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน 114,645 บาท และภาคกลางมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน 111,916 บาท จำนวนหนี้สินเมื่อจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม พบว่า ส่วนใหญ่ครัวเรือนในประเทศไทยมีหนี้ประเภทกู้เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือนมากที่สุด รองลงมาเป็นหนี้สินที่นำมาใช้ในการใช้จ่ายเพื่อการทำการเกษตรและใช้จ่ายในการทำธุรกิจ ทั้งนี้โดยส่วนใหญ่เป็นหนี้ในระบบ

ตารางที่ 2.3 จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมและแหล่งเงินกู้
พ.ศ.2554

วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม	พระราช อาณาจักร (บาท)	กทม. ^{1/} (บาท)	กลาง (บาท)	เหนือ (บาท)	ตะวันออก เฉียงเหนือ (บาท)	ใต้ (บาท)
จำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้สิน	11,263,202	1,275,824	1,829,636	2,331,223	4,560,574	1,319,945
จำนวนหนี้สินต่อครัวเรือนทั้งสิ้น	136,562	220,226	111,916	117,700	133,026	114,645
1. จำแนกตามวัตถุประสงค์						
เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน	101,823	196,146	83,396	69,250	94,222	88,893
ใช้ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือ ที่ดิน	49,645	137,530	44,817	30,930	27,954	37,992
ใช้ในการศึกษา	2,831	3,478	1,626	2,922	3,517	2,058
ใช้จ่ายอุปโภค บริโภคอื่นๆ	49,347	55,138	36,953	35,398	62,751	48,843
ใช้ในการทำธุรกิจ	13,040	18,461	8,718	14,933	11,387	14,431
ใช้ในการทำเกษตร	19,118	1,656	18,065	32,083	23,768	9,964
หนี้อื่นๆ ^{2/}	2,582	3,963	1,738	1,434	3,648	1,358
2. จำแนกตามแหล่งเงินกู้						
หนี้ในระบบ	132,452	211,117	108,621	115,392	129,396	111,154
หนี้นอกระบบ	4,110	9,109	3,295	2,308	3,630	3,491

หมายเหตุ: 1/ นนทบุรี ปทุมธานีและสมุทรปราการ

2/ หนี้อื่นๆ ได้แก่ หนี้จากการค้าประกันบุคคลอื่น หนี้ค่าปรับหรือจ่ายชดเชยค่าเสียหาย เป็นต้น

แหล่งที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554.

2.2.4 ความสามารถในการชำระหนี้

เมื่อกล่าวถึงความสามารถในการชำระหนี้ มักจะหมายถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบของความสามารถในการชำระหนี้ เช่น ความสามารถในการหารายได้ (ค่าจ้างเงินเดือนและรายได้อื่นๆ) แบบแผนการใช้จ่าย จำนวนสมาชิกในครอบครัว เสถียรภาพการจ้างงาน การศึกษา อาชีพและจำนวนหนี้สินที่มีอยู่ สิ่งเหล่านี้จะนำไปใช้ในการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ (ปิยะธิดา ดวงแก้ว, 2552: 8-9)

หลักการวิเคราะห์ที่ความสามารถในการชำระหนี้ที่ใช้กันทั่วไปนิยมใช้หลักนโยบาย C's Policy และ P's Policy โดย C's Policy ประกอบด้วย องค์ประกอบ 5 ประการดังต่อไปนี้

1) Characteristic หมายถึง คุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ เป็นการวิเคราะห์ลักษณะภายในของบุคคล ทั้งทางด้านพฤติกรรมและบุคลิกลักษณะ รวมถึงอุปนิสัยของผู้ขอสินเชื่อ การวิเคราะห์คุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อด้านต่างๆ ประกอบด้วย ความรับผิดชอบ ความมั่นคงทางด้านที่อยู่อาศัย และการทำงาน ความซื่อสัตย์สุจริต และความเสมอต้นเสมอปลาย ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวจะสะท้อนถึงแนวโน้มการชำระหนี้ในอนาคต

2) Capacity หมายถึงความสามารถในการชำระหนี้ เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบของความสามารถในการชำระหนี้ โดยเฉพาะการขอสินเชื่อส่วนบุคคล ประกอบด้วย ความสามารถในการหารายได้ (ค่าจ้าง เงินเดือนและรายได้อื่นๆ) แบบแผนการใช้จ่าย จำนวนสมาชิกในครอบครัว เสถียรภาพการจ้างงาน การศึกษา ความชำนาญในอาชีพ และจำนวนหนี้สินที่มีอยู่

3) Capital หรือ เงินทุน ถึงแม้ว่าการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ จะสามารถบอกปัญหาที่ว่าผู้ขอสินเชื่อจะสามารถชำระหนี้สินได้หรือไม่ และเงินทุนนี้จะแสดงถึงความมั่นคงทางการเงินของผู้กู้ ซึ่งถ้าเป็นการกู้ยืมเงินจำนวนมาก เงินทุนจะเป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการอนุมัติสินเชื่อ โดยส่วนประกอบในการวิเคราะห์เงินทุน ได้แก่ การถือครองสินทรัพย์ และเงินออม เป็นต้น

4) Condition หมายถึง สถานการณ์แวดล้อมทั่วไป โดยเฉพาะภาวะเศรษฐกิจ ทั้งนี้ สภาพการเปลี่ยนแปลงในภาวะเศรษฐกิจ ทั้งระยะสั้นและยาว อาจจะมีผลกระทบต่อความเสี่ยงในการให้สินเชื่อ นอกจากนี้การพิจารณาสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปประกอบด้วยสถานการณ์ทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ เช่น การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ย การเปลี่ยนแปลงดุลการชำระเงิน ภาวะเงินเฟ้อ และการว่างงาน เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงปัจจัยเหล่านี้จะทำให้ความสามารถในการชำระหนี้แตกต่างกัน

5) Collateral หมายถึง หลักประกัน ในการวิเคราะห์สินเชื่อนั้น ถึงแม้ว่าจะทราบความสามารถในการชำระหนี้และเงินทุนของผู้กู้แล้ว การที่จะลดความเสี่ยงของผู้เจ้าเป็นอย่งยิ่งที่จะต้องมีการหลักประกัน อันจะช่วยลดความเสี่ยงของหนี้สูญได้อีกส่วนหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อป้องกันความผันผวนของความสามารถในการชำระหนี้ที่อาจจะเกิดขึ้น อย่างน้อยที่สุด ผู้ให้กู้ยังมีหลักประกันอื่นๆ แทนการชำระหนี้ ซึ่งหลักประกันหรือหลักทรัพย์ค้ำประกันได้แก่ ที่ดิน อาคาร บุคคลที่เชื่อถือได้ รถยนต์ เป็นต้น

6) Country หมายถึง ถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของผู้เช่าซื้อและผู้ค้ำประกัน หรือทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมที่ถูกค้ำประกันธุรกิจ

นอกจากหลัก C's Policy ที่ใช้วิเคราะห์การกำหนดวงเงินสินเชื่อเพื่อป้องกันหนี้ค้างชำระแล้ว ยังมีหลักเกณฑ์ P's Policy ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับ C's Policy แต่มีรายละเอียดบางส่วนที่แตกต่างออกไป ดังนี้

1) People หมายถึง ปัจจัยตัวบุคคล เป็นปัจจัยที่ต้องพิจารณาทางด้านความรับผิดชอบของผู้กู้ยืม ซึ่งประกอบด้วยมูลค่าความสำเร็จในการทำงาน แนวโน้มการปฏิบัติงาน และความสามารถในการชำระหนี้ โดยจะใช้ข้อมูลของสถาบันเกี่ยวกับประวัติการชำระหนี้มาประกอบการพิจารณา

2) Purpose หมายถึง ความมุ่งหมายในการกู้ยืม เป็นการพิจารณาวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงินว่าจะนำไปใช้ในด้านใด และการใช้นั้นจะเกิดประสิทธิภาพหรือไม่ ซึ่งโดยปกติจะจำแนกวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมออกเป็น 2 ลักษณะ คือ สินเชื่อเพื่อการบริโภค และสินเชื่อเพื่อการผลิต

3) Payment หรือ การชำระหนี้ เป็นการพิจารณาความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้ โดยจะพิจารณาว่า ผู้กู้มีความสามารถชำระหนี้เป็นจำนวนเท่าใดต่องวด ภายในวงเงินเท่าใด และระยะเวลายาวนานเพียงใด เป็นไปตามเงื่อนไขของการกู้ยืมที่ระบุไว้หรือไม่ ปัญหาของการพิจารณาการชำระหนี้ คือ การประมาณความสามารถในการชำระหนี้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งมักจะใช้ข้อมูลในอดีตและปัจจัยประกอบการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ แต่การใช้ข้อมูลดังกล่าวอาจจะทำให้เกิดการประเมินคลาดเคลื่อนได้ หากเกิดความผันผวนอย่างรุนแรงในอนาคต

4) Protection หรือ หลักการป้องกัน เป็นการพิจารณาการป้องกันความเสี่ยงเพื่อเลือกทางออกที่สามารถป้องกันความเสี่ยงได้ การป้องกันความเสี่ยงโดยทั่วไปจะประกอบด้วยหลักประกันในส่วนของผู้กู้ ซึ่งจะพิจารณาจากการถือครองทรัพย์สินหรือเงินออมที่มีอยู่ และหลักประกันในส่วนผู้ค้ำประกันผู้รับผิดชอบร่วมในหนี้สิน ซึ่งประกอบด้วยหลักประกันของผู้ค้ำประกันหรือผู้กู้ร่วม และความน่าเชื่อถือของผู้ค้ำประกันหรือผู้กู้ร่วม เป็นต้น

5) Perspective หรือ องค์กรประกอบรวม เป็นการพิจารณาลักษณะโดยรวมของผู้กู้ ซึ่งจะพิจารณาจากอัตราความเสี่ยงของหนี้ที่สงสัยจะสูญ ความยุ่งยากในการเรียกเก็บ ต้นทุนในการฟ้องร้องเพื่อบังคับให้ชำระหนี้ และค่าใช้จ่ายในการประมวลทรัพย์สินขายทอดตลาด นอกจากนี้ในส่วนของผู้กู้ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงรายได้ที่เกิดจากการกู้ยืมเงิน ตลอดจนการรักษาความสัมพันธ์ของผู้กู้ชั้นดีเอาไว้

2.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต

2.3.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต

คำว่าคุณภาพชีวิตแม้จะมีการกล่าวถึงมานาน แต่ยังไม่มีความหมายที่แน่นอนตายตัว นอกจากจะเป็นคำจำกัดความที่นักวิชาการหรือหน่วยงานต่างๆ ได้พยายามให้ความหมายตามความคิดของตน ดังต่อไปนี้

UNESCO (1981 อ้างถึงใน ประภาส บารมี, 2546: 7) ได้สรุปความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า เป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพึงใจ (มีความสุข มีความพอใจ) ต่อองค์ประกอบต่างๆ ของชีวิต ซึ่งมีส่วนสำคัญมากที่สุดต่อการดำเนินชีวิตของบุคคล

Hendershott, Wright and Henderson (1992: 11) ได้กล่าวว่า “การที่บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น บุคคลนั้นต้องมีความพึงพอใจในสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้นๆ มีความสุขในการดำเนินชีวิต อันประกอบด้วย ชีวิตการเรียนรู้ ชีวิตสังคม ที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับเพื่อนและบริการที่ได้รับ”

Meeberg (1992 อ้างถึงใน สมบูรณ์ ณ หนองคาย, 2549: 32) ได้อธิบาย ว่า คุณภาพชีวิต คือ ความรู้สึกพึงพอใจต่อชีวิตทุกๆ ไป เป็นความสามารถด้านอารมณ์ในการประเมินชีวิตของตนเองตามความพึงพอใจ ซึ่งแสดงถึงสภาพการยอมรับได้ของสุขภาพทางกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ตลอดจนส่วนที่เป็นจิตวิสัยและวัตถุวิสัย ซึ่งทั้งสองส่วนล้วนมีความจำเป็นกับคุณภาพชีวิตทั้งสิ้น

Campbell (1976 อ้างถึงใน วันสันทน์ แสคำ, 2553: 27) อธิบายความหมายของคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง ความพึงพอใจในชีวิตและความสุขที่แต่ละคนมี เปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังของตนกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ว่าสอดคล้องกันหรือไม่

Young and Longman (1983 อ้างถึงใน วันสันทน์ แสคำ, 2553: 27) ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง ระดับความพึงพอใจของแต่ละคนกับชีวิตปัจจุบันของบุคคลนั้น

นิมมวล ทวีสมบูรณ์ (2526: 48) ได้ให้แนวทางในการทำความเข้าใจกับคุณภาพชีวิตว่า คนที่จะได้ชื่อว่ามีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นจะต้องมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ดำเนินชีวิตในทางวัฒนธรรม มีความพอใจในความเป็นอยู่ของตนเอง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปวย อึ้งภากรณ์ (2530: 14) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตที่ดี ทั้งในประเด็นด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านสาธารณสุข ด้านขนาดที่พึงอาศัยของครอบครัว ด้านความเสมอภาคในการดำรงอยู่ในสังคม ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และด้านการมีนันทนาการ

พณิน กิตติพราภรณ์ (2531: 7) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต คือ ชีวิตที่มีความสุขซึ่งความสุขนั้นเกิดได้จาก 1) ความสุขทางกาย หมายถึง การมีความเป็นอยู่ที่ดี มีที่อยู่อาศัยดี มีสุขภาพดีมีสาธารณูปโภคดี การคมนาคมดี สภาพแวดล้อมที่ดี การพักผ่อนที่ดี และสันทนาการที่ดี 2) ความสุขทางใจ ได้มาจากการรู้จักความพอดี มีความพึงพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ การมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความรัก ความอบอุ่น ความผูกพันในครอบครัวและเพื่อนมนุษย์ มีความอดทน เสียสละ และทำประโยชน์ให้กับสังคม

สุวัฒน์ มหัตถินันต์กุล และคนอื่น ๆ (2540: 6) ให้ความหมายคุณภาพชีวิตว่า เป็นระดับการมีชีวิตที่ดี มีความสุข และความพึงพอใจในชีวิต ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในสังคม เป็นการประสานการรับรู้ของบุคคลในด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม สิ่งแวดล้อม ภายใต้วฒัฒนธรรม ค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตของแต่ละคน

หทัย ชิตานนท์ (2540: 4) ให้ความหมายคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง ความเข้าใจของแต่ละปัจเจกบุคคลว่าความต้องการของเขาได้รับการตอบสนองแล้ว และไม่ถูกปฏิเสธโอกาสต่าง ๆ ที่เขาจะได้รับความสุขและความพึงพอใจ ไม่ว่าจะด้านสุขภาพกาย ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ

ศิริ สามสุโพธิ์ (2543: 51) กล่าวว่า ชีวิตที่มีคุณภาพ คือ สภาพการดำรงชีวิตที่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับอัตภาพ อยู่ในกรอบและระเบียบแบบแผน วัฒนธรรมที่ดีงาม ตามมาตรฐานที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไป

จะเห็นได้ว่า ความหมายของคำว่า “คุณภาพชีวิต” ที่มีการอธิบายไว้มากมายนั้น แตกต่างกันไปบ้างแล้วแต่การเรียนรู้ เช่น มองคุณภาพชีวิตในแง่การที่บุคคลมีสิ่งจำเป็นแก่ความต้องการของชีวิตอย่างพอเพียง ก็ถือว่าชีวิตของบุคคลนั้นมีคุณภาพในระดับหนึ่ง เพราะมองว่าความจำเป็นดังกล่าวซึ่งได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนองอย่างพอเพียง เพื่อให้การดำรงชีวิตอยู่ได้และมีคุณภาพ หรือมองคุณภาพชีวิตในแง่การเกี่ยวข้องกับการมีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งหมายถึงบุคคลและกลุ่มบุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้จะต้องสามารถยึดมั่นในกฎ ระเบียบ มีความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตที่ดี หมายถึง การที่ชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาให้แก่สังคม เป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตจากความหมายดังกล่าวนี้อาจจำแนกได้ 3 ประการที่สำคัญ คือ

1) ทางด้านร่างกาย คือ บุคคลต้องมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บซึ่งเป็นผลจากการได้รับการสนองตอบทางด้านปัจจัยความจำเป็นพื้นฐานที่พอเหมาะ

2) ทางด้านจิตใจ คือ บุคคลจะต้องมีสภาพจิตใจที่สมบูรณ์ ร่างกายแข็งแรง ไม่วิตกกังวล มีความรู้สึกที่เป็นสุขและพึงพอใจในชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสังคม อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

3) ทางด้านสังคม คือ เป็นบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตภายใต้บรรทัดฐานและค่านิยมทางสังคม ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมได้อย่างปกติสุข

2.3.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาสังคมของแต่ละประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม คำว่าคุณภาพชีวิตซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญดังกล่าวก็ยังคงมีความหมายคลุมเครือ และมีความเป็นนามธรรมอยู่ค่อนข้างสูง จึงทำให้นักวิชาการและหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศสนใจและพยายามศึกษา เพื่อจะค้นหาและพัฒนาถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ซึ่งสามารถนำมาสู่วิธีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาประเทศให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้รากฐานทางทฤษฎีและแนวคิดที่มีความสัมพันธ์กับแนวคิดคุณภาพชีวิตได้แก่แนวคิดและทฤษฎีดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตมีรากฐานทางทฤษฎีมาจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของมนุษย์ โดยในการพัฒนาระยะแรกๆ นักทฤษฎีที่กล่าวถึงเรื่องเหล่านี้ไว้มีดังต่อไปนี้

Maslow (1954) เป็นผู้เสนอทฤษฎีว่าด้วยลำดับความต้องการของมนุษย์ โดยได้แบ่งลำดับความต้องการของมนุษย์ไว้ดังนี้

1) ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Need) เป็นความต้องการพื้นฐานที่สำคัญที่สุด ซึ่งได้แก่ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ การหลับนอน การขับถ่าย เป็นต้น สิ่งที่จะเป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมมากที่สุดคือความต้องการอาหาร ตราบใดที่มนุษย์เรายังมีความหิว ตราบนั้นมนุษย์เราจะไม่มีความต้องการในเรื่องอื่น จะคิดอยู่เพียงเรื่องเดียวว่า จะทำอย่างไรจึงจะให้ท้องอิ่มได้ จะไม่คำนึงถึงสิ่งอื่นใดแม้แต่เรื่องความปลอดภัย

2) ความต้องการความปลอดภัย (Safety Need) เมื่อความต้องการด้านร่างกายได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอแล้ว มนุษย์ก็จะมีความต้องการในเรื่องอื่นเป็นลำดับต่อไป คือ ความต้องการความปลอดภัย ซึ่งได้แก่ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ความเป็นปึกแผ่น ความต้องการการคุ้มครองปกป้องให้มีความรู้สึกที่ปลอดภัยจากการคุกคาม ปลอดภัยจากความวิตกกังวล ความต้องการที่จะอยู่ในระเบียบความต้องการกฎหมายคุ้มครอง ตลอดจนความต้องการความเข้มแข็งของผู้คุ้มครอง

3) ความต้องการความรักและเป็นเจ้าของ (The Belongingness and Love Need) เมื่อความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและความปลอดภัยได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอแล้ว มนุษย์ก็จะมีความต้องการในเรื่องความรักและความเป็นเจ้าของขึ้นมาอีก มนุษย์ทุกคนต้องการเป็น

ส่วนหนึ่งของกลุ่มที่ตนเองจะต้องเกี่ยวข้องกับ ไม่มีใครทนได้ถ้ารู้สึกว่าจะไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มมนุษย์เพราะทุกคนอยากได้รับความรักจากคนอื่น อยากเป็นเจ้าของคนอื่น และในขณะเดียวกันก็อยากให้คุณเป็นที่ยอมรับของใครสักคน

4) ความต้องการเป็นที่ยอมรับและได้รับการยกย่อง (Esteem Need) เป็นความต้องการที่จะรู้สึกว่าคุณค่า ทั้งในสายตาตนเองและสายตาของผู้อื่น คนที่ยอมรับนับถือในตนเองมองเห็นคุณค่าและความสามารถในการตนเองนั้นมี 2 ลักษณะ ลักษณะแรก เป็นคนที่มองเห็นคุณค่าในตนเองและมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย คนประเภทนี้จะมีเชื่อมั่นในตนเอง ให้ความร่วมมือและเป็นมิตร จะยอมรับผู้อื่น เห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้อื่นเช่นเดียวกับที่มีต่อตนเอง ดังนั้นจึงเป็นผู้ที่สร้างสัมพันธภาพได้ดี เพราะไม่มีลักษณะข่มขู่ คนประเภทนี้เมื่อมอบหมายการงานให้ผู้อื่นแล้วจะวางใจ เพราะคิดว่ามีความสามารถที่จะทำได้เช่นเดียวกันกับตน ลักษณะที่สอง เป็นคนที่มองเห็นคุณค่าในตนเอง แต่มีความรู้สึกไม่ค่อยมั่นคงปลอดภัย คนประเภทนี้จะไม่ค่อยให้ความช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่า จะมีลักษณะข่มขู่มากกว่า ทั้งนี้เนื่องมาจากความรู้สึกที่ไม่ไคร่มั่นคงปลอดภัยนั่นเอง ดังนั้นจึงเป็นคนที่มีความลักษณะค่อนข้างมั่นใจในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองแต่ฝ่ายเดียว โดยไม่ค่อยยอมรับหรือเห็นคุณค่าในตัวผู้อื่น เป็นคนที่สร้างสัมพันธภาพได้น้อยกว่าพวกแรก คนประเภทนี้เมื่อมอบหมายการงานให้ผู้อื่นแล้ว จะไม่ค่อยไว้วางใจ เพราะจะคิดว่าไม่มีใครมีความสามารถทำได้ดีเท่ากับตน สำหรับบุคคลที่มีความต้องการด้านนี้แล้วไม่ได้รับการตอบสนองก็จะมีความรู้สึกต่ำต้อย ไร้ค่า อ่อนแอ หดหู่ และชีวิตไม่มีความหมาย

5) ความต้องการตระหนักในความสามารถของตนเองหรือรู้จักตนเอง (The Need for Self-actualization) เมื่อความต้องการทั้ง 4 ขั้นดังกล่าวได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอแล้วมนุษย์จะมีความต้องการที่จะรู้จักตนเองตรงตามสภาพที่ตนเองเป็นอยู่ เข้าใจถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความต้องการของตนเอง โดยไม่มีการปกป้องและบิดเบือน พร้อมทั้งเปิดเผยตนเอง พิจารณาตนเองอย่างเป็นธรรม ยอมรับได้ทั้งในส่วนที่เป็นข้อบกพร่องของตนเอง เป็นความต้องการที่คนแต่ละคนต้องการที่จะเป็นคนชนิดที่เราเป็นได้ดีที่สุด ใช้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ได้อย่างเต็มที่ เต็มภาคภูมิ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นพื้นฐานในการเลือกอาชีพ ถ้าทำความเข้าใจตนเองได้ถูกต้อง เลือกงานถูก ก็จะมีความสุข ทำงานได้เต็มความสามารถ แต่ถ้าทำไม่ได้ก็เกิดความรู้สึกขัดแย้งระหว่างสิ่งที่ตนเองชอบและงานที่กำลังทำอยู่ตลอดเวลา

จะเห็นได้ว่าความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดนี้จะมีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆตามลำดับ หากได้รับการตอบสนอง แต่ถ้าหากความต้องการขั้นต่ำยังไม่ได้รับการตอบสนอง บุคคลก็จะไม่พยายามทำการใดเพื่อได้รับคุณภาพชีวิตขั้นที่สูงขึ้น แนวคิดนี้ถูกนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาในองค์กรค่อนข้างมาก โดยนำแนวคิดดังกล่าวมาสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานในองค์กร ส่วนในด้านสังคมก็

ได้มีการนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการสร้างเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตซึ่งมีการพัฒนาในเวลาต่อมา

Sharma (1988 อ้างถึงใน จันทนา ศรีธรรมมา, 2538: 29) ได้เสนอแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของมนุษย์และระดับคุณภาพชีวิต โดยแบ่งระดับความต้องการออกเป็น 3 ระดับคือ

ระดับที่ 1 Bio-Physical Needs เป็นความต้องการทางชีวภาพซึ่งจำเป็นที่สุดในการดำรงชีวิต ปัจจัยที่ต้องการในระดับนี้ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และเครื่องนุ่งห่ม การได้รับปัจจัยเหล่านี้ที่เพียงพอมาสู่การมีคุณภาพชีวิตที่จัดอยู่ในระดับที่ต่ำสุด (Minimal Level)

ระดับที่ 2 Psycho-Social Needs เป็นความต้องการทางสังคมและจิตวิทยา ปัจจัยที่ต้องการในระดับนี้ ได้แก่ การศึกษา การคมนาคม การขนส่ง บริการสังคมต่างๆ ฯลฯ การได้รับปัจจัยเหล่านี้ร่วมกับ Bio-Physical Needs จะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่อยู่ในระดับพึงพอใจ (Satisfaction Level)

ระดับที่ 3 Personal Aspiration เป็นความต้องการระดับสูงสุด เป็นความทะเยอทะยานของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกันได้ระหว่างบุคคล เช่น ความต้องการชื่อเสียง เกียรติยศ ฯลฯ บุคคลที่บรรลุความต้องการระดับนี้จะมีระดับคุณภาพชีวิตที่สูง (Maximal Level) แต่สภาพชีวิตในระดับนี้มักจะทำให้มนุษย์ใช้สิ่งที่มีอุปโภคและบริโภคอย่างฟุ่มเฟือย มีความเป็นอยู่ที่โดดเด่นจนอาจทำให้เกิดปัญหาในการดำรงชีวิตได้ ซึ่งเป็นผลกระทบต่อระดับคุณภาพชีวิตที่จะค่อยๆ ลดลง จนอยู่ในระดับที่พึงพอใจ เนื่องจากต้องลดระดับความต้องการลง

จากแนวคิด 2 แนวคิดดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับใดก็ขึ้นอยู่กับระดับความพึงพอใจในการได้รับการสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจที่มีการพัฒนาตามลำดับขั้น อีกทั้งปัจจัยที่จะนำไปสู่ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตแต่ละระดับก็มีความแตกต่างกันไปด้วย การสนองความต้องการที่ยกระดับขึ้นจำเป็นต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายให้ได้มาซึ่งปัจจัยต่างๆ ที่มีค่าเพิ่มขึ้น

Masini (1972 อ้างถึงใน สากร จริยวิทยานนท์ และจิระพร บุณณสิน, 2552: 21) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ โดยจำแนกออกเป็นความต้องการใน 3 มิติ ดังนี้

1) มิติด้านกายภาพของมนุษย์ (Man's Biophysical Area) ซึ่งเป็นความต้องการในการอยู่รอดและปลอดภัย ประกอบด้วย อาหาร บ้าน เสื้อผ้า เพศสัมพันธ์ สุขภาพ และความปลอดภัยด้านร่างกาย

2) มิติด้านจิตวิทยาของมนุษย์ (Man's Psychological Area) ซึ่งมี 2 องค์ประกอบคือ
1) ความต้องการเกี่ยวกับตัวตน (Needs for the Ego) อันได้แก่การศึกษา การรู้หนังสือ ความมีวินัย

การนับถือตนเอง และได้รับการนับถือจากผู้อื่น และ 2) ความต้องการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ เช่น การสื่อสาร การมีส่วนร่วม การรวมเป็นกลุ่ม สมาคม และความรัก

3) ความต้องการด้านจิตวิญญาณ (The Spirit Area) เป็นความต้องการในการแสวงหาความจริงเกี่ยวกับธรรมชาติของความสัมพันธ์และการดำรงอยู่ของมนุษย์ในโลก และในจักรวาล

จะเห็นได้ว่าแนวคิดของ Masini ได้แยกความต้องการของมนุษย์เป็นองค์ประกอบแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย จิตวิทยาและจิตวิญญาณ โดยไม่ได้แยกเป็นลำดับขั้น ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของ Maslow และ Sharma ซึ่งได้จำแนกความต้องการของมนุษย์ในลักษณะที่เป็นลำดับขั้น โดยขึ้นอยู่กับได้รับการตอบสนองความต้องการ

จึงอาจสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตนอกจากจะขึ้นอยู่กับได้รับการตอบสนองความต้องการปัจจัยต่างๆในระดับที่เพียงพอแล้ว ยังครอบคลุมความต้องการทุกองค์ประกอบของการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การได้รับการตอบสนองเพียงด้านใดด้านหนึ่งในระดับที่สูงจึงไม่ได้หมายความว่า จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างครอบคลุมหากขาดด้านอื่น ๆ เช่น คนที่มีฐานะร่ำรวยซึ่งได้รับการตอบสนองทางด้านร่างกายอย่างเพียงพอโดยการมีเครื่องใช้อุปโภคบริโภคอย่างฟุ่มเฟือย แต่กลับขาดความรัก ความอบอุ่นจากครอบครัว ขาดการยอมรับจากเพื่อนฝูง หากเป็นเช่นนี้ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้เช่นกัน

โดยนัยดังกล่าวนี้ การมุ่งตอบสนองความต้องการของตนเองเพียงอย่างเดียวอาจไม่ใช่แนวทางที่ดีที่สุดในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพราะการตอบสนองความต้องการของบุคคลหนึ่งก็อาจจะมีผลกระทบด้านลบกับอีกบุคคลหนึ่ง นอกจากนี้ เมื่อทรัพยากรในการพัฒนาประเทศมีอยู่อย่างจำกัด การตอบสนองความต้องการดังกล่าว จึงต้องเป็นไปอย่างสมดุลกับทรัพยากรด้านต่างๆ ที่มีอยู่ในแต่ละสังคม ดังนั้น จึงต้องมีเนื้อหา สาระ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

2.3.3 ลักษณะและองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตมีความหมายกว้างขวาง เกี่ยวข้องกับศาสตร์หลายสาขา และคุณภาพชีวิตเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อมและสภาวะการณ์ต่างๆ นักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรได้กำหนดลักษณะของผู้มีชีวิตที่มีคุณภาพไว้แตกต่างกัน ดังนี้

นิสาร์ตัน ศิลปเดช (2540: 66) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งต่อบุคคลและสังคม โดยผู้มีคุณภาพชีวิตที่ดีจะช่วยให้ตนเองและสังคมเกิดลักษณะดังต่อไปนี้

1) บุคคลจะมีการดำรงชีวิตในแนวทางที่ดี ใช้วิธีการอันชอบธรรมในการสนองความต้องการด้านต่างๆ ของตน โดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น

2) บุคคลจะมีการคิดและสร้างสรรค์พัฒนาปรับปรุงตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

3) บุคคลจะใช้ภูมิปัญญา เหตุผล และวิธีการแห่งสติในการแก้ไขปัญหาต่างๆ

4) บุคคลจะมีการยอมรับในคุณค่าและความสำคัญของตนเอง ผู้อื่น สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการอยู่ร่วมกันในสังคมจึงมีปัญหาและความขัดแย้งน้อย

5) บุคคลจะเป็นพื้นฐานของครอบครัวและสังคมที่มีความสงบสุข มีความเจริญก้าวหน้า มีเสถียรภาพ ความปลอดภัย ความเป็นปึกแผ่นมั่นคง และความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการดำเนินชีวิต

ผาสุก มุทธเมธา (2540: 72) กล่าวว่า ชีวิตที่มีคุณภาพของบุคคลมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) บุคคลสามารถดำรงชีวิตตามความต้องการของตนเอง
- 2) บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับอัตภาพ
- 3) บุคคลสามารถดำรงชีวิตให้อยู่ในกรอบและระเบียบแบบแผนของวัฒนธรรมที่ดีงามตามมาตรฐานที่สังคมที่ยอมรับ
- 4) บุคคลพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้เหมาะสมตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม
- 5) บุคคลนั้นจำเป็นต้องมีพื้นฐานความต้องการของชีวิตครบทั้งปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ที่เพียงพอ

จะเห็นได้ว่า การที่บุคคลจะมีลักษณะชีวิตที่มีคุณภาพนั้น จำเป็นต้องมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่มีความพึงพอใจต่อตนเองและสังคม เป็นบุคคลที่มีความชำนาญในการที่จะดำเนินชีวิตให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตนเองต้องการ และยังสามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลอื่นได้อีกด้วย มีความรับผิดชอบ สม่่าเสมอ เชื้อมั่นในตนเอง พึ่งพาตนเองได้ และมีความสร้างสรรค์พัฒนา คิดปรับปรุงตนเอง สังคม และ สิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ในที่สุดคนลักษณะนี้จะสามารถดำรงชีวิตให้อยู่ในกรอบและระเบียบแบบแผนของขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่ดีงามได้

Ferrans and Powers (1992) ได้สรุปองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเป็น 4 องค์ประกอบ คือ

- 1) ด้านสุขภาพและหน้าที่ (Health and Functioning) เป็นคุณภาพชีวิตที่เกี่ยวกับสถานภาพของร่างกายและความสามารถในการทำหน้าที่ที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ กิจกรรมประจำวัน และการแสดงออกทางบทบาทในสังคม ซึ่งประกอบด้วยสุขภาพตนเอง ความเครียด การดูแลสุขภาพ การพึ่งพาตนเองทางด้านร่างกาย เพศสัมพันธ์ ความรับผิดชอบต่อครอบครัว การบำเพ็ญประโยชน์กิจกรรมในยามว่าง ความสามารถในการเดินทาง การสร้างความสุขในวัยสูงอายุ และการมีอายุยืน

2) ด้านสังคมและเศรษฐกิจ (Socio Economic) เป็นสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของบุคคล เพราะบุคคลต้องอยู่ร่วมกันในสังคม ต้องการให้ทางบ้านและเพื่อนช่วยแนะแนวทาง แก้ปัญหาซึ่งกันและกัน ต้องการกำลังใจ การได้รับการเชื่อถือไว้วางใจ ต้องการบ้านอยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง มีงานทำและมีเงินใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งประกอบด้วย มาตรฐานของการดำรงชีวิต ด้านการพึ่งพาตนเองด้านการเงิน ที่พักอาศัย การทำงาน เพื่อน เพื่อนบ้าน สภาพการณ์ของบ้านเมือง การได้รับการสนับสนุนทางจิตใจ และการศึกษา

3) ด้านจิตใจและจิตวิญญาณ (Psychological / Spiritual) เป็นสภาพของการรับรู้การตอบสนองทางอารมณ์หรือทางจิตวิญญาณ ต่อสิ่งเร้าที่มากกระทบในชีวิต อันประกอบด้วย ความพอใจในชีวิต ความสุขทั่วไป ความพอใจในตนเอง จุดมุ่งหมายในชีวิต ความสงบสุขของจิตใจ ความศรัทธาในศาสนา และรูปร่างหน้าตาของตน

4) ด้านครอบครัว (Family) เป็นสภาพของสัมพันธภาพภายในครอบครัวของบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ความสุขในครอบครัว ภาวะสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว บุตร และความสัมพันธ์กับคู่สมรส

ณรงค์ศักดิ์ ตะละกัญ (2535: 24) ได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิตสำหรับบุคคลทั่วไปว่า ควรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 ด้านหลัก ดังต่อไปนี้

1) ด้านร่างกาย (Physical Domain) คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคลซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสบาย ไม่มีความเจ็บปวด เป็นต้น การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึงพลังกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้เรื่องการนอนหลับและพักผ่อน รวมทั้งการรับรู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งการรับรู้เหล่านี้มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

2) ด้านจิตใจ (Psychological Domain) คือ การรับรู้สภาพทางด้านจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆของตน และการรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้า หรือกังวล เป็นต้น

3) ด้านระดับความเป็นอิสระของบุคคล (Level of Independence) คือ การรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน การรับรู้ความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าคุณไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น หรือการรักษาทางการแพทย์อื่นๆ เป็นต้น

4) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships) คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม ร่วมทั้งการรับรู้ว่าคุณได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย

5) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัย และมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าคุณได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่างๆ การคมนาคมสะดวกมีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพ และสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารหรือฝึกฝนทักษะต่างๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมสันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น

6) ด้านความเชื่อส่วนบุคคล (Spirituality Religion/Personal Beliefs) คือ การรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่างๆ ของตนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านจิตวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่นๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต และมีผลต่อการเอาชนะอุปสรรคต่างๆ เป็นต้น

ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ และเพ็ญจันทร์ ประดับมุข (2535: 11) กล่าวถึงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตที่บุคคลจะต้องมีในระดับสังคมว่า มี 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) ด้านร่างกาย ได้แก่ปัจจัยสี่ สุขภาพอนามัย พลังงาน การอรรถประโยชน์ สิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัวและการประกอบอาชีพ

2) ด้านอารมณ์ ได้แก่การพักผ่อนหย่อนใจที่มีคุณภาพ ประโยชน์ ความนิยมชมชอบในศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นในครอบครัวและในชุมชน ความรักและความเป็นเจ้าของที่มีต่อหมู่คณะ

3) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ภาวะแวดล้อมที่บริสุทธิ์ สะอาด และเป็นระเบียบ ปราศจากมลภาวะในดิน น้ำ อากาศ และเสียง มีทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอและการคมนาคมที่สะดวก

4) สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ได้แก่ โอกาสในการศึกษาและประกอบอาชีพที่เท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค ความเป็นธรรมในสังคม ความร่วมมือร่วมใจในชุมชนความเป็นระเบียบวินัย ความเห็นอกเห็นใจ ค่านิยมที่สอดคล้องกับหลักธรรมในศาสนา

5) ด้านความคิด ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลก ชีวิตและชุมชน การศึกษาวิชาชีพ ความสามารถในการป้องกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ของตนเอง ครอบครัวและชุมชน การเป็นที่ยอมรับในชุมชน การสร้างความสำเร็จด้วยตนเอง การยอมรับตนเอง และการมีเป้าหมายในชีวิตที่เหมาะสม

6) ด้านจิตใจ ได้แก่ การมีคุณธรรมในส่วนตัวและในสังคม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต เมตตา กรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูล กตัญญู กตเวที ความจงรักภักดีต่อชาติ ความศรัทธาในศาสนา ความเสียสละ และการละเว้นจากอบายมุข

ทวิริสมี ธนาคม (2532: 212-215) ได้กล่าวว่าคุณภาพชีวิตว่า คือคุณสมบัติของชีวิตที่เป็นอยู่ดี ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบและลักษณะต่าง ๆ ที่แสดงถึงสภาพของชีวิตที่ดำรงอยู่ด้วยดี เป็นส่วนร่วมที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันกับสังคมและธรรมชาติแวดล้อม พร้อมทั้งสามารถพัฒนาตัวเองให้เจริญงอกงามสู่ความสันติสุขและอิสรภาพที่สมบูรณ์ ดังต่อไปนี้

- 1) มีสุขภาพ มีพลานามัยดี
- 2) พึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ เช่น มีอาชีพที่ประกอบโดยประหยัดและสุจริต มีเงินพอใช้ และใช้เงินเป็น
- 3) มีอาหารที่มีคุณค่า มีกินและกินเป็น
- 4) มีที่อยู่อาศัยและที่ทำงานที่เหมาะสม ไม่แออัด สะอาด สะดวกสบายต่อการดำเนินชีวิต การทำงานและการเดินทาง
- 5) มีความปลอดภัยทั้งใจกาย เช่น ปราศจากโจรผู้ร้ายและอบายมุข
- 6) มีธรรมชาติแวดล้อมที่เกื้อกูล รื่นรมย์ สวยงาม ทั้งดิน น้ำ และอากาศที่บริสุทธิ์ ไร้มลพิษ
- 7) มีความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เป็นสุขอบอุ่นและร่มเย็น
- 8) มีสังคมที่มีสวัสดิการและบริการที่ดี อำนวยสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคและไม่ตรีสงเคราะห์
- 9) มีสังคมที่มีระเบียบวินัย มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และกฎหมายที่เป็นธรรม อีกทั้งเอื้อต่อการพัฒนาชีวิตและสังคม
- 10) อยู่ร่วมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีน้ำใจและกรุณา เอื้อเฟื้อ ยุติธรรม ผูกมิตร และชวนช่วยทำกิจที่เป็นประโยชน์
- 11) มีเวลาว่างเป็นของตนเอง และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้ รื่นรมย์บันเทิงที่ดี ชื่นชมซาบซึ้งในสิ่งสุนทรีย์ และในการพัฒนาตนเองยิ่งขึ้นในด้านต่างๆ
- 12) มีการศึกษา รู้เข้าใจเท่าทันเหตุการณ์ มีประสบการณ์ที่เป็นฐานของการดำเนินชีวิตและตัดสินใจอย่างฉลาด
- 13) มีวิจารณญาณ รู้จักคิดรู้จักแก้ปัญหา ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา มีกุศลวิธีที่จะแก้ไขคลาไคลทุกสิ่งได้

14) มีจิตใจที่พัฒนาอันก่อปรด้วยคุณธรรม จริยธรรมและความประพฤติดีงาม สุขจิต ทั้งกายวาจา ใจ ตลอดด้วยมั่นใจในคุณค่าแห่งชีวิตของตน

15) มีสุขภาพจิตดี มีความมั่นคงทางจิตใจ มีเจตคติดีงาม จิตใจปลอดโปร่ง เบิกบาน ผ่องใส เป็นสุข มองโลกและชีวิตตามความเป็นจริง

จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตที่นักวิชาการทั้งหลายได้กำหนดมานั้น ส่วนใหญ่มีเนื้อหาที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ต่างกันเพียงแค่จำนวนขององค์ประกอบ และชื่อเรียกแต่ละองค์ประกอบเท่านั้น โดยองค์ประกอบต่างๆตามที่นักวิชาการได้เสนอมาล้วนแสดงถึงความพยายามที่จะให้ครอบคลุมองค์ประกอบต่างๆ ในการดำรงชีวิต ทั้งที่เป็นอัตวิสัยและ วัตถุวิสัย

2.3.4 ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต

เพื่อให้ทราบถึงระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์และนำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาประเทศ นักวิชาการและหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการวางแผน และกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาจึงได้พยายามที่จะสร้างเครื่องมือในการศึกษาและวัดถึงระดับคุณภาพชีวิต ส่งผลให้เกิดการพัฒนาเกิดคุณภาพชีวิตที่เป็นที่ยอมรับ ดังต่อไปนี้

2.3.4.1 คุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (WHO)

องค์การอนามัยโลกเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต โดยได้พัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตที่เป็นสากลขึ้นมาในปี ค.ศ.1996 มีทั้งหมด 100 ตัวชี้วัดหรือข้อคำถาม (WHOQOL-100) ซึ่งกรมสุขภาพจิตได้แปลเป็นภาษาไทย และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบด้วยการแปลกลับเป็นภาษาอังกฤษอีกครั้ง และถือว่าเป็นตัวชี้วัดภาษาไทยที่องค์การอนามัยโลกยอมรับอย่างเป็นทางการ

เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต WHOQOL-100 ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ชนิด คือ แบบ ภาวะวิสัย (Perceived Objective) และอัตวิสัย (Self-Report Subjective) (สุวัฒน์ มหัตถนิรันดร์กุล และคนอื่น ๆ 2540: 11-12) ประกอบด้วยองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 6 ด้าน ดังนี้

1) ด้านร่างกาย (Physical Domain) คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคลซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสบาย ไม่เจ็บป่วย การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึงพละกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้เรื่องการนอนหลับพักผ่อน รวมทั้งการรับรู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งการรับรู้เหล่านี้มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

2) ด้านจิตใจ (Psychological Domain) คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของตน และการรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้าหรือกังวล เป็นต้น

3) ด้านระดับความเป็นอิสระของบุคคล (Level of Independence) คือ การรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าคุณไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยใคร หรือการรักษาทางการแพทย์อื่นๆ เป็นต้น

4) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships) คือ การรับรู้ถึงความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณได้รับเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคม รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์

5) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณเองมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าคุณได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่างๆ การคมนาคมสะดวก สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่างๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมสันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น

6) ด้านความเชื่อส่วนบุคคล (Spirituality, Religion or Personal Beliefs) เป็นการรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่างๆ ของตน ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านจิตวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่อมั่นอื่นๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรคต่างๆ เป็นต้น

เครื่องมือนี้ได้มีการพัฒนาขึ้นพร้อมๆ กันอย่างกว้างขวางในขอบเขตของภาษาและวัฒนธรรมต่างๆ ทั่วโลก ศูนย์ภาคสนามในประเทศนั้นๆ ได้รับการตั้งขึ้นเพื่อค้นหาระดับที่แตกต่างกันเชิงชีวิตความเป็นอยู่ บริการสุขภาพ และประเด็นอื่นๆ ที่สัมพันธ์กับการวัดคุณภาพชีวิต เพื่อที่จะได้เปรียบเทียบแบบข้ามวัฒนธรรมและภาษาต่างๆ จากหลายๆ แห่ง โครงสร้างของเครื่องมือได้มาจากการดำเนินการของศูนย์ภาคสนามทั่วโลก จากกระบวนการจัดทำที่พิจารณาในเรื่องของวัฒนธรรม และสำนวนภาษา คือมีข้อคำถามที่หลากหลายในเชิงธรรมชาติและในการจัดรูปแบบ โครงสร้างของข้อคำถามต่างๆ จากนั้นจึงคัดกรองออกไปด้วยวิธีถาม-คำตอบ สเกลและฟอร์แมต (Question-Response Format) ซึ่งครอบคลุมสาระคุณภาพชีวิตและค่าความจริงในเนื้อหา รวมทั้งความเที่ยงของข้อคำถามในวัฒนธรรมต่างๆ ไว้ครบถ้วน

นอกจากนี้ สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคนอื่น ๆ (2540: 11-12) ยังได้แปลและพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตชุดย่อฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BRIEF-THAI, 1997) จากเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตชุดย่อขององค์การอนามัยโลกฉบับภาษาอังกฤษ (WHOQOL-BRIEF, 1996) ซึ่งมี 26 ตัวชี้วัดแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

1) ด้านร่างกาย คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน การรับรู้ความอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าคุณภาพชีวิตชุดย่อขององค์การอนามัยโลกฉบับภาษาอังกฤษ (WHOQOL-BRIEF, 1996) ซึ่งมี 26 ตัวชี้วัดแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

2) ด้านจิตใจ คือ การรับรู้สภาพจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิและการตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของตน ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและมีผลต่อการเอาชนะอุปสรรคต่างๆ มี 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ความรู้สึกด้านดี 2) การคิดเรียนรู้ 3) การนับถือตนเอง 4) ภาพลักษณ์และรูปร่าง 5) ความรู้สึกในทางที่ไม่ดี 6) จิตวิญญาณ ศาสนา และความเชื่อส่วนบุคคล

3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคม รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์ มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) สัมพันธภาพทางสังคม 2) การช่วยเหลือสนับสนุนทางสังคม และ 3) กิจกรรมทางเพศ

4) ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต การรับรู้ว่าคุณได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมสันทนาการและมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น มี 8 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ความปลอดภัยทางด้านร่างกายและความมั่นคงในชีวิต 2) สภาพแวดล้อมของบ้าน 3) แหล่งการเงิน 4) การดูแลสุขภาพและบริการทางสังคม 5) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและทักษะใหม่ๆ 6) การมีส่วนร่วม มีโอกาสพักผ่อนหย่อนใจและมีเวลาว่าง 7) สภาพแวดล้อม และ 8) การคมนาคม

2.3.4.2 คุณภาพชีวิตในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

รายงานวิจัยคุณภาพชีวิตของคนไทย ของ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. สำนักวิจัย (2551: 30-32) มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยได้แยกบทบัญญัติที่ให้รัฐดูแลคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ของคนไทย ดังนี้

1) คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน หมายถึง การที่ประชาชนมีงานทำ โดยที่มีความพึงพอใจในงาน อาชีพ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง มีความก้าวหน้าของงานที่ทำ ตลอดจนมีความพึงพอใจในรายได้ สภาพแวดล้อมในการทำงาน และความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานด้วย โดยกำหนดไว้ในมาตรา 84 ว่า รัฐต้องดำเนินการส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ กลุ่มครองแรงงานเด็กและสตรี จัดระบบแรงงานสัมพันธ์และระบบไตรภาคีที่มีผู้มีส่วนได้เสียเลือกผู้แทนของตน จัดระบบประกันสังคม รวมทั้งกลุ่มครองให้ผู้ที่ทำงานที่มีคุณค่าอย่างเดียวกัน ได้รับค่าตอบแทนสิทธิประโยชน์และสวัสดิการที่เป็นธรรม โดยไม่เลือกปฏิบัติ

2) คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว หมายถึง การที่ประชาชนมีครอบครัวที่มีความพึงพอใจเกี่ยวกับความผูกพัน การช่วยเหลือ และความรับผิดชอบต่อกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ทั้งในด้านจิตใจและวัตถุ ในด้านนี้ได้กำหนดไว้ในมาตรา 80 ว่ารัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม สาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรมดังต่อไปนี้ คือ กลุ่มครองและพัฒนาลูกและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งตนเองได้

3) คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและความเครียด หมายถึง การที่ประชาชนมีภาวะของสุขภาพที่แข็งแรงและมีสุขภาพจิตที่ดี ในด้านนี้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2550 กำหนดไว้ในมาตรา 80 ว่ารัฐต้องดำเนินการตามนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม โดยมีข้อความที่ระบุถึงการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพ อันนำไปสู่สุขภาพที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข ที่มีผู้มีส่วนที่ให้บริการดังกล่าว ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรม ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ส่วนในด้านสุขภาพจิต และด้านศาสนา ได้กำหนดไว้ในมาตรา 73 ว่า รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน และศาสนาอื่นๆ ทั้งต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนาไปใช้เพื่อสร้างเสริมคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

4) คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การที่ประชาชนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่ได้มีความรู้สึกว่าได้ผลกระทบจากมลภาวะต่างๆ ที่เกิดขึ้นในบริเวณที่อยู่อาศัย ในด้านนี้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 85 (5) ว่า “รัฐต้องส่งเสริม

บำรุงรักษา ตลอดจนควบคุมและกำจัดการสะสมพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม”

5) คุณภาพชีวิตด้านชีวิตในเมือง หมายถึง การที่ประชาชนได้รับการบริการที่ดีของภาครัฐในด้านการศึกษา คมนาคม สาธารณสุข สาธารณูปโภคต่างๆ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งความพึงพอใจในด้านราคาสินค้าอุปโภคบริโภค และสาธารณูปโภคที่เป็นอยู่ด้วย ในด้านนี้ บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2550 ได้ระบุไว้ในมาตรา 78 (3) และ 84 (1) โดยมีข้อความความดังต่อไปนี้คือ มาตรา 78 (3) ระบุให้มีการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึงตนเองและตัดสินใจกิจการท้องถิ่นได้เอง ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น และพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้นๆ และมาตรา 84 ระบุว่ารัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจดังต่อไปนี้ คือ สนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นธรรม โดยอาศัยกลไกตลาด และสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยต้องยกเลิกและละเว้นการตรากฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ควบคุมธุรกิจ ซึ่งมีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และต้องไม่ประกอบกิจกรรมที่มีลักษณะแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ และรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมหรือจัดให้มีสาธารณูปโภค

2.3.4.3 คุณภาพชีวิตของคนไทยตามข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นข้อมูลที่แสดงถึงลักษณะของสังคมไทยที่พึงประสงค์ ตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของเครื่องชี้วัดว่า อย่างน้อยคนไทยควรจะมีระดับความเป็นอยู่ไม่ต่ำกว่าระดับไหนในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ และทำให้ประชาชนสามารถทราบได้ด้วยตนเองว่าในขณะนี้คุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบคลุม รวมไปถึงหมู่บ้านอยู่ในระดับใด มีปัญหาที่จะต้องแก้ไขในเรื่องใดบ้างอันเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ครอบคลุม และสังคนรูปแบบหนึ่ง และถือเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาชนบทของประเทศ (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. สำนักวิจัย, 2551: 33) ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) คือ ข้อมูลในระดับครัวเรือนที่แสดงถึงสภาพความจำเป็นพื้นฐานของคนในครัวเรือนในด้านต่างๆ เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต โดยได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเอาไว้ดังต่อไปนี้

1) หลักการของข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

(1) ใช้เครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นเครื่องมือของกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชนว่า บรรลุตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานแล้วหรือไม่

(2) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยผ่านกระบวนการสำรวจและพัฒนา นับตั้งแต่การกำหนดปัญหาความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ตลอดจนหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยใช้ข้อมูล จปฐ. ที่มีอยู่ ตลอดจนการประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

(3) ใช้ข้อมูล จปฐ. เป็นแนวทางในการคัดเลือกโครงการต่างๆ ของรัฐ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริงของชุมชน สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการประสานระหว่างสาขาในด้านการปฏิบัติงานขึ้น

2) วัตถุประสงค์ของข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

เพื่อให้ประชาชนสามารถพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง และครอบครัว ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างน้อยให้ผ่านเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน โดยมีเครื่องชี้วัด จปฐ. เป็นเครื่องมือ

3) การกำหนดเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

กำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการชี้วัดว่า คนในแต่ละครัวเรือนควรมีคุณภาพชีวิตขั้นต่ำในเรื่องนั้นๆ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (ปกติจะกำหนด 5 ปี ตามระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) ตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงจะถือว่า “มีคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)” ซึ่งประกอบด้วย

หมวดที่ 1 สุขภาพดี (ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดี)

หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย (ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม)

หมวดที่ 3 ฝึกฝนการศึกษา (ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการด้านการศึกษา)

หมวดที่ 4 รายได้ก้าวหน้า (ประชาชนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีวิต)

หมวดที่ 5 ปลุกฝังค่านิยมไทย (ประชาชนมีการปลุกฝังค่านิยมไทยให้กับตนเองเพื่อให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น)

หมวดที่ 6 ร่วมใจพัฒนา (ประชาชนมีจิตสำนึกและร่วมกันรักษาสีทึบของตนเอง เพื่อประโยชน์ของชุมชนหรือท้องถิ่น)

ในการศึกษาคุณภาพของชาวประมงทะเลในครั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงเลือกใช้เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ชุดย่อ ฉบับไทย (WHOQOL-BRIEF-THAI, 1997) ซึ่งถอดความมาจากเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตชุดย่อขององค์การอนามัยโลกฉบับภาษาอังกฤษ (WHOQOL-BRIEF, 1996) โดยมี 26 ตัวชี้วัด แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และ (4) ด้านสิ่งแวดล้อม นำมาใช้ในการศึกษา เนื่องจากเครื่องชี้วัดดังกล่าวมีความเป็นสากลมีเนื้อหาครอบคลุมและสอดคล้องกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ซึ่งจะสะท้อนความเป็นองค์รวมของคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลได้

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการบริโภค

การศึกษากฎการบริโภคของครัวเรือนเกษตรภาคกลาง ของนคร ยัมศิริวัฒนะ (2541) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการบริโภค รายได้ รายจ่ายและการออม ตลอดจนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบริโภคของครัวเรือนเกษตรในภาคกลาง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีขนาดครัวเรือน 4 คน ครัวเรือนมีรายได้เงินสดทางเกษตรเฉลี่ย 71,464.36 บาทต่อครัวเรือนต่อปี มีรายจ่ายสดทางการเกษตร 59,915.65 บาทต่อครัวเรือนต่อปี มีรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรเท่ากับ 10,712.43 บาทต่อครัวเรือนต่อปี มีรายจ่ายสดในการบริโภค 55,5508.47 บาทต่อครัวเรือนและการลงทุนนอกการเกษตร 15,025.67 บาทต่อครัวเรือนต่อปี สำหรับปัจจัยที่กำหนดการบริโภค ได้แก่ รายได้เงินสด รายได้เงินสดจากทรัพย์สิน อายุของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน หนี้สินต้นปีและหนี้สินระหว่างปีมีความสัมพันธ์กัน

งานวิจัยที่คล้ายคลึงกัน คือ การศึกษาเรื่องพฤติกรรมการบริโภคของแรงงานหญิงในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ของ ณัฐยา โชติกอภา (2542) ผลการศึกษาพบว่า แรงงานหญิงส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือ เป็นโสด แต่ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายของคนในครอบครัว 2-3 คน จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จนถึงระดับประกาศนียบัตร และมีรายได้อยู่ในช่วง 4,001-6,000 บาทต่อเดือน โดยมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคส่วนใหญ่เพื่อการบริโภคอาหาร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุคคลในความอุปการะ และที่อยู่อาศัยตามลำดับ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภค คือ รายได้ รายจ่าย จำนวนสมาชิกในครอบครัว ภาระค่าใช้จ่ายของสมาชิกในครอบครัว และหนี้สิน

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาแบบแผนการใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกร อำเภอดง จังหวัด เชียงใหม่ ซึ่งศึกษาโดยมยุรี เพ็ชรรัตน์ (2542) ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 60,983.97 บาท หรือ 5,082 บาทต่อเดือน มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 8,173.70 บาท ซึ่งสูงกว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเรือนละ 4 คน มีบุตรที่อยู่ระหว่างศึกษาเฉลี่ย ครัวเรือนละ 1 คน และมีที่ดินทำกินเฉลี่ยครัวเรือนละ 5.88 ไร่ ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนจะขึ้นกับ รายได้จากภาคเกษตรและนอกการเกษตร โดยที่ครัวเรือนที่มีรายได้สูงจะใช้จ่ายสูง ครัวเรือนที่มี รายได้ต่ำจะใช้จ่ายต่ำ โดยครัวเรือนจะใช้จ่ายในด้านอาหารมากที่สุด รองลงมาจะใช้จ่ายในด้าน เครื่องนุ่งห่ม การทำบุญ และการลงทุน ตามลำดับ งานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์รูปแบบการใช้จ่าย ของพนักงานในเทคนิคอุตสาหกรรมภาคเหนือ โดย สามารถ พวงเรือนแก้ว (2552) ได้รายงาน ข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายของพนักงานบริษัทในพื้นที่ศึกษาว่า รายรับโดยเฉลี่ย ของพนักงาน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายแล้วยังชีพไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่าย เพราะนอกจาก จะมีค่าใช้จ่ายแล้วยังชีพแล้ว พนักงานยังมีค่าใช้จ่ายอื่นๆ อาทิ ค่ายานพาหนะ สินค้าฟุ่มเฟือย ฯลฯ ดังนั้นพนักงานจำเป็นต้องหารายได้เสริมหรือกู้ยืมเงิน ทั้งในระบบและนอกระบบ โดยพบจำนวนผู้ ที่มีสถานะหนี้สินมีจำนวนถึง 187 คน จากพนักงานในกลุ่มตัวอย่าง 400 คน คิดเป็นร้อยละ 46.85 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดภาวะหนี้สินนั้น ได้แก่ ลักษณะที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะการกู้เพื่อสร้างบ้าน การมียานพาหนะประเภทรถยนต์ งานวิจัยที่น่าสนใจอีกชิ้นหนึ่งคือการศึกษาพฤติกรรมการบริโภค ของแรงงานไร้ฝีมือในภาคอุตสาหกรรมในอำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา ของอารีย์ การธิโร (2552) พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการบริโภค นั่นคือ ถ้าแรงงานไร้ฝีมือมีรายได้ เพิ่มขึ้นจะมีการบริโภคเพิ่มขึ้น และพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคมี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยรายได้ และปัจจัยครัวเรือน โดยปัจจัยทั้งสองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่ายเพื่อการ บริโภค แสดงว่า พฤติกรรมการบริโภคของแรงงานไร้ฝีมือที่มีรายได้มากจะมีการใช้จ่ายเพื่อการ บริโภคมากกว่าแรงงานที่มีรายได้น้อย และพฤติกรรมการบริโภคของแรงงานไร้ฝีมือที่มีจำนวน สมาชิกในครัวเรือนมากจะมีค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมกกว่าผู้ที่มีสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่า

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นหนี้

การศึกษาการมีหนี้สินและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะหนี้สินของข้าราชการตำรวจน้ำ ของสุลักษณ์ เสี่ยมลักษณ์ (2544) ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีหนี้สินของ ข้าราชการตำรวจน้ำ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง สถานภาพสมรส เงินเดือน รายได้เสริม ความเพียงพอของค่าใช้จ่ายจากเงินเดือน ความเพียงพอของค่าใช้จ่ายจากรายได้อื่น ความเพียงพอ ของค่าใช้จ่ายจากรายได้ของข้าราชการตำรวจน้ำรวมกับรายได้คู่สมรส การใช้เครื่องอำนวยความสะดวก และการมีค่านิยมการบริโภค

การศึกษาเรื่องปัญหาหนี้สินข้าราชการครู ของสำรวม จงเจริญ (2546) รายงานว่าข้าราชการครูแต่ละคนมีหนี้สินคนละประมาณ 500,000 บาท สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ข้าราชการครูเป็นหนี้มี 3 ประการ คือ เพื่อการจัดหาที่อยู่อาศัย เพื่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และเพื่อการใช้จ่ายในการศึกษาบุตร สำหรับสาเหตุรองลงมา และเชื่อว่ามีส่วนสำคัญในการสร้างหนี้ของข้าราชการครู ได้แก่ การจัดหาพาหนะและเครื่องไฟฟ้า เพื่ออำนวยความสะดวก และส่งเสริมฐานะทางสังคม เป็นต้น

การศึกษาภาวะหนี้สินของสมาชิกโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครู จังหวัดสกลนคร ของ พิชัย ภิมานนท์ดำรง (2547) ซึ่งพบว่า ข้าราชการครูเป็นผู้ที่มีภาวะหนี้สินทุกคน โดยพิจารณาจากภาวะหนี้สินรวมจากทุกแหล่งหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบ พบว่ามีภาวะหนี้สินเป็นจำนวนเงินโดยเฉลี่ยสูงมาก การใช้จ่ายที่ส่งผลต่อการมีหนี้สินอันดับแรก คือ การซื้อที่อยู่อาศัย รองลงมาค่าเครื่องอำนวยความสะดวกตามสมัยนิยม ตามด้วยการนำเงินไปลงทุนเพื่อทำอาชีพเสริม เพื่อการศึกษาพัฒนาตนเองและบุตร การนำเงินไปใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวัน และการนำเงินไปใช้จ่ายเรื่องอบายมุข ตามลำดับ

การศึกษาดังกล่าวนี้อาจสอดคล้องกับการศึกษาการเป็นหนี้ของข้าราชการครู ของ เบญจมาศ กิ่งดี (2552) พบว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายของข้าราชการครูซึ่งมีลักษณะของความฟุ่มเฟือยมากที่สุด คือ การใช้จ่ายพาหนะ รองลงมาคือ การร่วมงานสังคม ครุมีและการใช้จ่ายสำหรับสังสรรค์ ยังพบว่า โดยร้อยละ 77 ของข้าราชการครูเป็นหนี้มีปริมาณหนี้ในปัจจุบันเฉลี่ยเท่ากับ 920,538.96 บาทต่อคน ข้าราชการครูมียอดเงินค้างชำระในปัจจุบันเฉลี่ย 799,844.44 บาทต่อคน และกลุ่มสมรสที่กู้เงินมียอดหนี้เฉลี่ย 604,775.28 บาทต่อคน การกู้ยืมเงินส่วนใหญ่เพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน ตามด้วยกู้เพื่อซื้อที่ดินหรือสร้างบ้าน และ กู้ยืมเงินเพื่อเป็นค่ายานพาหนะตามลำดับ

การศึกษาปัญหาภาวะหนี้สินเกษตรกร กรณีศึกษา หมู่บ้านหนองหล่ม หมู่ 22 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ ของ สิริภพ สุคันธา (2552) ได้รายงานข้อค้นพบที่น่าสนใจว่า สาเหตุของการเกิดหนี้สินมี 2 สาเหตุหลักคือ 1) หนี้สินเกิดจากความต้องการบริโภคที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากกระแสทุนนิยม คือการต้องการใช้ชีวิตที่มีความสะดวกและความบันเทิงเพิ่มมากขึ้น 2) เกิดจากหนี้สินที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เนื่องจากการขายผลผลิตไม่ได้ตามที่ควรจะเป็น ความไม่แน่นอนของราคาหรือปริมาณผลผลิต การลงทุนทางการเกษตรสมัยใหม่ที่ต้องใช้ต้นทุนสูง และเพื่อการชำระหนี้สินจากการกู้เงินหรือผ่อนสินค้าเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ โดยในการทำเกษตรกรรมส่วนใหญ่ เกษตรกรขาดเงินทุนที่จะลงทุน ทำให้เกิดการพึ่งพานายทุนซึ่งเป็นผู้รับซื้อผลผลิตทางการเกษตร ทำให้ขาดอำนาจในการต่อรองกับนายทุน ส่วนมากเกษตรกรในหมู่บ้านหนองหล่มจะไม่มีผู้ที่สามารถปลดหนี้สินจากแหล่งเงินกู้ได้ เนื่องจากต้องพึ่งพาเทคโนโลยีที่ใช้ในการเกษตรทำให้ต้องเป็นหนี้อย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวทำให้ทราบว่าสาเหตุของการเป็นหนี้ คือ 1) หนี้สินเกิดจากความต้องการบริโภคที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากกระแสนิยม การต้องใช้ชีวิตที่มีความสะดวกและความบันเทิงเพิ่มมากขึ้น เช่น ยานพาหนะและเครื่องไฟฟ้า ชื้อเช่าที่อยู่อาศัย ผ่อนสินค้าเครื่องมือเครื่องใช้หรือการบริโภคต่างๆ เพื่อส่งเสริมฐานะทางสังคม 2) เพื่อนำเงินไปใช้ในการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน เช่น อาหาร เครื่องแต่งกาย 3) เกิดจากหนี้สินที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เนื่องจาก การขายผลผลิตไม่ได้ตามราคาที่เหมาะสม ความไม่แน่นอนของราคาหรือปริมาณผลผลิต และการลงทุนทางการเกษตรที่สูง 4) การรับภาระการใช้จ่ายของสมาชิกในครอบครัว เช่น การศึกษาบุตร 5) การนำเงินไปใช้จ่ายใน งานประเพณี การร่วมงานสังคม การสังสรรค์ และการนำเงินไปใช้จ่ายเรื่องอบายมุข

สำหรับความสามารถในการชำระหนี้ จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ยะกอฟะฮิสลาม จำกัด จังหวัดกระบี่ (วุฒิสาร เจริญ, 2551) พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ฯ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สินเชื่อ สินเชื่อ เศรษฐกิจการเมือง การปกครอง สภาพดินฟ้าอากาศ ภูมิประเทศ การสื่อสาร เทคโนโลยี ค่านิยมส่วนบุคคลของสมาชิก มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการชำระหนี้เนื่องจากปัจจัยที่ส่งผลต่อรายได้ของสมาชิกสหกรณ์ มีรายได้ใช้จ่ายในแต่ละเดือนไม่เพียงพอจึงส่งผลให้มีการผิดนัดการชำระหนี้เกิดขึ้น

2.4.3 งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

การศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในกำแพงนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ของ คำตัน บุญมณี (2545: 57-59) พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายรับของหัวหน้าครัวเรือน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน

การศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนเขตลุ่มแม่น้ำจัน ศึกษาเฉพาะกรณีพื้นที่ต้นน้ำแม่น้ำจัน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ของ วรกร เทพวัลย์ (2548) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต คือ เพศ อาชีพ รายได้ ตำแหน่งทางสังคม สภาพที่อยู่อาศัย หนี้สิน เงินออม ทรัพย์สิน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทไทย ในเขตอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ของ พระจิตะวงษ์ ลาเสน (2548) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ในครอบครัว สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย สัมพันธภาพในครอบครัว และการรับรู้ข่าวสารการศึกษาในเรื่องคุณภาพชีวิตของชาวเขาเผ่าม้ง ไร้สัญชาติในเขตพื้นที่ ตำบลดัดเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ของ เสาวลักษณ์ แก้วหน่อ (2551: 100-104) พบว่า คุณภาพชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งไร้สัญชาติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อ

คุณภาพชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งไร้สัญชาติ คือ ระดับการศึกษา ความสามารถฟัง อ่าน เขียน ภาษาไทย ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย การมีเครือญาติในประเทศไทย การมีที่ดินทำกิน

นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาคุณภาพชีวิต โดยใช้ดัชนีชี้วัดขององค์การอนามัยโลกชุดย่อภาษาไทย (WHOQOL-BRIEF-THAI) เป็นเครื่องมือในการศึกษา ซึ่งแบ่งเป็น ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม คือ การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ของ ทิพย์อรุณ สมภู (2552) ผลการศึกษา พบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุอยู่ในระดับที่ดี และตัวแปรอิสระสำคัญที่ส่งผลต่อตัวคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คือ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการทำงาน รายได้จากบุตรหลาน ลักษณะของครอบครัวขยาย เปรียบเทียบกับครอบครัวเดี่ยว การดูแลสุขภาพอนามัย สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การสนับสนุนทางสังคม การทำกิจกรรมและการมีบทบาทในสังคม

รายงานวิจัยคุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2551 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2551) ระบุว่า คุณภาพชีวิตของคนไทยที่ได้จากการประเมินจากมาตรวัด มีดังนี้ 1) คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน ตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 2) คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 3) คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และ 4) คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและความเครียด อยู่ในระดับค่อนข้างดี โดยในรอบปีที่ผ่านมาคนไทยส่วนใหญ่เคยเจ็บป่วยเล็กน้อย แต่ส่วนใหญ่ยังไม่เคยเจ็บป่วยจนต้องเข้ารับรักษาตัวในสถานพยาบาล สำหรับภาวะความเครียด ส่วนใหญ่ไม่มีอาการผิดปกติที่แสดงถึงความเครียด จากการเปรียบเทียบความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตแต่ละด้าน พบว่า โดยสรุปคุณภาพชีวิตของคนไทยในแต่ละภาค ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมากและใกล้เคียงกัน สำหรับการศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอาศัยในชุมชนเมืองมีรายงานการศึกษาในโครงการเคหะชุมชนทุ่งสองห้องอาคารแฟลตเช่าในกรุงเทพมหานคร ของ (จักรพงษ์ เกษเอ็น, 2554) ที่พบว่า ผู้สูงอายุอาศัยในโครงการเคหะชุมชนทุ่งสองห้อง อาคารแฟลตเช่ามีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับผลการศึกษาคุณภาพชีวิตรายด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตใน 3 ด้าน ได้แก่ คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ และคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมเพียงด้านเดียวที่อยู่ในระดับไม่ดี

จากการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตจะเห็นได้ว่ามีปัจจัยหลายตัวที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของคน เช่น เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ตำแหน่งทางสังคม สภาพที่อยู่อาศัย หนี้สิน เงินออม ทรัพย์สิน ความสัมพันธ์ทางสังคม โดยปัจจัยเหล่านี้อาจจะมีผลต่างกันระหว่างกลุ่มคนบ้าง เช่น ความสัมพันธ์ทางสังคม มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในขณะที่ ระดับการศึกษามีผลต่อคุณภาพชีวิตของชาวเขาอย่างสำคัญ เป็นต้น

บทที่ 3

กรอบแนวคิด และวิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการบริโภค การเป็นหนี้ และคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ในตำบลลิซล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งทำการศึกษาด้วยการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดและวิธีการศึกษาค้างนี้ดังต่อไปนี้

3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้ศึกษาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา ที่จะใช้อยู่ขบยถึงพฤติกรรมการบริโภค การเป็นหนี้ และคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ในตำบลลิซล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยสามารถกำหนดกลุ่มตัวแปรในการศึกษาและความสัมพันธ์ที่คาดว่าจะเกิดระหว่างกลุ่มตัวแปร ซึ่งนำเสนอเป็นกรอบแนวคิดสำหรับในการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 ตัวแปรในการศึกษา

3.1.1.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม พฤติกรรมการบริโภค และการเป็นหนี้ ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรต่างๆดังนี้

- 1) ปัจจัยด้านประชากร ได้แก่
 - (1) เพศ
 - (2) อายุ
 - (3) สถานภาพสมรส
 - (4) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
- 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่
 - (1) การศึกษา

(2) การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมง

(3) รายได้ของครัวเรือน

(4) เงินออม

(5) ระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมง

3) พฤติกรรมการบริโภค ได้แก่

(1) ประเภทของสินค้าที่บริโภคและค่าใช้จ่ายในการบริโภคสินค้า

ประเภทต่างๆ

4) การเป็นหนี้ ได้แก่

(1) ภาระหนี้สินในปัจจุบัน

(2) ความสามารถในการชำระหนี้

3.1.1.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย

1) ด้านร่างกาย

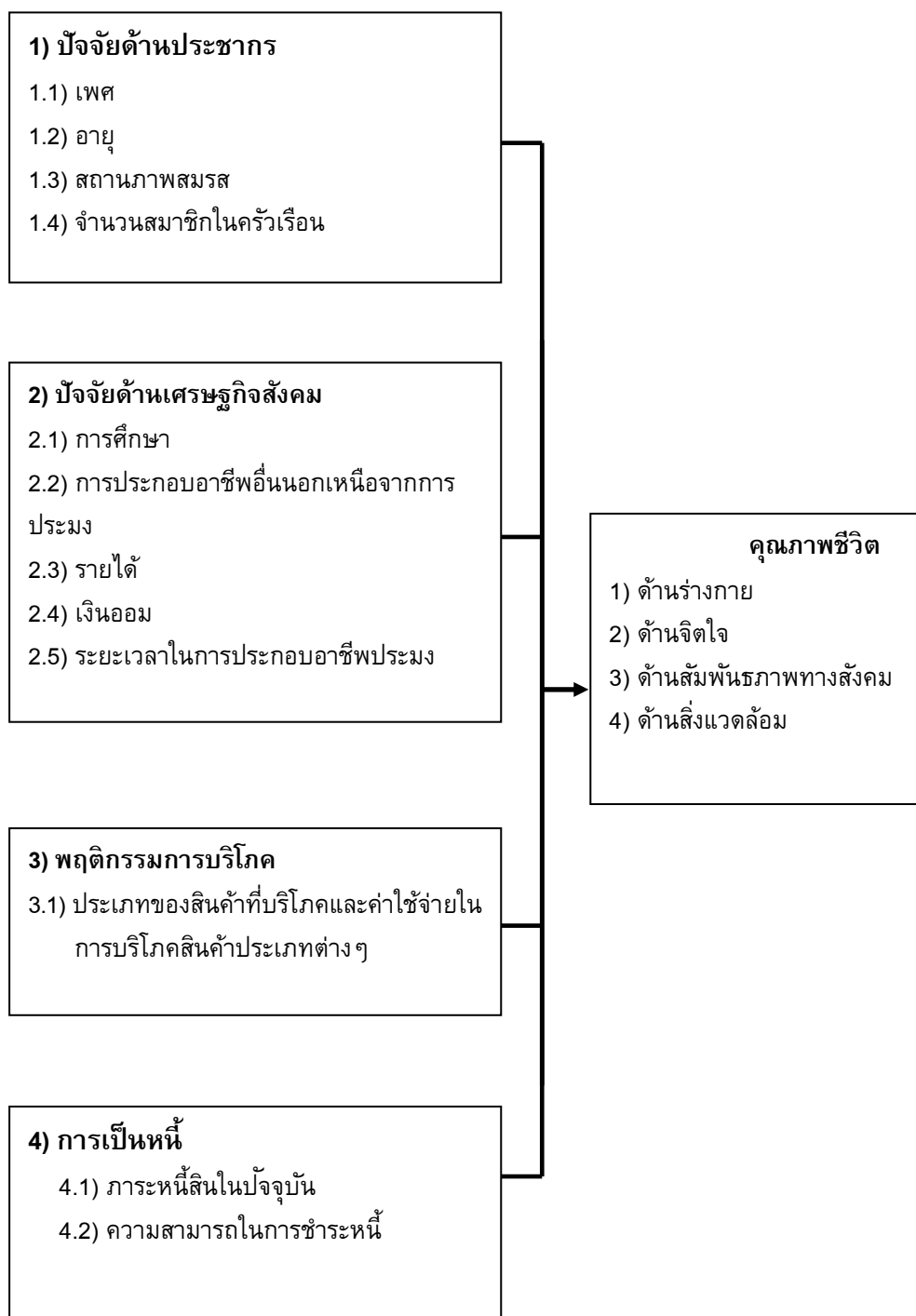
2) ด้านจิตใจ

3) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม

4) ด้านสิ่งแวดล้อม

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

3.2 คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ให้คำนิยามศัพท์ เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันดังนี้

ปัจจัยด้านประชากร หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่อธิบายลักษณะด้านประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ สมรส และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

เพศ หมายถึง เพศของชาวประมงทะเลที่ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศชาย หรือ เพศหญิง

อายุ หมายถึง อายุปัจจุบันของผู้ให้ข้อมูล โดยคิดเป็นจำนวนเต็มหน่วยเป็นปี

สถานภาพสมรส หมายถึง สถานภาพสมรสของผู้ให้ข้อมูลซึ่งประกอบด้วย โสด สมรส และหย่า หม้าย หรือแยกกันอยู่

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน หมายถึง จำนวนสมาชิกทั้งหมดที่อาศัยในครัวเรือนเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลในขณะศึกษา

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม หมายถึง ปัจจัยที่บ่งบอกลักษณะด้านเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย การศึกษา การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมง รายได้ เงินออม และระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมง

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ต่ำกว่าประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. ปวส.หรืออนุปริญญา ปริญญาตรี และอื่นๆ

การประกอบอาชีพอื่นนอกจากการประมง หมายถึง สมาชิกในครัวเรือนผู้ให้ข้อมูลที่ประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ใช่อาชีพประมง

รายได้ หมายถึง จำนวนรายได้รวมต่อเดือนของครัวเรือนชาวประมงทะเลที่ผู้ให้ข้อมูลเป็นสมาชิก

เงินออม หมายถึง จำนวนเงินเก็บต่อเดือนของครัวเรือนชาวประมงทะเล

ระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมงทะเล หมายถึง จำนวนปีที่ได้ประกอบอาชีพจับสัตว์น้ำในทะเลของผู้ให้ข้อมูล

พฤติกรรมการบริโภค หมายถึง พฤติกรรมการบริโภคของชาวประมงทะเลซึ่งพิจารณาใน 2 ประเด็น คือ 1) ประเภทของสินค้าและบริการที่ชาวประมงทะเลและสมาชิกในครัวเรือนชาวประมงทะเลมีการบริโภค 2) ค่าใช้จ่ายในการบริโภค ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารและของใช้จำเป็นในบ้าน ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของสมาชิกในครอบครัว ค่าใช้จ่ายที่เป็นสิ่งอบายมุขและค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง (สุรา ยาสูบ หวย การพนัน ความบันเทิง) ค่าใช้จ่ายในการผ่อนชำระ

หนี้สิน ค่าใช้จ่ายเพื่อสังคม (ทำบุญ ช่วยงานศพ ซื้อของขวัญขึ้นบ้านใหม่) และ ค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต (เงินออม ประกันชีวิต)

การเป็นหนี้ หมายถึง ภาระผูกพันตามกฎหมาย หรือการกู้ยืมเงิน ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันของแต่ละครัวเรือน ซึ่งต้องชำระหนี้คืนในระยะเวลาที่กำหนดไว้ รวมถึงความสามารถในการชำระหนี้ การเป็นหนี้ของชาวประมงทะเล ประกอบด้วย 1) ภาระหนี้สินในปัจจุบัน คือ จำนวนหนี้สินที่ยังไม่ได้ชำระคืน และ 2) ความสามารถในการชำระหนี้ คือ ระดับความสามารถในการชำระหนี้ที่มีอยู่จากการประเมินของผู้ให้ข้อมูล

คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล หมายถึง ระดับการรับรู้ของบุคคลที่มีต่อชีวิตแต่ละด้านของตน ซึ่งประกอบด้วยด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้ศึกษาได้ได้ยึดตามตัวแบบ WHOQOL-BREF-THAI (2540) ของสุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคนอื่นๆ (2540) ประกอบด้วย

1) คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย หมายถึง ระดับการรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน การรับรู้ความอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าคุณเองไม่ต้องพึ่งพาใครๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่นๆ เป็นต้น มี 7 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ความเจ็บปวดและความไม่สบาย 2) กำลังวังชาและความเหนื่อยล้า 3) การนอนหลับพักผ่อน 4) การเคลื่อนไหว 5) การดำเนินชีวิตประจำวัน 6) การใช้ยาหรือการรักษา และ 7) ความสามารถในการทำงาน

2) คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ หมายถึง ระดับการรับรู้สภาพจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิและการตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของตนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งมีผลต่อการเอาชนะอุปสรรคต่างๆ เป็นต้น มี 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ความรู้สึกด้านดี 2) การคิดเรียนรู้ 3) การนับถือตนเอง 4) ภาพลักษณ์และรูปร่าง 5) ความรู้สึกในทางที่ไม่ดี 6) จิตวิญญาณ ศาสนา และความเชื่อส่วนบุคคล

3) คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพในสังคม หมายถึง ระดับการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคม รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์ มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) สัมพันธภาพทางสังคม 2) การช่วยเหลือสนับสนุนทางสังคม และ 3) กิจกรรมทางเพศ

4) คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง ระดับการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี การรับรู้ที่ตนเองได้มีกิจกรรมนันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลว่าง เป็นต้น มี 8 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ความปลอดภัยทางด้านร่างกายและความมั่นคงในชีวิต 2) สภาพแวดล้อมของบ้าน 3) แหล่งการเงิน 4) การดูแลสุขภาพและบริการทางสังคม 5) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและทักษะใหม่ๆ 6) การมีส่วนร่วม มีโอกาสพักผ่อนหย่อนใจและมีเวลว่าง 7) สภาพแวดล้อม และ 8) การคมนาคม

3.3 สมมติฐานในการศึกษา

สมมติฐานในการศึกษานี้ มีดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 เพศมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

สมมติฐานที่ 2 อายุมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

สมมติฐานที่ 3 สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

สมมติฐานที่ 4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

สมมติฐานที่ 5 การศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

สมมติฐานที่ 6 การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมงมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

สมมติฐานที่ 7 รายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

สมมติฐานที่ 8 เงินออมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

สมมติฐานที่ 9 ระยะเวลาในการประกอบอาชีพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

สมมติฐานที่ 10 ประเภทของสินค้าที่บริโภคและค่าใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าประเภทต่างๆมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

สมมติฐานที่ 11 ภาระหนี้สินในปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

สมมติฐานที่ 12 ความสามารถในการชำระหนี้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.4.1 ประชากร

ผู้ศึกษาได้กำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครวเรือนของผู้ประกอบอาชีพประมงทะเลที่อาศัยอยู่ในตำบลลิซล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านนาลึก บ้านท้องโหนดและบ้านคอเขา มีจำนวน 1,352 ครวเรือน ดังรายละเอียดที่แสดงในตารางที่ 3.1 (พิทักษ์ บริพิศ, 2556)

ตารางที่ 3.1 จำนวนครวเรือนประกอบอาชีพประมงทะเลในตำบลลิซล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ครวเรือน
2	บ้านนาลึก	573
3	บ้านท้องโหนด	172
5	บ้านคอเขา	607
รวม		1,352

แหล่งที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลลิซล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช (ข้อมูล ณ เดือนกันยายน พ.ศ. 2554)

3.4.2 ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของเกรจซีและมอร์แกน (R.V. Krejcie & D.W. Morgan) ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการประเมินค่าสัดส่วนเกิดขึ้นในระดับร้อยละ 5 โดยวิธีการคำนวณตามสูตรดังนี้ (กรรณิการ์ ศิริชาญ, 2552:29-30)

$$n = \frac{x^2 Np(1-p)}{e^2 (N-1) + x^2 p (1-p)}$$

- เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N = ขนาดของประชากร
 e = ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้
 x^2 = ค่าไคสแควร์ที่ df เท่ากับ 1 และระดับความเชื่อมั่น 95% ($x^2 = 3.841$)
 p = สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร (หากไม่ทราบให้กำหนด $p = 0.5$)

จากการศึกษามีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพประมงทะเลในตำบลลิซล อำเภอลิซล จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1,352 ครัวเรือน ดังนั้นสามารถหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

$$n = \frac{3.841(1352)(1-0.5)}{(0.05)^2(1352-1) + (3.841)(1-0.5)}$$

$$n = 299.293$$

$$n = 299$$

ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมคือ 299 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.1 ของจำนวนประชากรทั้งหมด แต่ผู้วิจัยได้กำหนดให้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็น 300 ครัวเรือน เมื่อได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้ศึกษานำไปกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการสุ่มในแต่ละหมู่บ้านจาก 3 หมู่บ้านที่เลือกศึกษาตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละหมู่บ้าน ได้จำนวนตัวอย่างดังแสดงในตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

หมู่ที่	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	จำนวนตัวอย่าง (ครัวเรือน)	ร้อยละ
2	บ้านนาลึก	573	127	42.4
3	บ้านท้องโหนด	172	39	12.8
5	บ้านคอเขา	607	134	44.8
รวม		1,352	300	100

3.4.3 การสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เริ่มด้วยการเลือกหมู่บ้านที่จะศึกษา 3 หมู่บ้าน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยเลือกหมู่บ้านที่มีชาวประมงทะเลอาศัยอยู่จำนวนมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ บ้านนาลึก บ้านท้องโหนด และบ้านคอเขา ตำบลลิซล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช หลังจากนั้นจึงทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรในแต่ละหมู่บ้าน ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยการหาจำนวนคิดเป็นสัดส่วนเท่ากับของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในแต่ละหมู่บ้าน ดังที่แสดงในตารางที่ 3.2 หลังจากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยการจับฉลากแล้วคืนกลับโดยการสุ่มจากจากบัญชีเลขที่ครัวเรือนของทั้ง 3 หมู่บ้าน ซึ่งได้มาจากองค์การบริหารส่วนตำบล ลิซล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อได้ครัวเรือนที่จะใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างแล้ว ในแต่ละครัวเรือนเลือกสอบถามเฉพาะหัวหน้าครัวเรือนหรือบุคคลวัยผู้ใหญ่ที่มีความรู้เรื่องของครัวเรือนเป็นอย่างดี เป็นตัวแทนของครัวเรือนๆ ละ 1 คน

นอกจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการสอบถามในเชิงปริมาณแล้ว ผู้ศึกษายังได้คัดเลือกบุคคลที่มีประสบการณ์ด้านการประมงมายาวนานอีกจำนวน 3 คน เพื่อทำการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเกี่ยวกับลักษณะการประมงและการดำเนินชีวิตของชาวประมง

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Questionnaire) ซึ่งผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นสร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามที่ใช้ ประกอบด้วยเนื้อหา ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังต่อไปนี้ (ดูภาคผนวกที่

1)

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านประชากร

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจสังคม

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการบริโภค

ตอนที่ 4 การเป็นหนี้

ตอนที่ 5 คุณภาพชีวิต

ตอนที่ 6 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ประกอบด้วย ข้อคำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีคำตอบเป็นแบบให้เลือกตอบตรงตามความจริงของผู้ตอบสอบถาม หรือจัดเป็นกลุ่มๆ ให้เลือก ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ตอนที่ 2 ประกอบด้วย ข้อคำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลด้านเศรษฐกิจสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีคำตอบเป็นแบบให้เลือกตอบให้ตรงตามความจริงของผู้ตอบสอบถาม โดยแบ่งกลุ่มๆ ได้แก่ การศึกษา การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมง รายได้ เงินออม และระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมง

ตอนที่ 3 เป็นคำถามที่วัดพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือน ได้แก่ เหตุผลและอิทธิพลในการเลือกซื้อสินค้า ประเภทของค่าใช้จ่ายซึ่งครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอบายมุขและความบันเทิง ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายเพื่อสังคม ค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต และค่าใช้จ่ายของประเภทสินค้าและบริการต่างๆ ซึ่งวิเคราะห์ตามเกณฑ์คะแนน โดยเลือกจาก 3 ลำดับที่ชาวประมงทะเลตอบกันมากที่สุด โดยให้ลำดับที่ 1 ให้ 3 คะแนน ลำดับที่ 2 ให้ 2 คะแนน และ ลำดับที่ 3 ให้ 1 คะแนน จากนั้นก็นำมาคำนวณคะแนนรวมและหาค่าเฉลี่ย

ตอนที่ 4 เป็นคำถามที่วัดการเป็นหนี้ของชาวประมงทะเล ได้แก่ การมีหนี้สิน ความถี่ของการกู้ยืมเงินกู้ ภาระหนี้สิน และความสามารถในการชำระหนี้

ตอนที่ 5 เป็นคำถามที่วัดความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยใช้ชุดคำถามที่เป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BRIEF-THAI) ที่สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคนอื่น ๆ (2540) ได้แปลและพัฒนาไว้ ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบคุณภาพชีวิต 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพในสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีข้อคำถามทั้งหมด 26

การให้คะแนนแบบวัดคุณภาพชีวิต WHOQOL-26 แบ่งข้อคำถามออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ข้อคำถามที่มีความหมายทางบวก 23 ข้อ และข้อคำถามที่มีความหมายทางลบ 3 ข้อ คือข้อ 6, 8, และ 25 แต่ละข้อเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ให้ผู้ตอบเลือกตอบ

ตารางที่ 3.3 เกณฑ์การแปลผลระดับมาตรวัดคุณภาพชีวิต

ข้อที่	ข้อความ	ระดับคะแนน				
		ไม่เลย	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26	ข้อความ ทางบวก	1	2	3	4	5
6, 8, 25	ข้อความ ทางลบ	5	4	3	2	1

การแปลผล คะแนนคุณภาพชีวิตมีคะแนน ตั้งแต่ 26-130 คะแนน โดยเมื่อผู้ตอบรวม
คะแนนทุกข้อได้คะแนนเท่าไร สามารถเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติที่กำหนดดังนี้

คะแนน 26 – 60 คะแนน แสดงถึงการมีคุณภาพชีวิตระดับต่ำ

คะแนน 61 – 95 คะแนน แสดงถึงการมีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง

คะแนน 96 – 130 คะแนน แสดงถึงการมีคุณภาพชีวิตระดับสูง

การแบ่งระดับคะแนนคุณภาพชีวิต แยกออกเป็นองค์ประกอบต่างๆ ได้ดังนี้ (ตารางที่ 3.4)

ตารางที่ 3.4 การแบ่งระดับคะแนนคุณภาพชีวิตแยกตามองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	การมีคุณภาพชีวิต	คุณภาพชีวิตระดับ	คุณภาพชีวิต
	ระดับต่ำ	ปานกลาง	ระดับสูง
1. ด้านสุขภาพกาย	7 – 16	17 – 26	27 - 35
2. ด้านจิตใจ	6 – 14	15 – 22	23 - 30
3. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	3 – 7	8 – 11	12 - 15
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	8 – 18	19 – 29	30 – 40
คุณภาพชีวิตโดยรวม	26 – 60	61 – 95	96 – 130

หมายเหตุ: องค์ประกอบด้านร่างกาย ได้แก่ ข้อ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

องค์ประกอบด้านจิตใจ ได้แก่ ข้อ 8, 9, 10, 11, 12, 13

องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพทางสังคม ได้แก่ข้อ14, 15, 16

องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ข้อ17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24

ส่วนข้อ 25 ข้อ 26 เป็นตัวชี้วัดที่อยู่ในหมวดคุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวม

ตอนที่ 6 เป็นส่วนของคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริโภค การเป็นหนี้ และคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

3.6 การตรวจสอบเครื่องมือ

3.6.1 การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพฤติกรรมกรรมการบริโภค การเป็นหนี้ และเรื่องคุณภาพชีวิต นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วปรึกษากับคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ถูกต้องและเหมาะสมตรงตามเนื้อหาที่ต้องการศึกษา

3.6.2 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ดำเนินการโดยนำแบบสอบถามไปทดสอบ (Try-out) กับชาวประมงพื้นบ้าน อ.ปากพนัง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ต้องการศึกษา ซึ่งไม่ได้เป็นประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้จำนวน 30 ชุด เพื่อนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ในส่วนของคำถามที่มีคำตอบให้เลือกด้วยแบบ Rating Scale ตามวิธีของ Cronbach เป็นการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งผลการทดสอบได้เท่ากับ 0.912 ซึ่งจัดว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

3.7 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนมิถุนายน-เดือนตุลาคม ด้วยการสัมภาษณ์โดยใช้ แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการอาชีพประมงทะเลใน 3 หมู่บ้าน คือ บ้านนาเล็ก บ้านท้องโหนด และบ้านคอเขา

นอกจากนี้ยังได้รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเพิ่มเติมด้วยการสังเกต และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้ที่มีประสบการณ์ทางการประมงมาอย่างยาวนานจำนวน 3 ราย ซึ่งทำการเลือก

แบบเฉพาะเจาะจง โดยเน้นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการทำประมง และการดำเนินชีวิตของชาวประมงทะเลในพื้นที่ศึกษา

3.8 การประมวลผลข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์ในระดับครัวเรือนเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ชายและคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล มีขั้นตอนดังนี้

- 1) นำข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความเรียบร้อยของคำตอบ
- 2) ลงรหัสและจัดทำแฟ้มข้อมูลในคอมพิวเตอร์
- 3) ทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

SPSS

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ มีดังต่อไปนี้

- 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายตัวแปรต่างๆ ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม
- 2) สถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) สำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการบริโภค การเป็นหนี้ กับตัวแปรตาม ได้แก่ คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์โดยใช้สถิติ Chi-Square ในการวิเคราะห์

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดข้อมูลออกเป็นประเด็นต่างๆแล้วทำความเข้าใจ และอธิบายแต่ละประเด็น พร้อมกับหาความเชื่อมโยงระหว่างประเด็น แล้วนำมาเสนอในรูปของการพรรณนา

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการบริโภคการเป็นหนี้และคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลในตำบลลิซลอำเภอลิซลจังหวัดนครศรีธรรมราช” ซึ่งรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนชาวประมงทะเลที่อาศัยอยู่ใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านนาถึก บ้านท้องโหนด และบ้านคอเขา ตำบลลิซล อำเภอลิซล จังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวน 300 ครัวเรือน แล้วผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ ซึ่งสามารถนำเสนอผลการศึกษาโดยแยกเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

- 4.1 ลักษณะการประมงและการดำเนินชีวิตของชาวประมงทะเล
- 4.2 ปัจจัยด้านประชากรของชาวประมงทะเล
- 4.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมของชาวประมงทะเล
- 4.4 พฤติกรรมการบริโภคของชาวประมงทะเล
- 4.5 การเป็นหนี้ของชาวประมงทะเล
- 4.6 ระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล
- 4.7 ผลการทดสอบสมมติฐาน
- 4.8 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

4.1 ลักษณะการประมงและการดำเนินชีวิตของชาวประมงทะเลในตำบลลิซล

จากการสอบถามชาวประมงที่มีประสบการณ์มาอย่างยาวนานในพื้นที่ศึกษาจำนวน 3 ราย ทำให้ทราบว่า ลักษณะของการทำประมงทะเลในตำบลลิซล มี 2 แบบ ด้วยกัน โดยเรียกตามภาษาที่คนในพื้นที่ใช้ คือ แบบที่ 1 “ออกลากเทียว” เป็นการประมงที่ใช้ระยะเวลาในการออกเรือหาสัตว์น้ำแต่ละครั้ง ประมาณ 15 ถึง 20 วันโดยจะเดินเรือไปหาสัตว์น้ำ ณ แหล่งประมงที่สำคัญๆ เช่น ปากน้ำลิซล สงขลา หัวไทร ชุมพร และประจวบคีรีขันธ์ การทำประมงแบบนี้จะใช้เรือขนาดใหญ่ประกอบด้วยแรงงาน 5-6 คน คือ นายหัวเรือ 1 คน และลูกเรืออีก 4-5 คนในการออกเรือแต่ละครั้งจะมีรายได้และรายจ่ายโดยประมาณ ดังต่อไปนี้ คือ ค่าน้ำมันที่ใช้ไปในแต่ละวันประมาณ 120 ลิตร

(ราคาประมาณลิตรละ 26 บาท) 3,120 บาท ซึ่งทั้งเจ้าของเรือ นายหัวเรือและลูกเรือจะต้องรับผิดชอบค่าน้ำมันร่วมกันรายได้เมื่อหักค่าน้ำมันแล้ว จะเหลือเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 6,500–15,000 บาทต่อวัน แล้วแต่ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ ที่เหลือเจ้าของเรือประมงจะได้ส่วนแบ่ง 68% ซึ่งเจ้าของเรือจะต้องรับผิดชอบในส่วนของการซื้อกินในระหว่างออกเรือ และค่าลงน้ำแข็งด้วย ที่เหลืออีก 32% จะแบ่งให้นายหัวเรือและลูกเรือ ส่วนแบบที่ 2 เรียกว่า “แบบออกลากคืน” เป็นการออกไปทำประมงที่ใช้ระยะเวลาในการออกเรือหาสัตว์น้ำแต่ละครั้ง ประมาณ 3 ถึง 7 วัน โดยจะเดินเรือหาสัตว์น้ำในบริเวณใกล้เคียงกับจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ปากน้ำลิซล ปากน้ำขนอม ปากน้ำคอนลิก ปากน้ำปากพนัง ปากน้ำท่าศาลา เกาะสมุย เกาะพะงัน การออกเรือแบบลากคืนนี้แตกต่างกับแบบลากเที่ยวตรงที่การออกแบบลากคืนนี้ นายหัวเรือและลูกเรือต้องรับผิดชอบค่าอาหารที่ซื้อกินในระหว่างออกเรือ ส่วนค่าน้ำมันและค่าลงน้ำแข็งทั้งเจ้าของเรือ นายหัวเรือและลูกเรือต้องรับผิดชอบร่วมกัน โดยมีค่าอาหารที่ซื้อกินในระหว่างออกเรือ เฉลี่ยอยู่ที่ 150-350 บาทต่อวัน ส่วนค่าลงน้ำแข็งอยู่ที่ประมาณ 90 บาทต่อวัน รายได้เมื่อหักค่าน้ำมันแล้ว จะเหลือเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 5,000-12,000 บาทต่อวัน แล้วแต่ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ รายได้ที่เหลือหลังจากหักค่าน้ำมันและค่าลงน้ำแข็งแล้ว เจ้าของเรือประมงจะได้ 58% ลูกน้องจะได้ 42%

สถานะในการทำประมงแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ประเภทที่เป็นแรงงานในการทำประมง ซึ่งจะรวมถึงนายหัวและลูกเรือทั้งหมด จะเบิกจ่ายเงินจากเจ้าของเรือหรือเจ้าของแพปลาเท่านั้น แล้วแต่ว่าจะเป็นแรงงานของเจ้าของเรือหรือเจ้าของแพปลา 2) ประเภทที่เป็นเจ้าของเรือประมงและทำประมงเอง กรณีนี้เจ้าของเรือจะเป็นนายหัวเรือเอง โดยมักจะพบในผู้ที่ประกอบอาชีพประมงมายาวนานในฐานะนายหัวเรือ ต่อมาสามารถเก็บรวบรวมเงินจำนวนมากพอจนสามารถซื้อเรือเป็นของตนเองและยังคงทำประมงเองต่อไป ชาวประมงประเภทนี้มักจะมีเรือตั้งแต่ 1 ลำ หรือมากกว่า แต่ส่วนใหญ่ไม่เกิน 7 ลำ และไม่มีแพปลาเป็นของตนเอง ในการทำประมงเจ้าของเรือจะต้องรับผิดชอบหาแรงงานและเงินทุนเอง หากจะกู้เงินส่วนใหญ่จะกู้เงินนอกระบบ เช่น จากนายทุนในชุมชน หรือเจ้าของแพปลาที่ตนขายสัตว์น้ำให้ และจากธนาคารต่างๆ เช่น ธนาคารออมสิน ธนาคารกรุงไทย และธนาคารไทยพาณิชย์ ซึ่งมีสาขาอยู่ในท้องถิ่น เป็นต้น 3) ประเภทที่เป็นเจ้าของเรือประมงแต่ให้คนอื่นทำ พบในกลุ่มนักธุรกิจหรือชาวบ้านในชุมชนที่ต้องการลงทุนทำประมง แต่ไม่มีพื้นฐานทางการประมง หรือไม่ได้สืบทอดอาชีพประมงมาจากรบรรพบุรุษ ชาวประมงกลุ่มนี้เมื่อซื้อเรือแล้วก็จะจ้างแรงงานทำ แต่ไม่ได้มีแพปลาเป็นของตนเองพอเรือเข้าฝั่งก็ขายสัตว์น้ำให้กับแพปลาตามราคาที่กำหนด กรณีนี้เจ้าของเรือจะต้องรับผิดชอบเงินทุนและแรงงานเอง หากจะกู้เงินส่วนใหญ่จะกู้เงินจากแหล่งนอกระบบ เช่น จากนายทุนในชุมชน หรือเจ้าของแพปลาที่ตนขายสัตว์น้ำให้ 4) ประเภทที่เป็นเจ้าของแพปลาและให้คนอื่นทำ

ประมง เจ้าของแพปลาส่วนใหญ่จะเคยประกอบอาชีพนี้มาก่อนหรือเป็นอาชีพที่สืบทอดมาตั้งแต่ สมัยบรรพบุรุษ แต่สามารถต่อยอดกิจการแพปลาไปทำการประมง โดยจะเริ่มด้วยการซื้อเรือจาก 1 ลำ เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆจนบางแพปลา มีเรือเป็นของตนเองมากถึง 100 กว่าลำ กิจการประมงของ ชาวประมงประเภทนี้มักจะมีท่าเรือและแพปลาเป็นของตนเองและทำการบริหารเอง ส่วนการ ประมงจะจ้างให้คนอื่นทำทั้งหมด ซึ่งแรงงานประมงที่อยู่ภายใต้การดูแลของแพปลา ก็สามารถเบิก จ่ายเงินกับเจ้าของแพปลาได้โดยตรง

การเบิกจ่ายเงินของชาวประมงทะเล โดยเฉพาะกลุ่มที่เป็นแรงงานประมง สามารถเบิกเงิน ได้ทุกรอบของการออกไปทำประมง นอกจากนี้ในช่วงที่ชาวประมงทะเลออกเรืออยู่ในท้องทะเล ก็ สามารถให้ภรรยาเบิกเงินกับเจ้าของเรือหรือเจ้าของแพปลาได้ โดยบางครั้งหากมีความจำเป็นอาจ เบิกเงินก่อนออกเรือได้ ซึ่งเจ้าของเรือหรือเจ้าของแพปลาก็จะเฉลี่ยไว้แล้วว่าแต่ละรอบนายหัวหรือ ลูกน้องจะได้ส่วนแบ่งของรายได้เท่าไร เจ้าของเรือหรือเจ้าของแพปลาก็จะให้เบิกไม่เกินจากรายได้ เฉลี่ยที่คาดว่าจะได้ในแต่ละครั้ง เมื่อกลับจากการออกเรือก็จะถูกหักเงินที่เบิกไปล่วงหน้านี้ ก่อนที่ จะจ่ายส่วนที่เหลือแก่แรงงานที่เบิกเงินล่วงหน้าไป

การจัดการด้านการเงินของครัวเรือนทั้งนายหัวเรือและลูกน้องที่มีครอบครัวแล้วจะนำเงิน ที่ได้รับให้ภรรยาเพื่อไปใช้จ่ายในครอบครัวเป็นอันดับแรก ส่วนคนโสดก็จะนำเงินให้แม่และใช้ จ่ายส่วนตัว ในกรณีที่ชาวประมงจำเป็นต้องใช้เงินด่วน แต่ไม่มีเงินเพียงพอ เช่น ค่าเล่าเรียนลูก ค่า รักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่างๆ ชาวประมงทะเลก็สามารถให้ภรรยาขอเบิกเงินเป็น ค่าจ้างล่วงหน้าซึ่งถือเป็นการกู้ยืมเงินโดยไม่มีดอกเบี้ยจากเจ้าของเรือหรือเจ้าของแพปลาได้ แล้ว ค่อยหักจากรายได้เมื่อออกทำประมงในรอบต่อไป ในกรณีนี้เจ้าของเรือหรือเจ้าของแพปลามักจะ พิจารณาว่าชาวประมงแต่ละคนจะเชื่อถือได้หรือไม่ เพียงใด เช่น บางรายเมื่อให้เบิกเงินก่อนแล้ว หนีไปทำงานต่างถิ่น ซึ่งเกิดค่อนข้างจะบ่อยเหมือนกัน เพราะหากเจอกรณีที่มีปัญหาเช่นนี้ เจ้าของ เรือหรือเจ้าของแพปลาก็จะทำอะไรไม่ได้มากนัก นอกจากบุคคลนั้นจะกลับมาประกอบอาชีพ ประมงในชุมชนอีกจึงจะติดตามได้ เช่น หากบุคคลนั้นไปประกอบอาชีพประมงกับเจ้าของเรือหรือ เจ้าของแพปลาอีกคนเขาก็จะประสานกับเจ้าของเรือหรือเจ้าของแพปนนั้นๆเพื่อเบิกเงินล่วงหน้ามาให้ แต่ส่วนใหญ่จะไม่ได้คืนหมดในครั้งเดียว เมื่อพบปัญหาลักษณะนี้ เจ้าของเรือหรือเจ้าของแพปลาก็ ต้องหาวิธีป้องกันและจัดการกับปัญหา เช่น ให้เบิกเงินล่วงหน้าโดยมีการเขียนสัญญา เพื่อให้ สามารถลงโทษทางกฎหมายแก่ผู้กระทำผิดได้ เพราะที่ผ่านมาเจ้าของเรือหรือเจ้าของแพปลาส่วน ใหญ่จะซื้อไฉนนายหัวและลูกเรือพอสมควร เนื่องจากแรงงานประมงที่เป็นคนไทยนับวันจะหายาก มากขึ้นในภาวะปัจจุบัน จึงมักจะให้เบิกเงินล่วงหน้าโดยไม่มีการเขียนสัญญาใดๆทั้งสิ้น ซึ่งผลที่เกิด

หลังจากการเบิกเงินแล้วอาจจะมียาหัวเรือหรือลูกเรือบางรายหนีไป เจ้าของเรือหรือเจ้าของแพปลาจึงต้องรับผิดชอบความเสี่ยงจากการสูญเสียเงินจำนวนนั้นไปโดยไม่ได้รับคืน

ลักษณะการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวประมงทะเลในตำบลลิซล สามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงมรสุม ซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ในช่วงนี้ ชาวประมงทะเลในพื้นที่นี้จะใช้เวลาในการทำประมงได้ไม่เกิน 20 วัน ต่อ 1 เดือน เพราะสภาพดินฟ้าอากาศไม่เอื้ออำนวย ส่วนช่วงนอกฤดูมรสุม ซึ่งอยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนตุลาคม ชาวประมงทะเลในพื้นที่นี้จะใช้เวลาในการทำประมงประมาณ 24 วันต่อเดือน แรงงานประมงที่ออกไปกับเรือประมงเกือบทั้งหมดเป็นเพศชาย เนื่องจากการประกอบอาชีพประมงทะเลนั้นจำเป็นต้องใช้แรงงานที่มีความแข็งแรงทางร่างกาย เพราะต้องใช้กำลังมาก ไม่ว่าจะเป็นการวางอวน การยกอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งการที่ต้องออกทะเลห่างจากชายฝั่งเป็นเวลานานและมีความเสี่ยงสูง ทำให้ไม่สามารถดูแลงานบ้าน และสมาชิกครัวเรือนได้ ภาระทางบ้านเหล่านี้ซึ่งมักจะตกเป็นของผู้หญิง แม้บางครั้งเพศหญิงอาจจะร่วมออกไปทำประมงด้วยบ้าง แต่มักจะเป็นในกรณีที่ขาดแคลนแรงงานจริงๆ เท่านั้น โดยส่วนใหญ่เพศหญิงมักจะอยู่บ้านทำหน้าที่แม่บ้าน ดูแลลูกหลาน หรืออาจจะทำงานรับจ้างทั่วไปเพื่อหารายได้พิเศษ และช่วยแปรรูปผลผลิตสัตว์น้ำเพื่อเพิ่มมูลค่า การหารายได้หลักจึงตกอยู่ที่ผู้ชายที่ออกไปทำประมง

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของชาวประมง มักนิยมปลูกบ้านอยู่ใกล้กับแหล่งทำประมง ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการประกอบอาชีพ เช่น การจอดเรือ การขนถ่ายสินค้า เป็นต้น โดยนิยมปลูกบ้านติดเรียงราย สภาพบ้านเรือนขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของชาวประมงแต่ละราย เช่น กลุ่มที่เป็นแรงงานจะอยู่ตามบ้านเช่าหรือห้องแถว ส่วนเจ้าของเรือประมงที่ไม่ใช่เจ้าของแพปลาส่วนใหญ่จะมีบ้านเป็นของตนเอง โดยสภาพบ้านเรือนส่วนใหญ่จะปลูกเป็นการถาวรอยู่ในบริเวณใกล้ท่าเทียบเรือ และกลุ่มที่เป็นเจ้าของแพปลานิยมสร้างบ้านอยู่ติดเป็นแพปลา โดยมักจะเป็นบ้านขนาดใหญ่ และส่วนใหญ่จะมีบ้านมากกว่า 1 หลัง โดยมักจะมีบ้านอยู่ในตัวเมืองด้วย

สำหรับการจัดสรรเวลาในการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวประมงทะเลในวันที่ไม่ได้ทำประมงนั้น ซึ่งจะพบเห็นได้มากในช่วงฤดูมรสุม ชาวประมงจะใช้เวลาในการซ่อมแซมเรือ โดยในรอบ 1 ปี จะเอาเรือขึ้นอู่ 1-3 ครั้ง แล้วแต่สภาพของเรือแต่ละลำว่าเป็นเรือใหม่หรือเรือเก่า แต่ถ้าไม่เอาเรือขึ้นอู่ ชาวประมงก็ต้องซ่อมแซมอุปกรณ์ต่างๆ ก่อนทุกครั้งที่จะออกไปทำประมง นอกจากนั้น ชาวประมงทะเลยังใช้เวลาในการพักผ่อน ช่วยเหลืองานของครอบครัว เช่น การรับส่งบุตรไปโรงเรียน ดูทีวี วิทยุ ฟังเพลง พูดคุยกันกับสมาชิกในครอบครัวและเพื่อนบ้าน ออกกำลังกาย เช่น เตะฟุตบอล ฯลฯ และใช้เวลาในการจัดการกับภารกิจส่วนตัว แต่ยังมีชาวประมงทะเลในตำบลลิซลบางส่วนที่ใช้เวลาว่างจากการทำประมงไปประกอบอาชีพอื่นเพื่อหารายได้พิเศษเอามาจุนเจือครอบครัว เช่น ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ปล่อยเงินกู้ เป็นต้น ในขณะที่บางส่วนใช้เวลาว่างจาก

การทำประมงมาเล่นการพนัน เช่น เล่นไฮโล เล่นไพ่ เล่นสล็อตเกอร์ เล่นหวย เป็นต้น หรือใช้เวลาเพื่อการนัดพบการด้วยการไปเที่ยวตามสถานที่บันเทิงต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากการใช้เวลาว่างในวันที่ไม่ได้ทำประมงมีความแตกต่างกันตามพฤติกรรมดังกล่าว กล่าวคือ คนสามารถใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ก็สามารถเก็บเงินแล้วสร้างอนาคตที่ดีและมั่นคงขึ้นได้ แต่ชาวประมงทะเลบางคนที่มีความประพฤติไม่เหมาะสม ก็ยังคงดำเนินชีวิตแบบหาเช้ากินค่ำ โดยบางรายอาจจะมีหนี้สินจากพฤติกรรมการใช้จ่ายที่เกินตัว หรือ เล่นการพนัน เป็นต้น

ชาวประมงทะเลในตำบลลิซลส่วนมากยึดถืออาชีพนี้สืบต่อมาจากบิดา-มารดา เพราะมีความคุ้นเคยและได้เคยช่วยทำประมงมาตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเด็ก โดยทำสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เป้าที่ที่น่าสนใจว่าส่วนใหญ่ไม่คิดจะเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น ทั้งนี้ส่วนหนึ่งมาจากสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพ เนื่องจากตำบลลิซลเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอสิชล ที่มีลักษณะภูมิประเทศที่มีที่ราบชายฝั่งทะเลเป็นพื้นที่กว้าง การที่มีลักษณะภูมิประเทศเช่นนี้จึงเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งประกอบอาชีพประมงที่สำคัญแห่งหนึ่งของชาวประมงในแถบนี้ ประกอบกับการใช้ระยะเวลาในการเดินเรือเพียงประมาณ 2 ชั่วโมงจากจุดจอดเรือไปยังจุดหาสัตว์น้ำที่มีความเหมาะสมและสามารถจับสัตว์น้ำได้ปริมาณมาก จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ประชากรในตำบลนี้ยึดอาชีพประมงทะเลในการดำรงชีวิตเป็นจำนวนมาก

4.2 ปัจจัยด้านประชากรของชาวประมงทะเล

ตารางที่ 4.1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงจำนวน (ความถี่) และค่าร้อยละของปัจจัยด้านประชากรของชาวประมงทะเลผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้สอบถามถึงลักษณะประชากร 4 ด้านด้วยกันคือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ผลการวิเคราะห์เป็นดังต่อไปนี้

4.2.1 เพศ ชาวประมงทะเลที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 80.67 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 19.33

4.2.2 อายุ ชาวประมงทะเลที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นผู้มีอายุอยู่ในช่วง 41 -50 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.67 รองลงมาเป็นผู้มีอายุ 51 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 20.00 ตามด้วยผู้มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปีคิดเป็นร้อยละ 19.67 ผู้มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปีคิดเป็นร้อยละ 18.33 และผู้มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปีคิดเป็นร้อยละ 5.33 ตามลำดับ

4.2.3 สถานภาพสมรสชาวประมงทะเลที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 77.33 รองลงมาไม่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 17.00 ส่วนที่เหลือเป็นผู้มีสถานภาพหย่าร้าง หม้าย แยกกันอยู่ คิดเป็นร้อยละ 5.67

4.2.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ครัวเรือนชาวประมงทะเลที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนอยู่ในช่วง 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 63.67 รองลงมา มีจำนวนสมาชิก 1-3 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 และมีจำนวนสมาชิก 7-9 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 ตามลำดับ

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า ชาวประมงทะเลที่ทำการศึกษามีส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 80.67 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.67 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 77.33 และส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน อยู่ระหว่าง 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 63.67

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามปัจจัยด้านประชากร

ข้อมูลปัจจัยด้านประชากร	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	242	80.67
หญิง	58	19.33
2. อายุ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	16	5.33
21 – 30 ปี	59	19.67
31 – 40 ปี	55	18.33
41 – 50 ปี	110	36.67
51 ปีขึ้นไป	60	20.0
3. สถานภาพสมรส		
โสด	51	17.00
สมรสและอยู่ด้วยกัน	232	77.33
หย่าร้าง/หม้าย/แยกกันอยู่	17	5.67
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
จำนวน 1 - 3 คน	84	28.00
จำนวน 4 - 6 คน	191	63.67
จำนวน 7 - 9 คน	25	8.33
รวม	300	100.00

4.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมของชาวประมงทะเล

ตารางที่ 4.2 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงจำนวน (ความถี่) และค่าร้อยละของปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมของชาวประมงทะเลผู้ตอบแบบสอบถามและของครัวเรือน ได้แก่ ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมงจำนวนผู้ประกอบอาชีพประมงทะเลในครัวเรือน ระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมงทะเลของครัวเรือน สถานะในการทำประมงของผู้ตอบแบบสอบถาม รายได้รวมของครัวเรือน และเงินออมของครัวเรือน ผลการวิเคราะห์เป็นดังต่อไปนี้

4.3.1 ระดับการศึกษาชาวประมงทะเลที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้สำเร็จการศึกษา ระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 60.33 รองลงมาเป็นผู้มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นคิดเป็นร้อยละ 23.00 ตามด้วยเป็นผู้มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 8.67 ส่วนที่เหลือเป็นผู้มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 8.00 ตามลำดับ

4.3.2 การประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจากการประมงชาวประมงทะเลที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากอาชีพประมงด้วย คิดเป็นร้อยละ 61.35 ส่วนที่เหลือประกอบอาชีพประมงเพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 38.65 สำหรับประเภทของอาชีพเสริม นอกเหนือจากการประกอบอาชีพประมงที่พบมากที่สุด คือ อาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 19.67 รองลงมาคืออาชีพค้าขายและอาชีพอิสระ ร้อยละ 13.34 อาชีพรับจ้างเกี่ยวกับการจัดการผลผลิตการประมงหรือที่เรียกว่า “ทำงานแพ” (ปอกปู ปอกหมึก ปอกกุ้ง) ร้อยละ 12.33 ตามด้วยอาชีพพนักงานบริษัท ร้อยละ 7.00 อาชีพทำสวน ร้อยละ 6.67 และอาชีพข้าราชการ/พนักงานราชการ ร้อยละ 2.34

4.3.3 จำนวนผู้ประกอบอาชีพประมงในครัวเรือน ครัวเรือนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือนเป็นผู้ประกอบอาชีพประมง จำนวนครัวเรือนละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 79.67 รองลงมามีสมาชิกในครอบครัวมีผู้ประกอบอาชีพทำประมง จำนวน 2 คน คิดเป็น ร้อยละ 10.67 และสมาชิกในครัวเรือนประกอบอาชีพทำประมง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 9.67 ตามลำดับ

4.3.4 ระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมงทะเล กว่าครึ่งหนึ่งชาวประมงทะเลที่ตอบแบบสอบถามมีระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมงทะเล ตั้งแต่ 1-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.00 รองลงมามีระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมงทะเล ตั้งแต่ 11-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.33 และสุดท้ายที่พบน้อยที่สุด คือ มีระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมงทะเล ตั้งแต่ 21 ปี ขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 18.67

4.3.5 สถานะในการทำประมงชาวประมงทะเลที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นแรงงานในการทำประมง คิดเป็นร้อยละ 80.67 รองลงมาเป็นเจ้าของเรือประมงและทำประมงเอง คิดเป็นร้อยละ

13.67 และสุดท้ายเป็นเจ้าของเรือประมงแต่ให้คนอื่นทำประมง คิดเป็นร้อยละ 5.67 ซึ่งเป็นสัดส่วนน้อยที่สุด

4.3.6 รายได้รวมของครัวเรือน ชาวประมงทะเลที่ตอบแบบสอบถามมีรายได้รวมของครัวเรือนต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท คิดเป็นสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 39.33 รองลงมา มีรายได้รวมของครัวเรือนอยู่ในช่วง 20,001-40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.00 และสุดท้ายมีรายได้รวมของครัวเรือนตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 24.67 โดยมีแหล่งที่มาของรายได้รวมของครัวเรือน ดังนี้

1) รายได้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพประมง ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 54.00 ส่วนผู้ที่มีรายได้อยู่ในช่วง 15,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.00 และผู้ที่มีรายได้ตั้งแต่ 30,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 23.00 ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากัน

2) รายได้จากแหล่งอื่นนอกเหนือจากการประกอบอาชีพประมง ในบรรดาครัวเรือนของผู้ที่ตอบว่า ไม่มีรายได้จากแหล่งอื่นนอกเหนือจากการประมง คิดเป็น 38.67 และในบรรดาครัวเรือนของผู้ที่ตอบว่า มีรายได้จากแหล่งอื่นนอกเหนือจากการประมง พบว่า กลุ่มที่พบมากที่สุดเป็นกลุ่มที่มีรายได้จากอาชีพอื่น ๆ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 44.00 รองลงมาคือ กลุ่มที่มีรายได้จากแหล่งอื่น ๆ อยู่ในช่วง 15,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 12.67 และสุดท้ายเป็นกลุ่มที่มีรายได้จากแหล่งอื่น ๆ ตั้งแต่ 30,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 4.67

4.3.7 เงินออมของครัวเรือน ครัวเรือนชาวประมงทะเลที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีเงินเหลือสำหรับเก็บออมในแต่ละเดือน คิดเป็นร้อยละ 79.00 สำหรับกลุ่มที่มีเงินออมในแต่ละเดือน พบว่า กลุ่มที่พบมากที่สุดเป็นกลุ่มที่มีเงินออม ตั้งแต่ 3,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 9.00 รองลงมาคือ กลุ่มที่มีเงินอมน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,500 บาท คิดเป็นร้อยละ 7.67 และสุดท้ายเป็นกลุ่มที่มีเงินออมตั้งแต่ 1,501-3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 4.33 ตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป ลักษณะทางเศรษฐกิจของชาวประมงทะเลส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 60.33 มีการประกอบอาชีพอื่นนอกจากอาชีพประมงด้วย คิดเป็นร้อยละ 61.35 มีสมาชิกในครัวเรือนเป็นผู้ประกอบอาชีพทำประมง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 79.67 มีระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมงทะเล ตั้งแต่ 1-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.00 มีสถานะเป็นแรงงานในการประมง คิดเป็นร้อยละ 80.67 มีรายได้รวมของครัวเรือนต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท คิดเป็นสัดส่วนสูงสุดร้อยละ 31.67 มีแหล่งที่มาสำคัญของรายได้รวมของครัวเรือนจากการประกอบอาชีพประมงซึ่งส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 39.33 อย่างไรก็ตาม กว่าครึ่งหนึ่งมีรายได้จากอาชีพอื่น ๆ ด้วย โดยที่รายได้จากแหล่งอื่น ๆ นอกเหนือจากอาชีพประมง ที่พบในสัดส่วนสูงสุด คือ จำนวนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาทต่อ

เดือน คิดเป็นร้อยละ 44.00 สำหรับเงินออมของครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีเงินเหลือให้ออมในแต่ละเดือน คิดเป็นร้อยละ 79.00

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลด้านเศรษฐกิจสังคม

ข้อมูลปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	26	8.67
ประถมศึกษา	181	60.33
มัธยมศึกษาตอนต้น	69	23.00
มัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป	24	8.00
2. ประกอบอาชีพอื่นนอกจากประมง		
2.1 ไม่มีประกอบอาชีพอื่นๆ	116	38.65
2.2 มีการประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น	184	61.35
รับจ้างทั่วไป	59	19.67
ทำงานแพ (ปอกปู ปอกกุ้ง)	37	12.33
ค้าขายและอาชีพอิสระ	40	13.34
ทำสวน	20	6.67
พนักงานบริษัท	21	7.00
ข้าราชการ/พนักงานราชการ	7	2.34
3. จำนวนผู้ประกอบอาชีพประมงในครัวเรือน		
จำนวน 1 คน	239	79.67
จำนวน 2 คน	32	10.67
จำนวน 3 คน	29	9.67
4. ระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมงทะเล		
1 - 10 ปี	159	53.0
11 - 20 ปี	85	28.33
ตั้งแต่ 21 ปี ขึ้นไป	56	18.67

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อมูลปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. สถานะในการทำประมง		
เป็นแรงงานในการทำประมง	242	80.67
เป็นเจ้าของเรือประมงและทำประมงเอง	41	13.67
เป็นเจ้าของเรือประมงแต่ให้คนอื่นทำ	17	5.67
6. รายได้รวมของครัวเรือน		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท	118	39.33
20,001 – 40,000 บาท	65	36.00
ตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป	85	24.67
6.1 รายได้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพประมง		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท	162	54.00
15,001 – 30,000 บาท	69	23.00
ตั้งแต่ 30,001 บาทขึ้นไป	69	23.00
6.2 รายได้จากแหล่งอื่นๆนอกเหนือจากการทำประมง		
ไม่มีรายได้จากแหล่งอื่นๆ	116	38.67
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท	132	44.00
15,001 – 30,000 บาท	38	12.67
ตั้งแต่ 30,001 บาทขึ้นไป	14	4.67
7. เงินออมของครัวเรือนต่อเดือน		
ไม่มีเงินออม	237	79.00
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,500 บาท	23	7.67
1,501 – 3,000 บาท	13	4.33
ตั้งแต่ 3,001 บาทขึ้นไป	27	9.00
รวม	300	100.00

4.4 พฤติกรรมการบริโภคของชาวประมงทะเล

ตารางที่ 4.3, 4.4 และตารางที่ 4.5 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่และค่าร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคของชาวประมงทะเลของครัวเรือนผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีเนื้อหาครอบคลุมเหตุผลในการเลือกซื้อสินค้าเพื่อบริโภค บุคคลหรือสิ่งที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า ประเภทของสินค้าและค่าใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าแต่ละประเภท ผลการวิเคราะห์สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

4.4.1 เหตุผลในการเลือกซื้อสินค้าเพื่ออุปโภคและบริโภค ในการเลือกซื้อสินค้า เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบเป็นอันดับ 1 คือ ยึดเหตุผลในการเลือกซื้อสินค้านั้นราคาถูกหรือยอมเสียมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.33 รองลงมาเลือกซื้อสินค้าโดยพิจารณาจากประโยชน์ใช้สอยจริงคิดเป็นร้อยละ 36.67 ตามด้วยการเลือกซื้อสินค้า โดยพิจารณาจากความคงทนและปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 16.00 ที่เหลือเป็นสัดส่วนเล็กน้อยระบุเหตุผลว่า เลือกโดยพิจารณาจากยี่ห้อที่มีชื่อเสียง สินค้าที่ผลิตในท้องถิ่น สินค้าที่มีผู้แนะนำ และเลือกตามสื่อโฆษณาคิดเป็นร้อยละ 9.00 ส่วนเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบเป็นอันดับ 2 คือ ยึดเหตุผลในการเลือกซื้อสินค้าโดยพิจารณาจากความคงทนและปลอดภัย มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.33 รองลงมาเลือกซื้อสินค้าโดยพิจารณาจากประโยชน์ใช้สอยจริงคิดเป็นร้อยละ 34.33 ตามด้วยการเลือกซื้อสินค้า โดยพิจารณาจากราคาที่ถูกหรือยอมเสีย คิดเป็นร้อยละ 17.33 ที่เหลือเป็นสัดส่วนเล็กน้อยระบุเหตุผลว่า เลือกโดยพิจารณาจากยี่ห้อที่มีชื่อเสียง สินค้าที่ผลิตในท้องถิ่น สินค้าที่มีผู้แนะนำ และเลือกตามสื่อโฆษณาคิดเป็นร้อยละ 13.00 และ เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบเป็นอันดับ 3 คือ ยึดเหตุผลในการเลือกซื้อสินค้าโดยพิจารณาจากความคงทนและปลอดภัย มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาเลือกซื้อสินค้าโดยพิจารณาจากประโยชน์ใช้สอยจริงคิดเป็นร้อยละ 23.00 ตามด้วยการเลือกซื้อสินค้า โดยพิจารณาจากราคาที่ถูกหรือยอมเสีย คิดเป็นร้อยละ 17.67 ที่เหลือเป็นสัดส่วนเล็กน้อยระบุเหตุผลว่า เลือกโดยพิจารณาจากยี่ห้อที่มีชื่อเสียง สินค้าที่ผลิตในท้องถิ่น สินค้าที่มีผู้แนะนำ และเลือกตามสื่อโฆษณา คิดเป็นร้อยละ 34.33

4.4.2 บุคคลหรือสิ่งที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า บุคคลหรือสิ่งที่มีอิทธิพลที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบเป็นอันดับ 1 คือ ตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าโดยยึดความต้องการของตนเองเป็นหลักมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.67 รองลงมาตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าโดยได้รับอิทธิพลมากที่สุดจากบุคคลในครอบครัวหรือญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 7.33 และได้รับอิทธิพลจากเพื่อนร่วมงาน คิดเป็นร้อยละ 2.67 ที่เหลือเป็นสัดส่วนเล็กน้อยระบุว่า ตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าโดยได้รับอิทธิพลจากเพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.33 ส่วนบุคคลหรือสิ่งที่มีอิทธิพลที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่

ใหญ่ตอบเป็นอันดับ 2 คือ ตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าโดยได้รับอิทธิพลมากที่สุดจากบุคคลในครอบครัวหรือญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 63.00 รองลงมาตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าโดยได้รับอิทธิพลจากเพื่อนบ้านมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 19.00 และยังระบุว่าได้รับอิทธิพลจากเพื่อนร่วมงาน คิดเป็นร้อยละ 11.00 ที่เหลือเป็นสัดส่วนเล็กน้อยระบุว่า ตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าโดยยึดความต้องการของตนเอง จากสื่อโฆษณาต่างๆ และจากผู้นำท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 7.00 และบุคคลหรือสิ่งที่มีอิทธิพลที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบเป็นอันดับ 3 คือ ตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าโดยได้รับอิทธิพลจากเพื่อนบ้านมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.33 รองลงมาตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าโดยได้รับอิทธิพลจากเพื่อนร่วมงาน คิดเป็นร้อยละ 22.67 และได้รับอิทธิพลจากบุคคลในครอบครัวหรือญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 19.33 ที่เหลือเป็นสัดส่วนเล็กน้อยระบุว่า ตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าโดยได้รับอิทธิพลจากสื่อโฆษณาต่าง ๆ จากผู้นำท้องถิ่น และจากตนเอง คิดเป็นร้อยละ 27.67

4.4.3 ประเภทและค่าใช้จ่ายของสินค้าที่บริโภค ในการสอบถามประเภทของสินค้าและค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าแต่ละประเภทในแต่ละเดือน โดยจำแนกสินค้าออกเป็น 15 หมวด มีข้อค้นพบ ดังต่อไปนี้

1) หมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป (ไม่รวมเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายหมวดอาหารและเครื่องดื่มต่อเดือนอยู่ในช่วง 4,001-8,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.33 รองลงมา มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 4,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.3 และมีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้ ตั้งแต่ 8,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 21.33 ตามลำดับ

2) หมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และบุหรี่ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และบุหรี่ต่อเดือน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.33 รองลงมา มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้อยู่ในช่วง 501-1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 25.00 และมีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้ตั้งแต่ 1,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 20.33 ส่วนผู้ที่ไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้เลย คิดเป็นร้อยละ 15.33

3) หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เช่น เครื่องตกแต่งบ้าน เครื่องใช้ในบ้าน ฯลฯ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยต่อเดือนอยู่ในช่วง 501-1,000 บาท เป็นสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 14.33 และมีค่าใช้จ่ายด้านนี้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 11.67 ซึ่งเท่ากับมีค่าใช้จ่ายด้านนี้ตั้งแต่ 1,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 11.67 อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่ระบุว่าโดยปกติไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้เลยในแต่ละเดือนยกเว้นนานๆครั้ง คิดเป็นร้อยละ 62.33

4) หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และรองเท้า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า น้อยกว่าหรือเท่ากับ 300 บาท คิดเป็นร้อยละ 26.33 รองลงมา มีค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 601 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 24.67 และมีค่าใช้จ่ายใน

หมวดนี้ อยู่ในช่วง 301-600 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.33 ส่วนที่เหลือมีผู้ที่ระบุว่าไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้โดยปกติในแต่ละเดือน คิดเป็นสัดส่วนมากพอสมควร คิดเป็นร้อยละ 26.67

5) หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ได้แก่ ของใช้ส่วนตัวประจำวันทั่วไป เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน เครื่องสำอาง หรือบริการส่วนบุคคล เช่น ค่าตัดผม เป็นต้น (ไม่รวมเครื่องนุ่งห่ม) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้ต่อเดือน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 200 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 39.67 รองลงมามีค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 401 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 29.00 ตามด้วยมีค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง 201-400 บาท คิดเป็นร้อยละ 25.33 และมีผู้ที่ระบุว่าไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้ในเดือนที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 6.00 แต่จะมีเป็นบางเดือน

6) หมวดเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาล ได้แก่ ยาเวชภัณฑ์ และค่ารักษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่าไม่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาลในแต่ละเดือน แต่จะมีบางครั้งตามความจำเป็น คิดเป็นร้อยละ 61.33 และมีค่าใช้จ่ายด้านนี้อยู่ในช่วง 401-800 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 14.67 ซึ่งเท่ากับกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 801 บาทขึ้นไปต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 14.6700 ตามด้วยมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 400 บาท คิดเป็นร้อยละ 9.33

7) หมวดการเดินทางและการสื่อสาร ได้แก่ ค่าชื้อยานพาหนะ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษา ค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าโทรศัพท์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่า มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินทางและการสื่อสารน้อยกว่าหรือเท่ากับ 300 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 45.00 รองลงมามีค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 601 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 30.33 ตามด้วยมีค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง 301-600 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 18.00 โดยมีผู้ที่ระบุว่าไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้เป็นส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 6.67

8) หมวดการศึกษา ได้แก่ ค่าเล่าเรียน ค่าบำรุงการศึกษา ค่าอุปกรณ์ใช้ในการศึกษาทั้งของตนเองและสมาชิกในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่าไม่มีค่าใช้จ่ายหมวดการศึกษาในเดือนที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 56.67 สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่ามีการใช้จ่ายในหมวดนี้มากที่สุด คือ ตั้งแต่ 2,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 16.33 รองลงมามีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 14.67 ส่วนที่เหลือมีค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง 1,001-2,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 12.33

9) หมวดการบันเทิงและนันทนาการ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการชมภาพยนตร์ มหรสพ หรือ เล่นกีฬา รวมทั้งค่าใช้จ่ายอุปกรณ์ต่างๆ และค่าหนังสืออ่านเล่น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่าไม่มีค่าใช้จ่ายหมวดการบันเทิงและนันทนาการในเดือนที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 81.67 สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่ามีการใช้จ่ายในหมวดนี้มากที่สุด คือ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 200 บาท คิดเป็นร้อยละ 9.67 รองลงมามีค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 401 บาทขึ้นไปต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 5.00 ส่วนที่เหลือมีค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง 201-400 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 3.67

10) หมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ เช่น กิจกรรมทางศาสนา งานเพื่อสังคม การจัดงานวันเกิด ทำบุญช่วยงานศพ ซื้อของขวัญขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานบวช ฯลฯ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีค่าใช้จ่ายหมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมา มีค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง 501-1,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 30.33 ตามด้วย มีค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 1,001 บาทขึ้นไปต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 11.00 และมีผู้ที่ระบุว่าไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้ คิดเป็นร้อยละ 25.33

11) หมวดค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคเป็นค่าใช้จ่ายอื่นนอกเหนือจากการซื้อสินค้าและบริการประเภทอุปโภคบริโภค เช่น ภาษี เงินบริจาค ฯลฯ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่าไม่มีค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคต่อเดือน ในรอบเดือนที่ผ่านมาคิดเป็นร้อยละ 65.67 รองลงมา มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 19.00 ส่วนที่เหลือระบุว่า มีค่าใช้จ่ายในช่วง 501-1,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 10.33 และมีค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 1,001 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 5.00

12) หมวดค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต เช่น เงินออม ค่าประกันสังคม ประกันชีวิต ฯลฯ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่าไม่มีค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในรอบเดือนที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 77.33 รองลงมา มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ตามด้วย มีค่าใช้จ่ายในช่วง 1,001-2,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 8.33 และที่พบน้อยที่สุดคือมีค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 2,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 4.33

13) หมวดค่าใช้จ่ายในทางที่มีขอบเช่น ห่วยการพนัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 26.33 รองลงมา มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้อยู่ในช่วง 501-1,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 21.00 ตามด้วย มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้ตั้งแต่ 1,001 บาทขึ้นไปต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 19.00 นอกจากนี้ยังมีผู้ระบุว่าไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้ ในรอบเดือนที่ผ่านมาในสัดส่วนพอสมควรคือร้อยละ 33.67

14) หมวดค่าใช้จ่ายการผ่อนชำระหนี้สินเช่น บัตรเครดิต ผ่อนสินค้า และหนี้สินอื่นๆ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีค่าใช้จ่ายการผ่อนชำระหนี้สิน ในรอบเดือนที่ผ่านมาคิดเป็นร้อยละ 91.33 รองลงมา มีค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 10,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 3.67 ตามด้วย มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 3.33 และที่พบน้อยที่สุดคือมีค่าใช้จ่ายในช่วง 5,001-10,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 1.67

15) หมวดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ เช่น ค่าเช่าอุปกรณ์การประมง การลงทุน รวมถึงค่าตรวจสภาพเรือ (ขึ้นอยู่เรือ) ค่าซ่อมเรือ ค่าซื้อเครื่องมือประมง ค่าน้ำมันเรือ ฯลฯ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพในรอบเดือนที่แล้ว คิดเป็นร้อยละ 80.67

รองลงมาระบุว่ามีการใช้จ่ายอยู่ในช่วง 150,001-300,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 8.33 ตามด้วย มีการใช้จ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 150,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 6.33 และที่พบน้อยที่สุดคือมีการใช้จ่ายตั้งแต่ 300,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 4.67

กล่าวโดยสรุป ชาวประมงส่วนใหญ่ระบุเหตุผลในการเลือกซื้อสินค้าโดยที่พิจารณาจากราคาที่ถูกหรือยอมเอาในสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 38.33 ในส่วนของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้ามากที่สุดตัดสินใจคือตนเอง คิดเป็นร้อยละ 88.67 ส่วนประเภทและค่าใช้จ่ายของสินค้าในการบริโภค ในแต่ละเดือนของชาวประมง มีดังนี้ ค่าใช้จ่ายที่ชาวประมงจ่ายในแต่ละหมวดส่วนใหญ่มีการใช้จ่ายเหล่านี้ ในแต่ละเดือน อยู่ในช่วง 200 – 1,000 บาท ได้แก่ หมวดเครื่องมือที่มีแอลกอฮอล์และบุหรี่ยี่ห้อ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เช่น เครื่องตกแต่งบ้าน เครื่องใช้ในบ้าน หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และรองเท้า หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ได้แก่ ของใช้ส่วนตัวประจำวันทั่วไป เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน เครื่องสำอาง หรือบริการส่วนบุคคล เช่น ค่าตัดผม ฯลฯ (ไม่รวมเครื่องนุ่งห่ม) หมวดการเดินทางและการสื่อสาร ได้แก่ ค่าซื้อยานพาหนะ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษา ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าโทรศัพท์ หมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ กิจกรรมทางศาสนา งานเพื่อสังคม การจัดงานวันเกิด ทำบุญช่วยงานศพ ซื้อของขวัญขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานบวช ฯลฯ หมวดค่าใช้จ่ายในทางที่มีขอบเช่น หอพักการพนัน หมวดค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายอื่นนอกเหนือจากการซื้อสินค้าและบริการประเภทอุปโภคบริโภค ได้แก่ ภาษีเงินบริจาต ฯลฯ หมวดค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต เช่น เงินออม ค่าประกันสังคม ประกันชีวิต ฯลฯ หมวดเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาล ได้แก่ ยาเวชภัณฑ์ ค่ารักษาพยาบาล หมวดการศึกษา ได้แก่ ค่าเล่าเรียน ค่าบำรุงการศึกษา อุปกรณ์ใช้ในการศึกษาของตนเองและสมาชิกในครอบครัว

และสำหรับหมวดที่มีการใช้จ่ายมากกว่า 1,000 บาทขึ้นไป ได้แก่ หมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป (ไม่รวมเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์) หมวดการบันเทิงและนันทนาการ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการชมภาพยนตร์ มหรสพ หรือ เล่นกีฬา รวมทั้งค่าใช้จ่ายอุปกรณ์ต่างๆ และค่าหนังสืออ่านเล่น หมวดค่าใช้จ่ายการผ่อนชำระหนี้สินเช่น บัตรเครดิต ผ่อนสินค้า หนี้สินต่างๆ และหมวดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ เช่น ค่าเช่าอุปกรณ์การประมง การลงทุน รวมถึงค่าตรวจสภาพเรือ (ขึ้นอยู่เรือ) ค่าซ่อมเรือ ค่าซื้อเครื่องมือประมง ค่าน้ำมันเรือ ฯลฯ

ตารางที่ 4.3 จำนวน (ความถี่) ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ของเหตุผลที่พิจารณาในการเลือกซื้อสินค้า เพื่อบริโภคในแต่ละหมวดของผู้ตอบแบบสอบถาม

เหตุผลในการเลือกซื้อสินค้า เพื่อบริโภค	ลำดับที่ 1		ลำดับที่ 2		ลำดับที่ 3		คะแนน รวม	ค่าเฉลี่ย
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ราคาที่ถูกย่อมเยา	115	38.33	52	17.33	53	17.67	502	1.67
ประโยชน์ใช้สอยจริง	110	36.67	103	34.33	69	23.00	605	2.02
ความคงทนและปลอดภัย	48	16.00	106	35.33	75	25.00	431	1.44
ยี่ห้อที่มีชื่อเสียง	6	2.00	19	6.33	24	8.00	80	0.27
สินค้าที่ผลิตในท้องถิ่น	11	3.67	9	3.00	39	13.00	90	0.3
ตามที่มีผู้แนะนำ	8	2.67	1	.33	31	10.33	273	0.2
เลือกตามสื่อโฆษณา	2	.67	10	3.33	9	3.00	35	0.12
Total	300	100.00	300	100.00	300	100.00		

ตารางที่ 4.4 จำนวน (ความถี่) ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ของข้อมูลบุคคล/ สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของผู้ตอบแบบสอบถาม

บุคคล/ สิ่งที่มีอิทธิพลต่อ การตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า	ลำดับที่ 1		ลำดับที่ 2		ลำดับที่ 3		คะแนน รวม	ค่าเฉลี่ย
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ตนเอง	266	88.67	13	4.33	13	4.33	837	2.79
บุคคลในครอบครัว หรือ ญาติพี่น้อง	22	7.33	189	63.00	58	19.33	502	1.67
เพื่อนบ้าน	4	1.33	57	19.00	91	30.33	217	0.72
เพื่อนร่วมงาน	8	2.67	33	11.00	68	22.67	158	0.53
ผู้นำท้องถิ่น	0	0.00	1	.33	29	9.67	31	0.10
สื่อโฆษณาต่างๆ	0	0.00	7	2.33	41	13.67	35	0.18
Total	300	100.00	300	100.00	300	100.00		

ตารางที่ 4.5 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลด้านพฤติกรรมการ
บริโภคของผู้ตอบแบบสอบถาม (ประเภทและค่าใช้จ่ายของสินค้าในการบริโภค)

ประเภทและค่าใช้จ่ายของสินค้าในการบริโภค	จำนวน	ร้อยละ	Mean	Std. Deviation
1. หมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป (ไม่รวม เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์)			5,820.33	2,565.15
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 4,000 บาท	112	37.33		
4,001 – 8000 บาท	124	41.33		
ตั้งแต่ 8,001 บาทขึ้นไป	64	21.33		
2. หมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และยาสูบ ทั้ง ดื่มและสูบที่บ้านและนอกบ้าน เช่น บุหรี่ ชิการ์			940.17	1,176.68
ไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้	46	15.33		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท	118	39.33		
501 – 1,000 บาท	75	25.00		
ตั้งแต่ 1,001 บาทขึ้นไป	61	20.33		
3. หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เช่น เครื่อง ตกแต่งบ้าน เครื่องใช้ในบ้าน			529.67	1,739.58
ไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้	187	62.33		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท	35	11.67		
501 – 1,000 บาท	43	14.33		
ตั้งแต่ 1,001 บาทขึ้นไป	35	11.67		
4. หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และรองเท้า			524.40	670.31
ไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้	80	26.67		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 300 บาท	79	26.33		
301 – 600 บาท	67	22.33		
ตั้งแต่ 601 บาทขึ้นไป	74	24.67		

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ประเภทและค่าใช้จ่ายของสินค้าในการบริโภค	จำนวน	ร้อยละ	Mean	Std. Deviation
5. หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ได้แก่ ของใช้ส่วนตัว ประจำวันทั่วไป เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน เครื่องสำอาง หรือบริการส่วนบุคคล เช่น ค่าตัดผม ฯลฯ (ไม่รวมเครื่องนุ่งห่ม) ไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้	18	6.00	380.90	396.92
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 200 บาท	119	39.67		
201 – 400 บาท	76	25.33		
ตั้งแต่ 401 บาทขึ้นไป	87	29.00		
6. หมวดเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาล ได้แก่ ยาเวชภัณฑ์ ค่ารักษาพยาบาล ไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้	184	61.33	335.93	755.40
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 400 บาท	28	9.33		
401 – 800 บาท	44	14.67		
ตั้งแต่ 801 บาทขึ้นไป	44	14.67		
7. หมวดการเดินทางและการสื่อสาร ได้แก่ ค่าซื้อ ยานพาหนะ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ ค่า ซ่อมแซม บำรุงรักษา ค่าใช้จ่ายการเดินทาง ค่า โทรศัพท์ ไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้	20	6.67	739.67	924.02
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 300 บาท	135	45.00		
301 – 600 บาท	54	18.00		
ตั้งแต่ 601 บาทขึ้นไป	91	30.33		
8. หมวดการศึกษา ได้แก่ ค่าเล่าเรียน ค่าบำรุง การศึกษา อุปกรณ์ใช้ในการศึกษา ของตนเองและ สมาชิกในครอบครัว			1,043.33	1,912.48

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ประเภทและค่าใช้จ่ายของสินค้าในการบริโภค	จำนวน	ร้อยละ	Mean	Std. Deviation
ไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้	170	56.67		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,000 บาท	44	14.67		
1,001 – 2,000 บาท	37	12.33		
ตั้งแต่ 2,001 บาทขึ้นไป	49	16.33		
9.หมวดการบันเทิงและนันทนาการ ได้แก่			67.07	237.28
ค่าใช้จ่ายในการดูภาพยนตร์ มหรสพ ชมหรือเล่น				
กีฬา ตลอดจนค่าอุปกรณ์ต่างๆ และค่าหนังสืออ่าน				
เล่น				
ไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้	245	81.67		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 200 บาท	29	9.67		
201 – 400 บาท	11	3.67		
ตั้งแต่ 401 บาทขึ้นไป	15	5.00		
10.หมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ กิจกรรม			638.33	1,010.73
ทางศาสนา งานเพื่อสังคม การจัดงานวันเกิด				
ทำบุญช่วยงานศพ ซื้อของขวัญขึ้นบ้านใหม่ งาน				
แต่งงาน งานบวช ฯลฯ				
ไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้	76	25.33		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท	100	33.33		
501 – 1,000 บาท	91	30.33		
ตั้งแต่ 1,001 บาทขึ้นไป	33	11.00		
11. ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค เป็น			242.83	503.57
ค่าใช้จ่ายอื่นนอกเหนือจากการซื้อสินค้าและ				
บริการประเภทอุปโภคบริโภค ได้แก่ ภาษี เงิน				
บริจาค ฯลฯ				

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ประเภทและค่าใช้จ่ายของสินค้าในการบริโภค	จำนวน	ร้อยละ	Mean	Std. Deviation
ไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้	197	65.67		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท	57	19.00		
501 – 1,000 บาท	31	10.33		
ตั้งแต่ 1,001 บาทขึ้นไป	15	5.00		
12. ค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต เช่น เงิน			338.33	1,036.34
ออม ค่าประกันสังคม ประกันชีวิต ฯลฯ				
ไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้	232	77.33		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,000 บาท	30	10.00		
1,001 – 2,000 บาท	25	8.33		
ตั้งแต่ 2,001 บาทขึ้นไป	13	4.33		
13. ค่าใช้จ่ายในทางที่มิชอบ เช่น หวย การพนัน			16,645.03	155,793.82
ไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้	101	33.67		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท	79	26.33		
501 – 1,000 บาท	63	21.00		
ตั้งแต่ 1,001 บาทขึ้นไป	57	19.00		
14. ค่าใช้จ่ายการผ่อนชำระหนี้สิน เช่น บัตรเครดิต			2,115.67	11,168.39
ผ่อนสินค้า หนี้สินต่างๆ				
ไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้	274	91.33		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	10	3.33		
5,001 – 10,000 บาท	5	1.67		
ตั้งแต่ 10,001 บาทขึ้นไป	11	3.67		
15. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ เช่น ค่าเช่า			109,875.00	520,725.64
อุปกรณ์การประมง การลงทุน รวมถึงค่าเช่า				
สภาพเรือ(จั่นอู่เรือ) ค่าซ่อมเรือ ค่าซื้อแห ค่าซื้อ				
อวน ค่าน้ำมันเรือ ฯลฯ				

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ประเภทและค่าใช้จ่ายของสินค้าในการบริโภค	จำนวน	ร้อยละ	Mean	Std. Deviation
ไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้	242	80.67		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 150,000 บาท	19	6.33		
150,001 – 300,000 บาท	25	8.33		
ตั้งแต่ 300,001 บาทขึ้นไป	14	4.67		
รวม	300	100		

4.5 การเป็นหนี้ของชาวประมงทะเล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงด้วยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละของการเป็นหนี้ของชาวประมงทะเลผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งครอบคลุมหัวข้อดังต่อไปนี้ คือ ประสบการณ์การกู้เงิน จำนวนหนี้สินของครัวเรือนในปัจจุบัน จำนวนหนี้สินในครัวเรือนที่ยังค้างจ่าย ความถี่ในการกู้เงินและจำนวนครั้งในการกู้เงินในรอบ 1 ปี เหตุผลของการกู้เงิน แหล่งเงินกู้ ปัญหาในการผ่อนชำระเงินกู้ ความสามารถในการชำระหนี้ และแนวโน้มการกู้ยืมเงินในอนาคตผลการวิเคราะห์สามารถเสนอเป็นรายหัวข้อดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4.6)

4.5.1 ประสบการณ์ในการกู้เงิน ชาวประมงทะเลที่ตอบแบบสอบถามเกินกว่าครึ่งเล็กน้อยคิดเป็นร้อยละ 51.33 ไม่เคยกู้เงินและไม่มีหนี้สินของครัวเรือนในปัจจุบันส่วนที่เหลือมีประสบการณ์เคยกู้เงินและมีหนี้สินของครัวเรือนในปัจจุบันคิดเป็นร้อยละ 48.67 สำหรับผู้ที่เคยกู้เงินและมีหนี้สินในปัจจุบัน มีรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเป็นหนี้ดังต่อไปนี้

4.5.2 จำนวนหนี้สินในครัวเรือนที่ยังค้างจ่าย ชาวประมงทะเลที่เคยกู้เงินและมีหนี้สินของครัวเรือนส่วนใหญ่มีหนี้สินค้างจ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.67 ซึ่งเท่ากับกับกลุ่มที่มีหนี้สินค้างจ่ายของครัวเรือน ตั้งแต่ 10,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 18.67 ตามด้วยกลุ่มที่มีหนี้สินค้างจ่ายของครัวเรือน อยู่ในช่วง 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 11.33

4.5.3 ความถี่ในการกู้เงินและจำนวนครั้งในการกู้เงินในรอบ 1 ปี ชาวประมงทะเลที่ตอบแบบสอบถามซึ่งเคยกู้เงินและมีหนี้สิน ส่วนใหญ่ระบุความถี่ของการกู้เงิน ว่าเป็นบางครั้งหรือบางเวลา ในสัดส่วนสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 22.33 รองลงมาไม่ค่อยได้กู้เงินหรือกู้มานานๆครั้ง คิดเป็นร้อยละ 16.33 ส่วนผู้ที่ระบุว่ามีการกู้เงินเป็นประจำทุกครั้งที่มีความถี่ปัญหา คิดเป็นร้อยละ 10.00 สำหรับจำนวนครั้งของ

การกู้เงินในรอบ 1 ปีคำตอบมากที่สุดที่พบ คือ มีการกู้เงินจำนวน 3 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 13.00 รองลงมากู้เงิน 2 ครั้งต่อปีคิดเป็นร้อยละ 11.33 กู้เงิน 1 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 9.67 ที่เหลือระบุว่า กู้เงินมากกว่า 6 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 9.00 กู้เงิน 5 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 4.33 และกู้เงิน 4 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 1.33

4.5.4 เหตุผลของการกู้เงิน คราวเรือนส่วนใหญ่ระบุเหตุผลของการกู้เงินว่าต้องใช้ลงทุนในการทำประมง คิดเป็นร้อยละ 16.67 รองลงมากู้เงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 14.33 ตามด้วยกู้เงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรและสมาชิกในครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 6.67 เพื่อซื้อหรือซ่อมแซมที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 5.67 เพื่อซื้อหรือซ่อมแซมยานพาหนะ คิดเป็นร้อยละ 2.33 เพื่อใช้หนี้เดิมที่มีอยู่คิดเป็นร้อยละ 2.00 เพื่อนำไปลงทุนในการทำธุรกิจอื่นๆ เช่น ค้าขาย เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 0.67 และกู้เงินเพื่อความบันเทิงการพนันหรือซื้อสุรา คิดเป็นร้อยละ 0.33

4.5.5 แหล่งเงินกู้ เมื่อสอบถามถึงแหล่งเงินกู้ที่กู้มากที่สุดครัวเรือนชาวประมงทะเลที่เคยกู้เงินและมีหนี้สินของครัวเรือนระบุว่ากู้เงินจากนายทุนทั่วไป นายจ้าง เจ้าแกล่ หรือคนรู้จัก ในสัดส่วนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 28.67 รองลงมากู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) คิดเป็นร้อยละ 5.67 ตามด้วยกู้เงินจากธนาคารออมสินคิดเป็นร้อยละ 5.33 กองทุนหมู่บ้านหรือกลุ่มสัจจะออมทรัพย์คิดเป็นร้อยละ 3.33 ธนาคารอาคารสงเคราะห์ คิดเป็นร้อยละ 2.33 ซึ่งเท่ากันกับที่กู้จากธนาคารกรุงไทยธนาคารพาณิชย์คิดเป็นร้อยละ 2.33 ส่วนแหล่งเงินกู้ที่มีการระบุน้อยมากคือกู้จากสถาบันการเงินอื่นๆ เช่น อีออน เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 0.67 และคนรู้จักอื่นๆ เช่น เพื่อน เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 0.33 ตามลำดับ

4.5.6 ความสามารถในการชำระหนี้ เมื่อสอบถามถึงความสามารถในการชำระหนี้ที่มีอยู่พบว่า ชาวประมงทะเลซึ่งเคยกู้เงินและมีหนี้สินของครัวเรือนตอบว่ามีความสามารถในการชำระหนี้สินได้หมดตามกำหนดแน่นอนเป็นสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 35.67 และชำระหนี้ได้ตามกำหนดบางส่วน รวมทั้งนี้ก็ไม่ออกว่าจะสามารถชำระหนี้สินได้หมดได้เมื่อไรมีสัดส่วนน้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 13.00

4.5.7 ปัญหาในการผ่อนชำระเงินกู้ ชาวประมงทะเลที่ตอบแบบสอบถามซึ่งเคยกู้เงินและมีหนี้สินของครัวเรือนส่วนใหญ่ตอบว่าไม่มีปัญหาสามารถผ่อนชำระคืนได้ คิดเป็นร้อยละ 31.33 และส่วนผู้ที่ตอบว่ามีปัญหาในการผ่อนชำระคืน คิดเป็นร้อยละ 17.33

4.5.8 แนวโน้มการกู้ยืมเงินในอนาคต ชาวประมงทะเลที่ตอบแบบสอบถามที่เคยกู้เงินและมีหนี้สินของครัวเรือนส่วนใหญ่ตอบว่ายังไม่แน่ใจว่าในอนาคตจะกู้ยืมเงินอีกหรือไม่ คิดเป็นร้อยละ 32.33 สำหรับผู้ที่ตอบว่าในอนาคตจะไม่กู้ยืมเงินอีก คิดเป็นร้อยละ 8.67 ซึ่งใกล้เคียงกับผู้ที่ตอบว่าในอนาคตจะกู้ยืมเงินอีก คิดเป็นร้อยละ 7.67

จากข้อมูลเกี่ยวกับการเป็นหนี้ทั้งหมดพอจะสรุปได้ว่า มีเพียงเกือบครึ่งหนึ่งของชาวประมงทะเลที่เคยกู้เงินและมีหนี้สินค้างจ่าย โดยส่วนใหญ่เคยกู้เงินและมีหนี้สินของครัวเรือน ในขณะที่ลักษณะส่วนใหญ่มีหนี้สินค้างจ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท และ ตั้งแต่ 10,001 บาทขึ้นไป มีความถี่ของการกู้เงินเป็นบางครั้งบางเวลาเหตุผลของการกู้เงินที่พบมากที่สุด คือ ต้องใช้ลงทุนในการทำประมงแหล่งเงินกู้ที่กู้มากที่สุดส่วนใหญ่ระบุว่ากู้เงินจากนายทุนทั่วไป นายจ้าง เจ้าแเก่ หรือคนรู้จักส่วนใหญ่มีความสามารถในการชำระหนี้สินได้หมดตามกำหนดแน่นอน และไม่มีปัญหาในการผ่อนชำระคืนได้ ส่วนแนวโน้มการกู้ยืมเงินในอนาคตส่วนใหญ่ตอบว่าไม่แน่ใจว่าในอนาคตจะกู้ยืมเงินอีกหรือไม่

ตารางที่ 4.6 จำนวนและค่าร้อยละของการเป็นหนี้ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลด้านการเป็นหนี้	จำนวน(n=300)	ร้อยละ(100)
1. ไม่เคยกู้เงินและไม่มีความหนี้สินของครัวเรือนในปัจจุบัน	154	51.33
2. เคยกู้เงินและมีหนี้สินของครัวเรือนในปัจจุบัน	146	48.67
2.1 จำนวนหนี้สินในครัวเรือนที่ยังค้างจ่าย		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	56	18.67
5,001 – 10,000	34	11.33
ตั้งแต่ 10,001 บาทขึ้นไป	56	18.67
2.2 ความถี่ในการกู้เงิน		
ไม่ค่อยได้กู้เงิน นานๆ ครั้ง	49	16.33
บางครั้ง/บางเวลา	67	22.33
เป็นประจำทุกครั้งที่มีความปัญหา	30	10.00
2.3 จำนวนครั้งของการกู้เงินในรอบ 1 ปี		
1 ครั้ง	29	9.67
2 ครั้ง	34	11.33
3 ครั้ง	39	13.00
4 ครั้ง	4	1.33
5 ครั้ง	13	4.33
มากกว่า 6 ครั้ง	27	9.00

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ข้อมูลด้านการเป็นหนี้		จำนวน(n=300)	ร้อยละ(100)
2.4	เหตุผลของการกู้เงิน(เฉพาะผู้ที่กู้)		
	เพื่อซื้อหรือซ่อมแซมที่อยู่อาศัย	17	5.67
	เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	43	14.33
	เพื่อซื้อยานพาหนะ	7	2.33
	เพื่อลงทุนในการทำการประมง	50	16.67
	เพื่อการลงทุนในการทำธุรกิจอื่นๆ เช่น ค้าขาย ฯลฯ	2	0.67
	เพื่อการศึกษาบุตร/สมาชิกในครอบครัว	20	6.67
	เพื่อความบันเทิง/การพนัน/สุรา	1	0.33
	เพื่อใช้หนี้ที่มีอยู่เดิม	6	2.00
2.5	แหล่งเงินกู้(เฉพาะผู้ที่กู้)		
	ธนาคารต่างๆ เช่น ออมสิน กรุงไทย ไทยพาณิชย์	57	18.99
	ธอส. ธกส. กองทุนหมู่บ้าน สัจจะออมทรัพย์		
	สถาบันการเงินต่างๆ เช่น อีออน	2	0.67
	นายทุนทั่วไปนายจ้างเจ้าเก่า	86	28.67
	คนรู้จักอื่นๆ ระบุ..เช่น เพื่อน	1	0.33
2.6	ปัญหาในการผ่อนชำระเงินกู้		
	ไม่มีปัญหาสามารถผ่อนชำระคืนได้	94	31.33
	มีปัญหาในการผ่อนชำระคืน	52	17.33
2.7	ความสามารถในการชำระหนี้		
	ชำระได้หมดตามกำหนดแน่นอน	107	35.67
	ชำระได้ตามกำหนดบางส่วน/	39	13.00
	นึกไม่ออกว่าจะสามารถชำระหมดได้อย่างไร		
2.8	แนวโน้มการกู้ยืมเงินในอนาคต		
	ไม่กู้ยืมเงินในอนาคตอีก	26	8.67
	ไม่แน่ใจว่าในอนาคตจะกู้ยืมเงินอีก	97	32.33
	ในอนาคตกู้ยืมเงินอีก	23	7.67
รวม		146	48.67

4.6 ระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลในตำบลลิซล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านคุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวม ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

4.6.1 ด้านร่างกาย

ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลในด้านร่างกายพบว่า โดยรวมจัดอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือสามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 จัดอยู่ในระดับสูง ตามด้วยการมีความพึงพอใจกับการนอนหลับของตนเอง ซึ่งเท่ากันกับการพึงพอใจที่สามารถทำอะไรผ่านไปได้ในแต่ละวัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 โดยจัดอยู่ในระดับสูงเช่นกัน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการเจ็บปวดตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัว ทำให้ไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการได้ดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.54 ซึ่งจัดอยู่ในระดับต่ำ (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับลักษณะคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ของชาวประมงทะเล ในตำบลลิซล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้านร่างกาย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การเจ็บปวดตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัว ทำให้ท่านไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการมากนักเลย	2.54	1.006	ต่ำ	7
2. ท่านมีกำลังเพียงพอที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละวันหรือไม่ (ทั้งเรื่องงาน หรือการดำเนินชีวิตประจำวัน)	3.62	0.844	สูง	5
3. ท่านพอใจกับการนอนหลับของท่านมากนักเลย	3.66	0.816	สูง	2
4. ท่านรู้สึกพอใจมากนักเลยแค่ไหนที่สามารถทำอะไรผ่านไปได้ในแต่ละวัน	3.66	0.917	สูง	2
5. ท่านจำเป็นต้องไปรับการรักษาพยาบาลมากนักเลยเพื่อที่จะทำงานหรือมีชีวิตอยู่ไปได้ในแต่ละวัน	2.78	1.148	ปานกลาง	6
6. *ท่านพอใจกับความสามารถในการทำงานได้อย่างที่เคยทำมานานแล้ว	3.65	0.851	สูง	4

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ด้านร่างกาย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
7. ท่านสามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ดีเพียงใด	3.72	1.031	สูง	1
รวม	3.37	0.522	ปานกลาง	

หมายเหตุ: * ข้อคำถามเชิงลบที่กลับคะแนนแล้ว

4.6.2 ด้านจิตใจ

ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลในด้านจิตใจ พบว่า โดยรวมจัดว่าอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ขอมรับรูปร่างหน้าตาของตัวเองได้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 รองลงมาคือพึงพอใจในตนเอง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 ตามติด ๆ กันด้วยการมีความรู้สึกว่าชีวิตมีความหมาย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 ซึ่งใกล้เคียงกับการมีสมาธิในการทำงานต่างๆ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 ทั้งหมดจัดอยู่ในระดับสูง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การมีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวัง วิตกกังวล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.35 จัดอยู่ในระดับต่ำ (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับลักษณะคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ของชาวประมงทะเล

ด้านจิตใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
8.* ท่านรู้สึกพึงพอใจในชีวิต (เช่น มีความสุข ความสงบ มี ความหวัง) มากน้อยเพียงใด	3.66	0.829	สูง	5
9. ท่านมีสมาธิในการทำงานต่าง ๆ ดีเพียงใด	3.71	0.768	สูง	4
10. ท่านรู้สึกพึงพอใจในตนเองมากน้อยแค่ไหน	3.78	0.932	สูง	2
11. ท่านยอมรับรูปร่างหน้าตาของตัวเองได้หรือไม่	3.95	0.940	สูง	1
12. ท่านมีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวัง วิตกกังวล บ่อยแค่ไหน	2.35	1.076	ต่ำ	6
13. ท่านรู้สึกว่าคุณค่าชีวิตท่านมีความหมายมากน้อยแค่ไหน	3.72	0.852	สูง	3
รวม	3.53	0.530	สูง	

หมายเหตุ: * ข้อคำถามเชิงลบที่กลับคะแนนแล้ว

4.6.3 ด้านสัมพันธภาพทางสังคม

ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ในตำบลลิซลอำเภอลิซล จังหวัดนครศรีธรรมราช ในด้านสัมพันธภาพทางสังคม พบว่า โดยรวมด้านนี้จัดอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ฟังพอใจในชีวิตทางเพศของตนเอง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 รองลงมาคือ ฟังพอใจต่อการผูกมิตรหรือการเข้าสังคมกับคนอื่น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ซึ่งใกล้เคียงกับการฟังพอใจในความช่วยเหลือที่เคยได้รับจากเพื่อนๆ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 ทั้งหมดจัดอยู่ในระดับสูง (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับลักษณะคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมของชาวประมงทะเล

ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
14. ท่านพอใจต่อการผูกมิตรหรือการเข้าสังคมกับคนอื่น	3.85	0.768	สูง	2
15. ท่านพอใจในความช่วยเหลือที่เคยได้รับจากเพื่อนๆ	3.83	0.927	สูง	3
16. ท่านพอใจในชีวิตทางเพศของท่านแค่ไหน	3.94	0.914	สูง	1
รวม	3.87	0.633	สูง	

4.6.4 ด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลในด้านสิ่งแวดล้อม โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีความรู้สึกว่าชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งเท่ากันกับความพึงพอใจเกี่ยวกับการเดินทางของตนเอง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 รองลงมาคือ ฟังพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการมีเงินใช้จ่ายตามความจำเป็น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.92 ทั้งหมดจัดอยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับลักษณะคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม
ของชาวประมงทะเล

ด้านสิ่งแวดล้อม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
17. ท่านมีความรู้สึกว่าชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัย	3.33	0.870	ปานกลาง	1
18. ท่านมีโอกาสดำรงชีพค่อนข้างน้อยเพียงใด	3.19	0.953	ปานกลาง	5
19. สภาพแวดล้อมดีต่อสุขภาพของท่านมากน้อยเพียงใด	3.19	1.002	ปานกลาง	5
20. ท่านพอใจกับการเดินทางของท่าน	3.33	0.992	ปานกลาง	1
21. ท่านพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัย	3.26	1.009	ปานกลาง	3
22. ท่านมีเงินใช้จ่ายตามความจำเป็นมากน้อยเพียงใด	2.92	0.867	ปานกลาง	8
23. ท่านพึงพอใจในการใช้บริการสาธารณสุขตามความ จำเป็นเพียงใด	3.23	0.788	ปานกลาง	4
24. ท่านได้รู้เรื่องราวข่าวสารที่จำเป็นในชีวิตแต่ละวันมาก น้อยเพียงใด	3.02	0.938	ปานกลาง	7
รวม	3.18	0.536	ปานกลาง	

4.6.5 ด้านคุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวม

ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ในตำบลลิซล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ในด้านคุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวมซึ่งมีเพียงสองข้อพบว่าในภาพรวมจัดอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การมีคุณภาพชีวิตหรือชีวิตความเป็นอยู่โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 ในขณะที่ความพึงพอใจกับสุขภาพโดยรวมของตนเองในขณะนี้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 ซึ่งจัดอยู่ในระดับสูงทั้งสองข้อ (ตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับลักษณะคุณภาพชีวิตด้านคุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวมของชาวประมงทะเล

ด้านคุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
25.*ท่านพอใจกับสุขภาพของท่านโดยรวมในตอนนี้	3.46	0.786	สูง	2
26.ท่านคิดว่าท่านมีชีวิตความเป็นอยู่โดยรวมในระดับใด	3.59	0.742	สูง	1
รวม	3.53	0.609	สูง	

หมายเหตุ: * ข้อคำถามเชิงลบที่กลับคะแนนแล้ว

4.6.6 ภาพรวมระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลในภาพรวมทั้งหมดด้วยการหาค่าเฉลี่ยของทุกด้าน สามารถสรุปดังตารางที่ 4.10 ซึ่งอธิบายได้ว่าคุณภาพชีวิตโดยรวมของชาวประมงทะเลในพื้นที่นี้จัดอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านสัมพันธภาพทางสังคมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 จัดอยู่ในระดับสูงส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 จัดอยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับลักษณะคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลในภาพรวมทุกด้านของคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตโดยรวมด้านต่างๆ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านร่างกาย	3.37	0.522	ปานกลาง	4
2. ด้านจิตใจ	3.53	0.530	สูง	2
3. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	3.87	0.633	สูง	1
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.18	0.536	ปานกลาง	5
5. ด้านคุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวม	3.53	0.609	สูง	2
รวม	3.50	0.422	สูง	

4.6.7 เกณฑ์ระดับคุณภาพชีวิต

การคำนวณเกณฑ์ระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลเป็นการนำระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมทุกด้านที่วัดได้ของแต่ละรายมาจัดกลุ่มใหม่จากเดิมที่แบ่งเป็น 3 กลุ่ม มาเป็น 2 กลุ่มคือคุณภาพชีวิตระดับไม่ดีและปานกลางและคุณภาพชีวิตระดับที่ดีทั้งนี้เป็นเพราะผู้ที่มียุทธศาสตร์ชีวิตในระดับไม่ดีมีส่วนต่ำมากจึงไม่เหมาะที่จะนำมาแยกวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์พบว่าชาวประมงทะเลในตำบลลิซล อำเภอลิซล จังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตจัดอยู่ในระดับไม่ดีและปานกลาง (ร้อยละ 70.7) ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี (ร้อยละ 29.3) ดังแสดงในตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 จำนวน (ความถี่) และค่าร้อยละของคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลแบ่งตามเกณฑ์ระดับคุณภาพชีวิต

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	จำนวน(n=300)	ร้อยละ(100)
1. คุณภาพชีวิตไม่ดีและคุณภาพชีวิตปานกลาง	212	70.7
2. คุณภาพชีวิตที่ดี	88	29.3
รวม	300	100.0

4.7 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ในการทดสอบสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลโดยรวมซึ่งแบ่งตามเกณฑ์ระดับคุณภาพชีวิต โดยแบ่งปัจจัยต่างๆ เป็น 4 กลุ่มด้วยกัน คือ 1) ปัจจัยด้านประชากร ประกอบด้วยเพศอายุสถานภาพสมรสจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม ประกอบด้วย การศึกษา การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมงรายได้ เงินออมระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมง 3) พฤติกรรมการบริโภคประกอบด้วยประเภทของสินค้าที่บริโภคและค่าใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าประเภทต่างๆ 4) การเป็นหนี้ ประกอบด้วย ภาระหนี้สินในปัจจุบัน และความสามารถในการชำระหนี้ ผลการทดสอบสมมติปรากฏผลตามสมมติฐาน สามารถนำเสนอแยกตามกลุ่มปัจจัย และตามรายสมมติฐานดังต่อไปนี้

4.7.1 ปัจจัยด้านประชากรกับคุณภาพชีวิต

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ด้วยค่าสถิติ Chi-Square สามารถนำเสนอตามตัวแปรที่ตั้งสมมติฐานไว้ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 เพศมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเพศของชาวประมงกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลพบว่า แม้สัดส่วนสูงสุดของระดับคุณภาพชีวิตในทั้งสองกลุ่มเพศพบในระดับคุณภาพชีวิตไม่ดีและคุณภาพชีวิตปานกลางก็ตาม แต่สัดส่วนของเพศหญิงที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีมากกว่าเพศชายเล็กน้อย (คิดเป็นร้อยละ 34.5 และ 28.1 ตามลำดับ)

อย่างไรก็ตามเมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ .920 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .338 แสดงว่าปัจจัยทางประชากรในส่วนของตัวแปรเพศไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.05 (ตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	เพศ	
	ชาย	หญิง
1. คุณภาพชีวิตไม่ดีและคุณภาพชีวิตปานกลาง	174 (71.9%)	38 (65.5%)
2. คุณภาพชีวิตที่ดี	68 (28.1%)	20 (34.5%)
รวม	242 (100.0%)	58 (100.0%)

$$\chi^2 = .920, p = .338$$

สมมติฐานที่ 2 อายุมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ข้อมูลระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลตามเกณฑ์คุณภาพชีวิตเมื่อจำแนกตามกลุ่มอายุ พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตที่พบมากที่สุดคือระดับคุณภาพชีวิตไม่ดีและคุณภาพชีวิตปานกลางในทุกกลุ่มอายุ แต่การกระจายของข้อมูลระหว่างคุณภาพชีวิตระดับต่างๆมีความแตกต่างบ้างระหว่างกลุ่มอายุ เช่น ผู้ที่มีคุณภาพชีวิตในระดับที่ดี พบในกลุ่มอายุ 20 ปีหรือต่ำกว่าในสัดส่วนที่น้อยมาก ในขณะที่พบในกลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 51 ปีขึ้นไป) ในสัดส่วนที่สูง ร้อยละ 38.3 เป็นต้น

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 10.292 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .036 แสดงว่าปัจจัยทางประชากรในส่วนของตัวแปรอายุมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 4.15 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	อายุ				
	น้อยกว่าหรือ เท่ากับ 20 ปี	21 - 30 ปี	31 - 40 ปี	41 - 50 ปี	51 ปี ขึ้น ไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและ คุณภาพชีวิตปานกลาง	15 (93.8%)	45 (76.3%)	43 (78.2%)	72 (65.5%)	37 (61.7%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	1 (6.3%)	14 (23.7%)	12 (21.8%)	38 (34.5%)	23 (38.3%)
รวม	16 (100.0%)	59 (100.0%)	55 (100.0%)	110 (100.0%)	60 (100.0%)

$$\chi^2 = 10.292, p = .036$$

สมมติฐานที่ 3 สถานภาพการสมรสมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ข้อมูลระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมของชาวประมงเมื่อแบ่งตามสถานภาพการสมรสแสดงให้เห็นว่าชาวประมงทะเลมีคุณภาพชีวิตไม่ดีและปานกลางพบในกลุ่มชาวประมงทะเลที่มีสถานภาพโสดเป็นสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 82.4 และ พบชาวประมงทะเลมีคุณภาพชีวิตที่ดีในกลุ่มชาวประมงทะเลที่มีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน กับในกลุ่มที่เป็นหม้าย/หย่า/แยกกันอยู่/ในสัดส่วนที่สูงกว่ากลุ่มที่เป็นโสด โดยคิดเป็นร้อยละ 31.9 และ 29.4 ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 4.095 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .129 แสดงว่าปัจจัยทางประชากรในส่วนของตัวแปร สถานภาพสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 (ตารางที่ 4.16)

ตารางที่ 4.16 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการสมรสกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	สถานภาพการสมรส		
	โสด	สมรสและอยู่ ด้วยกัน	หย่า/ หม้าย/ แยกกันอยู่
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและ คุณภาพชีวิตปานกลาง	42 (82.4%)	158 (68.1%)	12 (70.6%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	9 (17.6%)	74 (31.9%)	5 (29.4%)
รวม	51 (100.0%)	232 (100.0%)	17 (100.0%)

$$\chi^2 = 4.095, p = .129$$

สมมติฐานที่ 4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ข้อมูลระดับคุณภาพชีวิตโดยรวม เมื่อนำไปจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือนพบว่า ชาวประมงทะเลที่มีคุณภาพชีวิตไม่ดีและปานกลางในส่วนที่แตกต่างพอสมควรระหว่างกลุ่มชาวประมงทะเลที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกัน ในขณะที่ชาวประมงที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี พบในกลุ่มที่มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 4-6 คน และ 7-9 คน ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 31.9 และ 32.0 ตามลำดับ แต่พบในกลุ่มที่มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 1-3 คน ในสัดส่วนที่ต่ำกว่าอย่างเห็นได้ชัด

อย่างไรก็ตาม เมื่อนำไปทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 2.537 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .281 แสดงว่า ปัจจัยทางประชากรด้านในส่วนของตัวแปรจำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 4.17)

ตารางที่ 4.17 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากรด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือนกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
	จำนวน 1 - 3 คน	จำนวน 4 - 6 คน	จำนวน 7 - 9 คน
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและ คุณภาพชีวิตปานกลาง	65 (77.4%)	130 (68.1%)	17 (68.0%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	19 (22.6%)	61 (31.9%)	8 (32.0%)
รวม	84 (100.0%)	191 (100.0%)	25 (100.0%)

$$\chi^2 = 2.537, p = .281$$

4.7.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมกับระดับคุณภาพชีวิตด้วยสถิติ Chi-Square สามารถนำเสนอตามรายตัวแปรของปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมที่ตั้งสมมติฐานไว้ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 5 การศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลพบว่า ชาวประมงทะเลทุกกลุ่มการศึกษามีคุณภาพชีวิตไม่ดีและปานกลางในสัดส่วนมากที่สุดแต่มีสัดส่วนต่างกันพอสมควรระหว่างกลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ยกเว้นผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป ที่พบว่ามีคุณภาพชีวิตในระดับที่ดีในสัดส่วนมากคือ ร้อยละ 50 ซึ่งเท่ากับผู้ที่ระดับคุณภาพชีวิตไม่ดีและปานกลาง

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 10.825 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .013 แสดงว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมในส่วนของตัวแปรการศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 4.18)

ตารางที่ 4.18 ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	การศึกษา			
	ต่ำกว่า		มัธยมศึกษา	
	ประถมศึกษา	ประถมศึกษา	ตอนต้น	ตอนปลายขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและ คุณภาพชีวิตปานกลาง	20 (76.9%)	123 (68.0%)	57 (82.6%)	12 (50.0%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	6 (23.1%)	58 (32.0%)	12 (17.4%)	12 (50%)
	26	181	69	24
รวม	(100.0%)	(100.0%)	(100.0%)	(100.0%)

$$\chi^2 = 10.825 \quad p = .013$$

สมมติฐานที่ 6 การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมงมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการมีอาชีพอื่นนอกเหนือจากประมงโดยพิจารณา รายได้จากอาชีพอื่นด้วย กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า แม้ชาวประมงทะเลที่ทำ อาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมงทุกกลุ่มรายได้และชาวประมงทะเลที่ไม่มีรายได้จากอาชีพอื่น ส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตในระดับไม่ดีและปานกลางแต่กลับพบว่าผู้ที่ไม่มีอาชีพอื่นนอกเหนือจาก อาชีพประมงมีส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีสูงกว่ากลุ่มผู้ที่มีรายได้จากอาชีพอื่นนอกเหนือจาก การประมงทุกกลุ่ม ในขณะที่ส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความแตกต่างกันระหว่าง กลุ่มที่มีรายได้ต่างกัน ในบรรดาผู้ที่ไม่มีอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมงด้วยกัน โดยกลุ่มที่มีรายได้ จากอาชีพอื่นต่อเดือน อยู่ในช่วง 15,001-30,000 บาท มีสัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีสูงสุด (ร้อยละ 31.6) รองลงมา คือ กลุ่มผู้ที่มีรายได้ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 22.0) และผู้ ที่มีรายได้ตั้งแต่ 30,001 บาทขึ้นไปต่อเดือน (ร้อยละ 14.3) ตามลำดับ

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 10.082 ค่านัยสำคัญ ทางสถิติเท่ากับ .018 แสดงว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมในส่วนของตัวแปรการประกอบอาชีพอื่น นอกจากประมงมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 (ตารางที่ 4.19)

ตารางที่ 4.19 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมด้านประกอบอาชีพอื่นนอกจาก
ประมงกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	รายได้จากการประกอบอาชีพอื่นนอกจากประมง			
	ไม่มีรายได้จาก อาชีพอื่น	น้อยกว่าหรือ เท่ากับ 15,000 บาท	ตั้งแต่ 15,001 - 30,000 บาท	ตั้งแต่ 30,001 บาท ขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิต ไม่ดีและคุณภาพชีวิต ปานกลาง	71 (61.2%)	103 (78.0%)	26 (68.4%)	12 (85.7%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	45 (38.8%)	29 (22.0%)	12 (31.6%)	2 (14.3%)
รวม	116 (100.0%)	132 (100.0%)	38 (100.0%)	14 (100.0%)

$$\chi^2 = 10.082, p = .018$$

สมมติฐานที่ 7 รายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของครัวเรือนกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า สัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มรายได้ โดยกลุ่มที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท มีสัดส่วนของผู้มีคุณภาพชีวิตที่ดีสูงสุด (ร้อยละ 35.6) รองลงมา คือ กลุ่มผู้ที่มีรายได้ตั้งแต่ 40,001 บาท ขึ้นไปต่อเดือน (ร้อยละ 35.1) และผู้ที่มีรายได้ตั้งแต่ 20,001-40,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 18.5) ตามลำดับซึ่งตรงกันข้ามกับผู้ที่มีระดับคุณภาพชีวิตที่ไม่ดีและปานกลาง

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 9.526 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .009 แสดงว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมในส่วนของตัวแปรรายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 4.20)

ตารางที่ 4.20 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมด้านรายได้กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	รายได้ครัวเรือน		
	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท	ตั้งแต่ 20,001 – 40,000 บาท	ตั้งแต่ 40,001 บาท ขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและ คุณภาพชีวิตปานกลาง	76 (64.4%)	88 (81.5%)	48 (64.9%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	42 (35.6%)	20 (18.5%)	26 (35.1%)
รวม	118 (100.0%)	108 (100.0%)	74 (100.0%)

$$\chi^2 = 9.526, p = .009$$

สมมติฐานที่ 8 เงินออมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเงินออมของครัวเรือนกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลที่ไม่มีเงินออมกับกลุ่มชาวประมงทะเลที่มีเงินออมของครัวเรือนในปริมาณที่ต่างกันมีความแตกต่างกันพอสมควร โดยพบผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีสัดส่วนสูงสุดในกลุ่มผู้ที่มีเงินออมของครัวเรือนในปริมาณที่ต่างกันมีความแตกต่างกันพอสมควร กล่าวคือ พบผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีสัดส่วนสูงสุดในกลุ่มผู้ที่มีเงินออมตั้งแต่ 3,001 บาทขึ้นไปต่อเดือน (ร้อยละ 37.0) รองลงมา คือ กลุ่มที่ไม่มีเงินออม (ร้อยละ 30.8) ตามด้วยกลุ่มผู้ที่มีเงินออมอยู่ในช่วง 1,501– 3,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 15.4) และผู้ที่มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,500บาทต่อเดือน (ร้อยละ 13.0) ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 5.184 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .159 แสดงว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมในส่วนของตัวแปรการมีเงินออมของครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 4.21)

ตารางที่ 4.21 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมด้านเงินออมของครัวเรือนกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล		การมีเงินออม		
		น้อยกว่า หรือเท่ากับ 1,500 บาท	ตั้งแต่ 1,501 - 3,000 บาท	ตั้งแต่ 3,001 บาท ขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและคุณภาพ ชีวิตปานกลาง	164 (69.2%)	20 (87.0%)	11 (84.6%)	17 (63.0%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	73 (30.8%)	3 (13.0%)	2 (15.4%)	10 (37.0%)
รวม	237 (100.0%)	23 (100.0%)	13 (100.0%)	27 (100.0%)

$$\chi^2 = 5.184, p = .159$$

สมมติฐานที่ 9 ระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมงมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมงกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า มีการกระจายของระดับคุณภาพชีวิตต่างกันระหว่างกลุ่มการประมงที่มีระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมงต่างกัน โดยเฉพาะพบผู้ที่มีคุณภาพชีวิตในระดับที่ดีในสัดส่วนสูงสุดในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพประมงเป็นเวลา ตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 44.6 ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างชัดเจน

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 7.882 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .019 แสดงว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมในส่วนของตัวแปรระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมงมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 4.22)

ตารางที่ 4.22 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมด้านระยะเวลาในการประกอบอาชีพ
ประมงกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	ระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมง		
	ตั้งแต่ 1 - 10 ปี	ตั้งแต่ 11 - 20 ปี	ตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและคุณภาพชีวิต ปานกลาง	119 (74.8%)	62 (72.9%)	31 (55.4%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	40 (25.2%)	23 (27.1%)	25 (44.6%)
รวม	159 (100.0%)	85 (100.0%)	56 (100%)

$$\chi^2 = 7.882, p = .019$$

4.7.3 พฤติกรรมการบริโภค

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคกับระดับคุณภาพชีวิตด้วยสถิติ Chi-Square สามารถแยกนำเสนอตามรายตัวแปรของพฤติกรรมการบริโภคซึ่งพิจารณาจากค่าใช้จ่ายด้านต่างๆ ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 10 ค่าใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าประเภทต่างๆมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

1) ค่าใช้จ่ายหมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป (ไม่รวมเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์)

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายการบริโภคหมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป (ไม่รวมเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์) กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่าชาวประมงทะเลที่มีค่าใช้จ่ายหมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป (ไม่รวมเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์) ในระดับต่างกัน มีสัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีต่างกันอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะพบผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในกลุ่มชาวประมงที่มีรายจ่ายในหมวดนี้อยู่ในช่วงตั้งแต่ 4,001-8,000 บาทในสัดส่วนที่สูงกว่ากลุ่มรายจ่ายอื่นอย่างเห็นได้ชัด (คิดเป็นร้อยละ 37.1 เทียบกับ ร้อยละ 25.9 และร้อยละ 20.3 ของอีก 2 กลุ่มรายจ่ายด้านนี้)

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 6.757 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .034 แสดงว่าพฤติกรรมการบริโภคหมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป (ไม่รวมเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์) มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 4.23)

ตารางที่ 4.23 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคหมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป
(ไม่รวมเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์) กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	หมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป		
	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 4,000 บาท	ตั้งแต่ 4,001 – 8,000 บาท	ตั้งแต่ 8,001 บาท ขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและ คุณภาพชีวิตปานกลาง	83 (74.1%)	78 (62.9%)	51 (79.7%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	29 (25.9%)	46 (37.1%)	13 (20.3%)
รวม	112 (100.0%)	124 (100.0%)	64 (100.0%)

$$\chi^2 = 6.757, p = .034$$

2) ค่าใช้จ่ายหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และบุหรี่

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และบุรื้กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า สัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความแตกต่างกันพอสมควรระหว่างกลุ่มที่ไม่มีรายจ่ายในหมวดนี้กับกลุ่มที่มีรายจ่ายในหมวดนี้จำนวนแตกต่างกัน โดยพบว่า กลุ่มที่ไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้มีสัดส่วนของผู้มีคุณภาพชีวิตที่ดีมากที่สุด (ร้อยละ 41.3)และ ในบรรดาผู้ที่มีค่าใช้จ่ายด้านนี้ สัดส่วนของผู้มีคุณภาพชีวิตที่ดีพบได้มากที่สุด ในกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายในการบริโภคหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ตั้งแต่ 1,001 บาทขึ้นไป (คิดเป็นร้อยละ 34.4 เทียบกับ 26.7 และ 23.7 ของอีก 2 กลุ่มรายจ่าย)

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 5.989 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .112 แสดงว่าพฤติกรรมการบริโภคหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และบุรื้ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 4.24)

ตารางที่ 4.24 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคหมวดเครื่องดื่มน้ำที่มีแอลกอฮอล์และบุหรี่ กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	ค่าใช้จ่ายหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และบุหรี่			
	ไม่มีรายจ่าย ด้านนี้	น้อยกว่า หรือเท่ากับ 500 บาท	ตั้งแต่ 501 - 1,000 บาท	ตั้งแต่ 1,001 บาท ขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและ คุณภาพชีวิตปานกลาง	27 (58.7%)	90 (76.3%)	55 (73.3%)	40 (65.6%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	19 (41.3%)	28 (23.7%)	20 (26.7%)	21 (34.4%)
รวม	46 (100.0%)	118 (100.0%)	75 (100.0%)	61 (100.0%)

$$\chi^2 = 5.989, p = .112$$

3) ค่าใช้จ่ายหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า แม้ส่วนใหญ่พบชาวประมงทะเลมีคุณภาพชีวิตไม่ดีและปานกลางมากที่สุดในทุกกลุ่ม แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าชาวประมงทะเลที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีพบมากที่สุดในกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยอยู่ในช่วง 501-1,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 65.1 ซึ่งมากกว่าอีก 3 กลุ่มอย่างเห็นได้ชัด

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 30.073 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .000 แสดงว่า พฤติกรรมการบริโภคหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 4.25)

ตารางที่ 4.25 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยกับ
คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	ค่าใช้จ่ายในหมวดเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย			
	ไม่มีค่าใช้จ่าย ด้านนี้	น้อยกว่า หรือเท่ากับ 500 บาท	ตั้งแต่ 501 - 1,000 บาท	ตั้งแต่ 1,001 บาท ขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและ คุณภาพชีวิตปานกลาง	144 (77.0%)	25 (71.4%)	15 (34.9%)	28 (80.0%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	43 (23.0%)	10 (28.6%)	28 (65.1%)	7 (20.0%)
รวม	187 (100.0%)	35 (100.0%)	43 (100.0%)	35 (100.0%)

$$\chi^2 = 30.073, p = .000$$

4) ค่าใช้จ่ายหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้ากับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า ส่วนใหญ่ชาวประมงทะเลมีคุณภาพชีวิตไม่ดีและปานกลางเป็นสัดส่วนมากที่สุดในทุกกลุ่มค่าใช้จ่ายในหมวดนี้ อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าชาวประมงที่มีค่าใช้จ่ายหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ตั้งแต่ 300 บาทต่อเดือนลงมา มีสัดส่วนคุณภาพชีวิตที่ดีต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆอีก 3 กลุ่มอย่างเห็นได้ชัด

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 34.925 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .000 แสดงว่า พฤติกรรมการบริโภคหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และรองเท้ามีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 4.26)

ตารางที่ 4.26 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้ากับ
คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	ค่าใช้จ่ายหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า			
	ไม่มีค่าใช้จ่าย ด้านนี้	น้อยกว่า หรือเท่ากับ 300 บาท	ตั้งแต่ 301 - 600 บาท	ตั้งแต่ 601 บาท ขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและ คุณภาพชีวิตปานกลาง	47 (58.8%)	76 (96.2%)	40 (59.7%)	49 (66.2%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	33 (41.3%)	3 (3.8%)	27 (40.3%)	25 (33.8%)
รวม	80 (100.0%)	79 (100.0%)	67 (100.0%)	74 (100.0%)

$$\chi^2 = 34.925, p = .000$$

5) ค่าใช้จ่ายในหมวดของใช้ส่วนบุคคล

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อของใช้ส่วนบุคคล ซึ่งหมายถึงของใช้ส่วนตัวประจำวันทั่วไปกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า ส่วนใหญ่ชาวประมงทะเลมีคุณภาพชีวิตไม่ดีและปานกลาง โดยทุกกลุ่มค่าใช้จ่ายในหมวดนี้ มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน เช่นเดียวกับชาวประมงทะเลที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสัดส่วนใกล้เคียงกันในทุกกลุ่มค่าใช้จ่าย

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ .858 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .836 แสดงว่าพฤติกรรมการบริโภคหมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 (ตารางที่ 4.27)

ตารางที่ 4.27 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคหมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล			
	ไม่มีค่าใช้จ่าย ด้านนี้	น้อยกว่า หรือเท่ากับ 200 บาท	ตั้งแต่ 201 - 400 บาท	ตั้งแต่ 401 บาท ขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและ คุณภาพชีวิตปานกลาง	13 (76.5%)	83 (69.7%)	52 (68.4%)	64 (73.6%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	4 (23.5%)	36 (30.3%)	24 (31.6%)	23 (26.4%)
รวม	17 (100.0%)	119 (100.0%)	76 (100.0%)	87 (100.0%)

$$\chi^2 = .858, p = .836$$

6) ค่าใช้จ่ายหมวดเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาล

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคหมวดค่าเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาลกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า สัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มรายได้ โดยกลุ่มที่มีรายจ่ายในหมวดนี้ต่อเดือนตั้งแต่ 801 บาท ต่อเดือนขึ้นไป มีสัดส่วนของผู้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในอัตราสูงสุด (ร้อยละ 40.9) รองลงมา คือ กลุ่มที่ไม่มีรายจ่ายในหมวดนี้เป็นประจำ แต่อาจจะมีในบางครั้ง (ร้อยละ 29.9) ตามด้วย กลุ่มผู้ที่มีรายจ่ายตั้งแต่ 401-800 บาท ขึ้นไปต่อเดือน (ร้อยละ 27.3) และผู้ที่มีรายจ่ายในหมวดนี้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 400 บาท ต่อเดือน (ร้อยละ 10.7) ตามลำดับ

อย่างไรก็ตามเมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 7.645 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .054 แสดงว่า พฤติกรรมการบริโภคหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาลไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 4.28)

ตารางที่ 4.28 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคหมวดค่าเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาลกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	ค่าใช้จ่ายหมวดค่าเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาล			
	ไม่มีค่าใช้จ่าย ด้านนี้	น้อยกว่า หรือเท่ากับ 400 บาท	ตั้งแต่ 401 - 800 บาท	ตั้งแต่ 801 บาท ขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและ คุณภาพชีวิตปานกลาง	129 (70.1%)	25 (89.3%)	32 (72.7%)	26 (59.1%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	55 (29.9%)	3 (10.7%)	12 (27.3%)	18 (40.9%)
รวม	184 (100.0%)	28 (100.0%)	44 (100.0%)	44 (100.0%)

$$\chi^2 = 7.645, p = .054$$

7) ค่าใช้จ่ายหมวดการเดินทางและการสื่อสาร

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคหมวดการเดินทางและการสื่อสารกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า สัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตในระดับดีมีความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายในหมวดการเดินทางและการสื่อสารต่างกันกล่าวคือ ชาวประมงทะเลที่ไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดการบริโภคหมวดการเดินทางและการสื่อสารมีสัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในอัตราสูงที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 65.0) ตามด้วยกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายด้านนี้ ตั้งแต่ 301- 600 บาทกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายหมวดนี้ ตั้งแต่ 601 บาทขึ้นไป และกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 300 บาท (คิดเป็นร้อยละ 48.1, 35.2 และ 12.6 ตามลำดับ)

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 41.240 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .000 แสดงว่า พฤติกรรมการบริโภคหมวดการเดินทางและการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ตารางที่ 4.29)

ตารางที่ 4.29 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคหมวดการเดินทางและการสื่อสารกับ
คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	ค่าใช้จ่ายหมวดการเดินทางและการสื่อสาร			
	ไม่มีค่าใช้จ่าย ด้านนี้	น้อยกว่า หรือเท่ากับ 300 บาท	ตั้งแต่ 301 - 600 บาท	ตั้งแต่ 601 บาท ขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและ คุณภาพชีวิตปานกลาง	7 (35.0%)	118 (87.4%)	28 (51.9%)	59 (64.8%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	13 (65.0%)	17 (12.6%)	26 (48.1%)	32 (35.2%)
รวม	20 (100.0%)	135 (100.0%)	54 (100.0%)	91 (100.0%)

$$\chi^2 = 41.240, p = .000$$

8) ค่าใช้จ่ายหมวดการศึกษา

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคหมวดการศึกษากับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า กลุ่มชาวประมงทะเลที่ไม่มีค่าใช้จ่ายในการบริโภคหมวดศึกษากลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วงน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,000 บาทและกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง ตั้งแต่ 2,001 บาท ขึ้นไป มีสัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตในระดับที่ดีในอัตราใกล้เคียงกัน ในขณะที่พบกลุ่มชาวประมงทะเลที่มีค่าใช้จ่ายหมวดการศึกษาและมีค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง ตั้งแต่ 1,001-2,000 บาท มีคุณภาพชีวิตในระดับที่ดี ในสัดส่วนที่สูงกว่าในกลุ่มอื่นๆ (คิดเป็นร้อยละ 64.9)

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 26.150 คำนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .000 แสดงว่าพฤติกรรมการบริโภคหมวดการศึกษา มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 4.30)

ตารางที่ 4.30 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคหมวดการศึกษากับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	หมวดการศึกษา			
	ไม่มีค่าใช้จ่าย ด้านนี้	น้อยกว่า หรือเท่ากับ 1,000 บาท	ตั้งแต่ 1,001 – 2,000 บาท	ตั้งแต่ 2,001 บาท ขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและ คุณภาพชีวิตปานกลาง	128 (75.3%)	35 (79.5%)	13 (35.1%)	36 (73.5%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	42 (24.7%)	9 (20.5%)	24 (64.9%)	13 (26.5%)
รวม	170 (100.0%)	44 (100.0%)	37 (100.0%)	49 (100.0%)

$$\chi^2 = 26.150, p = .000$$

9) ค่าใช้จ่ายหมวดการบันเทิงและนันทนาการ

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคหมวดการบันเทิงและนันทนาการกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า ส่วนใหญ่ชาวประมงทะเลมีคุณภาพชีวิตไม่ดีและปานกลาง โดยพบสัดส่วนสูงสุดอยู่ในกลุ่มชาวประมงทะเลที่มีพฤติกรรมการบริโภคหมวดการบันเทิงและนันทนาการอยู่ในช่วงตั้งแต่ 201-400 บาท และ อยู่ในช่วงตั้งแต่ 401 บาท ขึ้นไป (อัตราร้อยละ 100 เท่ากัน) ในทางตรงกันข้ามพบสัดส่วนของผู้ที่มีระดับคุณภาพชีวิตที่ดีพบในกลุ่มชาวประมงทะเลที่ไม่มีค่าใช้จ่ายในการบริโภคหมวดการบันเทิงและนันทนาการมากที่สุด (ร้อยละ 33.5) ตามด้วย กลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายด้านนี้อยู่ในช่วงน้อยกว่าหรือเท่ากับ 200 บาท (ร้อยละ 20.7)

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 13.860 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .003 แสดงว่าพฤติกรรมการบริโภคหมวดการบันเทิงและนันทนาการมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 4.31)

ตารางที่ 4.31 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคหมวดการบันเทิงและนันทนาการกับ
คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	ค่าใช้จ่ายหมวดการบันเทิงและนันทนาการ			
	ไม่มีค่าใช้จ่าย ด้านนี้	น้อยกว่า หรือเท่ากับ 200 บาท	ตั้งแต่ 201 – 400 บาท	ตั้งแต่ 401 บาท ขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและคุณภาพ ชีวิตปานกลาง	163 (66.5%)	23 (79.3%)	11 (100.0%)	15 (100.0%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	82 (33.5%)	6 (20.7%)	0 (.0%)	0 (.0%)
รวม	245 (100.0%)	29 (100.0%)	11 (100.0%)	15 (100.0%)

$$\chi^2 = 13.860, p = .003$$

10) ค่าใช้จ่ายหมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคหมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า ชาวประมงทะเลมีคุณภาพชีวิตไม่ดีและปานกลางมีสัดส่วนต่างกันระหว่างกลุ่ม โดยกลุ่มชาวประมงทะเลที่มีค่าใช้จ่ายในการบริโภคหมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษตั้งแต่ 1,001 บาท ต่อเดือนขึ้นไป มีสัดส่วนของผู้ที่มีระดับคุณภาพชีวิตไม่ดีและปานกลางสูงที่สุด (ร้อยละ 87.9) รองลงมา คือ กลุ่มที่มีค่าใช้จ่าย น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท ตามด้วยกลุ่มที่มีค่าใช้จ่าย ตั้งแต่ 501-1,000 บาท และกลุ่มที่ไม่มีค่าใช้จ่ายด้านนี้เป็นประจำตามลำดับ ส่วนผู้ที่มีระดับคุณภาพชีวิตที่ดี พบในกลุ่มชาวประมงทะเลที่ไม่มีค่าใช้จ่ายในดำเนินนี้เป็นสัดส่วนมากที่สุด (ร้อยละ 42.1) ซึ่งต่างกันอย่างเห็นได้ชัดกับกลุ่มอื่นๆอีก 3กลุ่ม

เมื่อนำไปทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 12.160 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .007 แสดงว่า พฤติกรรมการบริโภคหมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 4.32)

ตารางที่ 4.32 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคหมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษกับ
คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	ค่าใช้จ่ายหมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ			
	ไม่มีค่าใช้จ่าย ด้านนี้	น้อยกว่า หรือเท่ากับ 500 บาท	ตั้งแต่ 501- 1,000 บาท	ตั้งแต่ 1,001 บาท ขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและ คุณภาพชีวิตปานกลาง	44 (57.9%)	76 (76.0%)	63 (69.2%)	29 (87.9%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	32 (42.1%)	24 (24.0%)	28 (30.8%)	4 (12.1%)
รวม	76 (100.0%)	100 (100.0%)	91 (100.0%)	33 (100.0%)

$$\chi^2 = 12.160, p = .007$$

11) ค่าใช้จ่ายในหมวดที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในหมวดที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า มีการกระจายของระดับคุณภาพชีวิตต่างกันระหว่างกลุ่มชาวประมงทะเลที่มีค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคแตกต่างกัน โดยพบสัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในกลุ่มผู้ที่มีค่าใช้จ่ายด้านนี้ตั้งแต่ 1,001 บาท ขึ้นไปต่อเนื่องคิดเป็นสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 93.3) รองลงมา พบในกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้อยู่ระหว่าง 501 – 1,000 บาท (ร้อยละ 67.7) ตามด้วยผู้ที่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท (ร้อยละ 24.6) และผู้ที่ไม่มียาใช้จ่ายในหมวดนี้เป็นประจำแต่มีเป็นบางครั้ง (ร้อยละ 19.8) ตามลำดับ

เมื่อนำไปทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 60.971 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .000 แสดงว่า พฤติกรรมการบริโภคหมวดค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 4.33)

ตารางที่ 4.33 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคหมวดค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	ค่าใช้จ่ายหมวดที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค			
	ไม่มีค่าใช้จ่าย ด้านนี้	น้อยกว่า หรือเท่ากับ 500 บาท	ตั้งแต่ 501 -1,000 บาท	ตั้งแต่ 1,001 บาท ขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและ คุณภาพชีวิตปานกลาง	158 (80.2%)	43 (75.4%)	10 (32.3%)	1 (6.7%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	39 (19.8%)	14 (24.6%)	21 (67.7%)	14 (93.3%)
รวม	197 (100.0%)	57 (100.0%)	31 (100.0%)	15 (100.0%)

$$\chi^2 = 60.971, p = .000$$

12) ค่าใช้จ่ายหมวดการลงทุนเพื่อผลตอบแทนในอนาคต

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคหมวดการลงทุนเพื่อผลตอบแทนในอนาคตกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า มีความแตกต่างในการกระจายของข้อมูลผู้ที่มีระดับคุณภาพชีวิตต่างกันระหว่างกลุ่มชาวประมงที่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้ต่างกัน โดยพบสัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตระดับดีเป็นสัดส่วนสูงสุดในกลุ่มชาวประมงที่มีค่าใช้จ่ายด้านนี้ ตั้งแต่ 1,001-2,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 64.0) ตามด้วยกลุ่มผู้ที่มีค่าใช้จ่ายในระดับนี้ ตั้งแต่ 2,001 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 38.5) ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตในระดับดีต่ำที่สุดคือ กลุ่มที่ไม่มีค่าใช้จ่ายในระดับนี้ (ร้อยละ 24.2)

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 18.215 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .000 แสดงว่า พฤติกรรมการบริโภคหมวดค่าใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อผลตอบแทนในอนาคตมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 4.34)

ตารางที่ 4.34 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคหมวดค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนใน
อนาคตกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	ค่าใช้จ่ายหมวดเพื่อผลตอบแทนในอนาคต			
	ไม่มีค่าใช้จ่าย ด้านนี้	น้อยกว่าหรือ เท่ากับ 1,000 บาท	ตั้งแต่ 1,001 – 2,000 บาท	ตั้งแต่ 2,001 บาท ขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและ คุณภาพชีวิตปานกลาง	175 (75.8%)	20 (66.7%)	9 (36.0%)	8 (61.5%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	56 (24.2%)	10 (33.3%)	16 (64.0%)	5 (38.5%)
รวม	231 (100.0%)	30 (100.0%)	25 (100.0%)	13 (100.0%)

$$\chi^2 = 18.215, p = .000$$

13) ค่าใช้จ่ายหมวดค่าใช้จ่ายในทางที่มีขอบ

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในหมวดค่าใช้จ่ายในทางที่มีขอบกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า การกระจายของข้อมูลระดับคุณภาพชีวิตมีความคล้ายคลึงกันระหว่างกลุ่มชาวประมงที่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้ต่างกัน โดยส่วนใหญ่ชาวประมงทะเลทุกกลุ่มมีคุณภาพชีวิตไม่ดีและปานกลาง แต่พบผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในกลุ่มที่มีรายจ่ายด้านนี้ตั้งแต่ 1,001 บาทขึ้นไป ในสัดส่วนที่สูงกว่ากลุ่มอื่นมากพอสมควร ในขณะที่ในกลุ่มอื่นๆ มีสัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในสัดส่วนใกล้เคียงกัน

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 4.602 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .203 แสดงว่าพฤติกรรมการบริโภคหมวดค่าใช้จ่ายในทางที่มีขอบไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 4.35)

ตารางที่ 4.35 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคหมวดค่าใช้จ่ายในทางที่มีชอบกับ
คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	ค่าใช้จ่ายหมวดค่าใช้จ่ายในทางที่มีชอบ			
	ไม่มีค่าใช้จ่าย ด้านนี้	น้อยกว่า หรือเท่ากับ 500 บาท	ตั้งแต่ 501- 1,000 บาท	ตั้งแต่ 1,001 บาท ขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและคุณภาพ ชีวิตปานกลาง	75 (74.3%)	59 (74.7%)	44 (69.8%)	34 (59.6%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	26 (25.7%)	20 (25.3%)	19 (30.2%)	23 (40.4%)
รวม	101 (100.0%)	79 (100.0%)	63 (100.0%)	57 (100.0%)

$$\chi^2 = 4.602, p = .203$$

14) ค่าใช้จ่ายหมวดการผ่อนชำระหนี้สิน

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคหมวดค่าใช้จ่ายด้านการผ่อนชำระหนี้สินกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลกลุ่มที่ไม่ต้องผ่อนชำระหนี้สินกับผู้ที่ต้องผ่อนชำระหนี้สินมีการกระจายต่างกันพอสมควร แต่ในกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายในด้านนี้เป็นเงินจำนวนต่างกันกลับพบการกระจายของข้อมูลไม่ต่างกันมากนักโดย พบผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาทในสัดส่วนมากที่สุด (ร้อยละ 50.0) รองลงมาพบในกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 10,001 บาท ขึ้นไป (ร้อยละ 45.5) และกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 40.0) ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าพอสมควรเมื่อเทียบกับผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในกลุ่มที่ไม่มีค่าใช้จ่ายด้านนี้ (ร้อยละ 27.7)

อย่างไรก็ตาม เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 4.110 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .128 แสดงว่าพฤติกรรมการบริโภคหมวดค่าใช้จ่ายการผ่อนชำระหนี้สินไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 4.36)

ตารางที่ 4.36 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคหมวดค่าใช้จ่ายการผ่อนชำระหนี้สินกับ
คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	ค่าใช้จ่ายหมวดการผ่อนชำระหนี้สิน			
	ไม่มีค่าใช้จ่าย ด้านนี้	น้อยกว่า หรือเท่ากับ 5,000 บาท	ตั้งแต่ 5,001 -10,000 บาท	ตั้งแต่ 10,001 บาท ขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและ คุณภาพชีวิตปานกลาง	198 (72.3%)	5 (50.0%)	3 (60.0%)	6 (54.5%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	76 (27.7%)	5 (50.0%)	2 (40.0%)	5 (45.5%)
รวม	274 (100.0%)	10 (100.0%)	5 (100.0%)	11 (100.0%)

$$\chi^2 = 4.051, p = .256$$

15) ค่าใช้จ่ายหมวดการประกอบอาชีพ

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคหมวดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่ามีการกระจายของข้อมูลระดับระหว่างกลุ่มที่มีรายจ่ายหมวดนี้ระดับต่างกันค่อนข้างชัดเจน แต่มีความคล้ายคลึงกันระหว่างผู้ที่มีค่าใช้จ่ายด้านนี้อยู่ในช่วง 30,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป กับผู้ที่ไม่มีค่าใช้จ่ายด้านนี้เป็นปกติ โดยพบผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นสัดส่วนสูงสุดในกลุ่มที่มีรายจ่ายด้านนี้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 150,000 บาทต่อเดือน ซึ่งสูงกว่ากลุ่มอื่นๆอย่างเห็นได้ชัด

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 11.124 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .011 แสดงว่า พฤติกรรมการบริโภคหมวดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 4.37)

ตารางที่ 4.37 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรบริโภคหมวดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพกับ
คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	หมวดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ			
	ไม่มีค่าใช้จ่าย ด้านนี้	น้อยกว่าหรือ เท่ากับ 150,000 บาท	ตั้งแต่ 150,001- 300,000 บาท	ตั้งแต่ 300,001 บาท ขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและ คุณภาพชีวิตปานกลาง	172 (71.1%)	8 (42.1%)	22 (88.0%)	10 (71.4%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	70 (28.9%)	11 (57.9%)	3 (12.0%)	4 (28.6%)
รวม	242 (100.0%)	19 (100.0%)	25 (100.0%)	14 (100.0%)

$$\chi^2 = 11.124, p = .011$$

4.7.4 การเป็นหนี้

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นหนี้กับระดับคุณภาพชีวิตด้วยสถิติ Chi-Square สามารถนำเสนอตามรายตัวแปรของการเป็นหนี้ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 11 ภาระหนี้สินในปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างภาระหนี้สินในปัจจุบันกับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบสัดส่วนของผู้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในสัดส่วนที่ต่างกันระหว่างกลุ่มชาวประมงที่มีภาระหนี้สินในปัจจุบันต่างกัน โดยกลุ่มผู้ที่มีหนี้สินจำนวน ตั้งแต่ 10,001 บาทขึ้นไป พบมีสัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตในระดับดีมากว่ากลุ่มผู้ที่มีหนี้สินจำนวนน้อยกว่า และกลุ่มไม่มีหนี้สินอย่างเห็นได้ชัด

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 8.996 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .029 แสดงว่า การเป็นหนี้ด้านภาระหนี้สินในปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ตารางที่ 4.38)

ตารางที่ 4.38 ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นหนี้ด้านการหนี้สินในปัจจุบันกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	ภาระหนี้สินในปัจจุบัน			
	ไม่มีค่าใช้จ่าย ด้านนี้	น้อยกว่า หรือเท่ากับ 5,000 บาท	ตั้งแต่ 5,001- 10,000 บาท	ตั้งแต่ 10,001 บาท ขึ้นไป
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและ คุณภาพชีวิตปานกลาง	118 (76.6%)	39 (69.6%)	24 (70.6%)	31 (55.4%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	36 (23.4%)	17 (30.4%)	10 (29.4%)	25 (44.6%)
รวม	154 (100.0%)	56 (100.0%)	34 (100.0%)	56 (100.0%)

$$\chi^2 = 8.996, p = .029$$

สมมติฐานที่ 12 ความสามารถในการชำระหนี้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการชำระหนี้กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบการกระจายของข้อมูลที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มที่มีระดับความสามารถในการชำระหนี้ต่างกัน โดยพบผู้ที่มีคุณภาพที่ดีในกลุ่มผู้ที่มีความสามารถในการชำระหนี้ได้หมดตามกำหนดแน่นอน ในสัดส่วนที่สูงกว่าในกลุ่มอื่นๆทั้งหมด และที่น่าสนใจ คือ ไม่มีผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในกลุ่มผู้ที่นี้ไม่ออกว่าจะสามารถชำระหนี้หมดได้อย่างไร

และเมื่อทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ได้ค่าไคสแควร์เท่ากับ 8.074 ค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .045 แสดงว่า การเป็นหนี้ด้านความสามารถในการชำระหนี้มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 4.39)

ตารางที่ 4.39 ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นหนี้ด้านความสามารถในการชำระหนี้กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ระดับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล	ไม่ได้กู้เงิน	ความสามารถในการชำระหนี้		
		ชำระได้		นึกไม่ออกว่า จะสามารถ ชำระหมดได้ อย่างไร
		หมดตาม กำหนด แน่นอน	ชำระได้ตาม กำหนด บางส่วน	
1.คุณภาพชีวิตไม่ดีและปานกลาง	118 (76.6%)	66 (61.7%)	25 (69.4%)	3 (100.0%)
2.คุณภาพชีวิตที่ดี	36 (23.4%)	41 (38.3%)	11 (30.6%)	0 (.0%)
รวม	154 (100.0%)	107 (100.0%)	36 (100.0%)	3 (100.0%)

$$\chi^2 = 8.074, p = .045$$

4.8 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม พฤติกรรมการบริโภค และการเป็นหนี้ กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) สมมติฐานที่ 1 เพศมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศของประชาชน ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล เป็นการปฏิเสธสมมติฐานข้อนี้

2) สมมติฐานที่ 2 อายุมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อายุ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลเป็นการยอมรับสมมติฐานข้อนี้

3) สมมติฐานที่ 3 สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ทะเล

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า สถานภาพสมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล เป็นการปฏิเสธสมมติฐานข้อนี้

4) สมมติฐานที่ 4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล เป็นการปฏิเสธสมมติฐานข้อนี้

5) สมมติฐานที่ 5 การศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การศึกษา มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล เป็นการยอมรับสมมติฐานข้อนี้

6) สมมติฐานที่ 6 การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมงมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมงมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล เป็นการยอมรับสมมติฐานข้อนี้

7) สมมติฐานที่ 7 รายได้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า รายได้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลเป็นการยอมรับสมมติฐานข้อนี้

8) สมมติฐานที่ 8 เงินออมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การมีเงินออมไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล เป็นการปฏิเสธสมมติฐานข้อนี้

9) สมมติฐานที่ 9 ระยะเวลาในการประกอบอาชีพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ระยะเวลาในการประกอบอาชีพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล เป็นการยอมรับสมมติฐานข้อนี้

10) สมมติฐานที่ 10 ประเภทของสินค้าที่บริโภคและค่าใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าประเภทต่างๆมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า หมวดที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลได้แก่ หมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ค่าใช้จ่ายเพื่อการเดินทางและการสื่อสาร ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ค่าใช้จ่ายเพื่อการบันเทิงและนันทนาการ ค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค ค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต และค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ หมวดที่ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลได้แก่ หมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และบุหรี่หมวดค่าใช้จ่าย

ส่วนบุคคลหมวดเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาลหมวดค่าใช้จ่ายในทางที่มีขอบ และหมวดค่าใช้จ่ายการผ่อนชำระหนี้สิน จะเห็นได้ว่า สมมติฐานข้อนี้สามารถแยกได้เป็นหลายสมมติฐานย่อยตามประเภท/หมวดของค่าใช้จ่าย และผลการทดสอบ พบว่า หมวดของค่าใช้จ่ายที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตมีจำนวนมากกว่าหมวดที่ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อนี้

11) สมมติฐานที่ 11 ภาระหนี้สินในปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ภาระหนี้สินในปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล เป็นการยอมรับสมมติฐานข้อนี้

12) สมมติฐานที่ 12 ความสามารถในการชำระหนี้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความสามารถในการชำระหนี้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล เป็นการยอมรับสมมติฐานข้อนี้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการบริโภค การเป็นหนี้และคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ใน ตำบลลิซล อำเภอลิซล จังหวัดนครศรีธรรมราช” มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและการเป็นหนี้ของชาวประมงทะเล
- 2) เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล
- 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภค และการเป็นหนี้กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ตัวแปรที่ครอบคลุมในการศึกษาครั้งนี้ มีดังนี้ คือ ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม พฤติกรรมการบริโภค และการเป็นหนี้ ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส และ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ การศึกษา การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมง รายได้ เงินออม และระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมง 3) พฤติกรรมการบริโภค ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าประเภทต่างๆ 4) การเป็นหนี้ คือ ภาระหนี้สินในปัจจุบัน และความสามารถในการชำระหนี้ ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ คุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

สำหรับประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครัวเรือนของผู้ประกอบอาชีพประมงทะเลที่อาศัยอยู่ในตำบลลิซล อำเภอลิซล จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านนาลึก บ้านท้องโหนดและบ้านคอเขา ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 1,352 ครัวเรือน โดยเป็นหมู่บ้านที่มีผู้ประกอบอาชีพนี้ในสัดส่วนที่สูงของประชากรทั้งหมด ขนาดกลุ่มตัวอย่างได้กำหนดโดยใช้สูตรของเครจซ์และมอร์แกน ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมคือ 299 ครัวเรือน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้เลือกใช้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 ครัวเรือน ซึ่งเกินจากขนาดที่คำนวณได้ 1 ครัวเรือน

ในการรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Questionnaire) เป็นเครื่องมือ แบบสอบถามที่ใช้มี 6 ตอน ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านประชากร ตอนที่ 2

เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภค ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับการเป็นหนี้ ตอนที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต และตอนที่ 6 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนา ซึ่งได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ซึ่งได้แก่ ค่าไคสแควร์

นอกจากนี้ยังใช้วิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการกับชาวประมงที่มีประสบการณ์ในการทำประมงเป็นเวลานานจำนวน 3 คน เพื่อทำความเข้าใจกับลักษณะการประมงและการดำเนินชีวิตของชาวประมงทะเลในพื้นที่ศึกษา

5.1 สรุปผลการศึกษา

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาสามารถสรุปโดยจำแนกตามประเด็นที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

5.1.1 ลักษณะการประมงและการดำเนินชีวิตของชาวประมงทะเลในตำบลลิขล

จากการสอบถามชาวประมงที่มีประสบการณ์มาอย่างยาวนานในพื้นที่ศึกษาจำนวน 3 คน ทำให้ทราบว่า ลักษณะของการทำประมงทะเลในตำบลลิขล มี 2 แบบ ด้วยกัน โดยเรียกตามภาษาที่คนในพื้นที่ใช้ คือ แบบที่ 1 “ออกลากเที่ยว” เป็นการประมงที่ใช้เวลาในการออกเรือหาสัตว์น้ำแต่ละครั้งประมาณ 15 ถึง 20 วัน จะเดินเรือหาสัตว์น้ำ ณ แหล่งประมงที่สำคัญๆ คือ ปากน้ำลิขล สงขลา หัวไทร ชุมพร และประจวบคีรีขันธ์ การประมงแบบนี้จะใช้เรือขนาดใหญ่ ในการออกเรือแต่ละครั้ง ทั้งเจ้าของเรือ นายหัวเรือ และลูกเรือจะรับผิดชอบค่าน้ำมันร่วมกัน ส่วนค่าอาหาร ที่ซื้อกินในระหว่างออกเรือ และค่าลงน้ำแข็ง เจ้าของเรือจะเป็นผู้รับผิดชอบ รายได้ก่อนหักค่าใช้จ่ายเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 6,500–15,000 บาทต่อวัน เจ้าของเรือประมงจะได้ส่วนแบ่ง 68% นายหัวเรือและลูกเรือจะได้ 32% แบบที่ 2 เรียกว่า “แบบออกลากคืน” เป็นการออกไปทำประมงที่ใช้ระยะเวลาในการออกหาสัตว์น้ำแต่ละครั้งประมาณ 3 ถึง 7 วัน โดยจะเดินเรือหาสัตว์น้ำในบริเวณใกล้เคียงกับจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ บริเวณปากน้ำลิขล ปากน้ำขนอม ปากน้ำคอนสภ ปากน้ำปากพนัง ปากน้ำท่าศาลา เกาะสมุย เกาะพะงัน การออกเรือแบบลากคืนนี้แตกต่างกับแบบลากเที่ยวตรงที่นายหัวเรือและลูกเรือจะต้องรับผิดชอบค่าอาหารที่ซื้อกินในระหว่างออกเรือ ส่วนค่าน้ำมันและค่าลงน้ำแข็ง ทั้งเจ้าของเรือ นายหัวเรือและลูกเรือต้องรับผิดชอบร่วมกัน รายได้เฉลี่ยก่อนหักค่าใช้จ่ายจะ

อยู่ระหว่าง 5,000-12,000 บาทต่อวัน เงินส่วนนี้จะนำมาแบ่ง โดยเจ้าของเรือประมงจะได้ 58% นายหัวเรือและลูกน้องจะได้ 42%

สถานะในการทำประมงแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) แรงงานในการประมง ซึ่งจะรวมถึงนายหัวและลูกเรือทั้งหมด จะเบิกจ่ายเงินจากเจ้าของเรือหรือเจ้าของแพปลาเท่านั้น 2) เจ้าของเรือประมงที่ทำประมงเอง กรณีนี้เจ้าของเรือจะเป็นนายหัวเรือเอง โดยมักจะพบในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพประมงมายาวนานในฐานะนายหัวเรือ จนสามารถซื้อเรือเป็นของตนเอง และยังคงทำประมงเองต่อไป แต่มักจะไม่มีแพปลาเป็นของตนเอง เจ้าของเรือจะต้องรับผิดชอบหาแรงงานเอง 3) เจ้าของเรือประมงที่让别人ทำประมง พบมากในกลุ่มนักธุรกิจหรือชาวบ้านที่ต้องการลงทุนในการทำประมงแต่ไม่มีพื้นฐานทางการประมง ชาวประมงกลุ่มนี้เมื่อซื้อเรือแล้วก็จะจ้างแรงงานทำ แต่ไม่ได้มีแพปลาเป็นของตนเอง 4) เจ้าของแพปลาที่让别人ทำประมง เจ้าของแพปลาส่วนใหญ่มักจะเคยประกอบอาชีพนี้มาก่อน หรือเป็นอาชีพที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ และสามารถต่อยอดกิจการไปทำการประมง จึงมีท่าเรือและแพปลาเป็นของตนเองด้วย แต่จะจ้างให้คนอื่นทำการทำประมง

การเบิกจ่ายเงินของชาวประมงทะเล โดยเฉพาะกลุ่มที่เป็นแรงงานประมง สามารถเบิกเงินได้ทุกรอบของการออกไปทำประมง นอกจากนี้ในช่วงที่ออกเรืออยู่ในท้องทะเล ก็สามารถให้ภรรยาเบิกกับเจ้าของเรือหรือเจ้าของแพปลาได้ ซึ่งเจ้าของเรือหรือเจ้าของแพปลาจะประมาณการโดยเฉลี่ยไว้แล้วว่า ในแต่ละรอบนายหัวหรือลูกน้องจะได้เงินเท่าไร และจะให้เบิกไม่เกินจากรายได้เฉลี่ยที่คาดว่าจะได้ในแต่ละครั้ง เมื่อกลับจากการออกเรือก็จะหักเงินที่เบิกไปล่วงหน้านี้ ก่อนที่จะจ่ายเงินส่วนที่เหลือแก่แรงงานที่ให้เบิกเงินล่วงหน้าไป

การจัดการด้านการเงินของครัวเรือน ทั้งนายหัวเรือและลูกน้องที่มีครอบครัวแล้วมักจะนำเงินที่ได้รับให้กับภรรยา เพื่อนำไปใช้จ่ายในครอบครัวเป็นอันดับแรก ส่วนคนโสดก็จะนำเงินให้แม่และแบ่งไว้สำหรับใช้จ่ายส่วนตัวส่วนหนึ่ง ในกรณีที่ชาวประมงรายใดจำเป็นต้องใช้เงินด่วนแต่ไม่มีเงินเพียงพอ เช่น ต้องจ่ายค่าเล่าเรียนลูก ค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอื่นๆ ก็สามารถขอเบิกเงินเป็นค่าจ้างล่วงหน้าโดยไม่มีดอกเบี้ยจากเจ้าของเรือหรือเจ้าของแพปลาได้ แล้วค่อยหักเงินจากการออกทำประมงในรอบต่อไป ซึ่งเจ้าของเรือหรือเจ้าของแพปลาจะพิจารณาว่าชาวประมงแต่ละคนจะเชื่อถือได้หรือไม่เพียงใด

ลักษณะการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวประมงทะเลในตำบลลิซล สามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงมรสุม ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ในช่วงนี้ชาวประมงจะใช้เวลาในการทำประมงไม่เกิน 20 วัน ใน 1 เดือน เพราะสภาพดินฟ้าอากาศไม่เอื้ออำนวย ส่วนช่วงนอกฤดูมรสุม ซึ่งอยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนตุลาคม ชาวประมงจะใช้เวลาในการทำประมง

ประมาณ 24 วันต่อเดือน แรงงานประมงที่ออกไปกับเรือประมงเกือบทั้งหมดเป็นเพศชาย เนื่องจากในการประกอบอาชีพประมงทะเลนั้นจำเป็นต้องใช้แรงงานที่แข็งแรง เพราะต้องใช้กำลังมากในการวางอวน และยกอุปกรณ์ต่างๆ อีกทั้งการที่ต้องออกทะเลห่างจากชายฝั่งเป็นเวลานาน ย่อมมีความเสี่ยงสูง หากสตรีต้องออกไปด้วย จะทำให้ไม่สามารถดูแลงานบ้านและสมาชิกในครัวเรือนได้ดี ส่วนใหญ่สตรีจึงอยู่บ้าน ทำหน้าที่แม่บ้าน ดูแลลูกหลาน และอาจรับจ้างทั่วไป หรือช่วยแปรรูปผลผลิตสัตว์น้ำเพื่อเพิ่มมูลค่าเป็นการหารายได้เสริม

ลักษณะการตั้งบ้านเรือน ชาวประมงทะเลในพื้นที่นี้นิยมปลูกบ้านอยู่ใกล้กับท่าเรือประมง ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการประกอบอาชีพ โดยนิยมปลูกบ้านติดกันเรียงราย สภาพของบ้านเรือนต่างกัน ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของชาวประมง โดยกลุ่มที่เป็นแรงงานมักจะอยู่ตามบ้านเช่าหรือห้องแถว ส่วนเจ้าของเรือประมงที่ไม่ใช่เจ้าของแปปลา ส่วนใหญ่จะมีบ้านของตนเอง ที่ปลูกอย่างถาวรอยู่ในบริเวณใกล้ท่าเทียบเรือ ในขณะที่กลุ่มที่เป็นเจ้าของแปปลา มักจะสร้างบ้านขนาดใหญ่อยู่ติดกับแปปลา

สำหรับการจัดสรรเวลาในการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวประมงทะเลในวันที่ไม่ได้ทำประมงนั้น จะใช้เวลาส่วนใหญ่ในการซ่อมแซมเรือ โดยในรอบ 1 ปี จะเอาเรือขึ้นอู่ 1-3 ครั้ง แล้วแต่สภาพเรือว่าเป็นเรือใหม่หรือเรือเก่า นอกจากนั้นก็จะซ่อมแซมอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการทำประมงเวลาที่เหลือจะใช้ในการนอนพักผ่อน ช่วยเหลืองานของครอบครัว พุดคุยกันกับสมาชิกในครอบครัวและเพื่อนบ้าน ออกกำลังกาย และจัดการกับภารกิจส่วนตัว อย่างไรก็ตาม ยังมีชาวประมงทะเลในตำบลลิซลบางส่วน ที่ใช้เวลาว่างไปประกอบอาชีพอื่น เพื่อหารายได้พิเศษเอามาจุนเจือครอบครัว เช่น ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ปลอ่ยเงินกู้ เป็นต้น ในขณะที่บางส่วนใช้เวลาว่างไปเล่นการพนันหรือการนันทนาการ ด้วยการดูทีวี วิทยุ ฟังเพลง หรือไปเที่ยวตามสถานที่บันเทิงต่างๆ ผลที่เกิดจากการใช้เวลาว่างมีความแตกต่างกันตามพฤติกรรมดังกล่าว กล่าวคือ คนสามารถใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ก็สามารถเก็บเงินแล้วสร้างอนาคตที่ดีและมั่นคงขึ้นได้ แต่บางคนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ก็มักจะต้องดำเนินชีวิตแบบหาเช้ากินค่ำตลอดไป โดยบางรายอาจจะมีหนี้สินจากพฤติกรรมการใช้จ่ายที่เกินตัว หรือ เล่นการพนัน เป็นต้น

5.1.2 ปัจจัยด้านประชากร

ปัจจัยด้านประชากรของชาวประมงทะเลผู้ตอบแบบสอบถามที่ครอบคลุมในการศึกษานี้ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งมีข้อค้นพบที่สำคัญ คือ ชาวประมงทะเลส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 80.67 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50

ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.67 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 77.33 และมีจำนวนสมาชิกอยู่ในช่วง 4-6 คนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.67

5.1.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมของชาวประมงทะเลผู้ตอบแบบสอบถามที่ครอบคลุมในการศึกษานี้ ได้แก่ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมง จำนวนผู้ประกอบอาชีพประมงในครัวเรือน ระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมงทะเล สถานะในการทำประมง รายได้รวมของครัวเรือน และเงินออมของครัวเรือน ผลการศึกษา พบว่า ชาวประมงทะเลส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 60.33 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอื่นๆ ด้วยนอกเหนือจากอาชีพประมง คิดเป็นร้อยละ 61.35 โดยอาชีพเสริมนอกเหนือจากการประกอบอาชีพประมงที่พบมากที่สุด คือ อาชีพรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทำประมง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 79.67 กว่าครึ่งหนึ่งมีระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมงทะเล ตั้งแต่ 1-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.00 มีสถานะเป็นแรงงานในการประมง คิดเป็นร้อยละ 80.67 มีรายได้รวมของครัวเรือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาทต่อเดือน เป็นสัดส่วนสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.33 โดยมีแหล่งที่มาของรายได้รวมของครัวเรือน ดังนี้ 1) รายได้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพประมง ส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาทต่อเดือนหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 54.00 2) รายได้จากแหล่งอื่นๆนอกเหนือจากการประกอบอาชีพประมง ส่วนใหญ่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 44.00 และ 3) ส่วนใหญ่ไม่มีเงินออมของครัวเรือนในแต่ละเดือน คิดเป็นร้อยละ 79.00 และผู้ที่มีเงินออมส่วนใหญ่มีเงินออมตั้งแต่ 3,001 บาทขึ้นไป

5.1.4 พฤติกรรมการบริโภคของชาวประมงทะเล

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการบริโภคของชาวประมงทะเลโดยพิจารณาจากค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าเพื่อบริโภค บุคคลหรือสิ่งที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า ประเภทและค่าใช้จ่ายของสินค้าในการบริโภค พบว่า ในการเลือกซื้อสินค้าเพื่อบริโภค ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกซื้อสินค้าโดยพิจารณาจากราคาที่ถูกหรือยอมเยามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.33 ส่วนบุคคลหรือสิ่งที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า ส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าตามความต้องการของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 88.67

ในด้านประเภทและค่าใช้จ่ายของสินค้าในการบริโภค ได้จำแนกออกเป็น 15 หมวด โดยพบว่าชาวประมงทะเลที่ตอบแบบสอบถามมีค่าใช้จ่ายในแต่ละหมวด โดยสามารถแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ชาวประมงมีค่าใช้จ่ายเป็นรายเดือนมีทั้งหมด 8 หมวด คือ 1) หมวดอาหารและ

เครื่องดื่มน้ำไป (ไม่รวมเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์) ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายหมวดอาหารและเครื่องดื่ม อยู่ในช่วง 4,001-8,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.33 2) หมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และบุหรี่ ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และบุหรี่ต่อเดือน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.33 3) หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เช่น เครื่องตกแต่งบ้าน เครื่องใช้ในบ้าน เป็นต้น ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยต่อเดือนอยู่ในช่วง 501-1,000 บาท เป็นสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 14.33 4) หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และรองเท้า ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า น้อยกว่าหรือเท่ากับ 300 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 26.33 5) หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ได้แก่ ของใช้ส่วนตัวประจำวันทั่วไป เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน เครื่องสำอาง หรือบริการส่วนบุคคล เช่น ค่าตัดผม ฯลฯ (ไม่รวมเครื่องนุ่งห่ม) ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้ต่อเดือน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 200 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 39.67 6) หมวดจ่ายค่าใช้การเดินทางและการสื่อสาร ได้แก่ ค่าซื้อยานพาหนะ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ ค่าซ่อมแซม บำรุงรักษา ค่าใช้จ่ายการเดินทาง และค่าโทรศัพท์ ส่วนใหญ่ระบุว่า มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินทางและการสื่อสาร น้อยกว่าหรือเท่ากับ 300 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 45.00 7) หมวดค่าใช้จ่ายการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ เช่น กิจกรรมทางศาสนา งานเพื่อสังคม การจัดงานวันเกิด ทำบุญช่วยงานศพ ชื่อของขวัญขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานบวช ฯลฯ ส่วนใหญ่ มีค่าใช้จ่ายหมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษต่อเดือน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.33 8) หมวดค่าใช้จ่ายในทางที่มีขอบ เช่น หวย การพนัน ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 26.33 สำหรับหมวดที่ส่วนใหญ่ไม่มีค่าใช้จ่ายเป็นรายเดือน ทุกเดือน แต่อาจจะมีค่าใช้จ่ายบ้างเป็นครั้งคราว มีทั้งหมด 7 หมวด ได้แก่ 1) หมวดเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาล ได้แก่ ยาเวชภัณฑ์ ค่ารักษาพยาบาล ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าไม่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาลในแต่ละเดือนแต่จะมีบางครั้งตามความจำเป็น คิดเป็นร้อยละ 61.33 2) หมวดการศึกษา ได้แก่ ค่าเล่าเรียน ค่าบำรุงการศึกษา อุปกรณ์ใช้ในการศึกษาของตนเองและสมาชิกในครอบครัว ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้ ตั้งแต่ 2,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 16.33 3) หมวดการบันเทิงและนันทนาการ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการชมภาพยนตร์ มหรสพ หรือ เล่นกีฬา รวมทั้งค่าใช้จ่ายอุปกรณ์ต่างๆ และค่าหนังสืออ่านเล่น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีค่าใช้จ่ายหมวดการบันเทิงและนันทนาการเป็นรายเดือน คิดเป็นร้อยละ 81.67 สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่า มีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้มากที่สุด คือ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 200 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 9.67 4) หมวดค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการซื้อสินค้าและบริการประเภทอุปโภคบริโภค ได้แก่ ภาษี เงินบริจาค ฯลฯ ส่วนใหญ่ไม่มีค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคเป็นรายเดือน คิดเป็นร้อยละ 65.67 และผู้ที่ตอบมีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้ ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายอยู่ที่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 บาทต่อ

เดือน คิดเป็นร้อยละ 19.00 5) หมวดค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต เช่น เงินออม ค่าประกันสังคม ประกันชีวิต เงินลงทุน ฯลฯ ส่วนใหญ่ไม่มีค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคตเป็นรายเดือน คิดเป็นร้อยละ 77.33 และผู้ที่ตอบมีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้ ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 10.00 6) หมวดค่าใช้จ่ายการผ่อนชำระหนี้สิน เช่น บัตรเครดิต ผ่อนสินค้า หนี้สินต่างๆ ส่วนใหญ่ไม่มีค่าใช้จ่ายการผ่อนชำระหนี้สินเป็นรายเดือน คิดเป็นร้อยละ 91.33 และผู้ที่ตอบมีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้ ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 10,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 3.67 7) หมวดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ เช่น ค่าเช่าอุปกรณ์การประมง การลงทุน รวมถึงค่าเช็คสภาพเรือ (ขึ้นอู่เรือ) ค่าซ่อมเรือ ค่าซื้อแห ค่าซื้ออวน ค่าน้ำมันเรือ ฯลฯ ส่วนใหญ่ไม่มีค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพเป็นรายเดือน คิดเป็นร้อยละ 80.67 และผู้ที่ตอบมีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้ ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง 150,001-300,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 8.33

5.1.5 การเป็นหนี้ของชาวประมงทะเล

การศึกษาการเป็นหนี้ของชาวประมงทะเลครอบคลุมการกู้เงินของครัวเรือนในปัจจุบัน จำนวนหนี้สินในครัวเรือนที่ยังค้างจ่าย ความถี่ในการกู้เงิน จำนวนครั้งในการกู้เงินในรอบ 1 ปี สาเหตุของการกู้เงิน แหล่งเงินกู้ ปัญหาในการผ่อนชำระเงินกู้ ความสามารถในการชำระหนี้ และแนวโน้มการกู้ยืมเงินในอนาคต พบว่า ชาวประมงทะเลที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ไม่เคยกู้เงิน และไม่มีหนี้สินของครัวเรือนในปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 51.33 สำหรับผู้ที่มีหนี้สินของครัวเรือนในปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 48.67 ในบรรดาชาวประมงทะเลที่เคยกู้เงินและมีหนี้สินของครัวเรือนในปัจจุบัน ได้มีการสอบถามเพิ่มเติมในประเด็นต่อไปนี้ 1) จำนวนหนี้สินในครัวเรือนที่ยังค้างจ่าย พบว่า ชาวประมงทะเลมีหนี้สินค้างจ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท และ ตั้งแต่ 10,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นสัดส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 18.67 2) ความถี่ในการกู้เงิน ความถี่ของการกู้เงินที่พบมากที่สุด คือ บางครั้ง หรือบางเวลา คิดเป็นร้อยละ 22.33 3) จำนวนครั้งของการกู้เงินในรอบ 1 ปี ชาวประมงทะเลส่วนใหญ่มีการกู้เงิน 3 ครั้งต่อปี เป็นสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.00 4) สาเหตุของการกู้เงิน ชาวประมงทะเลส่วนใหญ่ ระบุสาเหตุของการกู้เงินว่ากู้เพื่อนำมาใช้ลงทุนในการทำประมงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 16.67 5) แหล่งเงินกู้ ชาวประมงทะเลส่วนใหญ่มีแหล่งเงินกู้จากนายทุนทั่วไป นายจ้างเก่าแก่ หรือคนรู้จักมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.67 6) ปัญหาในการผ่อนชำระเงินกู้ ชาวประมงทะเลส่วนใหญ่ที่กู้เงินระบุว่า ไม่มีปัญหาสามารถผ่อนชำระคืนได้ตามกำหนด เป็นสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 31.33 7) ความสามารถในการชำระหนี้ พบว่า ชาวประมงทะเลมีความสามารถในการชำระหนี้สินได้หมดตามกำหนดแน่นอน คิดเป็นสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 35.67 8) สำหรับแนวโน้มการกู้ยืมเงินในอนาคต ชาวประมงทะเลระบุว่ายังไม่แน่ใจว่าในอนาคตจะกู้ยืมเงินอีก คิดเป็นสัดส่วนสูงสุดร้อยละ 32.33

5.1.6 ระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ในตำบลลิซล อำเภอสหัส จังหวัด นครศรีธรรมราช ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านคุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวม และภาพรวมระดับคุณภาพชีวิต มีดังต่อไปนี้

1) ด้านร่างกาย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 รองลงมา คือพึงพอใจกับการนอนหลับของตนเอง ซึ่งเท่ากับการพึงพอใจที่สามารถทำอะไรผ่านไปได้ในแต่ละวัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66

2) ด้านจิตใจ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ยอมรับรูปร่างหน้าตาของตัวเอง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 รองลงมาคือพึงพอใจในตนเอง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78

3) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ พึงพอใจในชีวิตทางเพศของตนเอง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 รองลงมาคือพึงพอใจต่อการผูกมิตรหรือการเข้าสังคมกับคนอื่น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ซึ่งใกล้เคียงกับการพึงพอใจในความช่วยเหลือที่เคยได้รับจากเพื่อนๆ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83

4) ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีความรู้สึกที่ชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งเท่ากับความพึงพอใจเกี่ยวกับการเดินทางของตนเอง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 รองลงมาคือ พึงพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26

5) ด้านคุณภาพชีวิตและสุขภาพพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การมีคุณภาพชีวิตหรือชีวิตความเป็นอยู่โดยรวม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 รองลงมาคือ พึงพอใจกับสุขภาพโดยรวมของตนเองในขณะนี้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46

เมื่อนำมาพิจารณาในภาพรวมทุกด้าน พบว่า ภาพรวมของคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 เมื่อนำมาวิเคราะห์จัดเกณฑ์คุณภาพชีวิต ตามเกณฑ์วัดระดับคุณภาพชีวิต ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่ดี ระดับปานกลาง และระดับที่ไม่ดี พบว่า ส่วนใหญ่ชาวประมง

ทะเลในตำบลลิซล อำเภอลิซล จังหวัดนครศรีธรรมราช มีคุณภาพชีวิตปานกลาง ร้อยละ 69.33 รองลงมา มีคุณภาพชีวิตที่ดี ร้อยละ 29.33 ส่วนที่มีคุณภาพชีวิตในระดับที่ไม่ดีมีเพียงร้อยละ 1.33

5.1.7 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม พฤติกรรมการบริโภค และการเป็นหนี้ กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) ปัจจัยทางประชากรมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า ปัจจัยทางประชากรที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ อายุ ในขณะที่ เพศ สถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การศึกษา การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมง ระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมง และรายได้รวมของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการมีเงินออมของครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3) พฤติกรรมการบริโภคมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า พฤติกรรมการบริโภคที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป (ไม่รวมเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์) หมวดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ และหมวดที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า หมวดการเดินทางและการสื่อสาร หมวดการศึกษา หมวดการบันเทิงและนันทนาการ หมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ หมวดค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค และหมวดค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต ส่วนค่าใช้จ่ายในหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และบุหรี่ หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล หมวดเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาล หมวดค่าใช้จ่ายในทางที่มิชอบ หมวดค่าใช้จ่ายการผ่อนชำระหนี้สิน ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล

4) การเป็นหนี้มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล พบว่า ตัวแปรการเป็นหนี้ที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.01 ได้แก่ ภาระหนี้สินในปัจจุบัน และตัวแปรการเป็นหนี้ที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ความสามารถในการชำระหนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ สามารถสรุปให้เห็นตาม ตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ปัจจัย	ระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล		
	χ^2	P	ผลการวิเคราะห์
ปัจจัยทางประชากร			
เพศ	.920	.338	ไม่มีความสัมพันธ์
อายุ	10.292	.036	มีความสัมพันธ์
สถานภาพสมรส	4.095	.129	ไม่มีความสัมพันธ์
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	2.537	.281	ไม่มีความสัมพันธ์
ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม			
การศึกษา	10.825	.013	มีความสัมพันธ์
การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมง	10.082	.018	มีความสัมพันธ์
รายได้	9.526	.009	มีความสัมพันธ์
เงินออม	5.184	.159	ไม่มีความสัมพันธ์
ระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมง	7.882	.019	มีความสัมพันธ์
พฤติกรรมการบริโภค			
หมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป	6.757	.034	มีความสัมพันธ์
หมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และบุหรี่	5.989	.112	ไม่มีความสัมพันธ์
หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย	30.073	.000	มีความสัมพันธ์
หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า	34.925	.000	มีความสัมพันธ์
หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	.858	.836	ไม่มีความสัมพันธ์
หมวดเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาล	7.645	.054	ไม่มีความสัมพันธ์
หมวดการเดินทางและการสื่อสาร	41.240	.000	มีความสัมพันธ์
หมวดการศึกษา	26.150	.000	มีความสัมพันธ์
หมวดการบันเทิงและนันทนาการ	13.860	.003	มีความสัมพันธ์

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ปัจจัย	ระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล		
	χ^2	P	ผลการวิเคราะห์
หมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ	12.160	.007	มีความสัมพันธ์
หมวดค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค	60.971	.000	มีความสัมพันธ์
หมวดค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต	18.215	.000	มีความสัมพันธ์
หมวดค่าใช้จ่ายในทางที่มิชอบ	4.602	.203	ไม่มีความสัมพันธ์
หมวดค่าใช้จ่ายการผ่อนชำระหนี้สิน	4.051	.256	ไม่มีความสัมพันธ์
หมวดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ	11.124	.011	มีความสัมพันธ์
การเป็นหนี้			
ภาระหนี้สินในปัจจุบัน	8.996	.029	มีความสัมพันธ์
ความสามารถในการชำระหนี้	8.074	.045	มีความสัมพันธ์

5.2 อภิปรายผล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำปัจจัยด้านต่างๆมาทดสอบเพื่อหาความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ในเขตตำบลลิซด อำเภอลิซด จังหวัดนครศรีธรรมราช ในประเด็นของด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีตัวแปรอิสระ 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านประชากร ประกอบไปด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส และ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ การศึกษา การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมง รายได้ เงินออม และระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมง 3) พฤติกรรมการบริโภค ได้แก่ ประเภทของสินค้าที่บริโภคและค่าใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าประเภทต่างๆ 4) การเป็นหนี้ คือ ภาระหนี้สินในปัจจุบัน และความสามารถในการชำระหนี้

โดยพบว่าปัจจัยด้านประชากรที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ปัจจัยด้านสังคมเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ของชาวประมงทะเล ได้แก่ การศึกษา การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมง รายได้ ระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมง ปัจจัยด้านพฤติกรรมการบริโภคที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม

ทั่วไป หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า หมวดเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาล หมวดการเดินทางและการสื่อสาร หมวดการศึกษา หมวดการบันเทิงและนันทนาการ หมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ หมวดค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค หมวดค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต ปัจจัยในการเป็นหนี้ที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ได้แก่ ภาระหนี้สินในปัจจุบัน และความสามารถในการชำระหนี้ ซึ่งผู้วิจัยขออภิปรายดังต่อไปนี้

1) อายุมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล โดยการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ชาวประมงทุกกลุ่มอายุมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง แต่การกระจายของข้อมูลระหว่างคุณภาพชีวิตระดับต่างๆ มีความแตกต่างบ้างระหว่างกลุ่มอายุ โดยผู้ที่มีคุณภาพชีวิตในระดับที่ดี พบในกลุ่มอายุ 20 ปีหรือต่ำกว่าในสัดส่วนที่น้อยมาก ในขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 51 ปี ขึ้นไป) กลับพบว่าเป็นกลุ่มอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในสัดส่วนที่สูงที่สุด ซึ่งตรงข้ามกับการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาคใต้ตอนบน ของวรรณภา กุมารจันทร์ (2545) ที่พบว่า ผู้ที่มีอายุน้อยกว่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า อย่างไรก็ตามจากการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อสังเกตจากการลงพื้นที่ศึกษาว่าผู้สูงอายุที่ยังคงประกอบอาชีพประมงทะเล มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพประมงทะเลที่มีอายุน้อยกว่า ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นผลมาจากการที่ผู้สูงอายุดังกล่าวยังมีโอกาสได้ทำงาน การทำงานในยามสูงอายุทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้รู้สึกว่าตนเองยังมีคุณค่า ยังมีความสามารถในการประกอบอาชีพประมงซึ่งเป็นอาชีพหลักของท้องถิ่นเพื่อหาเลี้ยงตนเองและดูแลครอบครัวได้ จึงส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในตนเอง มีความพึงพอใจในอาชีพ และมีความพอใจในสุขภาพด้านร่างกาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการทำงานของผู้สูงอายุไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (มปป.) ที่พบว่า การที่ผู้สูงอายุยังคงมีโอกาสดำรงการทำงานที่สอดคล้องกับรากเหง้าภูมิปัญญาและปณิธานที่มีความถนัดนั้นเป็นผลดีต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ เนื่องจากทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองยังเป็นประโยชน์และมีคุณค่า ทั้งนี้การทำงานนอกจากจะส่งผลดีต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุแล้ว ยังส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงด้านรายได้ และมีการปฏิสัมพันธ์กับสังคมอันจะส่งผลโดยตรงต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุอีกด้วย

2) การศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล โดยการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ชาวประมงทะเลทุกกลุ่มการศึกษาคุณภาพชีวิตปานกลางในสัดส่วนมากที่สุด ยกเว้นผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไปพบว่ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในระดับที่ดีในสัดส่วนมากที่สุด คือร้อยละ 50 ซึ่งเท่ากันกับผู้ที่ระดับคุณภาพชีวิตปานกลางของกลุ่มนี้ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ แก้วหน่อ (2551: 100-104) เรื่อง คุณภาพชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งไร้สัญชาติในเขตพื้นที่ ตำบลต๊อบเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงรายที่พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของชาวเขา

เผ่าม้งไร้สัญชาติส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งไร้สัญชาติ คือ ระดับการศึกษา ความสามารถฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทย ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย การมีเครือข่ายในประเศไทย และการมีที่ดินทำกิน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคน โดยเฉพาะชาวประมงทะเลถ้าได้มีความรู้เพียงพอที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพและพัฒนาทักษะในการดำรงชีพได้ง่าย โดยหาความรู้ทางวิชาการมาต่อยอดในการประกอบอาชีพประมง และใช้เป็นพื้นฐานในการใช้ชีวิตประจำวันได้

3) การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการประมงมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ในการศึกษาในครั้งนี้พบว่า แม้ชาวประมงทะเลที่มีอาชีพอื่นควบคู่กับอาชีพประมงและชาวประมงทะเลที่ไม่มีอาชีพอื่นส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง แต่สัดส่วนของชาวประมงที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีต่างกันระหว่างสองกลุ่มนี้ โดยผู้ที่ไม่มีอาชีพอื่นนอกจากอาชีพประมงมีสัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีสูงกว่ากลุ่มผู้ที่มีอาชีพอื่นควบคู่กับอาชีพประมงเล็กน้อยที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากชาวประมงส่วนใหญ่มีความพอใจกับงานที่ทำอยู่ เพราะเป็นอาชีพที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ จึงมีความคุ้นเคยกับอาชีพประมงจนไม่ยากที่จะประกอบอาชีพอื่นหากไม่จำเป็น นอกจากนี้การประกอบอาชีพอื่นควบคู่ไปด้วยทำให้ต้องจัดการเวลาให้เหมาะสม ซึ่งมีความยุ่งยากพอสมควรที่จะให้ทำได้ทั้งสองส่วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พูลศักดิ์ อินทรโยธา (2555) เรื่อง คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า เกษตรกรมีความรู้ดีกว่าเวลาที่ทำงานในสวนยางเป็นเวลาที่น้อยเกินไป อยากมีเวลาทำงานมากกว่านี้ แต่กำลังแรงไม่อำนวย ประกอบกับกำลังคนก็มีไม่มากด้วย ส่วนเรื่องรายได้นั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ภูมิใจในรายได้ซึ่งถือเป็นผลตอบแทนอย่างหนึ่งของการทำงาน รู้สึกมีความมั่นคงในงานที่ทำอยู่ เพราะงานที่ทำนั้นทั้งเกิดผลประโยชน์และรายได้มาจนเจือสมาชิกในครอบครัวได้ และกล่าวว่างานสวนยางเป็นงานที่มีอิสระมาก คือ ถ้ามีความขยันหมั่นเพียรมาก งานที่ทำก็จะให้ผลตอบแทนสูง ในทางตรงกันข้ามถ้ามีความขยันหมั่นเพียรน้อย ก็จะได้ผลตอบแทนต่ำ เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพอใจต่อความมั่นคงในอนาคตของการทำงาน แต่การที่ชาวประมงส่วนหนึ่งต้องประกอบอาชีพอื่นควบคู่ไปด้วยนั้น เป็นเพราะสถานการณ์ได้เปลี่ยนไปจากในอดีตอย่างมาก อันเกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ไม่สมดุล จนชาวประมงทะเลเองต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด สภาพเช่นนี้คล้ายคลึงกับประเด็นที่เชษฐา มุหะหมัด (2554) ได้ค้นพบในการศึกษาเรื่อง การปรับตัววิถีในการดำรงชีพของชาวประมงมุสลิมขนาดเล็กในภาวะขาดแคลนทรัพยากร กรณีศึกษาชุมชนชายทะเล ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งพบว่า สภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นฐานสำคัญของการดำรงชีพเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมโทรมลง สวนทางกับการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย ส่งผลให้คนในชุมชนชายทะเลต้องปรับตัวและปรับตัววิถีในการดำรงชีพเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ

และความปรารถนาที่จะถูกกระตุ้นให้เพิ่มขึ้นจากการพัฒนา จึงส่งผลกระทบต่อคนในชุมชน รวมทั้งชาวประมงขนาดเล็กที่ต้องปรับตัวเพื่อพยายามหาวิถีชีวิตในการดำรงชีพอื่นๆ ควบคู่กับ อาชีพเดิมที่คุ้นเคยไปเพื่อความอยู่รอด ด้วยการพยายามสร้างความหลากหลายในอาชีพเพิ่มมากขึ้น ด้วย

4) รายได้รวมของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล โดยการศึกษาในครั้งนี้พบว่า สัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม รายได้ โดยชาวประมงทะเลที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท มีสัดส่วนของผู้มี คุณภาพชีวิตที่ดีสูงสุด รองลงมา คือ กลุ่มผู้ที่มีรายได้ต่อเดือน ตั้งแต่ 35,001 บาทขึ้นไป และน้อยสุด คือ ผู้ที่มีรายได้ต่อเดือน ตั้งแต่ 25,001-35,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สงวน สุทธินันท์ (2542) เรื่อง คุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและชีวิตการทำงานของชาวไทยมุสลิมใน ชุมชนชนบท ตำบลวังประจัน อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล ที่พบว่า วิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ดังกล่าว มีลักษณะที่เรียบง่าย ประหยัด และไม่ฟุ้งเฟ้อ จึงสามารถบริหารรายได้กับค่าใช้จ่ายได้ อย่างเพียงพอ ซึ่งคล้ายคลึงกับชาวประมงทะเลส่วนใหญ่ในพื้นที่ศึกษา ที่เป็นเช่นนี้อันเนื่องมาจาก ชาวประมงทะเลที่มีรายได้น้อยมักจะใช้จ่ายอย่างประหยัด ประกอบกับไม่สามารถกู้เงินจำนวนมาก ได้ เพราะไม่มีสินทรัพย์ค้ำประกันในการกู้เงินจากแหล่งเงินทุนต่างๆ จึงจำเป็นต้องใช้จ่ายอย่าง ประหยัด เพื่อให้รายได้เพียงพอกับรายจ่ายของครัวเรือน ส่งผลให้ชาวประมงทะเลที่มีรายได้น้อยมี คุณภาพชีวิตในระดับที่ดีได้ด้วยการบริหารรายได้และรายจ่ายที่เหมาะสม

5) ระยะเวลาในการประกอบอาชีพประมงมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของ ชาวประมงทะเล โดยการศึกษาในครั้งนี้พบผู้ที่มีคุณภาพชีวิตในระดับที่ดีในสัดส่วนสูงสุดในกลุ่มผู้ ที่ประกอบอาชีพประมงเป็นเวลา 21 ปีขึ้นไป ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างชัดเจน เป็นไปได้ว่า ชาวประมงที่ประกอบอาชีพนี้อย่างยาวนานมีความคุ้นเคยกับสภาพการณ์ของการทำประมง และ สามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อยกว่า ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุเมทิ ลินหยกแดง (2551) เรื่อง คุณภาพชีวิตของเกษตรกรภายหลังการนำมาตรฐานสินค้าเกษตรกรไป ปรับใช้ อำเภอมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม พบว่า ระยะเวลาการประกอบอาชีพทางการเกษตรมี ความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ส่วนใหญ่ทำการเกษตรมาเป็นเวลามากกว่า 25 ปี ขึ้นไป มี ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและชุมชน มีการใช้เวลาร่วมกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่าง ครอบครัวและชุมชน นอกจากนี้งานวิจัยของดาด จันทรเสนา (2550) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อ คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรสาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดลำพูน พบว่า ประสบการณ์การทำงานเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการทำงาน เนื่องจากบุคลากรสาธารณสุข เมื่อมีอายุมากขึ้นจะสั่งสมและมีประสบการณ์ที่มากขึ้น ทำให้มีระดับความคิดความอ่านและวุฒิ

ภาวะที่สูงขึ้นด้วยตามวัย สามารถปรับตัวเข้ากับงาน และจัดการปัญหาได้ดีขึ้น อีกทั้งปรับความคาดหวังให้เหมาะสมกับสถานการณ์การทำงานได้ดีขึ้นด้วย

6) พฤติกรรมการบริโภคและค่าใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าประเภทต่างๆ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล โดยการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า พฤติกรรมการบริโภคสินค้าหลายประเภทมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ซึ่งเห็นได้ชัดในเรื่องของการใช้จ่ายในเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินทาง และการสื่อสาร การศึกษา ส่วนค่าใช้จ่ายอื่นๆเพิ่มเติมที่นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายจำเป็นในชีวิตประจำวัน ที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตก็มีเช่นกัน ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่มีความสำคัญต่อการอยู่รวมกันในสังคมและเพื่อตอบสนองความต้องการด้านอื่นๆเพิ่มเติมจากสิ่งจำเป็น เช่น ค่าใช้จ่ายเพื่อการบันเทิงและนันทนาการ การจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค ค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการดำรงชีวิต ไม่โดยทางตรงหรือทางอ้อม และมีผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของชาวประมงทะเล ดังที่ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการพื้นฐานของมาสโลว์ (Maslow, 1954: 84-87) ได้อธิบายไว้ว่า รากฐานของชีวิตมนุษย์มีความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุด และที่ขาดไม่ได้คือความต้องการที่จำเป็น ซึ่งจะเรียงลำดับตามความสำคัญ อันประกอบด้วย ความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรักและเป็นเจ้าของ และ ความต้องการจะเป็นที่ยอมรับ และได้รับการยกย่อง เมื่อความต้องการดังกล่าวได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ ก็จะมีความต้องการที่จะรู้จักตนเองตามสภาพที่เป็นอยู่ เข้าใจถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความต้องการ และใช้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ได้อย่างเต็มที่ ก็จะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

7) ภาระหนี้สินในปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล โดยการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า กลุ่มผู้ที่มีหนี้สินจำนวนมากมีส่วนของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตในระดับดีมากกว่ากลุ่มผู้ที่มีหนี้สินจำนวนน้อยและไม่มีหนี้ ทั้งนี้เนื่องจาก กลุ่มผู้ที่มีหนี้สินจำนวนมากมีกำลังที่จะกู้ได้มาก ไม่ว่าจะกู้กับธนาคารหรือกู้จากแหล่งเงินกู้นอกระบบ ซึ่งส่วนมากคนเหล่านี้จะเป็นเจ้าของกิจการประมง การที่ชาวประมงที่มีหนี้มากแต่กลับมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น น่าจะเป็นผลมาจากการบริหารการเงินที่ดี เพราะการเป็นหนี้มากไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องเสียหายไปทั้งหมด และหนี้ก็ไม่ได้มีแต่แง่ลบในด้านลบเท่านั้น หากแต่แง่บวกของหนี้ก็มีเช่นกัน กล่าวคือ ถ้าเรารู้จักเป็นหนี้ให้ถูกวิธี หนี้ก็จะกลายเป็นเครื่องมือสร้างความมั่งคั่ง ร่ำรวยให้กับผู้กู้ได้ ดังเช่นชาวประมงกลุ่มนี้ เป็นหนี้แต่มีคุณภาพชีวิตดี เพราะรู้จักบริหารหนี้อย่างถูกวิธี ด้วยการนำเงินมาลงทุนเพื่อต่อยอดกิจการ หนี้จึงกลายเป็นเครื่องมือสร้างความมั่งคั่งให้กับชาวประมงกลุ่มนี้ได้ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้กู้ได้ (Thailand Securities Institute, 2557)

8) ความสามารถในการชำระหนี้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล โดยการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีพบในกลุ่มผู้ที่มีความสามารถในการชำระหนี้ได้หมดในสัดส่วนที่สูงกว่าในกลุ่มที่ไม่กู้เงิน ในขณะที่เดียวกัน ไม่พบผู้ที่มีคุณภาพชีวิตไม่ดีในกลุ่มผู้ไม่กู้เงิน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้ที่มีความสามารถในการชำระหนี้ได้หมดส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการประมง เพราะสามารถนำเงินที่ได้จากการลงทุนประกอบอาชีพประมงมาหมุนเวียนชำระหนี้ได้ตรงเวลาที่กำหนด โดยปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบของความสามารถในการชำระหนี้ ประกอบด้วย ความสามารถในการหารายได้ (ค่าจ้าง เงินเดือนและรายได้อื่นๆ) แบบแผนการใช้จ่าย จำนวนสมาชิกในครอบครัว เสถียรภาพการจ้างงาน การศึกษา อาชีพ และจำนวนหนี้สินที่มีอยู่ สิ่งเหล่านี้จะนำไปใช้ในการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล (2554) ที่ศึกษาเรื่อง ผลการดำเนินงานโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพัทลุง พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มีรายได้สุทธิเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เท่ากับว่ามีหนี้สินเฉลี่ยลดลงและมีเงินออมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรสามารถฟื้นฟูอาชีพเดิม หรือประกอบอาชีพใหม่หรือสร้างรายได้เสริม รวมทั้งมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1) เนื่องจากชาวประมงส่วนหนึ่งมีปัญหาเรื่องหนี้สิน และมีผู้ที่มีปัญหาความสามารถในการชำระหนี้ต่ำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตด้วย ภาครัฐควรจัดหาแหล่งเงินทุน และสินเชื่อเพื่อช่วยให้ชาวประมงได้กู้ยืม โดยเฉพาะเจ้าของแพปลา เจ้าของเรือ และลูกเรือประมงที่ยากจน เพื่อนำมาเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ หรือใช้ในการดำรงชีวิตยามขาดเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ โดยการจัดตั้งกองทุนเพื่อการประมงเพื่อให้สมาชิกร่วมกันออมและกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ

2) การประกอบอาชีพเสริมมีส่วนสำคัญในการบรรเทาความเดือดร้อนด้านการใช้จ่ายของครัวเรือนประมงและน่าจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงที่ฐานะไม่ค่อยดีได้ หน่วยงานของภาครัฐ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด ควรสนับสนุนส่งเสริมให้ครัวเรือนของแรงงานประมงมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น การทำปลาตากแห้ง ปลาหมึกแห้ง กุ้งแก้ว เป็นต้น ที่สามารถทำเพื่อเสริมรายได้ตลอดจนส่งเสริมให้ครัวเรือนของชาวประมงมีอาชีพเสริมรายได้อื่น ๆ โดยเน้นไปยังสมาชิกเพศหญิงที่มักจะอยู่บ้าน เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายให้กับครัวเรือนของแรงงานประมง ซึ่งจะ

ส่งผลให้ครัวเรือนของแรงงานประมงที่ยากจนมีความสามารถในการชำระหนี้เพิ่มขึ้นและเป็นหนี้
น้อยลง

3) ควรกำหนดให้มีระบบสวัสดิการกับแรงงานประมงให้เทียบเท่ากับอาชีพอื่นๆ เพราะแรงงานประมงมีความเสี่ยงสูงในการประกอบอาชีพเช่นกัน เช่น เจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมาหรือประสบอุบัติเหตุระหว่างปฏิบัติงานซึ่งในปัจจุบันแรงงานประมงต้องรับภาระเอง

4) ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคน้ำมันที่พบเห็นอีกประเภทหนึ่ง คือ การไปเกี่ยวข้องกับกำนันของแรงงานประมงหรือสมาชิกในครัวเรือน บางส่วนทำให้เกิดค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น และในบางรายเสียเงินจำนวนมากจากการพนันจนอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชาวประมงได้ โดยเฉพาะชาวประมงที่ยากจน แม้ว่าผลการศึกษาจะไม่แสดงส่วนนี้เห็นชัดก็ตาม แต่จากการสังเกตขณะอยู่ในชุมชนและการบอกเล่าของสมาชิกอาวุโสในชุมชนสะท้อนให้เห็นปัญหานี้ว่าสำคัญปัญหาหนึ่ง ดำรงไทยในท้องที่ควรทำงานให้เข้มงวดในการปราบปรามการพนัน เพราะในชุมชนมีการพนันเกือบทุกรูปแบบ เช่น ไพ่ ไฮโล สลากเกอร์ หอยได้ดิน โดยอาจจะประสานขอความร่วมมือจากผู้นำท้องถิ่นและชาวบ้านในชุมชนให้ช่วยกันสอดส่องดูแลและเป็นหูเป็นตาให้กับตำรวจ เพราะถ้าปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไปจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบางส่วนได้รับผลกระทบจนยากที่จะแก้ไข

5) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวกับการพัฒนาชาวประมงควรณรงค์และส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ครัวเรือนชาวประมงปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตโดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย รวมทั้งทำการเชิงเศรษฐกิจอื่นๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจมากขึ้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

1) เนื่องจากการศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภค การเป็นหนี้ของชาวประมงทะเลในส่วนที่เชื่อมโยงกับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล โดยใช้แนวทางการศึกษาเชิงปริมาณ ทำให้ยังขาดรายละเอียดที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตที่ชัดเจนพอ อันอาจเป็นเงื่อนไขของการเป็นหนี้และการมีคุณภาพชีวิตที่ต่างกันระหว่างครัวเรือนชาวประมง ในอนาคตจึงควรศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นเงื่อนไขของการเป็นหนี้กับคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเลที่มีรายละเอียดครอบคลุมมากขึ้น

2) ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมอาชีพเสริมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชาวประมงในแต่ละพื้นที่/บริบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่สตรีและเยาวชนในชุมชน เพื่อให้สามารถมีรายได้เสริมและรองรับสภาวะการขาดแคลนทรัพยากรในอนาคตได้อีกทางหนึ่ง

บรรณานุกรม

- กรณีการ์ ศิริชาญ. 2552. ภาระหนี้สินของผู้บริโภคในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัด
เพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรมประมง. 2550. แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ทำการ
ประมงทะเล. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คำตัน บุญมณี. 2545. คุณภาพชีวิตของประชาชนในกำแพงนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จักรพงษ์ เกษเอ็น. 2554. คุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชนของการเคหะแห่งชาติในเขต
กรุงเทพมหานคร: ศึกษากรณี โครงการเคหะชุมชนทุ่งสองห้องอาคารแฟลตเช่า.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จันทนา อภัยจิรกุล. 2542. คุณภาพชีวิตของประชาชนสองฝั่งแสนแสบด้านเศรษฐกิจ และสังคม.
ภาคินพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จิรพรรณ ชีรานนท์. 2540. การจัดการทรัพยากรครอบครัวและชุมชน หน่วยที่ 1-7. พิมพ์ครั้งที่ 13.
นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- จิตยาพร เสมอใจ และมัทนียา สมมิ. 2546. พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ชัยยุทธ วัชรานนท์. 2546. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร:
อัมรินทร์การพิมพ์.
- เชษฐา มุหะหมัด. 2554. การปรับกลยุทธ์ในการดำรงชีพของชาวประมงมุสลิมขนาดเล็กใน
ภาวะขาดแคลนทรัพยากร: กรณีศึกษาชุมชนชายทะเล ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่
จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ณรงค์ศักดิ์ ตะละภัก. 2535. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
พรศิวกการพิมพ์.
- ณัฏยา โชติกอาภา. 2542. พฤติกรรมการบริโภคของแรงงานหญิงในเขตอุตสาหกรรมภาคเหนือ.
การค้นคว้าอิสระคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ดาลัด จันทรเสนา. 2550. ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรสาธารณสุขในศูนย์
สุขภาพชุมชน จังหวัดลำพูน. การค้นคว้าแบบอิสระคณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ถนอม พูนวงศ์. 2550. ประวัติศาสตร์เมืองนครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ และเพ็ญจันทร์ ประดับมุข. 2535. สิ่งแวดล้อมกับสุขภาพ. นครปฐม:
สำนักงานเลขาธิการข้าราชการงานวิจัยพฤติกรรมสุขภาพ.
- ทวีรัสมิ์ ชนาคม. 2532. กลวิธีการครองชีวิตอย่างประหยัดเพื่อคุณภาพชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- ทิพย์อรุณ สมภู. 2552. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขต
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธงชัย สันติวงศ์. 2546. พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาดฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพมหานคร:
ประชุมช่าง.
- ธนวรรณ แสงสุวรรณ และคนอื่น ๆ. 2547. การจัดการการตลาด. กรุงเทพมหานคร: เพียร์สันเอด
ดูเคชั่นอินโดไชน่า.
- นคร ยิ้มศิริวัฒนะ. 2541. การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคของครัวเรือนเกษตรภาคกลาง.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นรฤต วันตะเมธ. 2555. การสื่อสารการตลาด. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิมนวล ทวีสมบุญ. 2526. คุณภาพชีวิต. วารสารประชากรศึกษา. 9 (มีนาคม-เมษายน): 48.
- นิสาร์ตัน ศิลปเดช. 2540. ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
พิศิษฐ์การพิมพ์.
- เบญจมาศ กิ่งดี. 2552. การเป็นหนี้ของข้าราชการครู. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒน-
บริหารศาสตร์.
- ประภาส บารมี. 2546. คุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยในชุมชนชาวแพ อำเภอเมือง จังหวัด
พิษณุโลก. การค้นคว้าอิสระคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปวย อึ้งภากรณ์. 2530. คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน
ในศาสนธรรมกับกาลเวลา. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมล คีมทอง.
- ปิยะธิดา ดวงแก้ว. 2552. การวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้าเข้าซื้อรถยนต์ โดย
ใช้แบบจำลองโลจิส. การค้นคว้าแบบอิสระคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ผาสุก มุททเมธา. 2540. คติชาวบ้านกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อ.

- พระจิตะวงษ์ ลาเสน. 2548. **คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทไทย**. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พัฒน์น กิตติพราภรณ์. 2531. นานาพรรณสนะธุรกิจเพื่อคุณภาพชีวิต...ของใคร. **เศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ**. 15 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 42-61.
- พิชัย ลิมาณนทีดำรง. 2547. **การศึกษาภาวะหนี้สินของสมาชิกโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครู จังหวัดสกลนคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- พิทักษ์ บริพิศ. นายอำเภอ. 2556 (17 มิถุนายน). การสัมภาษณ์.
- พิบูล ทีปะปาล. 2545. **หลักการตลาด : ยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: มิตรสัมพันธ์กราฟฟิค.
- พิมพา หิรัญกิตติ. 2548. **การตลาดสินค้าอุตสาหกรรม**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.
- พิมล ศรีวิกรม์. 2542. **พฤติกรรมผู้บริโภค**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พลศักดิ์ อินทรโยธา. 2555. **การศึกษาความเข้มแข็งของสหกรณ์กองทุนสวนยางในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มณีนัย ทองอยู่และคนอื่น ๆ. 2549. **ทุนชุมชน : รากแก้วของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มยุรี เพ็ชรรัตน์. 2542. **การศึกษาแบบแผนการใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกร อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าอิสระคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เลิศชาย ศิริชัย และนฤทธิ์ ดวงสุวรรณ. 2552. **ประมงพื้นบ้านลุ่มทะเลสาบสงขลาวิถีและการเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- รัตนภรณ์ เขาวลิตระกูล. 2551. **เอกสารประกอบการสอนเรื่องความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหนี้สิน**. ค้นวันที่ 12 ธันวาคม 2551 จาก www.pbntc.moe.go.th/inventor_teacher/datas/A%201.doc
- วันสนันท์ แสคา. (2553). **การมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ชุมชนเทศบาลตำบลหนองผึ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วนิดา โชคปลอด. 2554. **การเป็นหนี้ของระบบของพนักงาน: กรณีศึกษา นิคมสวนอุตสาหกรรมเครือสหพัฒน์ศรีราชา จังหวัดชลบุรี**. งานนิพนธ์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- วรรณกร เทพวัลย์. 2548. **คุณภาพชีวิตของประชาชนเขตลุ่มแม่น้ำจัน: ศึกษาเฉพาะกรณีพื้นที่ต้นน้ำแม่จัน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย. ภาคนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.**
- วรรณภา กุมารจันทร์. 2545. **คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาคใต้ตอนบน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**
- วีระชัย ถาวรทนต์ และเดือนเพ็ญ ชีววรรณวิวัฒน์. 2551. **หนี้สิน การใช้จ่าย และความสุขของครัวเรือนชนบท. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.**
- วุฒิสาร เจสาศน์. 2551. **ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์พะออะฮออิสลาม จำกัด จังหวัดกระบี่. การศึกษาค้นคว้าอิสระคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.**
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. 2543. **ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โอเดียสไตร์**
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคนอื่น ๆ. 2541. **กลยุทธ์การตลาดและการบริหารการตลาด. กรุงเทพมหานคร: ชีรฟิล์มและไซเท็กซ์.**
- ศุภร เสรีรัตน์. 2545. **พฤติกรรมผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.**
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงทะเลฝั่งอันดามัน. 2549. **รายงานผลการศึกษาผลกระทบจากราคาน้ำมันและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงต่อการทำประมงทางฝั่งทะเลอันดามัน. ภูเก็ต: ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงทะเลฝั่งอันดามัน.**
- สงวน สุทธินันท์. 2542. **คุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและชีวิตการทำงานของชาวไทยมุสลิมในชุมชนชนบท : ศึกษากรณีตำบลวังประจัน อำเภอควนโดน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.**
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. สำนักวิจัย. 2551. **คุณภาพชีวิตของคนไทยประจำปี ปี 2551. รายงานการวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.**
- สมบุรณ์ เจริญจิระตระกูล. 2554. **ผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ (กข.คจ.) หมู่บ้านสหพันธ์อ่างทอง ตำบลหนองบัว อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี. สารนิพนธ์คณะศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสงขลานครินทร์.**
- สมบุรณ์ ณ หนองคาย. 2549. **ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการหน่วยจังหวัดทหารบกเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.**
- สากล จริยวิทยานนท์ และจิระพร บุณณสิน. 2552. **การประเมินผลสำเร็จของชุมชนที่ได้ดำเนินการตามมาตรฐานการอยู่อาศัยในชุมชนของการเคหะแห่งชาติ ปี 2551. รายงานการวิจัยเสนอต่อการเคหะแห่งชาติ. (อัครา).**

สามารถ พวงเรือนแก้ว. 2552. การวิเคราะห์รูปแบบการใช้จ่ายของพนักงานในเทคนิค

อุตสาหกรรมภาคเหนือ. การค้นคว้าอิสระคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2554. สรุปผลที่สำคัญการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน
พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: ศรีเมืองการพิมพ์.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2554. สรุปผลที่สำคัญการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน
ในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2554. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

ตำรวจ จงเจริญ. 2546. การศึกษาวิจัยปัญหาหนี้สินข้าราชการครู 2544. วารสารพัฒนบริหาร
ศาสตร์. 43 (1): 187-212.

สิรภพ สุคันธา. 2552. ศึกษาปัญหาภาระหนี้สินเกษตรกร กรณีศึกษา หมู่บ้านหนองหล่ม หมู่ 22 ต.
บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุพรรณิ ไชยอำพร และสนิธ สมัครง. 2534. คุณภาพชีวิตของคนไทย: ศึกษาเปรียบเทียบ
ระหว่างชาวเมืองและชาวชนบท. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการส่งเสริมงานวิจัย
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุพิชญ์ชญา เหล่าธรรมทัศน์. 2551. เอกสารประกอบคำสอนวิชา บข. 201 การบัญชี. ภาควิชาการ
บัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุภาภรณ์ พลนิกร. 2548. พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: โอเอสดีค จำกัด.

สุเมที สีนหยกแดง. 2551. คุณภาพชีวิตของเกษตรกร ภายหลังการนำ มาตรฐานสินค้า เกษตรไป
ปรับใช้ศึกษาเฉพาะ เกษตรกรอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม. สารนิพนธ์คณะ
สังคมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุริยะ เจียมประชนารกร. 2554. หลักเศรษฐศาสตร์ (3200-1001). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริม
วิชาการ.

สุลักษณ์ เสี่ยงลักษณ์. 2544. ภาพการณ์หนี้สินและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะหนี้สินของ
ข้าราชการตำรวจ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระ
เกียรติ.

สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคนอื่น ๆ. 2540. เปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์กรอนามัย
โลกชุด 100 ตัวชี้วัด และ 26 ตัวชี้วัด. รายงานการวิจัย โรงพยาบาลสวนปรุง.

เสรี วงษ์มณฑา. 2542. การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: ชีระฟิล์มและโซ
เท็กซ์.

- เสาวลักษณ์ แก้วหน่อ. 2551. **คุณภาพชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งไร้สัญชาติในเขตพื้นที่ ตำบลดับเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- หทัย ชิตานนท์. 2540. **นิยามศัพท์ส่งเสริมสุขภาพ**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- อารีย์ การธิโร. 2552. **พฤติกรรมการบริโภคของแรงงานไร้ฝีมือในภาคอุตสาหกรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส**. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.
- Ferrans, C. E. and Powers, M. J. 1992. Psychometric Assessment of the Quality of Life Index. **Research in Nursing and Health**. 15 (May): 29-38.
- Hendershott, Anne B.; Wrigh, Sheila P. and Henderson, Deborah. 1992. Quality of Life Correlates for University Student. **National Association of Student Personnel Administrator Journal**. 30 (1): 11-19.
- Keynes, J. M. 1963. **The General Theory of Employment, Interest and Money**. New York: Macmillan.
- Maslow, Abraham. 1954. **Motivation and Personality**. New York: Harper and Rows.
- Thailand Securities Institute. 2557. **บริหารหนี้...หนี้กับดอกเบี้ยทางการเงิน**. ค้นวันที่ 22 มีนาคม 2557 จาก http://www.tsithailand.org/index.php?option=com_content&task=view&id=1560&Itemid=1433

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

ลำดับที่แบบสอบถาม

แบบสอบถามการศึกษา

เรื่อง “พฤติกรรมกรบรี โภค การเป็นหนี้และคุณภาพชีวิตของชาวประมงทะเล ในตำบลลิซล อำเภอลิซล
จังหวัดนครศรีธรรมราช”

คำชี้แจง : แบบสอบถามฉบับนี้ ประกอบด้วย 6 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ปัจจัยด้านประชากร

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม

ตอนที่ 3 พฤติกรรมกรบรี โภค

ตอนที่ 4 การเป็นหนี้

ตอนที่ 5 คุณภาพชีวิต

ตอนที่ 6 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ขอขอบคุณในความกรุณาร่วมมืออย่างดียิ่ง มา ณ โอกาสนี้

นางสาวเสาวณีย์ ฅ นคร

นักศึกษาศาสนบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิดา)

ผู้ศึกษา

ส่วนที่ 1 ปัจจัยด้านประชากร

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมลงในช่องว่างที่ตรงกับความจริงหรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. เพศ

() 1. ชาย

() 2. หญิง

2. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี (นับอายุเต็มตามปี พ.ศ.)

3. สถานภาพสมรสของท่าน

() 1. โสด

() 2. สมรส

() 3. หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ด้วยกันในปัจจุบัน คน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมลงในช่องว่างที่ตรงกับความจริงหรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. ระดับการศึกษาที่ท่านจบ

() 1. ต่ำกว่าประถมศึกษา

() 2. ประถมศึกษา

() 3. มัธยมศึกษาตอนต้น

() 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.

() 5. ปวศ./อนุปริญญา

() 6. ปริญญาตรี

() 7. สูงกว่าปริญญาตรี

() 8. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

2. ครัวเรือนของท่านมีสมาชิกประกอบอาชีพอื่นนอกจากการประมงหรือไม่

() ไม่มี

() มี จำนวน คน

ระบุอาชีพที่ทำ 1)

2)

3)

3. รายได้จากการประมง(เฉลี่ย) จำนวน บาท/เดือน

4. รายได้จากแหล่งอื่นๆ จำนวน บาท/เดือน

5. รายได้รวมต่อเดือนของครัวเรือน จำนวน บาท/เดือน (รวมข้อ 3 และ 4)
6. เงินออมต่อเดือนของครัวเรือน จำนวน บาท/เดือน
7. มีผู้ทำการประมงในครัวเรือน จำนวน คน
8. ท่านประกอบอาชีพประมงทะเลมาแล้วเป็นเวลา ปี
9. สถานะในการทำประมงของตัวท่านคืออะไร
- () เป็นเจ้าของเรือประมง แต่ให้คนอื่นทำประมง () เป็นเจ้าของเรือประมงและทำประมงเอง
- () เป็นแรงงานในการประมง () อื่นๆ ระบุ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลพฤติกรรมกรรมการบริโภค: ประเภทในการบริโภค และค่าใช้จ่ายของการบริโภค

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมลงในช่องว่างที่ตรงกับความจริงหรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. ในการเลือกซื้อสินค้าเพื่อบริโภคในแต่ละหมวด ครัวเรือนของท่านพิจารณาจากอะไรมากที่สุด (เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับ)

() ราคาที่ถูกหรือย่อมเยา	() ประโยชน์ใช้สอยจริง
() ความคงทนและปลอดภัย	() ยี่ห้อที่มีชื่อเสียง
() สินค้าที่ผลิตในท้องถิ่น	() ตามที่มีผู้แนะนำ
() เลือกตามสื่อโฆษณา	() อื่นๆ ระบุ

2. บุคคล/ สิ่งที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของท่านคือใคร (เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับ)

() ตนเอง	() บุคคลในครอบครัว หรือญาติพี่น้อง
() เพื่อนบ้าน	() เพื่อนร่วมงาน
() ผู้นำท้องถิ่น	() สื่อโฆษณาต่างๆ
() อื่นๆ ระบุ	

3. กรุณาเติมข้อมูลลงในช่องว่างที่ตรงกับความจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมของท่านมากที่สุดในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา

ประเภทและค่าใช้จ่ายของสินค้าในการบริโภค	จำนวน บาท/เดือน
1.หมวดอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป (ไม่รวมเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์)	
2.หมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และยาสูบ ทั้งดื่มและสูบที่บ้านและนอกบ้าน เช่น บุหรี่ ซิการ์	
3.หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เช่น เครื่องตกแต่งบ้าน เครื่องใช้ในบ้าน	
4.หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และรองเท้า	
5.หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ได้แก่ ของใช้ส่วนตัวประจำวันทั่วไป เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน เครื่องสำอาง หรือบริการส่วนบุคคล เช่น ค่าตัดผม ฯลฯ (ไม่รวมเครื่องนุ่งห่ม)	
6.หมวดเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาล ได้แก่ ยาเวชภัณฑ์ ค่ารักษาพยาบาล	
7.หมวดการเดินทางและการสื่อสาร ได้แก่ ค่าชื้อยานพาหนะ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ ค่าซ่อมแซม บำรุงรักษา ค่าใช้จ่ายการเดินทาง ค่าโทรศัพท์	
8.หมวดการศึกษา ได้แก่ ค่าเล่าเรียน ค่าบำรุงการศึกษา อุปกรณ์ใช้ในการศึกษา ของตนเองและสมาชิกในครอบครัว	
9.หมวดการบันเทิงและนันทนาการ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการดูภาพยนตร์ มหรสพ ชมหรือ เล่นกีฬา ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ และค่าหนังสืออ่านเล่น	
10.หมวดการจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษ กิจกรรมทางศาสนา งานเพื่อสังคม การจัดงานวัด เกิด ทำบุญช่วยงานศพ ชื้อของขวัญขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานบวช ฯลฯ	
11.ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค เป็นค่าใช้จ่ายอื่นนอกเหนือจากการซื้อสินค้า และบริการประเภทอุปโภคบริโภค ได้แก่ ภาษี เงินบริจาค ฯลฯ	
12.ค่าใช้จ่ายเพื่อผลตอบแทนในอนาคต เช่น เงินออม ค่าประกันสังคม ประกันชีวิต ฯลฯ	
13. ค่าใช้จ่ายในทางที่มีขอบ เช่น หวย การพนัน	
14. ค่าใช้จ่ายการผ่อนชำระหนี้สิน เช่น บัตรเครดิต ผ่อนสินค้า หนี้สินต่างๆ	
15. ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ เช่น ค่าเช่าอุปกรณ์การประมง การลงทุน รวมถึงค่าเช่า สภาพเรือ(ขึ้นอยู่เรือ) ค่าซ่อมเรือ ค่าซื้อแห ค่าซื้ออวน ค่าน้ำมันเรือ ฯลฯ	

ส่วนที่ 4 การเป็นหนี้

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมลงในช่องว่างที่ตรงกับความจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมของท่านมากที่สุด

1. ท่านเคยกู้เงินหรือไม่ (ถ้าไม่เคยให้ข้ามไปตอบในส่วนที่ 5 ข้อมูลคุณภาพชีวิต)

- () 1. ไม่เคย () 2. เคย

2. ปัจจุบันในครัวเรือนของท่านมีหนี้สินหรือไม่

- () 1. ไม่มี () 2. มี

3. จำนวนหนี้สินในครัวเรือนที่ยังค้างจ่ายทั้งหมด จำนวน บาท

4. ท่านกู้เงินบ่อยแค่ไหน

- () 1. ไม่ค่อยได้กู้เงิน กู้เพียงนานๆ ครั้ง () 2. บางครั้ง/บางเวลา
() 3. เป็นประจำทุกครั้งที่มีความจำเป็น

5. การกู้ยืมเงินในครั้งล่าสุดนี้เป็นการกู้เงินครั้งที่เท่าไรของท่านในรอบ 1 ปี

- () 1. ครั้งที่ 1 () 2. ครั้งที่ 2 () 3. ครั้งที่ 3
() 4. ครั้งที่ 4 () 5. ครั้งที่ 5 () 6. มากกว่า 6 ครั้ง

6. สาเหตุของการกู้เงินในปัจจุบัน (เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับ)

- () 1. เพื่อซื้อหรือซ่อมแซมที่อยู่อาศัย () 2. เพื่อซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า/เครื่องใช้ในครัวเรือน
() 3. เพื่อใช้จ่ายทั่วไปในชีวิตประจำวัน () 4. เพื่อซื้อยานพาหนะ
() 5. เพื่อลงทุนในการทำประมง () 6. เพื่อลงทุนในธุรกิจอื่นๆ เช่น ค้าขาย ฯลฯ
() 7. เพื่อการศึกษาบุตรและคนในครอบครัว () 8. เพื่อการรักษาพยาบาล
() 9. เพื่อความบันเทิง / การพนัน/สุรา/บาร์ () 10. เพื่อใช้หนี้ที่มีอยู่เดิม
() 11. อื่นๆ (ระบุ).....

7. ท่านกู้เงินจากแหล่งใด (เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับ)

- () 7.1 ธนาคารออมสิน
() 7.2 ธนาคารกรุงไทย/ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ
() 7.3 ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ธอส.)
() 7.4 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.)
() 7.5 สหกรณ์ออมทรัพย์/สหกรณ์ชุมชน
() 7.6 กองทุนหมู่บ้าน/สัจจะออมทรัพย์

- () 7.7 สถาบันการเงินต่าง ๆ เช่น ยูเอสบีเอส อีออน
 () 7.8 นายทุนทั่วไป/นายจ้าง/เจ้าแก่/คนรู้จัก
 () 7.9 อื่นๆ ระบุ

8. ปัจจุบันท่านมีปัญหาในการผ่อนชำระเงินกู้คืนหรือไม่ (ถ้ามีตอบข้อ 9)

- () 1. ไม่มีปัญหาสามารถผ่อนชำระคืนได้ () 2. มีปัญหาในการผ่อนชำระคืน

9. ภายในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาท่านมีการผิดชำระหนี้.....งวด/ครั้ง

10. จากจำนวนหนี้สินที่มีอยู่ในปัจจุบันท่านคาดว่าจะสามารถชำระหนี้ได้เพียงใด

- () ชำระได้หมดตามกำหนดแน่นอน () ชำระได้ตามกำหนดบางส่วน
 () นี้ก็ไม้ออกว่าจะสามารถชำระหมดได้อย่างไร

11. ในอนาคตท่านมีแนวโน้มกู้ยืมเงินอีกหรือไม่

- () 1. ไม่กู้ () 2. ไม่แน่ใจ () 3. กู้

ส่วนที่ 5 ข้อมูลคุณภาพชีวิต

คำชี้แจง : ข้อคำถามต่อไปนี้จะถามถึงประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งของท่าน ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา ให้ท่านสำรวจตัวท่านเอง และประเมินเหตุการณ์หรือความรู้สึกของท่าน เลือกคำตอบที่เหมาะสมและเป็นจริงกับตัวท่านมากที่สุด

ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา		ไม่เลย	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ด้านร่างกาย						
1.	การเจ็บปวดตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัว ทำให้ท่านไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการมากนักเพียงใด					
2.	ท่านมีกำลังเพียงพอที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละวันไหม (ทั้งเรื่องงาน หรือการดำเนินชีวิตประจำวัน)					
3.	ท่านพอใจกับการนอนหลับของท่านมากนักเพียงใด					
4.	ท่านรู้สึกพอใจมากนักแค่ไหนที่สามารถทำอะไร ๆ ผ่านไปได้ในแต่ละวัน					
5.	ท่านจำเป็นต้องไปรับการรักษาพยาบาลมากนักเพียงใด เพื่อที่จะทำงานหรือมีชีวิตอยู่ไปได้ในแต่ละวัน					
6.	ท่านพอใจกับความสามารถในการทำงานได้อย่างที่เคยทำมามากน้อยเพียงใด					
7.	ท่านสามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ดีเพียงใด					
ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา		ไม่เลย	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ด้านจิตใจ						
8.	ท่านรู้สึกพึงพอใจในชีวิต (เช่น มีความสุข ความสงบ มีความหวัง) มากน้อยเพียงใด					
9.	ท่านมีสมาธิในการทำงานต่าง ๆ ดีเพียงใด					
10.	ท่านรู้สึกพอใจในตนเองมากนักแค่ไหน					

11.	ท่านยอมรับรูปร่างหน้าตาของตัวเองได้ไหม					
12.	ท่านมีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ ลึ้นหวัง วิตกกังวล บ่อยแค่ไหน					
13.	ท่านรู้สึกว่าชีวิตท่านมีความหมายมากน้อยแค่ไหน					
ด้านสัมพันธภาพทางสังคม						
14.	ท่านพอใจต่อการผูกมิตรหรือเข้ากับคนอื่น อย่างที่ผ่านมาแค่ไหน					
15.	ท่านพอใจกับการช่วยเหลือที่เคยได้รับจากเพื่อนๆแค่ไหน					
16.	ท่านพอใจในชีวิตทางเพศของท่านแค่ไหน					
ด้านสิ่งแวดล้อม						
17.	ท่านรู้สึกว่าชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัยดีไหมในแต่ละวัน					
18.	ท่านมีโอกาสได้พักผ่อนคลายเครียดมากน้อยเพียงใด					
19.	สภาพแวดล้อมดีต่อสุขภาพของท่านมากน้อยเพียงใด					
20.	ท่านพอใจกับการเดินทางไปไหนมาไหนของท่าน (หมายถึงการคมนาคม) มากน้อยเพียงใด					
21.	ท่านพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่ตอนนี้มากน้อยเพียงใด					
22.	ท่านมีเงินพอใช้จ่ายตามความจำเป็นมากน้อยเพียงใด					
23.	ท่านพอใจที่จะสามารถไปใช้บริการสาธารณสุขได้ตามความจำเป็นเพียงใด					
24.	ท่านได้รู้เรื่องราวข่าวสารที่จำเป็นในชีวิตแต่ละวันมากน้อยเพียงใด					
หมวดคุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวม						
25.	ท่านพอใจกับสุขภาพของท่านโดยรวมในตอนนี้เพียงใด					
26.	ท่านคิดว่าท่านมีคุณภาพชีวิต (ชีวิตความเป็นอยู่)					
ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา		ไม่เลย	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
	โดยรวมอยู่ในระดับใด					

ส่วนที่ 6 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

6.1 ปัญหา อุปสรรค

เกี่ยวกับการบริโภค

.....

.....

.....

เกี่ยวกับหนี้สิน/การเป็นหนี้

.....

.....

.....

เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

.....

.....

.....

6.2 ข้อเสนอแนะ

เกี่ยวกับการบริโภค

.....

.....

.....

เกี่ยวกับหนี้สิน/การเป็นหนี้

.....

.....

.....

เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

.....

.....

.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นามสกุล

นางสาวเสาวณีย์ ณ นคร

ประวัติการศึกษา

ศิลปศาสตรบัณฑิต (สาขาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
ธุรกิจการบิน)
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ.2552

ประสบการณ์การทำงาน

ธุรกิจส่วนตัว (ค้าขาย)